

วารสารพุทธมัคค์

JOURNAL OF BUDDHAMAGGA

ISSN 2630-0788 ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ราคาเล่มละ 100 บาท

วารสารพุทธมัคค์
JOURNAL OF BUDDHAMAGGA

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2566)
Vol. 8 No. 1 (January – June 2023)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำวารสารพุทธมัคค์ให้เกิดขึ้นในสำนักเรียน
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาวารสารพุทธมัคค์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI
3. เพื่อให้มีวารสารที่ได้มาตรฐานสำหรับตีพิมพ์ผลงานของบุคลากรภายในและภายนอกสำนักเรียน

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม (RESEARCH CENTER FOR DHAMMSUKSA PHRAPARIYATTIDHAMMA OF WATAWUTWIKASITARAM SCHOOL) สำนักงานวารสารพุทธมัคค์ ภูมิคุณแม่ชาลั้ง
ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700
โทร 0860864258

ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรสุธี	เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระราชดิลก, ดร.	ประธานกรรมการบริหารการศึกษา
พระศรีวินยาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะแขวงบางพลัด
พระมหาพรภวิทย์ จีระวิโช	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระมหาฉัตรชัย สุตตชโย, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาบุญนา ฐานวีโร, ผศ.ดร.	คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาพรชัย สิริวิโร, ผศ.ดร.	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ	มหาวิทยาลัยสยาม
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม

บรรณาธิการวารสาร

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการวารสาร

พระบุญฤทธิ์ อภิปัญโญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.ธเนศ เกษศิลป์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
นายครรชิต มีซอ	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระมหาบุญศรี ญาณวุฑโฒ, ผศ.ดร.	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสุรวัณ จันทมโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาวิโรจน์ ญาณวีโร, ดร.	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาธารรงค์ ฐิตปุณโย, ดร.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุขุม สุขวฑฒโก, ผศ.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	พนักงานเกษียณอายุ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญาณนท์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.ประยูร ป้อมสุวรรณ	วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.ปิ่นณพงศ์ วงศ์นาศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.ชลิต ไหลรินทร์	พนักงานเกษียณอายุ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.พันธุ์ธัช ศรีทิพพันธุ์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.กฤตสุขิน พลเสน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ประเวช วัฒนาแก้ว	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ดร.บัวบุษรา อัครศรุตพิงค์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ดร.พูนศักดิ์ กมล	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ศรุตานนท์ ไธแสง	วิทยาลัยทองสุข
ดร.อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์	นักวิชาการอิสระ ด้านศาสนาและปรัชญา
ดร.สมเจต หลวงกัน	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
ดร.กัญญารักษ์ แม็กกี้	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

ดร.สมเจต หลวงกัน	นายอริย์ชัย เลิศอมรไชยกิจ
นายสุขขาน มักสัน	นางสาวพรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

การบริหารจัดการวารสารในปี พ.ศ. 2566 นี้ เป็นปีที่ 8 กองบรรณาธิการวารสารพุทธมัตถ์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ได้บริหารจัดการทุกบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI อย่างเคร่งครัดและเข้มข้นทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ออกไปในวารสารได้มาตรฐานมากที่สุด

วารสารพุทธมัตถ์ฉบับนี้ได้นำเสนอผลงานของนักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Holistic Health based on the Sufficiency Economy Philosophy) โดย สุทธิณีย์ ทองจันทร์ รวิช ตาแก้ว กิรติ บุญเจือ และ สิริกร อมฤตวาริน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า 1. เป็นระบบการพัฒนาสุขภาพองค์รวมที่เพียงพอและสมเหตุสมผลต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต เน้นการพึ่งตนเองด้านสุขภาพด้วยการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยที่ไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง ไม่ยึดมั่นถือมั่น มีวิจารณ์ญาณ และมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมให้เกิดสภาวะความสุขที่มั่นคงและยั่งยืน 2. สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต เน้นการพัฒนาทุกองค์ประกอบด้านสุขภาพ สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ปรับตัว มีส่วนร่วม และแสวงหาคูณค่าของตนเอง และ 3. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ก. การส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านการดูแล และป้องกันความเจ็บป่วยอย่างสร้างสรรค์แต่ไม่สุดโต่งและส่งเสริมการปรับตัวโดยไม่ยึดมั่นถือมั่นและไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง ข. การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพอย่างกล้าหาญ มีวิจารณ์ญาณ มีความเอื้ออาทร และมีการแสวงหาคูณค่าเข้าใจภาวะและสภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญาและสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผล และ ค. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่เพียงพอและสมเหตุสมผลสามารถทำได้จริง ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับรัฐ พิสูจน์ได้ด้วยการทดลองปฏิบัติให้ประจักษ์ด้วยตนเองจะพบว่าความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวคิดสุขภาพองค์รวมสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตจริงได้ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในองค์ความรู้ใดองค์ความรู้หนึ่ง การมีวิจารณ์ญาณ และการมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ ต่อตนเองและสังคม

2. การศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท (An Analytical Study of Sublime States of Mind According to Theravada Buddhist Philosophy) โดย สิริจันทร์ กันยาวิริยะ และ เมธา หริมเทพาธิป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สรุปว่างานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมื่อวิเคราะห์ความหมายของพรหมวิหารธรรม พบว่า มีความหมายหลายนัย คือ 1) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม 2) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ 3) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า 1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี ต้องการให้มีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร

ต้องการช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดี เมื่อประสบกับความสุขความสำเร็จ 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปตามอคติ ได้แก่ อคติเพราะพอใจ อคติเพราะไม่พอใจ อคติเพราะกลัวและ อคติเพราะหลง

3. การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน (Business Administration According to Sublime States of Mind: An Analytic, Appreciative and Applicative Study) โดย สิริินทร์ กันยาวิริยะ และ เมธา หริมเทพาธิป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สรุปว่า งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรม และเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ ผลการศึกษาพบว่าเป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมื่อนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารธุรกิจบนพื้นฐานกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง จะช่วยให้การทำธุรกิจมีเจตนาเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนรวม การผลิตสินค้าและบริการและนวัตกรรมทางธุรกิจจะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เว้นจากการเบียดเบียน ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้บริโภค คำนึงถึงคุณภาพและความคุ้มค่า รวมถึงการได้รับคุณภาพชีวิตที่ดี มีใจคิดเกื้อกูลและแสวงหาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน มีความยินดีต่อเพื่อนผู้ทำธุรกิจด้วยกัน มีความรักความใส่ใจต่อผู้ร่วมงานหุ้นส่วน คู่ค้า มีใจเป็นธรรมในการบริหารจัดการธุรกิจ มีระบบบรรษัทภิบาลเพื่อรักษาสีทธิและความชอบธรรมให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการทางธุรกิจทุกท่าน รวมไปถึงการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ ได้แก่ การทำธุรกิจด้วยความรักความใส่ใจ (เมตตา) การเกื้อกูลและแบ่งปัน (กรุณา) การสื่อสารให้เกิดสุขภาวะแก่สังคม (มุทิตา) และการให้ความชอบธรรมด้วยการปกป้อง คุ้มครอง และดูแล (อุเบกขา) แกนหลักสำคัญของการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมจึงได้แก่ “การเอาใจเขามาใส่ใจเรา” โดยขับเคลื่อนให้ครบใน 3 ส่วน คือ (1) ส่วนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (2) ส่วนของสินค้าและบริการ (3) ส่วนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมเป็นการทำให้งานธุรกิจกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

4. กาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Four Developments According to The Moderate Postmodern Philosophy) โดย ชีสา กันยาวิริยะ และ เมธา หริมเทพาธิป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า หลักกาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ได้แก่ 1) กายกาวนา ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดสุขภาวะที่สมดุล 2) ศิลกาวนา ได้แก่ การพัฒนาความประพฤติทางกายและวาจาเพื่อให้สังคมเกิดสันติสุข 3) จิตตกาวนา ได้แก่ การพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดสุขภาวะที่มั่นคง มีพลังขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตให้พัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป 4) ปัญญากาวนา ได้แก่ การพัฒนาปัญญาให้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงสามารถแยกแยะประเมินค่าสิ่งต่างๆ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

5. ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (The National Power Factors in Economy according to The Philosophy of Sufficiency Economy) โดย รวิช ตาแก้ว เมธา หริมเทพาธิป พงนา มาโนช วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์ และ ปรียะพงษ์ คุณปัญญา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สรุปว่า การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ และเป็นสร้างความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล สังคม และประเทศ ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับความสามารถในดำรงชีพ และเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ เป็นศาสตร์ปรัชญาประยุกต์สาขาหนึ่งที่ใช้วิธีการแบบสหวิทยาการเพื่อการแก้ไขปัญหาตามความรู้พื้นฐานในมิติทางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ด้วยเหตุผลว่าพลัง คือ ภาวะการทำการของแต่ละปัจจัยที่มีพลังทำการใน 2 ลักษณะ คือ ผู้ทำการและผู้ถูกกระทำ ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจทั้ง 7 ปัจจัยสอดคล้องกับปัจจัยพลังอำนาจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา และเสริมด้วยปัจจัยประวัติศาสตร์ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากศึกษาครั้งนี้ การอภิปรายผลพบว่าสอดคล้องและสนับสนุนกับข้อค้นพบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในแง่การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล สังคม และประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานในสร้างพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ

6. ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (National Power Factors according to The Philosophy of Sufficiency Economy) โดย รวิช ตาแก้ว เมธา หริมเทพาธิป พงนา มาโนช วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์ และ ปรียะพงษ์ คุณปัญญา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่มีพลังอำนาจในตัวเองที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัย ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ส่งเสริมให้เกิดพลังอำนาจของชาติใน 3 ระดับ คือ 1. ระดับบุคคล มีปัจจัยความเชื่อ ศาสนา จริยธรรมและความจงรักภักดี ปัจจัยการศึกษา และปัจจัยอุดมการณ์ของชาติและผู้นำ เป็นปัจจัยภายในระดับบุคคล 2. ระดับสังคม มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคลที่ต้องเสริมด้วย ปัจจัยประชากร ปัจจัยลักษณะประจำชาติ และปัจจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3. ระดับชาติและประเทศ มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคล สังคม มีปัจจัยที่ต้องเสริมต่อด้วย ปัจจัยการทหาร ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยเศรษฐกิจ และปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต พลังอำนาจทั้ง 3 ระดับนี้มีปัจจัยประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่งที่ทุกระดับต้องตระหนัก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำการควบคู่ไปพร้อมกับระยะเวลาในแต่ละช่วงของการสร้างพลังอำนาจของชาติและประเทศ การอภิปรายผลพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศได้

ทั้งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว ประเทศ และภูมิภาค

7. สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และ วิชาน (Sharing and Caring Society According to The Philosophy of Sufficiency Economy: An Analytic, Appreciative and Applicative Study) โดย เมธา หริมเทพาธิป และ รวิชาติ แก้ว สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า 1) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสังคมแห่งการให้ด้วยใจที่รู้จักพอ เป็นการให้ที่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ คือ พอมีพอกิน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเป็นระดับพื้นฐาน ส่วนในระดับการพัฒนา ได้แก่ เกิดความตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปัน ด้วยความรู้รักสามัคคี เพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน 2) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการ และวิถีปฏิบัติ ในส่วนของวิชาการนั้น ให้คุณค่าเชิงจริยธรรมทั้งทางด้านจิตวิทยา มนุษยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ในส่วนของวิถีปฏิบัติ นั้น มีจุดเริ่มต้นจากใจที่รู้จักพอ โดยต้องเริ่มจากฐานความรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสุขหรือลดทุกข์ในชีวิตของแต่ละคนบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน สูงไปกว่านั้น เมื่อแต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พออยู่พอกิน พอมีสารองแล้ว ก็ควรแสดงน้ำใจต่อเพื่อมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยการแบ่งปันเกื้อกูลต่อไป 3) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในส่วนองค์กรด้านวิชาการ องค์กรด้านกระบวนการเรียนรู้ และองค์กรด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักการทรงงานเป็นส่วนขับเคลื่อนให้เกิดวงจรจิตอาสาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปัน เพื่อส่งต่อสังคมแห่งการแบ่งปันบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไม่รู้จบ

8. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD และเทคนิค LT (A Study on Math Learning Achievement Through STAD (Student Team Achievement Division) and LT (Learning Together) โดย จุฑามาศ รอดทอง สุพจน์ เกิดสุวรรณ และ วิณา ชุ่มบัณฑิต หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD สูงกว่า เทคนิค LT 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค LT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

9. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูปตามมุมมองพุทธปรัชญา (The Semiological Value of Making a Votive Offering Belief of Thai Buddhists in Phra Buddhasothorn with the Buddhist Philosophical Perspective) โดย พระครูสุตถาวนา พิธาน (สุวัชร ชินขุนทด) สวัสดิ์ อโณทัย และ กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูปนั้นแม้โดยองค์รวมจะไม่สอดคล้องกับหลักการ

ของพระพุทธศาสนา แต่ในส่วนย่อยกลับไม่ขัดแย้งต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธอิทธิปาฏิหาริย์ เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่า อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ไม่ใช่แนวทางของการเป็นที่พึ่งอันประเสริฐเพราะไม่อาจนำไปสู่ความพ้นทุกข์ในระดับโลกุตระธรรมได้ แต่เมื่อสำรวจข้อเท็จจริงในพิธีกรรมการแก้บนพบว่า ผู้ที่มานบนบานนั้นจะบนเฉพาะในกรอบของโลกียะเท่านั้น ไม่มีผู้ใดบนขอในระดับโลกุตระด้วยตระหนักรู้ว่า สิ่งเหล่านั้นไม่อาจจะสำเร็จได้ด้วยการบนบาน เพราะเป็นสิ่งที่ต้องกระทำได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ข้อคำตอบในงานวิจัยนี้ได้ตัดสินใจว่า การแก้บนสามารถที่จะกระทำได้โดยอยู่บนเงื่อนไขให้นารหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปแทนที่สวัณธรรมของศาสนาผีและพราหมณ์ที่ครอบงำสัญญาณทางพระพุทธศาสนาอยู่เพื่อให้เกิดความหมายใหม่ในทางสัญญาณที่ถูกต้องตามหลักพุทธปรัชญาให้เป็นสัมมาทิฐิแก่ผู้มาแก้บนพระพุทธโสธร องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ CMW Model

10. อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ (Ideology and Process of New Normal Society Following to Buddha Dhamma of Chaiyaphum Province Volunteer Network) โดย พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี และ พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มจิตอาสาระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ เพื่อสร้างเครือข่ายจิตอาสาให้เกิดมีพลังในการทำงานด้านจิตอาสา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว มีกระบวนการในการนำหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้าง สังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิใช้ ศีล 5 คือ การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสัญญาณประชาคมในกลุ่มจิตอาสา และสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อให้สังคมในสถานการณ์ปัจจุบันเกิดความสงบสุข มีสราณียธรรม 6 คือ การปฏิบัติตน ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ตั้งตามอย่างสม่ำเสมอ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และใช้อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ด้วยกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ก่อให้เกิดเป็นชุมชนแนวใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นแบบอย่างด้านการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคมให้อยู่อย่างสันติสุข ด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยสติ สัมปชัญญะพร้อมมีจิตอาสาให้ความร่วมมือกับสังคม

11. การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ (Participation of Political Leaders in Epidemic Situation the Coronavirus Disease 2019 (Covid-19) in Thep Sathit District Chaiyaphum Province) โดย พระครูปฏิภาณธรรมรส (สมพร ติคุนปญฺโญ) พระมหานรินทร์ สุรปญฺโญ (เอมพันธ์) และ สุเนตร ธนศิลป์พิชิต รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมพบว่า ด้านการตัดสินใจ หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจยินดีที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ คือ ผู้นำทาง

การเมืองมีความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด พร้อมทั้งเป็นผู้เต็มใจลงพื้นที่ตรวจสอบและแก้ไขการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้านการดำเนินงานหลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ วิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ ด้วยความอาหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก คือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันในการให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด ได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อ มีความมุ่งมั่นผลักดันในการแบ่งพื้นที่ในการดำเนินงานในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด ด้านการรับผลประโยชน์ หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญถี่ถ้วนด้วยเหตุผลที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คือ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบจึงตัดสินใจแก้ไข ได้แก่ ผู้นำทางการเมืองได้มีการรับสิ่งของบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ ได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานราชการที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เมื่อรับสิ่งของบริจาคแล้วพิจารณาไตร่ตรองถึงผลประโยชน์นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไม่ ด้านการติดตามและประเมินผล หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ จิตตะ ความตั้งมั่นติดตามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จด้วยความคิดจดจ่อ หรือเอาใจใส่ คือ ผู้นำทางการเมืองมีการตั้งมั่นติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีการติดตามสถานการณ์แล้วประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อมีผู้ติดเชื้อรักษาตัวหายแล้วมีการติดตามตรวจสอบตามกฎระเบียบของทางหน่วยงานราชการ

12. การพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ (The Ethical Development of Local Leaders in Chaiyaphum Province) โดย พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ และ พูนศักดิ์ กมลวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปว่า บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการแบบศึกษาเอกสารที่ปรากฏถึงเรื่องการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำ โดยเป็นการวิเคราะห์การพัฒนาจริยธรรมด้วยการจัดกิจกรรมและแสดงให้เห็นถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้นำท้องถิ่นการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะว่าผู้นำท้องถิ่น คือ ฐานในการปกครองที่จะสามารถแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่า เพราะการพัฒนาที่ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ก็จะต้องพัฒนาจากฐานรากที่เรียกว่าท้องถิ่นเป็นสำคัญและจำเป็นอย่างมากที่ต้องพัฒนาท้องถิ่นก่อน ดังนั้น จากการลงพื้นที่ปฏิบัติการในเรื่องของการสร้างหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ สามารถสร้างผู้นำชุมชนในระดับที่เป็นต้นแบบให้กับชุมชนได้เป็นที่ยอมรับและเคารพศรัทธาผู้นำมากกว่าที่จะมีความหวาดกลัว จึงทำให้ชุมชนนั้นๆ เกิดเป็นชุมชนสันติธรรมที่มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีหลักของศีลธรรมจริยธรรม ในการปกครองชุมชนของตนเอง และฝึกอบรมผู้นำรุ่นใหม่ให้มีคุณธรรมจริยธรรมสืบไป

13. นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษากับการศึกษาร่วมสมัย (Innovation and Educational Technology and Contemporary Education) โดย ศิริเดช ศรีสร้อย พระมหาอุดร อุตโตร (มากดี) และ ปฎิธรรม สำเนียง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ สรุปว่า บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในยุค 4.0 อันประกอบไปด้วย Social Media ที่ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ Internet of Things เป็นส่วนขยายที่เพิ่มช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์หรือวัสดุการสอน ทำให้การจัดการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่างของบุคคล และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นการสื่อสารร่วมสมัย ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นการสื่อสารสองทาง เป็นสื่อไร้ตัวตน มีต้นทุนในการเข้าถึงไม่สามารถปิดกั้นได้ และนับวันการสื่อสารแบบนี้จะพัฒนาอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนสามารถจัดคอร์สเรียนออนไลน์ได้ไม่ยาก เพราะการสนทนากับผู้เรียน การส่งไฟล์งาน การอภิปรายกลุ่มสามารถทำได้ เพียงแค่นักเรียนมี smart phone นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบ Applications ที่สะดวกและน่าสนใจโดยไม่ต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อนอีกต่อไป ยิ่งกว่านั้นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันยังเอื้อให้มีการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายทุกที่ ทุกเวลา บทบาทของครูและนักเรียนเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้สอน (passive learning) มาเป็นผู้ชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในวิธีที่แต่ละคนถนัดอย่างกระตือรือร้น (active learning) นอกจากนี้แล้วปัจจุบันเรายังมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มีการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น นวัตกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนทุกเพศทุกวัยทุกอาชีพ ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยน รูปแบบในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงการสอนคุณธรรมจริยธรรม และสร้างเสริมทักษะให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตเอาตัวรอดอยู่ในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม

14. การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม (Participative Administration between Home, Temples and Schools Affecting to the Effectiveness of School under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office) โดย กัญญนันท์ สิริคุปต์ธรรานนท์ วิทยาลัยทองสุข ผลการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผน การติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน การพัฒนาปรับปรุงและการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตามลำดับ และประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและ การบริหารงานทั่วไปตามลำดับ และการทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการวางแผน สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการ ($r = 0.79$) และการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการติดตามและประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($r = 0.76$) นอกจากนี้ไม่มีความสัมพันธ์กัน สรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการวางแผน และด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

15. ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (People's Opinion toward the Roles of Sangha in Community Development in Muang District, Samutsongkhram Province) โดย พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ วิทยาลัยทองสุข ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย มากสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด และเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการส่งเสริม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรม ให้ประชาชนในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ในชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ครัวรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีต่างๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดี และนารธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชนและพื้นที่ อนุรักษ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน

16. การศึกษาชื่อปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ (A Study of the Name of Prasat Hin in Sisaket Province) โดย ธนยพงศ์ สารรัตน์ ธีรวัฒน์ กันยาสาย ภัทรพล จันทรพิชญ์ ทวีทรัพย์ ทวีชาติและศุภกร เจริญผล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สรุปว่า บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของโบราณสถานที่เป็นปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า จากการสำรวจโบราณสถานประเภทปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า ในอาณาบริเวณบ้านเมืองจังหวัดศรีสะเกษในอดีต ซึ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรเขมรโบราณ มีโบราณสถานหรือที่ปัจจุบันเรียกชื่อทั่วไปว่า “ปราสาท” อยู่เป็นจำนวนมากจนกลายเป็นคำขึ้นต้นของคำขวัญประจำจังหวัด คือ “แดนปราสาทขอม” และยังพบว่าลักษณะชื่อเฉพาะของปราสาทเหล่านี้เป็นชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ

โดยลักษณะชื่อเฉพาะที่พบมากที่สุดคือชื่อสิ่งก่อสร้าง และรูปลักษณะจากโบราณวัตถุสถานของปราสาทขอม รองลงมาคือชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ และชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล ชื่อบุคคล หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนที่เป็นที่นิยมน้อยที่สุด คือ ชื่อทางภูมิศาสตร์ และพืชพรรณ แสดงให้เห็นว่า ลักษณะชื่อเฉพาะของ “ปราสาทหิน” ในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะที่หลากหลาย แต่ที่นิยมที่สุดคือการใช้ลักษณะของชื่อสิ่งก่อสร้างที่พบมาตั้งเป็นชื่อของปราสาทหิน

17. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอำเภอลาดยาวเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามหลักธรรมพละ 5 (Guidelines for Developing Quality Assurance of Educational Institutions in Latyao District Nakhon Sawan Primary Educational Service Office Area 2 According to the Five Principles of Physical Faith) โดยว่าที่ร้อยตรีรัฐพงศ์ โยธารัตน์ ปฏิธรรม สำเนียง และ วรกฤต เกื้อนช้าง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปว่า บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและหาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 โดยประยุกต์กับหลักธรรมพละ 5 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 236 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18) และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($\bar{X}=48.65$, S.D.=5.65) รองลงมา คือ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}=38.59$, S.D.=4.66) และกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}=17.53$, S.D.=1.87) 2. แนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยประยุกต์หลักพละ 5 อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้แก่ 1) โรงเรียนนำบุคลากรและตัวแทนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประกันคุณภาพการศึกษาร่วมอบรมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ 2) ผู้บริหารได้มีการระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการ 3) ผู้บริหาร ลดภาระงานครู เพื่อครูจะได้ดำเนินการกิจกรรมโครงการได้เต็มที่ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดเก็บข้อมูลในการประเมินผลจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถในการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก 6) คณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษาจัดทำรูปแบบรายงานผลการประเมินและนำเสนอผลการประเมินตนเองให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ

18. กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ (The Process of People's Political Participation towards Local Government Organizations in The form of a Municipality (Case Study of 3 Municipalities) in Khon San District Chaiyaphum Province) โดย นิติพันธ์ อินทโชติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติไม่ล้มเลิกสิ่งบัญญัติ ด้านการมีส่วนร่วมเคารพนับถือผู้อาวุโสในพรรค ด้านการมีส่วนร่วมคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม ด้านการมีส่วนร่วมพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านการมีส่วนร่วมไม่ลุแก่อำนาจ ให้เกียรติสตรี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการมีส่วนร่วมเคารพสถานที่สำคัญ ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาททำให้ประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล เกิดความรักความสามัคคีมีการประชุมและทำกิจกรรมพร้อมเพรียงกัน

19. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 (The Role of Administrators in The Development Of Basic Morals in Nong Bua District School Nakhon Sawan Province According to The Four Noble Truths) โดย จรูญรัตน์ ปานขลิบ ปฏิธรรม สำเนียง และ พระมหาอุดร อุตตโร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนในโรงเรียน อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.288$, $S.D.=.537$) พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความประหยัด ($\bar{X}=4.310$, $S.D.=.555$) รองลงมา คือ ความมีวินัย ($\bar{X}=4.296$, $S.D.=.556$) และความสามัคคี ($\bar{X}=4.295$, $S.D.=.497$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสุภาพ ($\bar{X}=3.914$, $S.D.=.557$) 2. แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 มีดังนี้ 1) ด้านความขยัน นักเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย เกียจคร้าน งานไม่คั่งค้าง โดยทำเป็นสมุดบันทึกความดีมีการยกย่องชมเชย 2) ด้านความประหยัด นักเรียนใช้น้ำไฟฟ้าอย่างประหยัด มีการวางแผนใช้จ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่ายและส่งเสริมให้ออมเงิน 3) ด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนทำตามข้อตกลงของกลุ่ม ตรงต่อเวลาและหน้าที่รับผิดชอบ รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด 4) ด้านความมีวินัย นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบและรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน 5) ด้านความสุภาพ นักเรียนมีความประพฤติและกิริยามารยาทเรียบร้อย 6) ด้านความสะอาด นักเรียนมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาด ความปลอดภัย ผักผลไม้สดสะอาดใจให้ขุนมัว 7) ด้านความสามัคคี นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 8) ด้านความมีน้ำใจ นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น เสียสละเวลาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

20. การศึกษาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาวตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรม 4 (The Study of Administrative Administration of Educational Institutions of Latyao District According to The Principle of Dittamikhata Sangvatniktham 4) โดย บัวแก้ว อินทรา ปฐิธรรม สำเนียง และ พระมหาอุดร อุตโตโร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปว่า บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรม 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 268 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.42) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย คือ ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=4.83$, S.D.=0.34) ด้านการรับ-ส่งหนังสือ ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.39) ด้านการร่างหนังสือ ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.42) ด้านการผลิตสำเนาเอกสาร ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.53) ด้านการจัดเก็บเอกสาร ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.41) ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.56) ด้านการตรวจทาน หนังสือ ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.29) ด้านการพิมพ์หนังสือ ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.34) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำลายหนังสือ ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.55) อยู่ในระดับมาก ในส่วนของแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการ ของสถานศึกษาของโรงเรียนนั้น ประกอบด้วย 1) ด้านรับ-ส่งหนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรติดต่อหน่วยงานโดยตรง ทั้งการติดต่อสื่อสาร และการบริการ 2) ด้านร่างหนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการร่างหนังสือและการเรียบเรียงข้อความในหนังสือ 3) ด้านพิมพ์หนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการให้หมั่นฝึกฝนตนเองใฝ่เรียนทางด้านการพิมพ์หนังสือ 4) ด้านผลิตสำเนาเอกสาร เจ้าหน้าที่ธุรการควรต้องตรวจสอบความถูกต้องฉบับจริง ฉบับร่าง และจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบ 5) ด้านจัดเก็บเอกสาร ผู้บริหารควรแนะนำวิธีการจัดเก็บเอกสาร เพื่อไม่ให้สูญหาย 6) ด้านบันทึกเสนอหนังสือควรจัดทำตามลำดับขั้นตอนให้ถูกต้อง 7) ด้านตรวจทานหนังสือ ผู้บริหารควรส่งเสริมเจ้าหน้าที่ธุรการไปพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการตรวจทานหนังสือ 8) ด้านทำลายหนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ที่ถูกต้องตามหลักของสารบรรณ 9) ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเพื่อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้และมีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

21. แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 (Guidelines For Buddhist Learning Management Integrated into Charity School of Buddhist Temples Under The Office Of Private Education Commission in The Central Area 2) โดย ลัลลนา พวงสมบัติ อานนท์ เมธีวรฉัตร และ พระราชวชิรเมธี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปว่า การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง

เขต 2 1) เสนอแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 1 ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสานวิธีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 956 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.44) และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.47) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.49) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.48) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.55) แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นกรอบแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้ 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ประกอบด้วย 3 แนวทาง 2) ด้านหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในด้านการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 3 แนวทาง 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารจัดทำแผนการบริหารไว้อย่างเป็นระบบมีทิศทางยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 4 แนวทาง 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารวางแผนให้บุคลากรทางวิชาการได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 แนวทาง 5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารยึดหลักความเป็นธรรม และพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 แนวทาง

22. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี
(Administration in Accordance with Good Governance of Na Yung Subdistrict Municipality Na Yung District, Udon Thani Province) โดย ปาริชาติ พิพิพิธพันธ์ และ โกศล สอดส่อง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.48) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.69) รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.73$, S.D.=0.72) ผลการเปรียบเทียบ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทางพัฒนา การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยงอำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ควรมีมาตรการ ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การอบรมด้านจริยธรรม การให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติดีและลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริต

23. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี (People Participation in Community Development Na Yung Subdistrict, Na Yung District, Udon Thani Province) โดย จันทรทิพย์ ทองโชติ และ ชาญยุทธ หาญชนะ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D.= 0.51) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.67) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.67) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กระตุ้นให้ประชาชนสนใจและเกิดการเรียนรู้เข้าใจ เพื่อให้เกิดทัศนคติเชิงบวกกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม

24. โรคระบาดโควิด 19: ยุทธศาสตร์การป้องกันเชิงพุทธบูรณาการบนฐานพุทธธรรม (Covid-19 disease: Integrated Buddhist defense strategy based on Buddhism) โดย พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคควณโณ/พุ่มพิก) วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปว่า บทความเรื่อง “โรคระบาดโควิด 19: ยุทธศาสตร์การป้องกันเชิงพุทธบูรณาการบนฐานพุทธธรรม” เป็นการศึกษาสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ที่เกี่ยวข้องถึง พัฒนาการโรคระบาดในประเทศไทยและโลก โรคระบาดที่ปรากฏในพระไตรปิฎก การวิเคราะห์โรคเชิงพุทธแบบบูรณาการ การกำหนดรูปแบบและยุทธศาสตร์การปกป้องคุ้มครองเชิงพุทธและรูปแบบบูรณาการเพื่อการดำรงตนอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศพุทธศาสนา หลักคำสอนของพุทธศาสนาไม่สอนให้คนเห็นแก่ตัว ตั้งอยู่บนฐานแห่งพรหมวิหารธรรม คือ ‘เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา’ เป็นฐาน และมีความเป็นชาติแห่งการรู้จักสามัคคีเป็นฐาน หลักพุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานที่ดำรงอยู่บนฐานแห่งเสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แม้ในยามวิกฤตก็ไม่ทอดทิ้งกัน คนไทยมีฐานคติการดำเนินชีวิตการดำรงตนบนฐานพุทธธรรม ปรากฏจากการเอาเปรียบ และมีไมตรีต่อเพื่อนมนุษย์ ทุกคน โดย “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา”

25. รูปแบบการบูรณาการกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล (The Model Integration of Kalamasuta Form Strengthening the MUlticultural Society in the Digital Age) โดย จักรพงษ์ ธรรมธวัช สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม กระบวนทรรศน์ทางปรัชญา สังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงบริบท คติความเชื่อ ทั้งหมดนี้ เป็นการเชื่อมโยงและ เป็นพื้นฐานของความคิด ความเชื่อของคนโดยมากในสังคม ปัญหาที่ทำให้สังคมที่อยู่ร่วมกันเกิดความขัดแย้ง หรือขาดความสามัคคีนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากทัศนคติ จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้คอยควบคุม คือ ตัวปัญญาที่เป็นตัวช่วยในการกลั่นกรองสิ่งต่างๆ โดยอาศัยหลักพุทธปรัชญา คือ หลักความจริง ด้วยการมองโลกแบบองค์รวม

เป็นเหมือนการทดสอบตามหลักเหตุและผลมีกระบวนการอิงอาศัยกัน เพื่อให้คนในสังคมอยู่บนพื้นฐานความจริง หลักกาลามสูตร จึงเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความจริงมาเป็นพื้นฐานในส่งเสริมการช่วยคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ให้เกิดเป็นความจริง ความถูกต้อง ให้เท่าทันกับสังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยอาศัยการร่วมมือของประชาชน สังคม สถาบันการศึกษา เข้ามาส่งเสริมอันก่อให้เกิด ประโยชน์ร่วมกัน องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ WMH + ECO MODEL.

26. การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคม สงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล (The Integration of The Buddhist Ethics on the Social Work Treating Development of Thai Buddhist Monks in the Digital Society) โดย พระครูวรพุทธาภิรักษ์ (สมศักดิ์ ฉะเอียงทอง) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า การสังคมสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรสังเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเองเป็นสำคัญ หลักพุทธจริยศาสตร์มีหลายข้อหลายระดับที่สามารถนำมาเป็นแนวทาง สำหรับพระสงฆ์ไทย ยึดหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ พระวินัยสงฆ์ 227 ข้อ หลักปาริสุทธิศีลอันมีปาฏิโมกข์สังวร อินทริยสังวร อาชีวะปาริสุทธิศีลและปัจจัยนิสิตศีล อีกทั้งให้ความสำคัญแก่หลักสังคหวัตถุ 4 มีทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตา การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเป็นไปตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อใช้ในการพัฒนาดน การพัฒนาคน และการพัฒนางานในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลการปฏิบัติงาน โดยเนื้องานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรปลูกฝังหลักสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นให้ได้ทั้งในระดับของ โลภียสัมมาทิฐิ และโลกุตรสัมมาทิฐิ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ 2M (W)

27. รูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Model of a Cultural Identity Through the Postmodern Philosophy of the Sufficiency Economy Philosophy) โดย พระปลัดสาโรจน์ ธมมสาโร (ปัญญารัมย์) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบองค์ประกอบของวัฒนธรรมธรรม 4 ประการ คือ 1) ด้านคติธรรม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ถูกต้องต่อหลักการดำเนินชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า Right Wisdom = R-W 2) ด้านเนติธรรม หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการผลิตและการแสวงหาที่ถูกต้องตามหลักสัมมาอาชีวะ ในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า Right Produce =R-P 3) ด้านสหธรรม หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันและการอยู่ร่วมกันในสังคมบนฐานหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า Right Sharing = R-S และ 4) ด้านวัตถุธรรม หมายถึง หลักการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องบนเงื่อนไขความรู้ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตรงกับคำว่า Right Technology=R-T ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ R-WPST MODEL

28. รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ (Model of Coexistence in a Multicultural Society Through the Postmodern Philosophy of Buddhadasa Bhikkhu) โดย พระครูโอภาสประสิทธิ์คุณ อุทโย (เกตุขาว) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ เป็นการประยุกต์ใช้หลักปณิธาน 3 ของพุทธทาสภิกขุเป็นกรอบความคิดในการสร้างรูปแบบ คือ หนึ่ง การรับรู้ (Perception) คือ ภาวะแห่งการรับรู้เข้าใจตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ศาสนิกของแต่ละศาสนาได้ศึกษาทำความเข้าใจแก่นแท้แห่งคำสอนในศาสนาของตนและนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะเป้าหมายของทุกศาสนามุ่งสอนให้ศาสนิกทำความดี และความดีเป็นเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม สอง การเรียนรู้ (Learn) คือ ภาวะการเรียนรู้เข้าใจผู้อื่น เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของเพื่อนร่วมสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพราะเมื่อรู้เข้าใจกันอย่างถูกต้องแล้วจะส่งผลให้การปฏิบัติต่อกันเป็นไปอย่างถูกต้องเป็นการป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม สาม การร่วมมือ (Cooperate) คือ ความร่วมมือช่วยเหลือกัน การร่วมมือกันในลักษณะการสร้างพลังทางสังคม ในการแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุขบนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายโดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ สร้างความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย ผลการวิจัยดังกล่าวถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ PLC Model

29. ความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุคมองผ่านพุทธปรัชญา (The Hyperreality of Food Consumption Culture in the Postmodern Society Through Buddhist Philosophy) โดย พระธนบุลย์ หันมนตรี สวัสดิ์ อโณทัย และ กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารเชิงสัญญะนี้เป็นผลลัพธ์ของการบริโภคที่เติบโตมากขึ้นจากการพัฒนาการของเศรษฐกิจในระบอบทุนนิยม เป็นความก้าวหน้าด้านการสื่อสารเทคโนโลยีข่าวสาร และสังคมดิจิทัล พุทธปรัชญาว่าด้วยการบริโภคอาหารเน้นการเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสมและเกื้อกูลกับร่างกาย (โภชนาการ) การรู้จักประมาณในอาหารเน้นพิจารณาทั้งในด้านเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณค่าและด้านปริมาณ (โภชนาการ) โดยพิจารณาทั้งก่อน ขณะและหลังการบริโภคอาหาร ตลอดจนด้านกิริยามารยาทในการฉันอาหาร สาระัตถะของการบริโภคอาหารในพุทธปรัชญามุ่งเพื่อการดำรงชีพอย่างผู้ไม่ประมาท และการมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการรับและบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่าง พระพุทธเจ้าได้แสดงหลักความพอดี คือ ความรู้ประมาณในการบริโภค เป็นคนเลี้ยงง่าย มีสติสัมปชัญญะในการบริโภคเสมอ ไม่ให้ตกเป็นทาสของตัณหาจนมากเกินไปในการบริโภค ทำด้วยความพอดีของความเป็นเหตุเป็นผลที่ลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นพิจารณาอย่างแยบคายด้วยปัญญา องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ $FCR = MWCV$

30. การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลัง โค วิ ด -19 (The Integration of Entrepreneurs' Sufficiency Economy Philosophy into Business Operations in Post Covid-19 Era) โดย กิตติยา โชคพรประสาธ กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ

ในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 เป็นการดำเนิน ธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ภายใต้กรอบการปรับตัวใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเงิน บัญชี การลงทุน 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการบริหารจัดการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยการดำเนินธุรกิจเป็นทางสายกลางของการดำเนินชีวิตเพื่อความสุข ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการ ดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ควรมีการบูรณาการใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเงิน บัญชี การลงทุน 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการบริหารจัดการ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ โมเดล 3R2C4D

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	ณ
สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Holistic Health based on the Sufficiency Economy Philosophy) สุดิณิย์ ทองจันท์ รวิช ตาแก้ว กิรติ บุญเจือ และ สิริกร อมฤตวาริน บัณฑิตวิทยาลัย การศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท (An Analytical Study of Sublime States of Mind According to Theravada Buddhist Philosophy) สิรินทร์ กันยาวิริยะ และ เมธา หริมเทพาธิป การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจักษ์ และวิธาน (Business Administration According to Sublime States of Mind : An Analytic, Appreciative and Applicative Study) สิรินทร์ กันยาวิริยะ และ เมธา หริมเทพาธิป ภาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลาง (Four Developments According to The Moderate Postmodern Philosophy) ชิสา กันยาวิริยะ และ เมธา หริมเทพาธิป ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (The National Power Factors in Economy according to The Philosophy of Sufficiency Economy) รวิช ตาแก้ว เมธา หริมเทพาธิป พจนา มาโนช วรารณ พงศ์ธรพิสุทธิ์ และ ปรียะพงษ์ คุณปัญญา ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (National Power Factors according to The Philosophy of Sufficiency Economy) รวิช ตาแก้ว เมธา หริมเทพาธิป พจนา มาโนช วรารณ พงศ์ธรพิสุทธิ์ และ ปรียะพงษ์ คุณปัญญา สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจักษ์ และวิธาน (Sharing and Caring Society According to The Philosophy	1 12 17 27 33 42 54

of Sufficiency Economy: An Analytic, Appreciative
and Applicative Study)

เมธา หริมเทพาธิป และ รวิช ตาแก้ว

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ 66

ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT

(A Study on Math Learning Achievement Through STAD

(Student Team Achievement Division) and LT (Learning Together)

จุฑามาศ รอดทอง สุพจน์ เกิดสุวรรณ และ วิณา ชุ่มบัณฑิต

คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทย 75

ต่อพระพุทธรูปตามมุมมองพุทธปรัชญา

(The Semiological Value of Making a Votive Offering Belief of Thai Buddhists

in Phra Buddhasothorn with the Buddhist Philosophical Perspective)

พระครูสุตถาวนาภิธาน (สุวภัทร ชินขุนทด) สวัสดิ์ อโณทัย และ กันยาวิร์ สัทธาพงษ์

อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสุวิถีชีวิตใหม่ 87

ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

(Ideology and Process of New Normal Society Following

to Buddha Dhamma of Chaiyaphum Province Volunteer Network)

พระมหาวิฑูรย์ สัทธิเมธีและ พูนศักดิ์ กมล

การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาด 96

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

(Participation of Political Leaders in Epidemic Situation the Coronavirus

Disease 2019 (Covid-19) in Thep Sathit District Chaiyaphum Province)

พระครูปฏิภาณธรรมรส (สมพร ดิคุขปญโญ)

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ (เอมพันธ์) และ สุเนตร ธนศิลป์พิชิต

การพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ 105

(The Ethical Development of Local Leaders in Chaiyaphum Province)

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ และ พูนศักดิ์ กมล

นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษากับการศึกษาร่วมสมัย 116

(Innovation and Educational Technology and Contemporary Education)

ศิริเดช ศรีสร้อย พระมหาอดุล อุตตโร (มากดี) และ ปฎิธรรม สำเนียง

การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ 128

ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม

(Participative Administration between Home, Temples

and Schools Affecting to the Effectiveness of School

under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office)

กัญญนันท์ สิริคุปต์ธรานนท์

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ 139

ในการพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

(People's Opinion toward the Roles of Sangha in Community Development
in Muang District, Samutsongkhram Province)

พระครูสาครธรรมประสิทธิ์

การศึกษาชื่อปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ 151

(A Study of the Name of Prasat Hin in Sisaket Province)

ฉันทพงศ์ สารรัตน์ อธิวัฒน์ กันยาสาย ภัทรพล จันทร์เพ็ญ

ทวีทรัพย์ ทวีชาติและ ศุภกร เจริญผล

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอำเภอลาดยาว 167

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามหลักธรรมพละ 5

(Guidelines for Developing Quality Assurance of

Educational Institutions in Latyao District

Nakhon Sawan Primary Educational Service Office Area 2

According to the Five Principles of Physical Faith)

ว่าที่ร้อยตรีรัฐพงศ์ โยธารัตน์ ปฏิธรรม สำเนียง และ วรกฤต เกื่อนช้าง

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น 180

รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

(The Process of People's Political Participation towards Local

Government Organizations in The form of a Municipality

(Case Study of 3 Municipalities) in Khon San District Chaiyaphum Province)

นิติพันธ์ อินทโชติ

บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน 193

อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4

(The Role of Administrators in The Development of Basic Morals

in Nong Bua District School Nakhon Sawan Province

According to The Four Noble Truths)

จตุรรัตน์ ปานชลธิ์ ปฏิธรรม สำเนียง และ พระมหาอุดร อุตโตโร

การศึกษาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียน ในเขตอำเภอลาดยาวตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตสังวัตตนิกรรม 4 (The Study of Administrative Administration of Educatinal Institutions of Latyao District Accrding to The Principale of Ditthamikatta Sangvatniktham 4)	205
บัวแก้ว อินทรา ปฎิธรรม สำเนียง และ พระมหาอุดร อุตโตโร แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 (Guidelines For Buddhist Learning Management Integrated into Charity School of Buddhist Temples Under The Office Of Private Education Commission in The Central Area 2)	217
ลลิตา พวงสมบัติ อานนท์ เมธีวรฉัตร และ พระราชวชิรเมธี การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี (Administration in Accordance with Good Governaceof Na Yung Subdistrict Municipality Na Yung District, Udon Thani Province)	229
ปาริชาติ พิพิทธภักดิ์ และ โกศล สอดส่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี (People Participation in Community Development Na Yung Subdistrict, Na Yung District, Udon Thani Province)	244
จันทร์ทิพย์ ทองโชติ และ ชาญยุท หาญชนะ โรคระบาดโควิด 19: ยุทธศาสตร์การป้องกันเชิงพุทธบูรณาการบนฐานพุทธธรรม (Covid-19 disease: Integrated Buddhist defense strategy based on Buddhism)	255
พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณโณ/พุ่มพิก) รูปแบบการบูรณาการกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล (The Model Integration of Kalamasuta Form Strengthening the MUlticultural Society in the Digital Age)	266
จักรพงษ์ ธรรมธรรณัทธ สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย	

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงาน ของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล (The Integration of The Buddhist Ethics on the Social Work Treating Development of Thai Buddhist Monks in the Digital Society)	277
พระครูวรพุทธาภิรักษ์ (สมศักดิ์ เขื่อนทอง) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย รูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Model of a Cultural Identity Through the Postmodern Philosophy of the Sufficiency Economy Philosophy)	289
พระปลัดสาโรจน์ ธรรมสาโร (ปัญญาธรรม) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ (Model of Coexistence in a Multicultural Society Through the Postmodern Philosophy of Buddhadasa Bhikkhu)	301
พระครูโสภาสประสิทธิ์คุณ อุทัย (เกตุขาว) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย ความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุคมองผ่านพุทธปรัชญา (The Hyperreality of Food Consumption Culture in the Postmodern Society Through Buddhist Philosophy)	313
พระชนบุญ หันมนตรี สวัสดิ์ อโณทัย และ กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการ ในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 (The Integration of Entrepreneurs' Sufficiency Economy Philosophy into Business Operations in Post Covid-19 Era)	324
กิตติยา โชคพรประสาธ กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	335
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	337

สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง Holistic Health based on the Sufficiency Economy Philosophy

สุดธิณี ทองจันทร์

Sudthinee Thongjun

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

กิริติ บุญเจือ

Kirti Bunchua

สิริก อมฤตวาริน

Sirikorn Amalitwarin

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: sudthinee1415@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 20 มิถุนายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

สุขภาพและความเจ็บป่วยเป็นปัญหาที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำอย่างไรให้บุคคลที่มีความเจ็บป่วยสามารถยอมรับสภาพของตนเอง สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกหนึ่งได้หรือไม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เอกสารด้วยหลักการทางปรัชญา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์และตีความสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 2. วิจัยและวิเคราะห์สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3. สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1. เป็นระบบการพัฒนาสุขภาพองค์รวมที่เพียงพอและสมเหตุสมผลต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต เน้นการพึ่งตนเองด้านสุขภาพด้วยการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยที่ไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง ไม่ยึดมั่นถือมั่น มีวิจักษณ์ญาณ และมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมให้เกิดสภาวะความสุขที่มั่นคงและยั่งยืน 2. สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต เน้นการพัฒนาทุกองค์ประกอบด้านสุขภาพ สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ ปรับตัว มีส่วนร่วม และแสวงหาคำถามของตนเอง และ 3. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ก. การส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยอย่างสร้างสรรค์แต่ไม่สุดโต่งและส่งเสริมการปรับตัวโดยไม่ยึดมั่นถือมั่นและไม่

ลดทอนคุณค่าตนเอง ข. การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพอย่างกล้าหาญ มีวิจารณ์ญาณ มีความเอื้ออาทร และมีการแสวงหาความเข้าใจภาวะและสภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญาและสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผล และ ค. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่เพียงพอและสมเหตุสมผลสามารถทำได้จริงทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับรัฐ พิสูจน์ได้ด้วยการทดลองปฏิบัติให้ประจักษ์ด้วยตนเองจะพบว่าความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวคิดสุขภาพองค์รวมสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตจริงได้ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในองค์ความรู้ใดองค์ความรู้หนึ่ง การมีวิจารณ์ญาณ และการมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ ต่อตนเองและสังคม

คำสำคัญ: สุขภาพองค์รวม, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, คุณค่าแท้ของชีวิต

ABSTRACT

Health and illness are certain problems inevitably faced by all humans. How can we do to make the sick persons accept their conditions? Can the holistic health based on the Sufficiency Economy Philosophy be an alternative? This study was the qualitative research conducted by the documentary analysis based on the philosophical principle. It aimed to: 1) analyze and interpret the holistic health based on the Sufficiency Economy Philosophy in the perspective of the moderate postmodern philosophy; 2) appreciate and apply the holistic health based on the Sufficiency Economy Philosophy; and 3) create a new knowledge about holistic health based on the Sufficiency Economy Philosophy. The results showed that: 1) it was the holistic health development system which was sufficient and reasonable to access to the true value of life by focusing on health self-reliance by care and prevention of illness that did not reduce self-esteem for the physical, mental, psycho-social, spiritual, intellectual, and environmental development to enhance secure and sustainable happiness; 2) holistic health based on the Sufficiency Economy Philosophy was valuable to access to the true value of life with a focus on developing all health components and being relevant to the constructive application, adaptation, participation, and seeking for self-esteem; and 3) new knowledge about holistic health based on the Sufficiency Economy Philosophy consisted of: a) promotion of self-reliance in respect with creative, but unextreme care and prevention of illness without any attachment or reduction of self-esteem; b) participation in health under bravery, discretion, sympathy, and understanding in conditions of physical, mental, psycho-social, spiritual, intellectual, and environmental health reasonably; and c) sufficient and reasonable promotion of health immunization could be actually implemented in the individual, family, community, social, and state levels. After proving and practicing, one would discover the secure and sustainable happiness based on the holistic health in real life by not adhering to any knowledge, having discretion, and having sympathy to oneself and society.

Key words: holistic health, Sufficiency Economy Philosophy, true value of life

1. บทนำ

สุขภาพ (health) เป็นภาวะที่สมบูรณ์ของมนุษย์และเป็นสภาวะการปราศจากความเจ็บป่วย การมีสุขภาพดีเป็นคุณธรรม (virtue) อย่างหนึ่ง เพราะบุคคลผู้มีสุขภาพดีย่อมมีแนวคิดและมีความประพฤติที่คำนึงถึงสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย รวมทั้งมีการปฏิบัติตนอันส่งผลต่อการมีชีวิตที่มีเป้าหมายมีคุณค่าและมีความสุขที่ยั่งยืน

ปัญหาสุขภาพ เป็นปัญหาที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากเกิดความเจ็บป่วยขึ้นแม้จะกับเพียงบุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่ผลกระทบมักเกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม รวมไปถึงกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม การส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจใฝ่รู้ตระหนักรู้ มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบและปฏิบัติอย่างผู้รู้จริง ส่วนผู้ให้บริการควรเอาใจใส่ผู้รับบริการอย่างแท้จริงด้วยการทำความเข้าใจทรรศนะทางความคิดทั้ง 5 แบบของมนุษยชาติ หรือที่เรียกว่าปรัชญากระบวนทรรศน์ 5 อันได้แก่ ทรรศนะแบบดึกดำบรรพ์ แบบโบราณ แบบยุคกลาง แบบนวนยุค และแบบหลังนวนยุคทั้งสายสุดขั้วและหลังนวนยุคแบบสายกลาง จะเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน ตลอดจนควรให้ความสำคัญกับบริบทการใช้ชีวิตของคนไทยที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม จะช่วยให้สามารถพัฒนาสุขภาพองค์รวมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

สุขภาพองค์รวมเกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาวะเศรษฐกิจ เพราะหากเศรษฐกิจดีย่อมนำไปสู่การมีปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ ช่วยให้มีชีวิตรอด (survive) มีชีวิตที่ดี (life well) และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (quality of life) และในขณะเดียวกันสุขภาพองค์รวมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้มีเศรษฐกิจที่ดีเช่นกัน ดังที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9) ทรงมีพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันจันทร์ที่ 22 ตุลาคม 2522 ความตอนหนึ่งว่า

....การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้นโดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้วย่อมมีกำลังทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ทั้งไม่เป็นการแค้นสังคมด้วย คือ เป็นแต่ผู้สร้าง มิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ ดังนั้น จึงใคร่ขอรับรองให้ทุกๆ คนตั้งใจและพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลสมบูรณ์จริงๆ อย่าปล่อยให้กำลังของชาติต้องเสื่อมถอยลงเพราะประชาชนเสียสุขภาพอนามัย...ท่านทั้งหลายควรระลึกให้ได้เสมอว่า สุขภาพที่สมบูรณ์ในร่างกายและจิตใจนั้น เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์จรรโลงประเทศอันจะเป็นทางขจัดปัญหาของสังคมส่วนสำคัญลงได้ และจะทำให้การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศบรรลุถึงความสำเร็จมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประกอบพร้อมไปด้วยความเป็นอิสระ ยุติธรรมและความผาสุก...

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักแห่งความรู้และความจริงเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างผาสุก (well being) เป็นแนวคิดเรื่องความเอื้ออาทร ความเคารพซึ่งกันและกัน ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ความพอประมาณ (Moderation) ความมีเหตุผล (Reasonableness) และภูมิคุ้มกันในตนเองที่ดี (Self-Immunity) ภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้ (Knowledge) ที่ประกอบด้วย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง และเงื่อนไขการมีคุณธรรม (Ethical Qualification) คือ การมีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มีสติปัญญา และมีการแบ่งปัน โดยเน้นหลัก “คุณธรรมกำกับความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การมีเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่สมดุลและกลมกลืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่อาจเกิดขึ้นได้

การส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและมีจิตใจที่เข้มแข็งด้วยการสนับสนุนให้เห็นคุณค่าของการมีสุขภาพที่ดี และการสนับสนุนให้ร่วมสร้างหมุดหมายหรือแสดงออกด้านสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมร่วมกัน จะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ จิตสังคม สติปัญญา และสุขภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม สมดุล และกลมกลืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และตีความสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณคดีสุภาษิต
2. เพื่อวิจัยและวิเคราะห์สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยทางปรัชญาด้วย ภาษาวินิจฉัย (dialectical) และวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discursive) จากผลที่ได้จากข้อมูล (data) เอกสาร (document) และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการตีความตามหลักวิชาการ โดยการตั้งคำถามที่อาจจะตอบได้หลายคำตอบที่เป็นไปได้ นำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งสองฝ่าย พร้อมทั้งรับฟังเหตุผลที่สนับสนุนแต่ละคำตอบเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดจากการประนีประนอมทุกฝ่ายเท่าที่ทำได้ แล้วจึงเสนอเนื้อหาวิจัยด้วยการวิเคราะห์ วิจัย และวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และตีความสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณคดีสุภาษิต ดังนี้

1) สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมสรรพศาสตร์ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพในทุกมิติ ทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพียงพอหรือพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สนับสนุนให้ศึกษาข้อมูลด้านสุขภาพด้วยความรอบรู้ รอบคอบ รอบด้าน และระมัดระวัง ส่งเสริมให้มีจิตสำนึกและความประพฤติที่ดีด้านการดูแลสุขภาพ มีวินัยในตนเอง อดทนต่อสิ่งชั่วร้าย มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ และมีการแบ่งปันองค์ความรู้ที่ถูกต้องแก่บุคคลรอบข้าง รวมทั้งให้การสนับสนุนระบบสุขภาพพอเพียง

2) ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นปรัชญาที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตมนุษยชาติและสันติภาพที่ไม่สุดโต่ง ไม่ยึดมั่นถือมั่น และไม่ลดทอนคุณค่า สนใจความคิดเห็นร่วมและให้เกียรติความคิดเห็นต่าง ขับเคลื่อนด้วยพลัง 4 คือ พลังสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และพลังแสวงหา ควบคู่ไปกับการใช้หลัก 3 กล่าว คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ

3) สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระคัมภีร์ของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นแนวคิดที่เน้นการพึ่งตนเองด้านสุขภาพด้วยการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยที่ไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่น มีวิจารณญาณ และมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ เพื่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดสภาวะความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตามระบบการพัฒนาสุขภาพองค์รวมที่เพียงพอและสมเหตุสมผลต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต

2. ผลการวิจัยและวิธานสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) ผลการวิจัย พบว่า สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต มนุษย์มีความสุขแท้เมื่อจิตใจได้สัมผัสกับสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุด เช่น การได้เข้าถึงความจริง ความดี และความงามในชีวิต รวมทั้งการได้ทำความดี การมีเมตตา กรุณา เสียสละ รวมไปถึงการได้เข้าถึงสิ่งที่เคารพนับถือและสิ่งที่ศรัทธา เกิดแรงขับเคลื่อนภายใน (inspirations) และเกิดพลังขับเคลื่อนด้านร่างกาย (physical strength) สามารถเห็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เห็นประโยชน์ของปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์รวมของชีวิต เห็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อกระแสชีวิต และแสวงหาสิ่งที่พัฒนาคุณภาพชีวิตให้เข้าถึงความสุขแท้ได้

2) ผลการวิธาน พบว่า การพัฒนาทุกองค์ประกอบด้านสุขภาพสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ได้ ด้วยการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบและทำงานอย่างจริงจัง ปรับตัวเข้าหากันด้วยความรู้ รักสามัคคี ซื่อสัตย์ สุจริต และจริงใจต่อกัน มีส่วนร่วม และแสวงหาคุณค่าของตนเอง สามารถพึ่งตนเอง และศรัทธาต่อตนเอง รวมทั้งร่วมพัฒนาระบบสุขภาพพอเพียง ส่งเสริมความเรียบง่ายควบคู่ไปกับการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

3. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1) หลักการของสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยอย่างสร้างสรรค์แต่ไม่สุดโต่งและการส่งเสริมการปรับตัวโดยไม่ยึดมั่นถือมั่นและไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง

2) หลักปฏิบัติของสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพอย่างกล้าหาญ มีวิจารณญาณ มีความเอื้ออาทร และมีการแสวงหาความเข้าใจภาวะและสภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผล

3) เป้าหมายหรือผลลัพธ์ปลายทางของสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่เพียงพอและสมเหตุสมผล

5. อภิปรายผล

1. สุขภาพ (health) เป็นภาวะที่สมบูรณ์ของมนุษย์และเป็นสภาวะการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การมีสุขภาพดีเป็นผลของการเป็นคนมีคุณธรรม (virtue) เพราะบุคคลผู้มีสุขภาพดีย่อมมีแนวคิดและประพฤติปฏิบัติที่คำนึงถึงสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย รวมทั้งมีการปฏิบัติตนอันส่งผลต่อการมีชีวิตที่มีเป้าหมาย มีคุณค่า และมีความสุขที่ยั่งยืน สุขภาพมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ด้าน ได้แก่ สุขภาพด้านร่างกาย (physical) ด้านจิตใจ (psychological) ด้านสังคม (social) ด้านจิตวิญญาณ (spiritual) ด้านสติปัญญา (intellectual) และสุขภาพด้านสิ่งแวดล้อม (environmental) สุขภาพองค์รวม (holistic health) เป็นแนวคิดที่เชื่อว่า สุขภาพเกี่ยวข้องกับทุกองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม สุขภาพองค์รวมจึงเป็นลักษณะด้านสุขภาพในทุกๆ แง่มุมของชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างสมดุลและกลมกลืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Housman J. & Odum M. (2015: 8)

2. คุณค่าต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิตนั้น เป็นการเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่อย่างถ่องแท้เพื่อให้เห็นว่ามีคุณค่าและความงามใดบ้างที่ซ่อนอยู่ท่ามกลางภาวะโรคและความเจ็บป่วยนั้นๆ รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมรับมือโดยการให้ความร่วมมือ และการสามารถปรับตัวได้เมื่อเกิดความเจ็บป่วยขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รวีข ตาแก้ว (2557) ที่อธิบายไว้โดยสรุปว่า นักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมองว่าการแพทย์เป็นปรัชญาคุณค่า (axiology) เป็นสาขาหนึ่งของสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวกับการรับรู้ตามความรู้สึก (sense perception) ความเชื่อ ความชอบ ความชื่นชอบ ความเคารพนับถือ และความศรัทธา อีกทั้งเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด และวิถีชีวิตอันแสดงถึงสัจยชาติญาณปัญญาที่สามารถเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกคน ตลอดจนสามารถเข้าถึงสุนทรียปัญญาซึ่งเป็นค่าของความดีที่ตอบสนองต่อจิตตามศักยภาพของตนเอง

การมีความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวคิดสุขภาพองค์รวมสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตจริงได้ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในองค์ความรู้ใดองค์ความรู้หนึ่ง และด้วยการมีวิจารณ์ญาณและมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ สุขภาพที่มั่นคงและยั่งยืนเป็นการคงภาวะแห่งความสุขไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่สั่นคลอน ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งเร้าที่มากระทบ ซึ่งการจะเกิดภาวะความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนได้นั้นจะต้องทำความเข้าใจที่มาแห่งความสุขทั้งความสุขในทรรศนะของปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก โดยความสุขตามทรรศนะของปรัชญาตะวันตก มีดังนี้

1) เอ็มเพดอคลีส (Empedocles, ก.ค.ศ. 490-430) มีอภิปรัชญาเกี่ยวกับความสุขหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้โดยสรุปว่า ความเป็นจริงทั้งหลายประกอบขึ้นจาก 4 ธาตุ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น ธาตุทั้ง 4 เป็นสิ่งนิรันดร์ ไม่รู้เกิด ไม่รู้ตาย ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คนแต่ละคนเป็นผลของการรวมตัวชั่วคราวของธาตุทั้ง 4 เมื่อตายไปแล้วก็ย่อมไม่มีอะไรคงเหลือนอกจากธาตุ 4 ที่คงสภาพเดิม ดังนั้น ตราบใดที่มีชีวิตเป็นคน ก็ควรหาความบันเทิงใส่ตัวให้เต็มที่ อย่าให้เสียชาติเกิด อย่าให้เสียโอกาสที่บังเอิญได้เกิดมาเป็นคนในชาตินี้เพียงชาติเดียว

2) ลัทธิฮิโดนิซึม (Hedonism) ก่อตั้งโดย แฮร์ริสทิฟเฟิสแห่งเฮอริณี (Aristippus of Cyrene, ก.ค.ศ. 435-366) ซึ่งนำหลักการมาจากซาคเรอติส (Socrates) ที่ว่า สุขภาพ คือ จุดหมายของชีวิต แต่ลัทธิฮิโดนิซึมตีความความสุขว่าเป็นความพึงพอใจทางผัสสะ (pleasure of sense) โดยประมวลเป็นมาตรการจริยะว่า คนฉลาด คือ คนที่รู้จักหาความพึงพอใจให้มากที่สุดในทุกโอกาส ดังมาตรการความประพฤติที่ว่า “จงกิน จงดื่ม จงสนุกสนานเถิด พรุ่งนี้อาจจะตายเสียก็ได้”

3) ลัทธิชินนิค (Cynicism) ก่อตั้งโดยแอนติสธีนิสชาวชินนิค (Antisthenes the Cynic, ก.ค.ศ. 445-365) สอนว่า ความสุขสูงสุดของมนุษย์มิใช่อยู่ว่าความพึงพอใจทางผัสสะ เพราะความพึงพอใจทางผัสสะทำให้จิตใจตกเป็นทาส ความสุขที่แท้จริงขึ้นอยู่กับความภูมิใจอันเกิดจากความสามารถในการทำจิตใจให้อยู่เหนือความพึงพอใจทางผัสสะทุกอย่าง โดยให้ถือมาตรฐานการความประพฤติว่า “จงทำใจให้อุเบกขาชนิดที่ว่าต้องไม่ต้องการอะไรเลย หิวที่ไหนกินที่นั่น คำที่ไหนกินนอนที่นั่น ไม่ต้องห่วงถึงอนาคต”

4) แอร์เรสทาเทิล (Aristotle, ก.ค.ศ. 384-322) รับปฐมบทของซาคเชรอนิสที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต้องการมีความสุข” แล้ววิเคราะห์ต่อว่า ความสุขมีหลายอย่างตามรสนิยมของแต่ละบุคคล การมุ่งหาความสุขที่จะเป็นมาตรการจริยะได้นั้น จำเป็นต้องเป็นความสุขที่ดีที่สุดของมนุษย์ ความสุขที่เป็นความสุขอุดมการณ์ของมนุษย์ต้องตอบสนองสัญญาตญาณระดับปัญญาที่การได้รู้ในสิ่งที่อยากรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร (ระดับรู้) การแน่ใจแล้วว่าสิ่งนั้นใช่ (ระดับจริง) สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีแล้ว (ระดับดี) เราภูมิใจที่ได้ทำและเป็นกุศล เราจึงทุ่มเทที่จะทำโดยไม่หวังสินจ้างรางวัลใดๆ (ระดับกุศล) เมื่อทำแล้วรู้สึกซาบซึ้ง (ระดับซึ้ง) ทุ่มเท สละเวลาให้ได้ และไม่ทิ้งไปง่ายๆ (ระดับศรัทธา) เมื่อไรก็ตามที่เรามีความสุขครบทุกระดับที่กล่าวมานี้ (รู้ จริง ดี กุศล ซึ้ง ศรัทธา) จึงจะเรียกว่าเป็นความสุขที่ตอบสนองสัญญาตญาณปัญญา หรือเรียกว่าเป็นความสุขแท้ (นิรามิสสุข) หรือสุขด้วยปัญญา (authentic/ happiness) แอร์เรสทาเทิล เสนอมาตรการสำหรับการใช้ในการตัดสินใจ 3 ประการ คือ 1) เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายในตัวเองที่ไม่ใช่แค่เพื่อจุดหมายอื่น 2) เพียงพอในตัวเองที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเติมเต็มจากสิ่งอื่น และ 3) เหมาะสมกับธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีสัญญาตญาณปัญญาที่ไม่ใช่แค่สัญญาตญาณแบบสสาร แบบพืช และแบบสัตว์

5) เอฟเฟอคูเรส (Epicurus, ก.ค.ศ. 341-270) ถือนิยามปรัชญาปรมาณูนิยมของเดอมอคริตัส (Democritus) แต่สอนว่า การมุ่งหน้าหาความพึงพอใจโดยไม่รู้จักประมาณตนอย่างทีลัทธิจริยนิยมสอนนั้นทำให้ขาดความสุข ดังนั้น คนฉลาดจะมุ่งดับทุกข์โดยใช้สติปัญญาและทำใจให้อุเบกขาต่อสิ่งยั่วเยาทางผัสสะทุกอย่าง แต่ลูกศิษย์สำนักปรับคำสอนเป็นว่า “ให้รู้จักประมาณตนในการหาความสุขเพื่อให้มีความสุขได้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้”

6) เบนธัม (Jeremy Bentham, 1748-1832) สอนจากอภิปรัชญาของตนเองว่า วัตถุประสงค์ของมนุษย์ คือ การแสวงหาความพึงพอใจและหลีกเลี่ยงความทุกข์ ความพึงพอใจและความทุกข์ที่เป็นจริงมีในโลกนี้เท่านั้น การที่คำสอนเรื่องชีวิตในโลกหน้าทำให้คนจำนวนมากไขว่เขว ยอมรับทุกข์และสละความพึงพอใจในชีวิตนี้ เพื่อแลกกับความสุขที่หวังจะได้มากกว่าและดีกว่าในโลกหน้า จึงควรจงใจให้ทุกคนเห็นแจ้งว่าชีวิตของคนเรามีแค่ชีวิตนี้เท่านั้น ดังนั้น มาตรการจริยะที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับมนุษย์ทุกคน ก็คือแสวงหาความสุขให้เข้มข้นที่สุดและนานที่สุด (the greatest happiness of the greatest number) การปกครองที่ดีจะต้องมุ่งให้มีความสุขเข้มข้นที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ไม่ว่าจะต้องการความสุขแบบใด และกฎหมายที่ดีจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายเหล่านี้ในสังคม

7) สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill, 1806-1873) เห็นด้วยกับเบนธัมที่ว่า มาตรการจริยะ คือ การแสวงหาความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด แต่ไม่เห็นด้วยที่ว่ามากที่สุดได้แก่เข้มข้นที่สุดและนานที่สุด มิลล์เห็นว่าความมากทางปริมาณสู่ความมากทางคุณภาพไม่ได้ รัฐจึงมีหน้าที่จัดการให้พลเมืองมีความพึงพอใจที่มี

คุณภาพสูงขึ้นอย่างกว้างขวางที่สุด มิฉะนั้นไม่ต้องการให้แต่ละคนกอบโกยหาผลประโยชน์ใส่ตน เพราะจะทำให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีกัน ความเสียสละ ความเห็นใจต่อกันคงไม่เกิดขึ้น และความทุกข์ที่เข้มข้นที่สุดและนานที่สุดที่เบนเข็มหวังไว้คงจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้น มิฉะนั้นจึงเสนอว่าควรอบรมให้ประชาชนยึดหลักการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัว และมุ่งหาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แล้วประโยชน์ส่วนตนก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเอง

ความสุขตามธรรมชาติของปรัชญาตะวันออกนั้น ชงจื้อให้ความสำคัญกับการใช้ปัญญาของมนุษย์ เพื่อสร้างสรรค์ความดีงามให้กับสรรพสิ่งโดยอาศัยหลักแห่งมนุษยธรรมที่ส่งผลให้เกิดความสุขของบ้านเมืองและโลก ชงจื้อเสนอวิธีการสร้างความสุขให้สังคมโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสากลนิยม หรือที่เรียกว่า ไต่ทัง เป็นการปกครองในระดับพลเมืองของโลก คือ มีรัฐบาลโลกที่มาจากตัวแทนของรัฐต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรมมาปกครองโลก จึงทำให้เกิดมหาสันติสุขขึ้น แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ให้ลดระดับมาสร้างความสุขในระดับรัฐชาตินิยม หรือที่เรียกว่า เซียวคัง เพื่อสร้างจุดสันติสุขในรัฐของตน โดยอาศัยผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเช่นเดียวกัน ความสุขในธรรมชาติของชงจื้อจึงเกิดจากความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อตรงและรับผิดชอบ และความสามารถในการยับยั้งตนเองไม่ให้ไปสร้างความทุกข์ให้แก่ผู้อื่นด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวณฺณ ทาสุนฺธ (2559)

3. การพัฒนาทุกองค์ประกอบด้านสุขภาพสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ ปรับตัวมีส่วนร่วม และแสวงหาคคุณค่าของตนเอง เป็นผลของการประยุกต์เพื่อให้ได้กระบวนการ วิธีการ หรือหลักการ หรือนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะความเจ็บป่วยนั้นๆ แล้วลงมือปฏิบัติอย่างกล้าหาญที่จะเผชิญปัญหากล้าประเมินวิธีปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบต่อความเอื้ออาทรต่อตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิเศษ แสงกาญจนวนิช และเอนก สุวรรณบัณฑิต (2559) ที่เสนอให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบรูปแบบการดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งเป็นหลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม (medical engagement) และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมกันปรับกระบวนการทัศนคติที่เข้าใจ เข้าถึง และมีส่วนร่วมในนโยบายด้านสุขภาพต่างๆ ตลอดจนมีความเชื่อมั่นพื้นฐานต่อการจัดระบบสุขภาพที่เชื่อว่าประชาชนมีความสามารถในการจัดการสุขภาพตนเองได้ เรียนรู้ได้ พัฒนาตนเองได้ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถจัดระเบียบตนเองอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1) การส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยอย่างสร้างสรรค์แต่ไม่สุดโต่งและส่งเสริมการปรับตัวโดยไม่ยึดมั่นถือมั่นและไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง สามารถรู้เท่าทันสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพองค์รวมของชีวิต เห็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อกระแสชีวิต ความสามารถพึ่งตนเองและรู้เท่าทันตนเองหมายรวมถึงความสามารถในการวางใจเป็นกลางเมื่อถูกกระตุ้นทางความรู้สึก การวางใจเป็นกลางจึงต้องใช้สติปัญญาในการกำกับความรู้สึก

2) การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพอย่างกล้าหาญ มีวิจรรย์ญาณ มีความเอื้ออาทร และมีการแสวงหาคคุณค่าเข้าใจภาวะและสภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคัม จิตวิญญาณ สติปัญญาและสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยทุกอาชีพ ทุกศาสนา ทุกความชื่นชอบ และทุกแนวปฏิบัติ สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศเพื่อดูแลประชาชนได้

3) การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่เพียงพอและสมเหตุสมผลสามารถทำได้จริงในทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม รวมไปถึงระดับรัฐ พิสูจน์ได้ด้วยการทดลองปฏิบัติให้ประจักษ์ด้วยตนเองจะพบว่าความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวคิดสุขภาพองค์รวมสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตจริงได้ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในองค์ความรู้ใดองค์ความรู้หนึ่ง การมีวิจาร์ณญาณ และการมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ ต่อตนเองและสังคม เพราะสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการสร้างสรรค (การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง, องค์รวม) ปรับตัว (รู้ รัก สามัคคี เชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน) ร่วมมือ (การมีส่วนร่วม) และแสวงหา (การพึ่งตนเอง, ส่งเสริมวิถีชีวิตแห่งความศรัทธาต่อตนเอง) เพื่อร่วมพัฒนาระบบสุขภาพพอเพียงโดยไม่ยึดมั่นถือมั่นและมีคุณธรรมกำกับความรู้ การส่งเสริมความเรียบง่ายควบคู่ไปกับการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า จะสามารถส่งเสริมสุขภาพ รักษาสุขภาพ ป้องกันความเจ็บป่วย พิษฟูสภาพร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปกป้องสุขภาพตนเองและครอบครัวได้อย่างมีวิจาร์ณญาณ จะช่วยลดความต้องการใช้ทรัพยากรด้านสุขภาพซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดลง ซึ่งถือว่าเป็นการประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และต่อประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุป สุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระคณของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นแนวคิดที่เน้นการพึ่งตนเองด้านสุขภาพด้วยการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยที่ไม่ลดทอนคุณค่าตนเอง ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่น มีวิจาร์ณญาณ และมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ เพื่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมให้เกิดสภาวะความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตามระบบการพัฒนาสุขภาพองค์รวมที่เพียงพอและสมเหตุสมผลต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิต โดยเน้น การพัฒนาทุกองค์ประกอบด้านสุขภาพซึ่งเป็นแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่ทันสมัยที่สุดในยุคปัจจุบัน เน้นการมีความสุขที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตจริงได้ด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในองค์ความรู้ใดองค์ความรู้หนึ่งและการมีวิจาร์ณญาณรวมทั้งการมีความเอื้ออาทรอย่างกล้าหาญ เน้นการพัฒนาสุขภาพองค์รวมที่เพียงพอต่อการเข้าถึงคุณค่าแท้ของชีวิตเพราะคนในยุคปัจจุบันสร้างสรรค์ได้ ปรับตัวได้ มีส่วนร่วมได้ และแสวงหาได้ และองค์ความรู้ใหม่ด้านปรัชญาและจริยศาสตร์เกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านการดูแลและป้องกันความเจ็บป่วยอย่างสร้างสรรค์แต่ไม่สุดโต่งและการส่งเสริมการปรับตัวโดยไม่ยึดมั่นถือมั่นและไม่ลดทอนคุณค่าตนเองเป็นหลักการของสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพอย่างกล้าหาญ มีวิจาร์ณญาณ มีความเอื้ออาทรและมีการแสวงหาความเข้าใจภาวะและสภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ จิตสังคม จิตวิญญาณ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผลเป็นหลักปฏิบัติของสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และผลลัพธ์ปลายทางของสุขภาพองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่เพียงพอและสมเหตุสมผล

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ. (2545). **ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่**. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

_____. (2546). **ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มสาม ย้อนอ่านปรัชญายุคกลางของมนุษยชาติ**.

กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.

- _____. (2549). **อรรถปริวรรต คู่เวรคู่กรรม ปรัชญาหลังนวยุค**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข. (2559). **แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- โครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). **สุขภาพองค์รวมคืออะไร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mt.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2019/10/WellnessLeftlet.pdf> [4 พฤษภาคม 2565].
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช ธรรมปิยา. (2557). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เฉลียว ปิยะชน. (2537). **อายุรเวช ศาสตร์แห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ซัม สาวพัตร. (2559). **พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส**. กรุงเทพฯ: Uraigraphic.
- ชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์. (2563). **สุขภาพและสังคมภายใต้การนำทางของผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข: การประสานกันของชุดความคิดและเครือข่ายตัวแสดงเพื่อกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย**. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563): 77-117.
- ปนัดดา ชำนาญสุข. (2559). **วาทกรรมลงๆ ทางแพทย์และตำรวจ : โลกตำรวจ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.komchadluek.net/scoop/224988> [16 พฤษภาคม 2565].
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2558). **ความรู้ อำนาจ และสุขภาพ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา กิติอาษา. (2549). **พหุลักษณะทางการแพทย์กับสุขภาพในมิติสังคมวัฒนธรรม: ทรงเจ้าเข้าผีในวัฒนธรรมสุขภาพไทย (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (บก.))**. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). **การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค**. รายงานวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- รวีช ตาแก้ว. (2557). **ความดีงาม**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิเศษ แสงกาญจนวนิช และเอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). **การวิเคราะห์การแพทย์แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต: ระดับใหม่ของสังคมที่ดีขึ้น**. รายงานการวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สิริกร อมฤตวาริน. (2562). **ชีวิตที่มีความสุข**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://philosophy-suansunandha.com/2019/10/09/happy-life/> [24 กันยายน 2564].
- สุวัฒน์ ทาสุนธ. (2559). **ความคิดของขงจื้อเพื่อสังคมที่เป็นสุข**. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 1.

- สุดธินัย ทองจันทร์. (2563). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง**. วารสาร การวิจัยการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/244040> [4 มิถุนายน 2565].
- สุภาพร คชารัตน์. (2560). **จาก “สุขภาพ” สู่ “สุขภาวะ” : การปฏิรูประบบสุขภาพของวงการสาธารณสุขไทยส่วนหนึ่งในดัชนีพันธธ์ เรื่อง “การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).** หลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสหวิทยาการ, วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ. (2557). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2559). **การสาธารณสุขไทย 2554-2558**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **หลักการทรงงาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.rdpb.go.th/th/King/> [24 ธันวาคม 2564].
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). 2564. **พันธกิจของ สปสช.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.nhso.go.th/page/history> [24 ธันวาคม 2564].
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). 2564. **การบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.nhso.go.th/page/coverage_rights_health_enhancement [24 ธันวาคม 2564].
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2565. **ธรรมชาติบำบัด การดูแลสุขภาพแบบยั่งยืน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaihealth.or.th/blog/myblog/topic/861/> [4 พฤษภาคม 2565].
- หลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์ 2559. **ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (รวิษ ตาแก้ว (บก.): ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะอภิปรัชญาของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). **ปรัชญาจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: บริษัท สุนทรฟิล์ม จำกัด.
- Housman J & Odum M. (2015). **Essential concepts for healthy living**. 7th ed. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning.
- National Geographic Asia. **กระบวนการทางวิทยาศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ngthai.com/science/21673/scientificprocessing/> [24 ธันวาคม 2564].
- O'Farrell, C. (2007). **Michel Foucauil**. London: Sage.
- WHO. (2007). **World Health Report, A Safer Future: Global Public Health Security in the 21th Century**. The World Health Report. Geneva: World Health Organization.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

An Analytical Study of Sublime States of Mind

According to Theravada Buddhist Philosophy

สิรินทร์ กันยาวิริยะ

Sirin Ganyaviriya

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: sirin.cnt@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 มิถุนายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมื่อวิเคราะห์ความหมายของพรหมวิหารธรรม พบว่า มีความหมายหลายนัย คือ 1) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม 2) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ 3) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า 1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี ต้องการให้มีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร ต้องการช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดี เมื่อประสบกับความสุขความสำเร็จ 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปตามอคติ ได้แก่ อคติเพราะพอใจ อคติเพราะไม่พอใจ อคติเพราะกลัวและอคติเพราะหลง

คำสำคัญ: พรหมวิหารธรรม, พุทธปรัชญา, เถรวาท

ABSTRACT

This study was the qualitative research conducted to analyze Sublime States of Mind According to Theravada Buddhist Philosophy. The result indicated that Sublime States of Mind literally means the dwelling place of brahmas, comprising loving-kindness, compassion, sympathetic joy, and equanimity. When analyzing the meaning of Sublime States of Mind, there are several meanings: 1) dwelling place of brahmas; 2) dwelling place of holy people; and 3) dwelling place of the Great Ones. After analyzing the elements, it was found that: 1) loving-kindness is

love, good wish for happiness; 2) compassion or sympathy and wish to help to end the suffering; 3) sympathetic joy is gladness when meeting happiness and success; and 4) equanimity is the neutral mind, not to be deviated by bias, e.g., satisfaction, dissatisfaction, fear, and misunderstanding.

Keywords: Sublime States of Mind, Buddhist Philosophy, Theravada

1. บทนำ

พรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น ในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (22/192/252) และในพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี (34/190/75) เป็นต้น ตลอดถึงคัมภีร์ของพระอรรถกถาจารย์ เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค (2/124) เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาพรหมวิหารธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทจึงไม่ได้เป็นเพียงการศึกษาในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งอย่างคับแคบ เพราะมีความหมายหลายนัยหรือหลายบริบท รวมทั้งองค์ประกอบของพรหมวิหารธรรมมีอยู่ถึง 4 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อนั้นก็ยังมีรายละเอียดที่น่าสนใจต่อการวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจที่ละเอียดลึกซึ้ง เพราะหากยังวิเคราะห์ได้มากก็สามารถประเมินค่าออกมาได้มากขึ้น นำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้าใจในหลักธรรมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ (Documentary Research) โดยเริ่มต้นจากการวางโครงสร้างการวิจัยประกอบด้วย

การวิเคราะห์พรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย ความหมายและองค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม สำหรับในท้ายบทจะเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจ

4. สรุปผลการวิจัย

พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายหลายนัย เช่น เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ เป็นต้น ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งแต่ละส่วนมีความหมายดังต่อไปนี้ 1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี ต้องการให้มีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร ต้องการช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดี เมื่อประสบกับความสุขความสำเร็จ 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปตามอคติ ได้แก่ อคติเพราะพอใจ อคติเพราะไม่พอใจ อคติเพราะกลัว และอคติเพราะหลง

5. อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” สามารถอภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ ราชบัณฑิตยสถาน (2548: 120-121) กล่าวว่า พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายหลายนัย คือ 1) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เครื่องอยู่

อย่างพรหม และทำให้เป็นพรหมเสมอด้วยพรหม โดยมุ่งประเด็นที่ว่า เมื่อผู้บำเพ็ญสมาธิเจริญเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาแล้วย่อมส่งผลให้บรรลุนานได้ตามลำดับ 2) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ ธรรมประจำใจ อันประเสริฐหลักความประพฤติที่ประเสริฐ เมื่อมีธรรม 4 ประการนี้ประจำใจ ย่อมมีความรักสรรพสัตว์ ปราปรณา ช่วยสรรพสัตว์ที่ประสบทุกข์ ให้พ้นทุกข์ไม่ริษยาในความได้ดีมีสุขของสรรพสัตว์และวางใจเป็นกลางได้เมื่อช่วยสรรพสัตว์นั้นๆ ไม่สำเร็จ 3) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ คือ ผู้นำหรือผู้ปกครองโดยมุ่งให้ผู้นำหรือผู้ปกครองมีความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นพื้นฐานช่วยเหลือเขาเมื่อเขาประสบความทุกข์ ยินดีด้วยเมื่อเขาได้รับความสำเร็จ และวางใจเป็นกลางไม่ตกอยู่ในอคติพรหมวิหาร 4 เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อัปปมัญญา 4 เพราะมุ่งประเด็นที่ว่า แผ่ไปไม่จำกัดในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เป็นพรหมวิหารของพระอริยะ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2552: 124-125) อธิบายว่า พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดี มีสุข 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง และสอดคล้องกับแนวคิดของ เนตรชนก โพธารามิก (2561: 8) อธิบายว่า พรหมวิหารธรรมมีคุณค่ากับการทำงานในสังคมไทยเป็นอย่างมาก เมื่อนำพรหมวิหารธรรมมาใช้ ในฐานะนักบริหาร เมตตา ได้แก่ ความรักความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ใช้เพื่อให้รู้จักมองแง่ดีหรือ ส่วนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขา นักบริหารต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดี ก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา กรุณา คือ ความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่น พ้นทุกข์ ใช้เมื่อมองจุดด้อยของคนอื่น กล่าวคือเมื่อเพื่อนร่วมงานประสบเคราะห์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระ ดร. พี วชิรญาณมหาเถระ (2559: 307-326) อธิบายว่า ในพระไตรปิฎกภาษาบาลี วิธีปฏิบัติและจุดประสงค์ ของการปฏิบัติธรรม 4 อย่างนี้ ท่านได้อธิบายไว้เป็นสูตรพิเศษโดยใช้ชื่อว่า “พรหมวิหาร” ดังนี้ “จตุตาโร พรหมวิหารา” ซึ่ง ณ ที่นี้ได้พบชื่อที่แท้จริง อนึ่ง พรหมวิหารธรรมเหล่านี้ท่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อัปปมัญญา” และสอดคล้องกับ พระครูวิวัฒน์ธรรมานุกุล (ออด ธมฺมปาโล) และคณะ (2563: 33-34) อธิบายถึงกระบวนการ พัฒนาคุณลักษณะพรหมวิหารธรรมไว้ดังนี้ 1. การพัฒนาคุณลักษณะด้านมีความรู้ความสามารถตามหลัก พรหมวิหารธรรม 1) เมตตา ความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข ได้แก่ (1) มีการรับมอบหมายงานตรงกับ ความรู้ความสามารถ (2) มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง (3) เปิดโอกาสให้เสนอ ความรู้ใหม่ๆ ต่อโรงเรียน ที่จะทำให้เกิดโครงการทางการศึกษาที่ใหม่อยู่เสมอ 2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้ พ้นทุกข์ ได้แก่ (1) มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไข ปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม (2) เข้าใจ ต่อเอกลักษณ์บุคคลที่จะมอบหมายงานให้ทำตามความถนัดของแต่ละคน (3) มีการแนะนำและสอนงานที่ยาก ต่อการเข้าใจให้สามารถทำงานโดยประสบผลสำเร็จ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ได้แก่ (1) มีการ ตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน (2) มีการให้โอกาสได้แสดงผล งานและความสามารถ (3) มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ได้แก่ (1) มีการประเมินผลงานตามความรู้ความสามารถอย่างเป็นธรรมให้แก่ ทุกคน (2) มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากเกินไป (3) มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง 2. การพัฒนาคุณลักษณะด้านมีวุฒิภาวะ

ทางสังคมและใจกว้างตามหลักพรหมวิหารธรรม 1) เมตตา ความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข (1) รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง (2) มีกิริยา มารยาท สุภาพเรียบร้อย (3) มีน้ำใจไม่นิ่งดูตาย เมื่อเพื่อนร่วมงานต้องการความช่วยเหลือ (2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ ได้แก่ (1) มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน (2) มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมินปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ (3) มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ได้แก่ (1) มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อน ตำแหน่ง (2) แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อ หรือดูงานต่างประเทศ (3) มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ได้แก่ (1) มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่าง ชัดเจน (2) เป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (3) มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติ 3. การพัฒนาคุณลักษณะด้านมีความรับผิดชอบตามหลักพรหมวิหารธรรม ได้แก่ 1) เมตตา ความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข (1) มีความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานเป็นอย่างดี (2) ให้ข้อมูลต่างๆ ในการทำงานแก่เพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ โดยไม่ปกปิด (3) สื่อตรงต่อ ความดีมีคุณธรรมอยู่เสมอไม่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับความเดือดร้อน 2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ ได้แก่ (1) มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย (2) มีน้ำใจไม่นิ่งดูตาย เมื่อเพื่อนร่วมงานต้องการความช่วยเหลือ (3) จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ได้แก่ (1) พุดจายกย่องและชมเชยครูที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (2) ให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี (3) มีการยกย่องผู้ที่ประพฤติตนเป็นคนดี และมีบทลงโทษผู้ที่กระทำความผิดตามความเหมาะสม 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ได้แก่ (1) มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง (2) วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจและหน้าที่ (3) มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวดตรงต่อเวลาอยู่เสมอ 4. การพัฒนาคุณลักษณะด้านมีมนุษยสัมพันธ์ตามหลักพรหมวิหารธรรม 1) เมตตา ความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข (1) พุดจาทักทายด้วยถ้อยคำที่ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟังแก่เพื่อนร่วมงาน (2) มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ (3) มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับทางชุมชน 2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ (1) มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียน (2) มีความกระตือรือร้นที่จะคอยช่วยเหลือ เพื่อนร่วมงานทุกครั้งที่มีโอกาส (3) มีความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจปัญหาของผู้ร่วมงาน 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข (1) มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็น ประโยชน์ต่อสาธารณะ (2) ยอมรับในความสามารถของผู้ร่วมงานอยู่เสมอ (3) สร้างขวัญกำลังใจแก่ ผู้ปฏิบัติงานอยู่เสมอ 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง (1) ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ (2) ไม่มีพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกัน (3) ให้ความเป็นกันเอง ไม่ถือตัวแก่เพื่อนร่วมงาน

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และต่อยอดในการศึกษาเชิงวิชาการได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. ผู้บริหารองค์กร สามารถนำหลักพรหมวิหารธรรมไปทำการวิจัยต่อยอดเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ สร้างประโยชน์สุขให้เกิดแก่องค์กร สร้างวัฒนธรรมแห่งความรักความเข้าใจ ให้กำลังใจให้มีความชื่นชมยินดีซึ่งกันและกัน และสร้างระบบการบริหารที่เป็นธรรม มีธรรมาภิบาล

2. นักวิชาการ สามารถนำหลักพรหมวิหารธรรมไปศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างชุมชนที่เต็มไปด้วยความรักความเมตตา เกื้อกูล ช่วยเหลือ มีน้ำใจ สร้างสังคมแห่งการแบ่งปัน และสนับสนุนกันและกันด้วยความจริงใจ มีระบบการบริหารอย่างเป็นธรรม เพื่อสร้างความสุขบนพื้นฐานของความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะพอเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารองค์กรด้วยหลักพรหมวิหารธรรม
2. การสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักพรหมวิหารธรรม
3. การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อความสุขที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

เนตรชนก โพธารามิก. (2561). พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย. วารสารศิลปการจัดการ ปีที่ 2. ฉบับที่ 1. (มกราคม-เมษายน).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

พระครูวิวัฒน์ธรรมานุกุล (ออด ธรรมปาโล) และคณะ. (2563). การพัฒนาคุณลักษณะพรหมวิหารธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 7. ฉบับที่ 1. (มกราคม-เมษายน).

พระ ดร. พี วชิรญาณมหาเถระ. (2559). สมานิในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Business Administration According to Sublime States of Mind:

An Analytic, Appreciative and Applicative Study

สิรินทร์ กันยาวิริยะ

Sirin Ganyaviriya

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email : sirin.cnt@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 มิถุนายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรม และเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ ผลการศึกษาพบว่า เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมื่อนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารธุรกิจบนพื้นฐาน กระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง จะช่วยให้การทำธุรกิจมีเจตนาเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนรวม การผลิตสินค้าและบริการและนวัตกรรมทางธุรกิจจะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เว้นจากการเบียดเบียน ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้บริโภค คำนึงถึงคุณภาพและความคุ้มค่า รวมถึงการได้รับคุณภาพชีวิตที่ดี มีใจคิดเกื้อกูลและแสวงหาการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน มีความยินดีต่อเพื่อนผู้ทำธุรกิจด้วยกัน มีความรักความใส่ใจต่อผู้ร่วมงาน หุ่นส่วน คู่ค้า มีใจเป็นธรรมในการบริหารจัดการ ธุรกิจ มีระบบบรรษัทภิบาลเพื่อรักษาสีทธิและความชอบธรรมให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการทางธุรกิจ ทุกท่าน รวมไปถึงการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ ได้แก่ การทำธุรกิจด้วยความรักความใส่ใจ (เมตตา) การเกื้อกูลและแบ่งปัน (กรุณา) การสื่อสารให้เกิดสุขภาวะแก่สังคม (มุทิตา) และการให้ความชอบธรรมด้วยการปกป้อง คุ้มครอง และดูแล (อุเบกขา) แกนหลักสำคัญของการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมจึงได้แก่ “การเอาใจเขามาใส่ใจเรา” โดยขับเคลื่อนให้ครบใน 3 ส่วน คือ (1) ส่วนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (2) ส่วนของสินค้าและบริการ (3) ส่วนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมเป็นการทำให้งานธุรกิจกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารธุรกิจ, พรหมวิหารธรรม, มั่นคงและยั่งยืน

ABSTRACT

This research is a qualitative research. The objective is to analyze Four Sublime States of Mind, and to create a new knowledge about Buddhism-based business administration. The result indicated that Four Sublime States of Mind consisted of loving kindness (Metta), compassion (Karuna), sympathetic joy (Mudita), and equanimity (Upekkha). When these dhamma principles were applied for the business administration based on moderate postmodern paradigm, the business operation would aim at the public happiness and benefits. Any product and service production and business innovation would also regard the social and environmental responsibility. The businesses would not exploit or take advantage on consumers, but they would take account of the quality and cost-effectiveness as well as the good quality of life. The business operators would consider the beneficence, and seek for the participation to obtain cooperation rather than competition. They would be delighted to other business operators, give love and care to their co-workers, partners, suppliers, have fairness in their business administration, set up the corporate governance system to retain rights and righteousness to all stakeholders in their business, and to protect consumers to obtain the good quality of life and happiness. The new knowledge relating to the Buddhism-based business administration includes the business operation under loving-kindness (Metta), beneficence and sharing (Karuna), communications for social wellness (Mudita), and offering righteousness by protection, safeguard, and care (Upekkha). The core value of the business administration based on Four Sublime States of Mind is “To put yourself in someone else’s shoes” by driving all 3 related sections: (1) persons related to business; (2) goods and service; and (3) nature and environment. The business administration based on Four Sublime States of Mind would make the business become a part of the society to help improve the quality of life of people in the country securely and sustainably.

Keywords: Business Administration, Four Sublime States of Mind, securely and sustainably

1. บทนำ

ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในสังคม โดยหวังผลตอบแทนกลับมาเป็นกำไร เป้าหมายของธุรกิจ คือ การทำกำไรสูงสุด (Maximize Profit) ซึ่งกำไรเกิดจากส่วนต่างระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่าย ส่วนการบริหารหรือการจัดการธุรกิจหมายถึง กระบวนการในการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และควบคุมทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประกอบธุรกิจ การบริหารธุรกิจจำเป็นต้องมีพื้นฐานของ

การบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีการบริหารงานที่เป็นระบบ มีกระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลหรือทรัพยากรอื่นๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่พรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น ในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (22/192/252) และในพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี (34/190/75) เป็นต้น ตลอดถึงคัมภีร์ของพระอรรถกถาจารย์ เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค (2/124) เป็นต้น พรหมวิหารธรรม โดยทั่วไปหมายถึง ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, ธรรมประจำใจของท่านผู้มีคุณงามความดียิ่งใหญ่ มี 4 ประการคือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552: 259)

ประเด็นสำคัญต่อการวิเคราะห์พรหมวิหารธรรมในครั้งนี้ ได้แก่ “พรหมวิหารธรรมมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจแบบหลังนวยุคนิยมสายกลางหรือไม่” เนื่องจากพรหมวิหารธรรมหรือพรหมวิหาร 4 ถูกขนานนามว่า เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เครื่องอยู่อย่างพรหม และทำให้เป็นพรหมเสมอด้วยพรหม ซึ่งดูเหมือนว่าเป้าหมายของวิถีแห่งพรหมวิหารธรรมมุ่งความสุขในโลกหน้าเป็นสำคัญ เป็นความสุขในระดับมานุสข เป็นสุขแห่งพรหมโลกที่มีความละเอียดลุ่มลึกกว่าสุขทางกามคุณในโลกนี้ ในขณะที่การบริหารธุรกิจโดยทั่วไปมุ่งแสวงกำไรเป็นเป้าหมาย เป็นกำไรในเชิงผลประโยชน์ทางวัตถุ ตอบสนองความสุขซึ่งเป็นความสุขที่ต่ำกว่าความสุขในระดับมานุสข

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยกลับเห็นว่าประเด็นดังกล่าวนี้มีจุดอ่อนที่สามารถโต้แย้งได้ด้วยวิธีการทางปรัชญา ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์ถึงรากคำ (root of word) และบริบท (context) พรหมวิหารธรรมเพื่อชี้ให้เห็นว่าพรหมวิหารธรรมมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจแบบหลังนวยุคนิยมสายกลางได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการแสวงหาคำตอบเพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรม และสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์พรหมวิหารธรรม และสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ (Documentary Research) โดยเริ่มต้นจากการวางโครงสร้างการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาพรหมวิหารธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ และแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

การศึกษาพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย ความหมายและองค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ได้แก่ หลักการบริหารธุรกิจทั่วไปและชนิดขององค์กรธุรกิจ

ส่วนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น ศึกษาในส่วนของหลักการ วิธีการ และเป้าหมาย

จากนั้นรวบรวมสิ่งที่ได้ศึกษาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ตีความเพื่อให้ทราบถึงหลักการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม สำหรับในท้ายบทจะเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจ

4. สรุปผลการวิจัย

พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายหลายนัย เช่น เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ เป็นต้น ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

การบริหารหรือการจัดการธุรกิจ หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และควบคุมทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประกอบธุรกิจ การบริหารธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีพื้นฐานของการบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และมีการบริหารงานที่เป็นระบบ สอดคล้องกับชนิดของธุรกิจที่ทำอยู่ รวมถึงต้องมีบรรษัทภิบาลเพื่อการบริหารจัดการที่ดี มีความเป็นธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจในระยะยาว

ชนิดของธุรกิจ สามารถแบ่งได้เป็น 8 ประเภท ดังนี้ 1) กิจการเจ้าของคนเดียว 2) ห้างหุ้นส่วน 3) บริษัทจำกัด 4) สหกรณ์ 5) รัฐวิสาหกิจ 6) นิติบุคคลต่างประเทศ 7) กิจการร่วมค้า 8) กิจการเพื่อสังคม

หลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) ไม่ยึดมั่นถือมั่น 2) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง 3) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) และ 4) มององค์รวม ไม่แยกส่วน

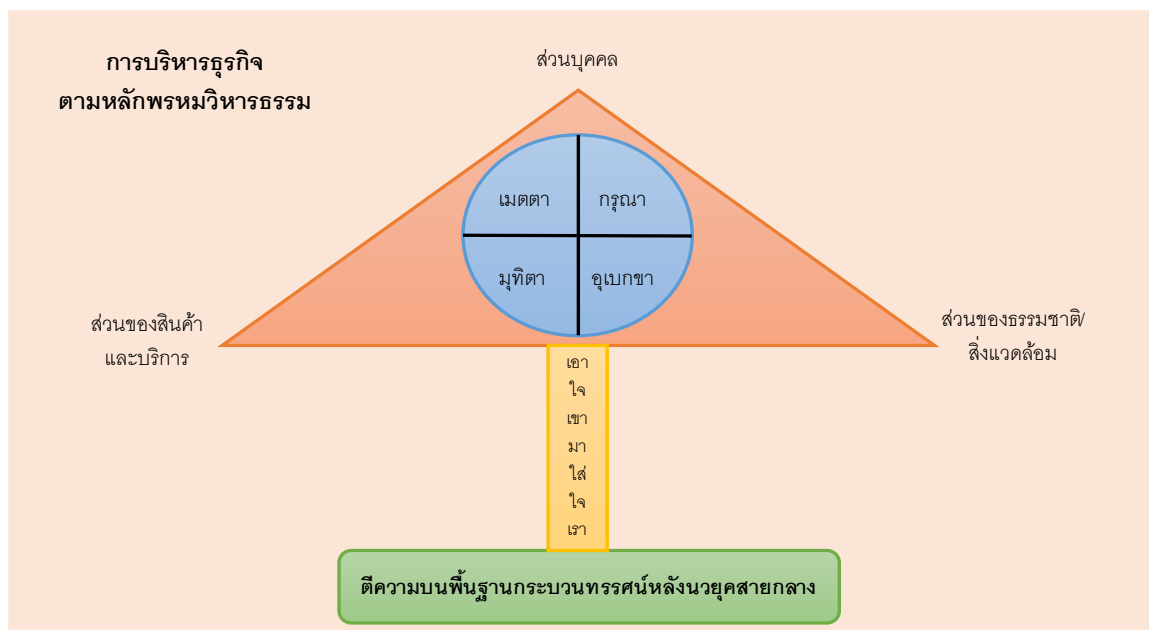
วิธีการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง คือ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรต บนพื้นฐานของกระบวนการศรัณ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical thinking)

เป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหาโดยธรรม

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธ ได้แก่ “การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม” พบว่า เป็นการนำหลักจริยธรรมมาเสริมให้งานธุรกิจเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาหัวใจหลักของการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมคือ “การเอาใจเขา มาใส่ใจเรา” (Empathy according to Sublime States of Mind) โดยอาศัยองค์ประกอบของหลักธรรมทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาตีความเพื่อวิเคราะห์ความหมาย และวิจักษ์ให้เห็นถึงคุณค่าและแนวทางในการนำไปวิธาน คือ การประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ครบทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนของบุคคล ส่วนของสินค้าและบริการ ส่วนของธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม

จากข้อสรุปนี้แสดงให้เห็นว่า การบริหารธุรกิจโดยทั่วไปวางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาสารนิยมหรือวัตถุนิยมเป็นหลักแต่สำหรับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธหรือการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมนี้ เป็นการทำธุรกิจโดยวางบนพื้นฐานของจิตอันประกอบด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาเป็นที่ตั้ง

รูปแบบการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่1 : รูปแบบการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม

จากแผนภาพข้างต้นสามารถอธิบายรูปแบบการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมได้ดังนี้

1) เมตตา : ความรัก ความใส่ใจ

1.1) ส่วนของบุคคล ได้แก่ การใส่ใจตั้งแต่เรื่องของเจตนา ควรวางใจให้เป็นกุศล ใส่ใจในด้านทัศนคติที่มีผลต่อการคิด ทิศทางของการคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมและการผลิตควรเป็นไปเพื่อการเกื้อกูลแก่ส่วนรวม คิดเพื่อส่วนรวม ทั้งในส่วนของลูกค้า ส่วนของผู้ปฏิบัติงาน ส่วนของคู่ค้าและหุ้นส่วนทางธุรกิจจะต้องได้รับประโยชน์สุขร่วมกัน ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี มีความสุข ความภูมิใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน โดยต้องบริหารสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาไปสู่ความสุขดังกล่าวนี้ ในส่วนของผู้ใช้สินค้าและบริการ ควรคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้สินค้าและบริการ สามารถตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิต ใส่ใจในราคาสินค้าและบริการที่ช่วยให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ ใส่ใจข้อเสนอแนะที่ควรนำมาปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจให้ดีขึ้นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสุข

1.2) ส่วนของสินค้าและบริการ ได้แก่ มีความใส่ใจต่อคุณภาพของสินค้าและบริการ ทั้งทางด้านความปลอดภัย ความสะดวกรวดเร็ว ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอำนวยความสะดวกสบายได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนความเอาใจใส่ในเรื่องช่องทางการติดต่อกับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการเพื่อรับทราบข้อมูลที่เป็นหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ๆ ขึ้นไปของประชาชน

1.3) ส่วนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใส่ใจในกระบวนการการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หากเลี้ยงไม่ได้ที่จะต้องใช่วิสด์หรืออุปกรณ์อันส่งผลต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม จะต้องมีการคิดนวัตกรรมในด้านการบริหารจัดการปัญหา ณ ตรงจุดนี้เพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน มีผลกระทบต่อกันและกัน ตัวสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมนี้ได้ ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะช่วยส่งเสริมให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ช่วยส่งเสริมให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และนวัตกรรมที่เกิดขึ้นยังสามารถบริการสังคมให้เกิดความสุขบนพื้นฐานของกิจกรรมทางธุรกิจได้อีกด้วย

2) กรุณา : การเกื้อกูลและแบ่งปัน

2.1) ส่วนของบุคคล ได้แก่ การเกื้อกูลผู้ปฏิบัติงานให้ได้รับสิทธิ สวัสดิการและการคุ้มครองที่ได้มาตรฐาน เป็นไปตามกฎหมายในเบื้องต้น แต่หากผู้ประกอบการมีผลกำไรมากพอก็มีการนำเอาผลกำไรในส่วนนี้มาช่วยพัฒนาสวัสดิการและการคุ้มครองให้ได้มากกว่ามาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้นในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุหรือเสียชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเกื้อกูลให้เกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ เทคนิค และส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องในการทำงาน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน รวมถึงการให้บริการที่ประทับใจแก่ผู้มาใช้บริการ อันเกิดจากบุคลิกภาพที่ดีของผู้ปฏิบัติงานทุกคน

2.2) ส่วนของสินค้าและบริการ ได้แก่ การเกื้อกูลใน 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก เป็นการเกื้อกูลในเชิงการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ โดยทำให้ผู้ใช้สินค้าและบริการรู้สึกถึงความคุ้มค่าที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการนั้น ความรู้สึกคุ้มค่าดังกล่าวนี้มาจากการให้บริการที่เกินมาตรฐานหรือเกิดจากจิตอาสาของผู้ให้บริการเอง ซึ่งเป็นเรื่องน่าใจที่มากกว่าการทำตามหน้าที่ที่ถูกกำหนด เป็นการสร้างความประทับใจ เป็นเสน่ห์ของธุรกิจที่ผู้รับบริการสามารถสัมผัสได้

ลักษณะที่สอง เป็นการเกื้อกูลด้วยการลดราคาหรือเพิ่มคุณภาพและปริมาณในตัวสินค้าและบริการโดยตรง เพื่อให้รู้สึกถึงความคุ้มค่าจากการที่ผู้บริโภคได้ทำการเปรียบกับสินค้าและบริการอื่นๆ ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถทำได้ทั้งช่วงโปรโมชันและช่วงให้บริการปกติ

ลักษณะที่สาม เป็นการมอบสินค้าและบริการนั้นคืนสู่สังคมในลักษณะของการคืนกำไรให้สังคม ด้วยการลด แลก แจก แถม หรือบริจาคในลักษณะกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) เช่น บริษัทจัดจำหน่ายเครื่องมือแพทย์ ในแต่ละปีสามารถบริจาคเครื่องมือแพทย์เหล่านี้ไปยังสถานบริการทางการแพทย์ที่ขาดแคลน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัยได้อย่างทั่วถึง และมีค่าบริการที่ถูกลงหรือไม่เสียค่าบริการเป็นบางกรณีโดยที่ทางบริษัทช่วยจ่ายค่าบริการตรงนี้ให้ เป็นต้น หรือสร้างความร่วมมือกับองค์กรการกุศลหรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เช่น มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น ที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องตรงกันกับนโยบายดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นการลดความทุกข์ยากลำบากให้แก่คนในสังคมได้อีกทางหนึ่ง

2.3) ส่วนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเกื้อกูลธรรมชาติด้วยการรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยนวัตกรรมและการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการคิดเพื่อการบริหารจัดการขยะ

อันเกิดจากธุรกิจที่ตนดำเนินอยู่ไปในทางที่สร้างสรรค์ เช่น การรีไซเคิล เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมที่ช่วยลดมลภาวะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น กิจกรรมรณรงค์การลดโลกร้อน กิจกรรมปลูกป่า กิจกรรมเก็บขยะในแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

3) มูทิตา : การสร้างสุขภาวะด้านการสื่อสาร

3.1) ส่วนของบุคคล ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางความรู้สึกกับผู้ใช้สินค้าและบริการ คือ ยินดีและมีความสุขเมื่อผู้ใช้สินค้าและบริการมีความสุข ได้รับความสะดวกสบายขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการคิดเพื่อจัดเก็บข้อมูลความสุขเหล่านี้ เพื่อนำมาบริหารจัดการเพื่อการสื่อสารสู่สังคมต่อไป

3.2) ส่วนของสินค้าและบริการ ได้แก่ การจัดทำสื่อสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะทางจิตใจและสติปัญญา โดยการสนับสนุนของบริษัท ห้างร้าน ซึ่งสามารถทำได้ทั้งแบบองค์กรของบริษัทใดบริษัทหนึ่ง ห้างร้านใดห้างร้านหนึ่ง หรือแบบภาคีเครือข่ายหลายๆ องค์กรมารวมกัน ด้วยการ MOU ร่วมกันเป็นสปอร์นเซอร์ให้การส่งเสริมสนับสนุนเพื่อสร้างสรรค์ที่ทำให้สังคมเกิดความสุข เกิดสติปัญญา ผลพลอยได้จากการความสุขที่ประชาชนได้รับจะกลับมาเป็นเรื่องของการสนับสนุนสินค้าและบริการ เพื่อให้ธุรกิจมีลักษณะนี้อยู่เคียงคู่กับสังคมต่อไป

3.3) ส่วนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การนำเสนอสื่อที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยสื่อ โดยการนำเอาภาพลักษณ์ของความสุข รอยยิ้ม เสียงหัวเราะ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการใช้สินค้าและบริการ การคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ เสนอภาพลักษณ์ของคุณภาพชีวิตคนทำงานที่ตรงกับความเป็นจริง เพื่อแสดงความจริงใจและให้เห็นโดยประจักษ์ว่า ธุรกิจบนพื้นฐานพรหมวิหาร 4 มีความใส่ใจผู้ปฏิบัติงานจนได้รับความสุข และความสุขของทุกคน ก็คือความสุขขององค์กร นำเสนอให้เห็นถึงหลักคิด ทศนคติ กระบวนการทำงานที่สร้างสรรค์ ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม สร้างแรงบันดาลใจให้ภาคธุรกิจหรือผู้ประกอบการได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้ธุรกิจภายในประเทศเป็นไปเพื่อการแบ่งปัน เกื้อกูล ร่วมมือกันทำสิ่งที่ดีสู่สังคม และรับผิดชอบสังคมร่วมกัน ตลอดถึงการรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย เพื่อสร้างความสุขความสำเร็จร่วมกันด้วยความรู้สึกสามัคคี

4) อุเบกขา : การให้ความชอบธรรมด้านการปกป้อง คุ้มครอง และดูแล

4.1) ส่วนของบุคคล ได้แก่ การคิดถึงมาตรการป้องกันเพื่อปกป้องไม่ให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความเสียหาย ไม่ให้บริษัทหรือห้างร้านเสื่อมเสียชื่อเสียงอันกระทบต่อความน่าเชื่อถือของคนในสังคมและความภาคภูมิใจของคนในองค์กร คิดเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในทุกๆ ทาง และเลือกทางที่ดีที่สุดแก่ผู้บริโภคที่จะได้รับความชอบธรรมจากการใช้สินค้าและบริการ เกิดความอบอุ่นใจที่ได้รับการดูแลจากผู้ประกอบการ

4.2) ส่วนของสินค้าและบริการ ได้แก่ การควบคุมมาตรฐานของสินค้าและบริการ มีการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือก่อนที่จะผลิตสินค้าและบริการจะต้องมีการสำรวจความคิดเห็นหรือความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค นำโจทย์ของผู้บริโภคมาสร้างนวัตกรรม ผลิตสินค้าและบริการให้ตรงต่อความต้องการที่เกิดขึ้น เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ประชาชนได้อย่างตรงประเด็น เมื่อได้สินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานแล้ว สิ่งที่ต้องคิดต่อไปคือการส่งต่อสินค้าและบริการให้เกิดความสะดวก

รวดเร็ว ปลอดภัย คุ่มค่าแก่ประชาชนให้มากที่สุด และวางแผนเกี่ยวกับช่องทางในการประเมินการใช้สินค้าและบริการเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.3) ส่วนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม เช่น การรักษามาตรฐานให้เกิดเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการผลิตสินค้า การขนส่งสินค้า ความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของตัวสินค้าและบริการ การคุ้มครองผู้บริโภค และผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มั่นคง เป็นธรรมชาติได้ดับทกกฎหมายเป็นพื้นฐาน และเสริมด้วยหลักพุทธจริยธรรมที่ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตมากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ตลอดถึงการดูแลในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานเกิดอุบัติเหตุ เกิดเหตุสุดวิสัยที่มีผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ในส่วนของลูกค้านั้น เป็นการรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าและบริการและการขนส่งที่ผิดพลาด เป็นการเข้าไปดูแลด้วยหัวใจที่มากกว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นการรับผิดชอบต่อทางความรู้สึกรู้สึกของผู้ใช้สินค้าและบริการเพื่อสร้างความอบอุ่นใจให้เกิดขึ้น

5. อภิปรายผล

พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายหลายนัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ราชบัณฑิตยสถาน (2548: 120-121) กล่าวว่า พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เครื่องอยู่อย่างพรหม ทำให้เป็นพรหม เสมอด้วยพรหม เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ และเป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่

พรหมวิหารธรรม มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2552ก: 124-125) อธิบายว่า พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง

การบริหารหรือการจัดการธุรกิจ หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และควบคุมทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประกอบธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ (2560: 13) ซึ่งแจ้งว่า หลักการของการบริหารจัดการที่เป็นสากล (Universal) สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์ใช้กับองค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร องค์กรศาสนา องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ องค์กรธุรกิจขนาดเล็ก เป็นต้น โดยใช้กิจกรรมการจัดการแบบเดียวกัน คือ 1. Planning (การวางแผน) 2. Organizing (การจัดองค์กร) 3. Leading (การนำ) 4. Controlling (การควบคุม) ส่วน ชนิดของธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ พัทธมวงษ์ วัฒนสินธุ์ (2559: 9-19) กล่าวว่า การประกอบธุรกิจสามารถแบ่งเป็นชนิดต่างๆ ได้ตามลักษณะการจัดตั้ง จำนวนผู้เป็นเจ้าของกิจการ การดำเนินงาน และการรับผิดชอบในผลการดำเนินงานที่กฎหมายกำหนดไว้ สามารถแบ่งได้เป็น 8 ประเภท ดังนี้ 1) กิจการเจ้าของคนเดียว 2) ห้างหุ้นส่วน 3) บริษัทจำกัด 4) สหกรณ์ 5) รัฐวิสาหกิจ 6) นิติบุคคลต่างประเทศ 7) กิจการร่วมค้า 8) กิจการเพื่อสังคม

หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2563: บทคัดย่อ) ที่สรุปไว้ว่า แนวทางหลังนวยุคสายกลางวางอยู่บนพื้นฐานทางปรัชญาไม่ยึดมั่นถือมั่น ใช้อรรถปริวรรตเป็นเครื่องมืออย่างมีวิจารณ์ญาณ มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

รูปแบบการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ เนตรชนก โพธารามิก (2561: 8) อธิบายว่า เมื่อนำพรหมวิหารธรรมมาใช้ในฐานะนักบริหาร เมตตา ได้แก่ ความรักความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ใช้เพื่อให้รู้จักมองแง่ดีหรือส่วนที่ดี ของเพื่อนร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขานักบริหารต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดี ก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา กรุณา คือ ความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใช้เมื่อมองจุดด้อยของคนอื่น กล่าวคือเมื่อเพื่อนร่วมงานประสบเคราะห์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วินัย ภูมิสุขและณัฐกานต์ หงส์กุลเศรษฐ์ (2562: 468) กล่าวว่า แนวคิดเดิมของการจัดการธุรกิจมีปัญหาหรือไม่มีประสิทธิภาพมากพอหรือไม่ครอบคลุมถึงความสุขถึงแก่นแท้หรืออาจไม่ค่อยจะเข้ากับจริตของคนพุทธ ซึ่งวิธีการบริหารแบบดั้งเดิมมักเน้นความได้เปรียบหรือพยายามเอาเปรียบไม่ว่าจะเป็นคู่แข่ง ลูกค้า หรือลูกน้องของตนเอง ผู้รู้หลายคนได้พยายามแก้ไขวิธีการบริหารนั้นๆ หลายอย่าง แต่ก็ไม่ค่อยสำเร็จ เนื่องจากติดที่ต้นหากิเลสหรือการเห็นแก่ตัว เห็นที่ต้องนำเอาหลักศาสนามาช่วย ซึ่งคิดว่าการใช้พรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นธรรมของผู้นำ ซึ่งเปรียบเสมือนพระพรหมที่ต้องดูแลเมตตากับผู้อยู่ใต้ความรับผิดชอบของตนนั้นจะดีที่สุด เรียกว่า เป็น “หมัดเด็ด” อย่าลืมนำพรหมวิหารเป็นเครื่องมือ (Tools) หรือเป็นประแจเครื่องมือที่ช่างคิดจะนำไปแก้ปัญหงานของตนนั้นมีประแจหลายอย่าง ต้องเลือกให้เหมาะสมกับงานแต่ละงานด้วย ที่น่าจะเหมาะสมน่าจะใช้กับคนพุทธ อย่างไรก็ตาม หลักธรรมนี้คนในศาสนาอื่นก็ไม่รังเกียจที่จะได้รับการตอบสนองด้วยพรหมวิหารธรรม หากเราไม่ไปประกาศว่าเป็นของพุทธ แต่ก็อาจไปตรึงกับหลักธรรมของเขาด้วยก็ได้ เช่น เมตตา กรุณา นี้มีอยู่ในทุกศาสนา ลองนึกดูว่าพรหมวิหารมีใช้ที่ไหนบ้าง เช่น โรงพยาบาล อุตสาหกรรม สถาบัน การเงิน ข้าราชการ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

พรหมวิหารธรรมสามารถนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจแบบหลังนวยุคนิยมสายกลางได้ นั่นก็เพราะพรหมวิหารธรรมสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมธุรกิจแบบแบ่งปันได้ ด้วยการเสนอคำตอบใหม่เช่นนี้ ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้านปรัชญาและจริยศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธที่สามารถนำแนวคิดไปปรับประยุกต์ใช้กับธุรกิจทุกประเภท สิ่งสำคัญต้องประยุกต์ใช้บนพื้นฐานกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และเอกขา จึงจะมีทิศทางที่ถูกต้องเป็นไปตามครรลองครองธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานธุรกิจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. ผู้ประกอบการธุรกิจ ควรจัดทำแบบแผนความคิด (Model) “การบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรม” บนพื้นฐานกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง เพื่อให้ธุรกิจมีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา

2. ผู้ประกอบการธุรกิจ ควรนำเอาหลักพรหมวิหารธรรมมาเป็นหลักธรรมประจำใจในการครองตนให้ได้เสียก่อน แล้วจึงนำไปครองคนและครองงานในองค์กร มิฉะนั้นแล้ว จะไม่สามารถเข้าใจ เข้าถึง และไม่สามารถพัฒนาให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนได้ พึงระลึกเสมอว่า “ตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน”

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารธุรกิจตามหลักพรหมวิหารธรรมนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานธุรกิจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแล้ว ในพุทธศาสนายังมีหลักธรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจ สามารถนำมาวิเคราะห์หรือวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการบริหารพุทธได้อีกมากมาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน หรือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานธุรกิจได้ในวงกว้าง

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพื่อเป็นตัวอย่างเพื่การวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารธุรกิจตามหลักสราณียธรรม
2. การบริหารธุรกิจตามหลักภาวนา 4
3. การบริหารธุรกิจตามหลักทศพิธราชธรรม

บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

เนตรชนก โพธารามิก. (2561). **พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย**. วารสารศิลปการจัดการ ปีที่ 2. ฉบับที่ 1. (มกราคม-เมษายน).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552ก). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.

_____. (2552ข). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
เมธา หริมเทพาธิป. (2563). **การจงใจตนเองในแนวทางหลังนวยุค**. วารสารพุทธมคค์. ปีที่ 5. ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). **พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

วินัย ภูมิสุข และณัฐกานต์ หงส์กุลเศรษฐ์. (2562). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร**. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. ปีที่ 7. ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม).

ภาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลาง

Four Developments According to The Moderate Postmodern Philosophy

ชิสา กันยาวิริยะ

Chisa Ganyaviriya

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: chicsar@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 มิถุนายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลาง วิธีการศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากพระสูตรต้นตปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักภาวนา 4 ผลการวิจัยพบว่า หลักภาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลางเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ได้แก่ 1) กายภาวนา ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดสุขภาวะที่สมดุล 2) ศีลภาวนา ได้แก่ การพัฒนาความประพฤติทางกายและวาจาเพื่อให้เกิดสันติสุข 3) จิตตภาวนา ได้แก่ การพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดสุขภาวะที่มั่นคง มีพลังขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตให้พัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป 4) ปัญญาภาวนา ได้แก่ การพัฒนาปัญญาให้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงสามารถแยกแยะประเมินค่าสิ่งต่างๆ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

คำสำคัญ: ภาวนา 4, หลังนยุคสายกลาง, ปรัชญา

ABSTRACT

This research is a qualitative research. The objective is to analyze Four Developments According to The Moderate Postmodern Philosophy The result indicated that Four Developments based on the moderate postmodern philosophy initiated the holistic development of the quality of life; namely, 1) physical development, e.g., development of physical behaviors and environment for balanced well-being; 2) moral development, e.g., development of physical and verbal behaviors for a peaceful society; 3) emotional development, e.g., mental development to enhance the secure well-being and power to make the quality of life better; and 4) Intellectual

development, e.g., development of wisdom to understand the world and life in reality, ability to distinguish and assess the value of matters, and ability to solve any problems occurred.

Keywords: Four Developments, Moderate Postmodern, Philosophy

1. บทนำ

หลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเรื่องการพัฒนา 4 ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551: 112) ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ในทางพระพุทธศาสนา คำว่า ภาวนา หมายถึง การทำให้มีขึ้น เป็นขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ การฝึกอบรม การพัฒนาเพื่อทำสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้นโดยมีความหมายครอบคลุมถึงการปฏิบัติธรรมทั้งหมดที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณธรรมภายในตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 203) จะเห็นได้ว่า หลักภาวนา 4 เป็นหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม แต่อาจไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หากกระบวนการทศนทางปรัชญาของบุคคลผู้นั้นยังมีกระบวนการทศนแบบแยกส่วน หรือยึดมั่นถือมั่น ดังนั้น การนำหลักภาวนา 4 มาพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวมจึงควรนำมาใช้บนพื้นฐานกระบวนการทศนที่เหมาะสมและสอดคล้อง

ในทางปรัชญา กระบวนการทศนหลังนวยุคสายกลางเป็นกระแสคิดล่าสุดของมนุษยชาติที่เน้นความไม่ยึดมั่นถือมั่นและมององค์รวมเป็นหลักสำคัญ (กิริติ บุญเจือ, 2560ข: 161-162) กระบวนการทศนหลังนวยุคสายกลางไม่ได้มีทำที่ปฏิเสธกระบวนการทศนที่แล้วๆ มา แต่เสนอให้ใช้หลักอรรถปริวรรตศาสตร์สำหรับนำมาตีความสิ่งต่างๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณ ได้แก่ การวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน (กิริติ บุญเจือ, 2560ก: 2) จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจหากต้องการศึกษาหลักพุทธธรรม อันได้แก่ ภาวนา 4 ดังกล่าวนี ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ วิจัย วิธานในทางที่สร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นองค์รวมอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “ภาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” เพื่อตีความหลักภาวนา 4 ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อตีความหลักภาวนา 4 ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ (Documentary Research) โดยเริ่มต้นจากการวางโครงสร้างการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาหลักภาวนา 4 และแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

การศึกษาหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย ความหมายและองค์ประกอบของหลักภาวนา 4

ส่วนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น ศึกษาในส่วนของหลักการ วิธีการ และเป้าหมาย

จากนั้นรวบรวมสิ่งที่ได้ศึกษาเหล่านี้มาวิเคราะห์ตีความเพื่อให้ทราบถึงภาวนา 4 ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สำหรับในท้ายบทจะเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจ

4. สรุปผลการวิจัย

ภาวนา 4 เป็นเรื่องของการฝึกฝนอบรมหรือทำซ้ำบ่อยๆ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง 5 ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2) สิลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อหนุนแก่กัน

3) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงาม ด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นความสุขผ่องใส เป็นต้น

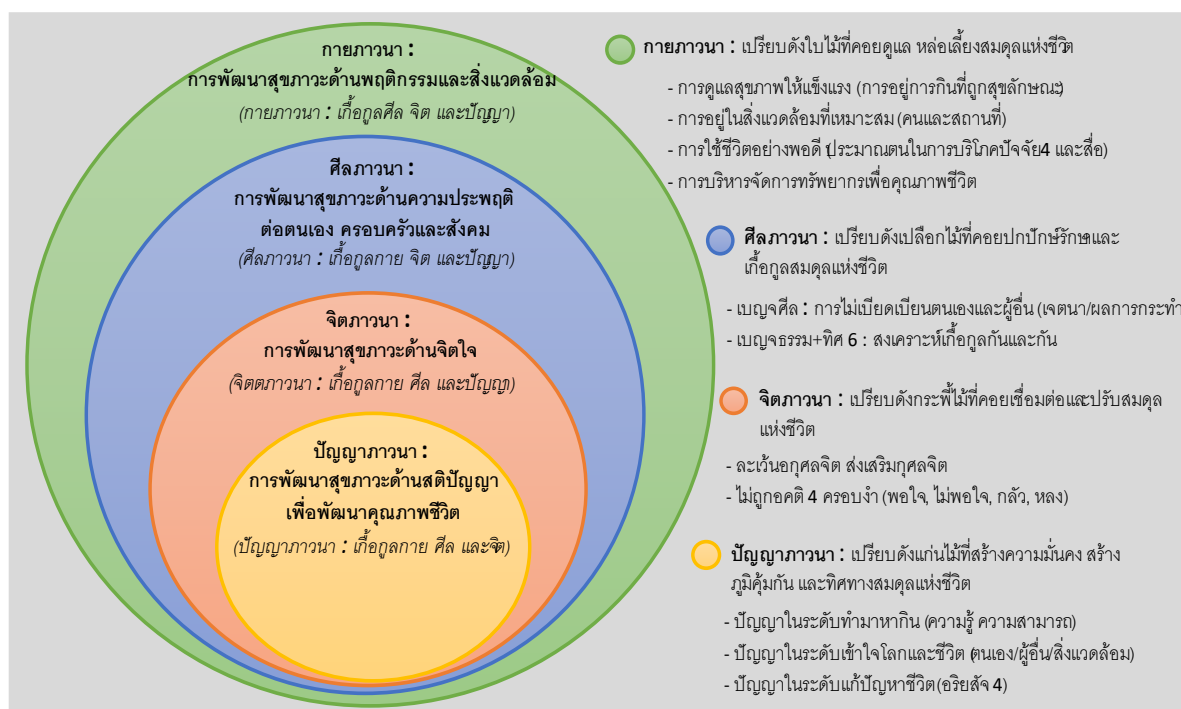
4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกฝนอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

หลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) ไม่ยึดมั่นถือมั่น 2) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง 3) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) และ 4) มององค์รวม ไม่แยกส่วน

วิธีการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง คือ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรต บนพื้นฐานของกระบวนการ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)

เป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหาโดยธรรม

หลักภาวนา 4 ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นองค์รวม เพราะสอดคล้องกับหลักการและเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เมื่อก้าวในเชิงการเปรียบเทียบเพื่อศึกษาถึงรูปแบบหลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 : รูปแบบหลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม

จากแผนภาพ รูปแบบหลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม สามารถอธิบายได้ดังนี้

- 1) กายภาวนา : การพัฒนาสุขภาวะด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม เปรียบดังใบไม้ที่คอยดูแลหล่อเลี้ยงสมดุลงแห่งชีวิต
- 2) ศีลภาวนา : การพัฒนาสุขภาวะด้านความประพฤติต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เปรียบดังเปลือกไม้ที่คอยปกป้องรักษาและเกื้อกูลสมดุลงแห่งชีวิต
- 3) จิตภาวนา : การพัฒนาสุขภาวะด้านจิตใจ เปรียบดังกระพี้ไม้ที่คอยเชื่อมต่อและปรับสมดุลแห่งชีวิต
- 4) ปัญญาภาวนา : การพัฒนาสุขภาวะด้านสติปัญญาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เปรียบดังแก่นไม้ที่สร้างความมั่นคง สร้างภูมิคุ้มกัน และทิศทางสมดุลงแห่งชีวิต

5. อภิปรายผล

ภาวนา 4 เป็นเรื่องของการฝึกฝนอบรมหรือทำซ้ำบ่อยๆ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2552: 70) อธิบายว่า ภาวนา 4 คือ การเจริญ การทำให้เป็น ให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา

หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนยุคสายกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2563: บทคัดย่อ) ที่สรุปไว้ว่า แนวทางหลังนยุคสายกลางวางอยู่บนพื้นฐานทางปรัชญาไม่ยึดมั่นถือมั่น ใช้ธรรมปริวรรตเป็นเครื่องมืออย่างมีวิจารณ์ญาณ มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักภาวนา 4 ตามแนวคิดปรัชญาหลังนยุคสายกลาง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระภุชิสสะ ปญญาปโชโต (2562) อธิบายว่า การสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ

ตามหลักภาวนา 4 นั้น สามารถทำได้ดังนี้ 1) กายภาวนา โดยนำหลักกายภาวนามาสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย 2) สีลภาวนา โดยนำหลักสีลภาวนามาสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคม 3) จิตภาวนา โดยนำหลักจิตภาวนามาสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต 4. ปัญญาภาวนา โดยนำหลักปัญญาภาวนามาสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุข ภาวะทางจิตวิญญาณ และสอดคล้องกับแนวคิดของ จินนกุล หลวงอภัย (2561: 79) อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา 4 ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเนื่องจากในการดำเนินชีวิตของเรานั้น ต้องมีการตื่นรับต่อสื่เพื่อความปลอดภัย ผ่านพ้นสิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่เข้ามากระทบการดำเนินชีวิต หน้าที่การงานได้ด้วยดีหรือการรู้จักแก้ปัญหาได้ถูกต้อง สามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่การงาน กล่าวคือรู้จักประพฤติปฏิบัติ รู้จักการพูดจาหรือพูดเป็นทำเป็น รู้จักการคิด หรือคิดเป็น และมีความรู้มีปัญญาสามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูพุฒภาวนาจารย์ วิ. และ เสริมศิริ อัครพุฒพันธ์ (2562: 137-139) อธิบายว่า 1) กายภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนากาย หรือ อินทรีย์ 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส ให้มีสติรู้เท่าทันในทุกขณะเวลา 2) สีลภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาศีล กล่าวคือการอบรมพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ดีงาม 3) จิตภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจ กล่าวคือการฝึกอบรมพัฒนาจิต โดยการฝึกกำหนดสติตั้งมั่น แน่วแน่ 4) ปัญญาภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญา กล่าวคือการฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จัก จัดทำ ดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญา

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

หลักภาวนา 4 ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นองค์รวมนั้นก็เพราะ หลักภาวนา 4 กับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้นมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเหมือนกัน ในกระบวนการตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความจริงของกระบวนการตรรก์ หลังนวยุคสายกลางก็อยู่ในขอบข่ายของปัญญาภาวนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักภาวนา 4 นอกจากนี้ ในส่วนของปัญญาภาวนาเองก็ส่งเสริมหลักการไม่ยึดมั่นถือมั่นและการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกระบวนการตรรก์หลังนวยุคสายกลาง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. สามารถสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพองค์กรรวม

โดยการนำหลักภาวนา 4 ไปออกแบบเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางปฏิบัติทั้ง 4 มิติ ของมิติ การพัฒนากายหรือความประพฤติ มิติการพัฒนาความประพฤติ มิติการพัฒนาจิตหรืออารมณ์ และมิติการ พัฒนาปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสังคมโลกบน พื้นฐานพุทธปรัชญาต่อไป

2. นำผลวิจัยไปออกแบบสื่อสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา

โดยเขียนแผนงานยื่นขอทุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนการสร้างสื่อการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ ทางปัญญา เช่น กองทุน สสส. กองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น สื่อสร้างสรรค์

ดังกล่าวนี้สามารถทำได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ E-book, บทสัมภาษณ์, สารคดี, กิจกรรมสื่อออนไลน์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าหลักภavana 4 ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น นอกจากจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นองค์รวมแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เบญจศีล-เบญจธรรม, ทิศ 6, กุศลมูล-อกุศลมูล, อคติ 4 เป็นต้น ดังนั้น หากมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมเหล่านี้ก็จะมี ความเข้าใจมากขึ้น เมื่อเข้าใจมากขึ้นก็สามารถประยุกต์ได้กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น เป็นการต่อยอดคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพอเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ศีลภavanaกับการพัฒนาสังคมด้วยหลักเบญจศีล-เบญจธรรม
2. หลักทิศ 6 เพื่อการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของมนุษย์สู่สังคมแห่งสันติ
3. จิตภavanaบนพื้นฐานกุศลมูลตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
4. การพัฒนาปัญญาเพื่อก้าวข้ามอคติ 4

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ. (2560ก). **ชุดปรัชญาสวนสุนันทา อรรถปริวรรตในปรัชญา ศาสนา และจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2560ข). **ชุดปรัชญาสวนสุนันทา อรรถปริวรรตปรัชญาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

จินกุล หลวงอภัย. (2561). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภavanaธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์**. วารสารวิจัยวิชาการ. ปีที่ 1. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม-สิงหาคม).

พระครููปทุมภavanaจารย์ วิ. และ เสริมศิริ อัครพัฒน์พันธ์. (2562). **หลักภavana 4 กับการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นไทยในสังคมยุคดิจิทัล**. วารสารพุทธจิตวิทยา. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2552). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.

พระภุชิสสะ ปญญาปโชโต. (2562). **การสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภavana 4 ในตำบลยางฮอม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเชียงราย**. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน).

เมธา หริมเทพาธิป. (2563). **การจูงใจตนเองในแนวทางหลังนวยุค**. วารสารพุทธมคค์. ปีที่ 5. ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).

ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

The National Power Factors in Economy according to The Philosophy of Sufficiency Economy

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

พจนา มาโนช

Phortchana Manoch

วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์

Waraporn Pongthonpisut

ปริยะพงษ์ คุณปัญญา

Preeyapong Khunpanya

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ และเป็นสร้างความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล สังคม และประเทศ ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับความสามารถในดำรงชีพ และเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ เป็นศาสตร์ปรัชญาประยุกต์สาขาหนึ่งที่ใช้วิธีการแบบสหวิทยาการเพื่อการแก้ไขปัญหาตามความรู้พื้นฐานในมิติทางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ด้วยเหตุผลว่า พลัง คือ ภาวะการทำการของแต่ละปัจจัยที่มีพลังทำการใน 2 ลักษณะ คือ ผู้ทำการและผู้ถูกกระทำ ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจทั้ง 7 ปัจจัยสอดคล้องกับปัจจัยพลังอำนาจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้าน

การศึกษา และเสริมด้วยปัจจัยประวัติศาสตร์ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากศึกษาครั้งนี้ การอภิปรายผลพบว่า สอดคล้องและสนับสนุนกับข้อค้นพบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในแง่การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล สังคม และประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานในสร้างพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ปัจจัยพลังอำนาจ, พลังอำนาจของชาติ, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This study is the philosophical research conducted to examine the Philosophy of Sufficiency Economy reinforcing the national power factors in economy, establishing new knowledge, and applying the Philosophy of Sufficiency Economy in the individual, social, and national levels. The results indicated that the Philosophy of Sufficiency Economy had power to shift the living abilities, and to reinforce the national power factors in economy. The Philosophy of Sufficiency Economy is an applied philosophy using the interdisciplinary studies method to solve the problems based on basic knowledge in the historical dimension of each area under the reason that power was the functioning status of each factor that had the functioning power in 2 types: actor and victim. All 7 national power factors in economy were consistent to the power factors of the Philosophy of Sufficiency Economy, which included the geographical factor, demographic factor, natural resource factor, national attribute factor, scientific factor, technological factor, energy and environmental factor, international relationship and diplomatic factor, and educational factor. The historical factor was also added according to the Philosophy of Sufficiency Economy, which was a new knowledge obtained from this study. It was found that the results were consistent and supported other findings which related to the Philosophy of Sufficiency Economy in applying in them in the individual, social, and national levels, which were the basis of creating the national power in economy.

Keyword: power factor, national power factor, Philosophy of Sufficiency Economy

1. บทนำ

สังคมโลกาภิวัตน์เชื่อมโยงให้ทุกพื้นที่ ทุกประเทศในโลกมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยการมีระบบการสื่อสารที่ทันสมัยสามารถส่งข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนหนึ่งของโลกให้ผู้คนในอีกพื้นที่หนึ่งสามารถรับรู้และทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วกัน ในขณะที่ภาวะตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นยังคงเกิดขึ้นตามภาวะปกติ ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดในแต่ละพื้นที่และประเทศถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาการสื่อสารให้เจริญก้าวหน้าอย่างเท่าเทียมกัน จนละเลยการรักษาและอนุรักษ์ธรรมชาติให้มีสภาพตามปกติที่สมบูรณ์และยั่งยืน

พัฒนาการทางสังคมที่ปรากฏการณ์ขึ้นในแต่ละยุคมีความแตกต่างกันตามสภาพการณ์ความรู้ เพราะการจัดการความรู้ในสังคมมนุษย์แต่ละยุคจึงมีเป้าหมายแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่ทำให้แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยหลักในการดำรงชีพยังคงไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือมนุษย์ทุกคนยังต้องพึ่งพิงธรรมชาติ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค มีที่อยู่อาศัย มียารักษาโรค มีความปลอดภัยในถิ่นที่อาศัย และเป็นความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีพของมนุษย์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้ทุกคนที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมีความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้ สามารถเลี้ยงชีพตนเองได้ มีกิน มีอยู่ มีใช้ และมีความมั่นคงทางอาหาร และเป็นการสร้างความสมดุลของธรรมชาติและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นถ้ามองในทรรศนะทางปรัชญาถือว่าเป็นปรัชญาประยุกต์และมีฐานะเป็นปรัชญาจริยะ กล่าวคือเป็นมาตรการหรือเกณฑ์การควบคุมความประพฤติเพื่อให้มนุษย์การรู้จักการคาดประมาณการบริโภคทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นในแต่ละสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นการจัดการตนเองในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ ถ้าหากผลผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเหลือจากการใช้สอยระดับครอบครัวก็สมควรแบ่งปันให้แก่คนรอบข้างเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความสงบสุขในสังคม รวมทั้งเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารเพื่อการบริโภคให้เพียงพอสำหรับทุกคนในสังคม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาปัจจัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่างๆ ที่สำคัญอันได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านกำลังทหาร ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ จากแนวคิดดังกล่าว (พลตรี ธรรมบุญ วิถี, 2564) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 7 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา เพื่อศึกษาองค์ประกอบดังกล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจทั้ง 7 ปัจจัยนั้น เป็นปัจจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ จึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกทางด้านปรัชญา ซึ่งปรัชญาเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของศาสตร์สาขาอื่น ดังนั้น การศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะส่งผลให้ได้แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้และต่อยอด

ผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ส่วนมากมุ่งเน้นในการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์เป็นหลักตามกระแสหลักในยุคสมัยใหม่ แต่ยังขาดการศึกษาในมิติของปรัชญาและมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการระเบิดจากภายในเป็นพื้นฐานและ

เชื่อมโยงไปสู่การจูงใจด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ตลอดถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวในทุกระดับ จากนั้นจึงเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความเพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติโดยตรงในระดับของวิถีชีวิต สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น จึงเห็นสมควรในการดำเนินงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เป็นฐานข้อมูลทางด้านปรัชญาและทฤษฎีที่สำคัญสำหรับนำไปต่อยอดเพื่อการประยุกต์ใช้ในเชิงพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรมตามลำดับไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ
2. เพื่อสร้างความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล สังคม และประเทศ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยทางปรัชญา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเชิงปรัชญาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและบทความทางวิชาการ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา
2. จำแนกมโนคติหลัก และวิเคราะห์เนื้อหา
3. การตีความเนื้อหาเชิงปรัชญา วิเคราะห์เนื้อหาเชิงปรัชญาเพื่อหาความสัมพันธ์ (Relation) ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ
4. สรุปผลการตีความ การวิเคราะห์ และขยายความ
5. อภิปรายผล

4. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์และการตีความ ผลการศึกษาพบว่า

1) การตีความและวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีปรัชญา พบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นตามแนวคิดของการสร้างศาสตร์สาขาปรัชญาประยุกต์สาขาหนึ่งที่ใช้วิธีการบูรณาการศาสตร์สาขาต่างๆ แบบสหวิทยาการ กล่าวคือเป็นนำความรู้จากหลายสาขาวิชาเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และให้ความสำคัญกับมิติทางด้านประวัติศาสตร์เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในแต่ละพื้นที่

2) การตีความและวิเคราะห์พลังอำนาจของชาติตามทฤษฎีปรัชญา พบว่า พลังอำนาจทำการของสิ่งมีชีวิต 2 ทาง คือ ภาวะทำการหรือกัตตุภาวะ (action) และกัมมภาวะ (passion) จากสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิตสามารถทำการเองได้โดยการสั่งการมาจากภายใน สำหรับสิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถทำการเองได้ ซึ่งต้อง

อาศัยสิ่งภายนอกมาทำการให้เกิดพลัง ผลจากการวิเคราะห์ “ชาติ” เป็นสิ่งที่เป็นามธรรมไม่สามารถทำการเองได้จึงต้องอาศัยสิ่งภายนอกมากระทำ ดังนั้น พลังอำนาจของชาติจึงมาจากการทำการของประชากรในประเด็นต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดเป็นปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจทั้ง 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านภาวะประชากร ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และปัจจัยด้านการศึกษา

3) การตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Relation) ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจตามทฤษฎีของพรตชนะปรัชญา พบว่า มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในเรื่องประกอบทั้ง 7 ปัจจัย และเมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับมิติความรู้ด้านประวัติศาสตร์ แต่พลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจไม่ได้ให้ความสำคัญกับมิติประวัติศาสตร์

4) การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล สังคม และประเทศ หากต้องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในแต่ละระดับ ในขั้นเบื้องต้นที่ต้องดำเนินการ คือ การให้ความสำคัญกับมิติด้านประวัติศาสตร์ กล่าวคือต้องคิดทบทวนสิ่งที่ผ่านมามาในอดีต ทั้งเรื่องทีประสบความสำเร็และไม่ประสบความสำเร็ เพื่อการเข้าใจตนเอง มองเห็นศักยภาพของตน มีกำลังใจในการทำงานสิ่งใหม่ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเรียกว่า เป็นการระเบิดจากภายใน

กล่าวโดยสรุป หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการทางปรัชญาและเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ และหากต้องการนำไปใช้ปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจนั้นสามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องสมคูล โดยใช้ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานในการพัฒนาและต่อยอดความรู้ในแต่ละสาขาวิชาที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาในการดำเนินในแต่ละพื้นที่

5. อภิปรายผล

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสหวิทยาการ มีความสัมพันธ์ (Relation) ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามทฤษฎีของพรตชนะปรัชญา โดยมีปัจจัยด้านประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานในการพัฒนาและต่อยอดความรู้ในแต่ละสาขาวิชา

แนวคิดการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล สังคม และประเทศนั้นสอดคล้องกับ วิเศษ แสงกาญจนวนิช และเอนก สุวรรณบัณฑิต (2560) ทีศึกษาวิจัยเรื่อง “ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ” ผลการวิจัยพบว่า ความชอบธรรมในระดับปรัชญาด้วยปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น เน้นการแสดงเหตุผลทางปรัชญาเพื่อจะชี้แจงทุกกลุ่มทุกฝ่ายให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อความสุขแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติได้ และชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยุค: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจน ถึงระดับรัฐและเป็น

ปรัชญาจริยะที่ต้องนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยมีหลักการ คือ การให้ดำเนินการในทางสายกลาง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเบื้องต้นนั้นตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในขั้นพื้นฐานตามแนวคิดปรัชญาของมนุษยศาสตร์ที่ใช้ปรัชญาของศึกษาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชากรสังคมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ กิริติ บุญเจือ และคณะ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ลักษณะหลังนวยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ” ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิดด้านอภิปรัชญาเรื่องกายและจิตที่มีแนวคิดเรื่องเป้าหมายชีวิตที่ดีมีคุณภาพ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับกลางตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว กลุ่ม ชนบท เมืองและประเทศ รวมทั้งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ ประยุกต์ที่ต้องนำไปปรับปรุงองค์ประกอบที่เป็นฐานความรู้ตามศาสตร์แต่ละสาขาวิชาเสียใหม่ เพราะเกณฑ์ความพอเพียงไม่ใช่เกณฑ์ตายตัวแต่เป็นที่เกิดขึ้นจากความพอประมาณที่ต้องยึดถือเป็นแก่นสาระแนวคิดดั้งเดิมของสาขาวิชาการต่างๆ ที่ได้เริ่มต้น และถ้าหากนำเกณฑ์ความพอเพียงตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับองค์กร เกณฑ์ความพอเพียงซึ่งเป็นที่เกิดขึ้นจากความพอประมาณที่มาจากศักยภาพทั้งหมดขององค์กร องค์กรต้องพัฒนาเกณฑ์ความพอเพียงขึ้นใหม่โดยใช้ศักยภาพขององค์กร ทั้งในด้านเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม รวมทั้งมาตรการความจริงที่นำไปสู่ความประพฤติเพื่อใช้ควบคุมบุคคลภายในองค์กรให้มีความพอเพียงตามศักยภาพที่แท้จริงขององค์กรนั้นๆ สอดคล้องกับ ปราโมท หม่อมสิลา (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ทหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จำเป็นต้องนำหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ร่วมกัน ซึ่งการปฏิบัติในขั้นต้นนั้น ทหารแต่ละคนจะต้องกลับมาดูตนเองก่อนว่า ความพอเพียงในปัจจุบัน 4 และเงินเลี้ยงชีพของตนเองนั้นที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป คือเท่าไร โดยพิจารณาจากความจำเป็นที่เกิดขึ้น จุดนี้เป็นารเริ่มต้นในการสร้างจิตสำนึกให้คนทั้งกองทัพเพื่อให้กลับมาพึ่งตนเองและสร้าง ความพอเพียงให้เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวโดยไม่สร้างหนี้สิน

การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลสามารถนำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรับใช้เกณฑ์ความพอเพียงมาเป็นเกณฑ์ความประพฤติสำหรับการจัดการของตนเองในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ประการสำคัญที่ต้องดำเนินการเป็นเรื่องแรก คือ การมองตนเอง ด้วยการใช้เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นและเป็นเงื่อนไขภายในของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับอภิชัย พันธเสน และคณะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยั่งยืน มีความสุขจากประโยชน์สุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: หนังสือธรรมะครั้งแห่งการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547-2559)” ผลการวิจัยพบว่า การเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง อาจไม่จำเป็นจะต้องเริ่มจากการ “ระเบิดจากภายใน”

การประยุกต์ใช้ในระดับสังคม เริ่มต้นจากการพัฒนาของตัวบุคคลแล้วค่อยพัฒนาเป็นกลุ่ม การดำเนินการเช่นนี้จะสามารถนำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรับใช้เกณฑ์ความพอเพียงและความพอประมาณมาเป็นเกณฑ์ในการควบคุมความสัมพันธ์ช่วยเหลือต่อกันได้ในแต่ละระดับกลุ่มของสังคม ในด้านวิชาชีพและ

ระดับท้องถิ่น ตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยใช้ความต้องการของแต่ละบุคคลเป็นขั้นเริ่มต้น ดำเนินการ บทบาทของรัฐทำหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การประยุกต์ใช้ในระดับประเทศสามารถนำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรับใช้เกณฑ์ความพอเพียงและความพอประมาณมาเป็นเกณฑ์ในการควบคุมความสัมพันธ์ช่วยเหลือต่อกันได้โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแล้วค่อยขยายเพิ่มขึ้นเป็นระดับประเทศและระดับนานาชาติประเทศ สอดคล้องกับสิริกร อมฤตวาริน (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมนุษย์ประพฤติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะแสดงออกมาเป็นการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ซึ่งจะทำให้มนุษย์ได้คิดได้อย่างหลากหลาย และความพอเพียงยังส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปัน ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตด้วยความเมตตา

เนื่องจากพลังอำนาจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับความสามารถในดำรงชีพด้วยการประกอบอาชีพตามที่ตนเองสนใจหรือมีเสียงเรียกร้องจากภายใน ให้ดำเนินการตามต้องการของตนเอง ดังนั้น ในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดเป็นพลังอำนาจของชาติ ในด้านเศรษฐกิจ บทบาทที่รัฐต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมในการสร้างกลุ่ม รวมกลุ่มของบุคคลร่วมกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหลายหลายในทุกสาขาอาชีพ พลังอำนาจของชาติจะค่อยสะสมจนเกิดเป็นพลังอำนาจของชาติในที่สุด

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยประวัติศาสตร์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีพลังอำนาจในการยกระดับความสามารถในดำรงชีพด้วยตนเองตามความสนใจในการประกอบอาชีพในแต่ละพื้นที่ บทบาทที่รัฐต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมในการสร้างกลุ่มอาชีพต่างๆ ตามความสนใจเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหลายหลายในทุกสาขาอาชีพ พลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจจะค่อยสะสมมากขึ้นจนเกิดเป็นพลังอำนาจของชาติในที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ผลจากการศึกษาทำให้พบว่าหากมีการศึกษาบทบาทของรัฐหรือองค์กรอื่นๆ ดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายนั้นควรมีแนวทางอย่างไร และดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวคิดของยุทธศาสตร์ชาตินั้นควรมีทิศทางและวิธีการขับเคลื่อนในรูปแบบใดได้บ้าง

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ และคณะ. (2558). **ลักษณะหลังนยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**

ภูมิพลอดุลยเดชฯ. รายงานการวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2546ก). **ชุดเซนต์จอห์น สอนปรัชญาภาษาง่าย เล่มต้น ปรัชญาประชาชนบ้าน**. กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.

_____. (2549). **อรรถปริวรรต คู่เวรคู่กรรม ปรัชญาหลังนยุค**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2545ก). **ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

- _____ และสิริกร อมฤตวาริน. (2561). **ปรัชญาธรรมบาลีที่พบได้ในอารยธรรมอียิปต์โบราณ**. รายงานวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). **การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิรูปประเทศ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิรัช วิระชัย. (2543). **สังคมวิทยาการเมือง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). **หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยค:** การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2564). **รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางศึกษาวิเคราะห์การเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). **คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2543). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พลตรีธรรมบุญ วิถี. (2559). **แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2563). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยปรัชญาหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช**. รายงานการวิจัย, สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิชิต ตาแก้ว และคณะ. (2561). **ปรัชญาสหวิทยาการที่สนับสนุนพระปฐมบรมราชโองการ**. รายงานการวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิทย์ วิศุทเทย์. (ม.ป.ป.). **จริยศาสตร์: มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: อักษรทัศน์.
- วิเศษ แสงกาญจนวนิช และ อนุก สุวรรณบัณฑิต. (2560). **ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อพัฒนาชาติ**. รายงานการวิจัย, สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์. (2543). **ประชากรศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริรัตน์ ภาคสุวรรณ. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). **แนวคิดและ
ทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
หจก. อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559). **หลักการทรง
งานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).

สำนักราชเลขาธิการ. (2538). **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในที่พระราชทาน
ในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2538**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สิริกร อมฤตวาริน. (2558). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง: การศึกษาเชิง
วิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.

สุดารัตน์ น้อยแรม. (2561). **หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ: การศึกษาเชิง
วิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.

สุเมธ เมธาวิทยกุล, รศ. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560). **ยั่งยืน มีความสุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง : หนึ่งทศวรรษแห่งการ
วิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย (สกว.).

อภิชัย พันธเสน, สรวิษฐ์ เปรมชื่น และพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. (2546). **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจ
พอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Best, S. and Kellner, D. (1999). **Postmodern Theory**. New York: The Guilford Press.

Earle, W. J. (1992). **Introduction to Philosophy**. New York: McGraw-Hill.

John Passmore. (1975). **A Hundred Years of Philosophy**. [Online]. Retrieved from: [https://www.
amazon.com/Hundred-Years-Philosophy-John-Passmore/dp/B007BWJHR2](https://www.amazon.com/Hundred-Years-Philosophy-John-Passmore/dp/B007BWJHR2)

Kuhh, T.S. (1970). **The Structure of Scientific Revolution**. Chicago: University of Chicago Press.

ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง National Power Factors according to The Philosophy of Sufficiency Economy

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

พจนนา มาโนช

Phortchana Manoch

วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์

Waraporn Pongthonpisut

ปริยะพงษ์ คุณปัญญา

Preeyapong Khunpanya

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 12 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปรัชญาโดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติ และเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติเพื่อสร้างความรู้ใหม่ ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่มีพลังอำนาจในตัวเองที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัย ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ส่งเสริมให้เกิดพลังอำนาจของชาติใน 3 ระดับ คือ 1. ระดับบุคคล มีปัจจัยความเชื่อ ศาสนา จริยธรรมและความจงรักภักดี ปัจจัยการศึกษา และปัจจัยอุดมการณ์ของชาติและผู้นำ เป็นปัจจัยภายในระดับบุคคล 2. ระดับสังคม มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคลที่ต้องเสริมด้วย ปัจจัยประชากร ปัจจัยลักษณะประจำชาติ และปัจจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3. ระดับชาติและประเทศ มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคล สังคม มีปัจจัยที่ต้องเสริมต่อยอดด้วย ปัจจัยการทหาร ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยเศรษฐกิจ และ

ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต พลังอำนาจทั้ง 3 ระดับนี้มีปัจจัยประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่งที่ทุกระดับต้องตระหนัก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำการควบคู่ไปพร้อมกับระยะเวลาในแต่ละช่วงของการสร้างพลังอำนาจของชาติและประเทศ การอภิปรายผลพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศได้ ทั้งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว ประเทศ และภูมิภาค

คำสำคัญ: ปัจจัยพลังอำนาจของชาติ, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, บุคคลและครอบครัว

ABSTRACT

This study was the philosophical research conducted to examine the Philosophy of Sufficiency Economy supporting the national power factors, and applying the Philosophy of Sufficiency Economy supporting the national power factors to establish new knowledge. The results showed that the Philosophy of Sufficiency Economy was the principle with self-power in creativity, adaptation, collaboration, and acquisition to develop the good quality of life, and to reinforce all 11 national power factors, which were the internal factors encouraging the national power in 3 levels: 1) individual level comprising the belief, religious, ethical, and loyalty factor, educational factor, and national idealism and leadership factor; 2) social level comprising internal factors from the individual level that had to be supported by the demographical factor, national attribute factor, and scientific and technological factor; and 3) national level comprising internal factors from the individual and social levels, which had to be supported by military factor, natural resource factor, economic factor, and international relationship and diplomatic factor. Such power in 3 levels had to be supplemented by the historical factor that should be recognized by all levels because this factor had to be done along with each period of creating the national power. The results indicated that applying the Philosophy of Sufficiency Economy with the national power in 11 factors helped shift the quality of life of general people, communities, society, and country, and enhance new knowledge, which leads to the development of sharing society in the local area level, corporate level, individual and family level, national level, and regional level.

Keywords: national power factor, Philosophy of Sufficiency Economy, individual and family

1. บทนำ

แนวคิดพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงวางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ในทศวรรษทางปรัญญานับว่าเป็นปรัชญาประยุกต์และเป็นปรัชญาจริยะ การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนมากมุ่งการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงสังคมศาสตร์ตามกระแส

ความคิดตามยุคสมัยใหม่ ขาดการศึกษาในมิติทางปรัชญาและมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานความคิดจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และขยายเข้าสู่ศาสตร์สาขาต่าง ๆ ตามทรงสนะของมนุษยศาสตร์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว กลุ่มสังคมในชนบท สังคมในเมืองและในระดับประเทศ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับองค์กรหรือสาขาวิชาชีพต้องปรับองค์ประกอบที่เป็นฐานความรู้ในแต่ละสาขาวิชาของแต่ละวิชาชีพก่อน เพราะเกณฑ์ความพอเพียงไม่ใช่เกณฑ์ที่มีกฎเกณฑ์คงที่ แต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์หรือบริบทที่เกิดขึ้นจากผลของความพอประมาณและความพอเพียงที่นำไปประยุกต์ใช้ตามแก่นสาระของศาสตร์ในแต่ละสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ได้สร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้โดยเฉพาะของแต่ละสาขาวิชา ดังนั้นถ้าหากต้องการนำเกณฑ์ความพอเพียงตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับองค์กรต่าง ๆ เกณฑ์ความพอเพียงที่เกิดขึ้นควรปรับประยุกต์มาจากความพอประมาณตามศักยภาพทางด้านความรู้ทั้งหมดขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้นองค์กรจึงต้องพัฒนาเกณฑ์ความพอเพียงขึ้นใหม่เพื่อใช้ตามศักยภาพขององค์กรนั้น ๆ ทั้งในด้านเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม รวมทั้งมาตรการความจริงที่นำไปสู่องค์ความรู้ขององค์กร และความประพฤติดีเพื่อใช้เป็นกฎ ระเบียบควบคุมการทำงานและจริยธรรมของบุคคลภายในองค์กรให้มีความพอเพียงตามศักยภาพที่แท้จริงขององค์กรนั้น ๆ

การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ โดยใช้เกณฑ์ความพอเพียงมาเป็นเกณฑ์ความประพฤติสำหรับการจัดการตนเองในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ความต้องการของแต่ละบุคคล หลักการประการสำคัญในการปรับประยุกต์ใช้ต้องดำเนินการในขั้นเริ่มต้นคือการมองตนเองโดยใช้เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม โดยใช้ความพอประมาณและความพอเพียงที่ตัดสินใจเลือกแล้วว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ของตนเองในขั้นเบื้องต้นและเป็นเงื่อนไขภายในของแต่ละบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาของตน

การประยุกต์ใช้ในระดับสังคม เมื่อเริ่มต้นจากการพัฒนาของตัวบุคคลในสังคมแล้วค่อยพัฒนาเป็นการพัฒนาในกลุ่มของสังคม เมื่อดำเนินการในกลุ่มของสังคมได้หลายกลุ่ม จึงมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกัน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เกณฑ์ความพอประมาณและความพอเพียงมาเป็นเกณฑ์ควบคุมความสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายกลุ่มของสังคม ทั้งในด้านวิชาชีพและระดับท้องถิ่น ตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ดังนั้นการประยุกต์ใช้ในระดับสังคมต้องพัฒนาการประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลให้มั่นคงแล้วจึงรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่าย โดยมีรัฐทำหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนสืบไป

สำหรับในระดับประเทศนั้นสามารถนำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรับการประยุกต์ใช้เกณฑ์ความพอเพียงและความพอประมาณเป็นเกณฑ์ในการควบคุมความสัมพันธ์ช่วยเหลือต่อกันในแต่ละกลุ่มโดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเป็นขั้นเริ่มต้นแล้วจึงค่อยขยายเพิ่มขึ้นเป็นระดับประเทศและระดับนานาประเทศ

เนื่องจากพลังอำนาจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพลังอำนาจที่มีกำลังในการยกระดับความสามารถในดำรงชีพของแต่ละบุคคลตามศักยภาพของตนเองด้วยการประกอบอาชีพตามที่ตนเองสนใจหรือมีเสียงเรียกร้องจากภายในให้ดำเนินการตามต้องการของตนเอง ดังนั้นในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดเป็นพลังอำนาจของชาติ รัฐต้องดำเนินการบทบาทการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมในการสร้างบุคคลกลุ่มและการรวมกลุ่มของบุคคลให้ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหลายหลายในทุกสาขาอาชีพ พลังอำนาจของบุคคล กลุ่มและเครือข่ายในกลุ่มในทุกระดับจะค่อยสะสมพลังอำนาจจนเกิดเป็นพลังอำนาจของชาติในที่สุด

ผลจากการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติของพลตรีธรรมบุญ วิถี (2559) พบว่าปัจจัยพลังอำนาจของชาติมีองค์ประกอบ 11 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ 2) ปัจจัยด้านประชากร 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี 5) ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ 6) ปัจจัยด้านกำลังทหาร 7) ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี 8) ปัจจัยด้านการเศรษฐกิจ 9) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต 10) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 11) ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ ทั้ง 11 ปัจจัยล้วนมีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่ากัน ถ้านำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติน่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้นเพื่อศึกษาว่าพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานของปัจจัยพลังอำนาจของชาตินั้น หากดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่และสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติในระดับบุคคล สังคม และประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติ

2.2 เพื่อสร้างความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยทางปรัชญา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเชิงปรัชญาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและบทความทางวิชาการ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ 11 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ 2) ปัจจัยด้านประชากร 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี 5) ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ 6) ปัจจัยด้านกำลังทหาร 7) ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี 8) ปัจจัยด้านการเศรษฐกิจ 9) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต 10) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 11) ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ

3.2 จำแนกมโนคติหลัก และวิเคราะห์เนื้อหา

3.3 การตีความเนื้อหาเชิงปรัชญา วิเคราะห์เนื้อหาเชิงปรัชญาเพื่อหาความสัมพันธ์(Relation)ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติ

3.4 สรุปผลการตีความ การวิเคราะห์ และขยายความ

3.5 อภิปรายผล

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีความครอบคลุมในเรื่อง จิตใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ เมื่อทำงานในระดับบุคคล มีลักษณะเป็นสาระแห่งชีวิตเป็นจิตวิญญาณ (soul) และเป็นจิตที่รู้คิดทำการคิดในสมอง (mind) โดยมีประสาทสัมผัสเป็นตัวเชื่อมกับโลกภายนอก และเมื่อทำงานเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครือข่ายหรือองค์กร มีลักษณะเป็นความคิดและเจตจำนง (spirit) ของเครือข่ายหรือองค์กร

ด้วยเหตุนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหลักการที่มีพลังอำนาจในตัวเองที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีลักษณะ ดังนี้

1) อำนาจในการสร้างสรรค์ เป็นการใช้ความรู้แบบสหวิทยาการที่มีความหลากหลายสาขาตามบริบทของพื้นที่และการนำไปใช้ ดังที่ได้วิเคราะห์แยกแยะไว้ให้เห็นสาระทางปรัชญาในแง่มุมของศาสตร์สาขาต่าง ๆ เมื่อนำมาสร้างสรรค์ ก็เกิดเป็นความใหม่อย่างต่อเนื่อง

2) อำนาจในการปรับตัว เป็นกำลังความสามารถในการจัดสรรสาระแห่งชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีพ พัฒนาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความอยากรู้ อยากเข้าใจ และเพื่อความสุข

3) อำนาจในการร่วมมือ เป็นการพึ่งพา อิงอาศัย ช่วยเหลือ เกื้อกูล เพื่อการจัดสรรสาระแห่งชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีพ พัฒนาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความอยากรู้ อยากเข้าใจ และเพื่อการสร้างความสุขร่วมกัน

4) อำนาจในการแสวงหา เป็นสืบค้น แสวงหา สร้างความคิดใหม่ หาแนวทางการสร้างสรรค์ การปรับตัว และสร้างความร่วมมือ เพื่อการสร้างความสุขร่วมกัน

อำนาจที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นพลังอำนาจที่มีอยู่ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในประเด็นความเป็นชาติและประเทศมีองค์ประกอบหลักมาจากฐานความคิดปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของมนุษยศาสตร์และปรัชญาของสังคมศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดปัจจัยพลังอำนาจในแต่ละประเด็น ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ตามแนวคิดปรัชญามีฐานความคิดมาจากปรัชญาธรรมชาติที่มีความเชื่อว่า ทุกสิ่งมีความสามารถในการทำการ และเป็นที่ตั้งของชาติและประเทศ

ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยด้านประชากร เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากความคิดปรัชญาของมนุษยศาสตร์และปรัชญาของสังคมศาสตร์ ที่อยู่ในกรอบของความเป็นชาติ และประเทศ และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ

ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาธรรมชาติและปรัชญาของภูมิศาสตร์ การนำทรัพยากรมาประยุกต์ใช้เป็นศักยภาพของประชากรที่มีความรู้และมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อประเทศ

ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของศึกษาศาสตร์ ปรัชญาของการทหาร ปรัชญาของอุดมการณ์ของชาติและปรัชญาของจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างอุดมการณ์ของชาติและประเทศ

ปัจจัยที่ 5 ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาที่ครอบคลุมทุกสาขา แต่ส่วนมากกล่าวถึงในประเด็นรูปแบบทางความคิด รูปแบบการดำเนินชีวิตในวิถีชีวิตประจำวัน ลักษณะนิสัย

ปัจจัยที่ 6 ปัจจัยด้านการทหาร มีฐานความคิดมาจากปรัชญาครอบคลุมทุกสาขาที่อยู่ในกรอบของความเป็นชาติและประเทศ ทำหน้าที่ปกป้อง ค้ำครอง ดูแล และรักษา เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของชาติและประเทศ

ปัจจัยที่ 7 ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของธรรมชาติ และปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ในส่วนของญาณปรัชญาหรือญาณวิทยา เป็นส่วนของการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ทั้งภายนอกและภายในประเทศ

ปัจจัยที่ 8 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของคณิตศาสตร์ ปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ เป็นการจัดการเพื่อการสร้างความสมดุลในการอุปโภคและบริโภคทั้งภายนอกและภายในประเทศ

ปัจจัยที่ 9 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต มีฐานความคิดมาจากองค์ประกอบหลักของความเป็นชาติและประเทศทั้งปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ และปรัชญาของประวัติศาสตร์ การจัดการเพื่อการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับนานาประเทศ

ปัจจัยที่ 10 ปัจจัยด้านการศึกษา มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของมนุษยศาสตร์และปรัชญาของสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาบุคคล และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ

ปัจจัยที่ 11 ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของอุดมการณ์ของชาติ ปรัชญาของภาวะผู้นำ ตามแนวคิดปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ และปรัชญาของประวัติศาสตร์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การจัดการทั้งภายนอกและภายในมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน

ผลจากการตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพลังอำนาจของชาติกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ทั้ง 11 ปัจจัยเป็นปัจจัยภายในที่ส่งเสริมให้เกิดพลังอำนาจของชาติใน 3 ระดับ คือ

1. *ระดับบุคคล* มีปัจจัยความเชื่อ ศาสนา จริยธรรมและความจงรักภักดี ปัจจัยการศึกษา และปัจจัยอุดมการณ์ของชาติและผู้นำ เป็นปัจจัยภายในระดับบุคคล
2. *ระดับสังคม* มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคลที่ต้องเสริมด้วย ปัจจัยประชากร ปัจจัยลักษณะประจำชาติ และปัจจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. *ระดับชาติและประเทศ* มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคล สังคม มีปัจจัยที่ต้องเสริมต่อด้วย ปัจจัยการทหาร ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยเศรษฐกิจ และปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต

พลังอำนาจทั้ง 3 ระดับนี้มีปัจจัยประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่งที่ทุกระดับต้องตระหนัก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำการควบคุมไปพร้อมกับระยะเวลาในแต่ละช่วงของการสร้างพลังอำนาจของชาติและประเทศ

ในทรรศนะทางปรัชญาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยอมรับได้ว่า พลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นปัจจัยภายในที่เสริมปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่การใช้เกณฑ์ความพอเพียง ความพอประมาณสำหรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข และนำไปสู่สังคมแห่งการแบ่งปัน

การประยุกต์ใช้ในระดับพื้นที่ เป็นการนำปัจจัยหลักด้านภูมิศาสตร์มาเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการคำนึงถึงสภาพที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องราวต่าง ๆ ทางกายภาพในแต่ละพื้นที่ เรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิศาสตร์การคมนาคม ภูมิศาสตร์การพัฒนา ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ แผนที่เกี่ยวกับพื้นที่ การทำแผนที่ อ่านแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ซึ่งหมายความรวมถึงภูมิสังคมและภูมิวัฒนธรรมด้วย ปัจจัยเสริมที่นำมาพิจารณา คือ เรื่องที่เกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์

การประยุกต์ใช้ในระดับองค์กร เป็นการนำปัจจัยด้านอุดมการณ์ซึ่งรูปแบบความคิดที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันเป็นระบบในความเชื่อและการเข้าใจปัจจัยภายในตนเองกับสิ่งภายนอก มีประกอบ 3 ส่วน คือ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ ปรัชญาของการเมือง ปรัชญาของประวัติศาสตร์ และมีปรัชญาของมนุษยศาสตร์เป็นแกนหลักในการดำเนินการ ซึ่งเป็นปรัชญาของมนุษยศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและเจตจำนงของมนุษย์ที่ต้องการแสดงออกมาในวิถีชีวิตประจำวัน และเป็นสาระของความเป็นจริงที่สัมพันธ์กับความจริง ความดี และความงาม ระหว่างตนเองกับสังคม

ในทรรศนะปรัชญาของมนุษยศาสตร์ เป็นการสร้างและพัฒนาความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นในกระบวนการคิดของบุคคลจำเป็นต้องผ่านการศึกษา อบรม ให้เข้าใจถึงอุดมการณ์ขององค์กรหรือหน่วยงานที่มาจากเป้าหมายและหน้าที่องค์กรที่สัมพันธ์กับปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของประวัติศาสตร์ ปรัชญาของสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาของจริยศาสตร์ โดยมีปรัชญาของธรรมชาติ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ เป็นหลักการแกนหลัก

ในทรรศนะปรัชญาของสังคมศาสตร์ เชื่อว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทำหน้าที่จัดการให้ทุนเจือ แบ่งปันให้ทุกคน กินอยู่อย่างมีความสุข เพื่อให้การดำเนินการที่เป็นระบบชัดเจน จึงมีองค์กรเข้ามาทำหน้าที่จัดการเพื่อให้เกิดการแบ่งปันที่ดี ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นความสุขของทุกคน องค์กรที่เกิดขึ้นจึงมีองค์กร 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ไม่แสวงผลกำไรกับองค์กรแสวงหาผลกำไร

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับองค์กร มีประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการในประการแรกของการประยุกต์ใช้คือบุคลากร ซึ่งต้องมีกิจกรรมสร้างการรับรู้ในระดับต่าง ๆ ให้ครบถ้วนทุกชั้นคือ

ให้มีการรับรู้ รับทราบ เข้าใจ และเข้าถึง จากนั้นเริ่มพัฒนาที่เริ่มต้นจากการพัฒนาความคิด ในระดับบุคคล และครอบครัว

การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลและครอบครัว บุคคลแต่ละมีระบบความคิดและความเข้าใจของตนเอง วิธีการเรียนรู้เกิดขึ้นตามศักยภาพของแต่ละคน การอบรมสั่งสอนจึงทำหน้าที่ได้เฉพาะเรื่องการชี้แนะแนวทางเท่านั้น แต่การทำการในสมองเป็นเฉพาะของแต่ละบุคคล แต่ละบุคคลจะเกิดความคิดและความเชื่อ ขึ้นพื้นฐานในเบื้องต้นได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับ การชี้แนะของผู้ถ่ายทอดกระบวนการเพื่อการสร้างและพัฒนาความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นในกระบวนการคิดของบุคคล ซึ่งต้องผ่านการศึกษา อบรม ให้เข้าใจถึงแนวคิดและที่มาของความคิดต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของประวัติศาสตร์ ปรัชญาของสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาของ จริยศาสตร์ โดยมีปรัชญาของธรรมชาติ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ เป็นหลักการแกนหลักในการเชื่อมโยงทางความคิด

ในทฤษฎีปรัชญาของสังคมศาสตร์ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทำหน้าที่จัดการให้เกิดการกระจาย แบ่งปันให้แก่ทุกคน กินอยู่อย่างมีความสุข เพื่อให้การดำเนินการที่เป็นระบบชัดเจน จึงมีองค์กรเข้ามาทำหน้าที่จัดการให้เกิดการแบ่งปันที่ดี ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นความสุขของทุกคน ครอบครัวเป็นสังคมขั้นเริ่มต้นที่มีกฎ ระเบียบและวิธีปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ครอบครัวจึงมีความสำคัญในขั้นเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาสังคม และเป็นพื้นฐานในการเข้าใจสังคมในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น

แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** เป็นขั้นการเรียนรู้ เพื่อการปรับเปลี่ยน รับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า ขั้นเปิดใจ เปิดความคิด มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การปรับแบ่งพื้นที่ส่วนกลางของความคิด ร่วมกัน 2) การปรับแบ่งพื้นที่ส่วนกลางของกิจกรรมเพื่อการปฏิบัติร่วมกัน และ 3) การใช้พื้นที่ชีวิตให้เป็นปรกติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเอง

2. **ขั้นพึ่งตนเองและเกื้อกูลสังคม** หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วางหลักความพอประมาณขึ้น พื้นฐานไว้ที่ตัวบุคคล โดยกำหนดความต้องการขั้นพื้นฐานไว้ที่ พอกิน พออยู่ พอใช้ และพอร่มเย็น ซึ่งเป็นขั้น พื้นฐานในระดับบุคคล ขั้นพื้นฐานในระดับครอบครัว และขั้นพื้นฐานในระดับสังคม ทั้ง 3 ระดับนี้มีความแตกต่างกัน การทำให้ทุกส่วนมีความสุข จึงต้องมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การพึ่งพาตนเองได้ในแต่ละระดับ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นฐานคิดให้รู้แบ่งปันและเกื้อกูลกันในสังคมนั้นต้องดำเนินการ อย่างไร ทฤษฎีการแบ่งปันที่เกิดจากการพึ่งพาตนเองได้และเกื้อกูลสังคม ควรดำเนินการดังนี้ 1) การปรับ แบ่งพื้นที่ความสุข 2) การสร้างเครือข่ายความสุขในสังคม 3) การแบ่งปันความสุขในเครือข่ายสังคม

3. **ขั้นร่วมสร้างเครือข่ายความสุขและการแบ่งปัน** การเข้าใจพื้นที่ความสุขในระดับครอบครัวทำให้เกิด การเห็นพื้นที่ความสุขในระดับชุมชน และการเห็นเครือข่ายของความสุขในระดับสังคม ซึ่งเป็นการร่วมสร้าง เครือข่ายความสุข และเป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการรู้จักแบ่งปัน ดังนั้นการสร้างเครือข่ายความสุขและการ สร้างเครือข่ายจากการแบ่งปัน จะทำให้เกิดขึ้นได้ต้องมีการจัดการ การจัดจะอย่างไร ซึ่งอาจจะแบ่งกัน จัดการ หรือจะร่วมกันจัดการ คำตอบไม่ได้เกิดจากการคิด แต่คำตอบขึ้นได้เกิดจากการปฏิบัติร่วมกันในสังคม

แต่ละระดับ มีแนวทางที่ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) กิจกรรมในระดับที่ 1 การจัดการเครือข่ายความสุข 2) กิจกรรมในระดับที่ 2 การจัดการเครือข่ายการแบ่งปัน และ 3) กิจกรรมในระดับที่ 3 การจัดการประสานเครือข่ายความสุขและการแบ่งปัน

5. อภิปรายผล

ข้อค้นพบในเรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีความครอบคลุมในเรื่อง จิตใน 3 ลักษณะ สอดคล้องกับกิริติ บุญเจือ และคณะ (2558) ได้สรุปไว้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเข้าใจเชิงปรัชญาได้ทุกแง่มุม ทั้งทางด้านอภิปรัชญา ญาณปรัชญา และปรัชญาจริยะ ข้อค้นพบด้านอภิปรัชญา พบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิดด้านอภิปรัชญาเรื่องกายและจิตที่มีแนวคิดเรื่องเป้าหมายชีวิตที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งสิริกร อมฤตวาริน (2558) ได้ชี้ให้เห็นถึงพลังทำการของสัจชาตญาณมนุษย์ เมื่อนุรักษ์ประพฤติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะแสดงออกมาเป็นการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา และสุดาร์ตน์ น้อยแรม (2561) เรื่อง “หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” พบว่า เกณฑ์พอเพียงกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางเน้นไปที่ความสมดุล (balance) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ รวมทั้งวิเศษ แสงกาญจนวนิช และ เอนก สุวรรณบัณฑิต (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ” เพื่อจะวิจัยความชอบธรรมในระดับปรัชญาด้วยปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยเน้นการแสดงผลทางปรัชญา เพื่อจะชี้แจงทุกกลุ่มทุกฝ่ายให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อความสุขแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติได้

ความสอดคล้องดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมั่นใจได้ว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศได้ และนำไปสู่การพัฒนาสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว ประเทศ และภูมิภาค

6. ข้อเสนอแนะ

โดยสรุปพบว่าได้ความรู้ใหม่ในทฤษฎีทางปรัชญาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยอมรับว่าพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นปัจจัยภายในที่เสริมปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยเกณฑ์เชิงคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เกณฑ์ความพอเพียง ความพอประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข และนำไปสู่สังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย ผลจากการตีความและวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพลังอำนาจในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นจากวิถีชีวิตแบบเดิมที่ดำเนินการอยู่ เมื่อนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ปรับกระบวนการคิดและกระบวนการปฏิบัติจะส่งผลให้มีความสุขมากขึ้นกว่าการใช้วิถีชีวิตแบบเดิม และสามารถยกระดับขึ้นได้

ตามศักยภาพพื้นฐานของแต่ละพื้นที่และตามศักยภาพของบุคคลผู้นำไปปรับประยุกต์ใช้โดยมีเป้าหมายสู่สังคม
แห่งการแบ่งปัน ซึ่งปัจจัยที่นำไปสู่พลังอำนาจของชาติต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาประเด็น ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามแนวคิดหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่สังคมแห่งการแบ่งปันได้อย่างไร และอะไรคือสังคมแห่งการแบ่งปันในทฤษฎีหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดปัจจัยพลังอำนาจที่แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในและภายนอกเป็นประโยชน์ในการใช้ขับเคลื่อน
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละปัจจัยที่สามารถนำไปประยุกต์เป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรอง โดยใช้
ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยหลัก และปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยรอง

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ และคณะ. (2558). “ลักษณะหลังนยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดชฯ”. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรินต์ติ้ง.

_____. (2546ก). ชุดเชนต์จอห์น สอนปรัชญาภาษาง่าย เล่มต้น ปรัชญาประชาชนบ้าน. กรุงเทพฯ : ฐาน
บัณฑิต.

_____. (2549). อรรถปริวรรต คู่เวรคู่กรรม ปรัชญาหลังนยุค. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2545ก). ชุดปรัชญาและศาสนาเชนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เชนต์จอห์น.

_____. และ สิริกร อมฤตวาริน. (2561). “ปรัชญาธรรมบาลีที่พบได้ในอารยธรรมอียิปต์โบราณ”.

รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). การขับเคลื่อน

สืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ. (2550). ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ตั้งแต่พุทธศักราช 2493 - 2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). “หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังน

ยุค : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาปรัชญา

และจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เดือน คำดี. (2541). ศาสนาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2564). รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางศึกษาวิเคราะห์

การเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราโมท หม่อมศิลา. (2561). “คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. **คุษณินพนธ์ปรัชญาคุษณินบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2543). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.

พลตรีธรรมบุญ วิถี. (2559). แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

มัลลิกา มัสอูดี. (ม.ป.ป.). “ประเด็นในการศึกษาทางด้านความเชื่อ ปรัชญา และศาสนา” ใน **ประมวลชุดวิชาสัมมนาไทยคดีศึกษา หน่วยที่ 13**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เมธา หริมเทพาธิป. (2563). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยปรัชญาหลักการทำงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”. **รายงานวิจัย**. สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รวีช ตาแก้ว และคณะ. (2561). “ปรัชญาสหวิทยาการที่สนับสนุนพระปฐมบรมราชโองการ”. **รายงานวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). **จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์.

วิเศษ แสงกาญจนวนิช และ อนนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). “ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ”. **รายงานวิจัย**. สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์. (2543). **ประชากรศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิโรตน์ ภาคสุวรรณ. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).

สำนักราชเลขาธิการ. (2538). **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2538**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน

สิริกร อมฤตวารี. (2558). “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สุดารัตน์ น้อยแรม. (2561). “หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สุเมธ เมธาวิทยกุล, รศ. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560). “ยั่งยืน มีความสุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง : หนึ่งทศวรรษแห่งการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง”. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อภิชัย พันธเสน, สรวิชัย เปรมชื่น และพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. (2546). **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Best, S. and Kellner, D. (1999). **Postmodern Theory**. New York : The Guilford Press.

Earle, W. J. (1992). **Introduction to Philosophy**. New York: McGraw-Hill.

John Passmore” (1975). **A Hundred Years Of Philosophy**. <https://www.amazon.com/Hundred-Years-Philosophy-John-Passmore/dp/B007BWJHR2>

Kuhh, T.S. (1970). **The Structure of Scientific Revolution**. Chicago: University of Chicago Press.

สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง :

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Sharing and Caring Society According to The Philosophy of Sufficiency Economy: An Analytic, Appreciative and Applicative Study

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Program in Philosophy and Ethics, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 12 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาด้วยวิธีการทางปรัชญา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสังคมแห่งการให้ด้วยใจที่รู้จักพอ เป็นการให้ที่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ คือ พอมีพอกิน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเป็นระดับพื้นฐาน ส่วนในระดับการพัฒนา ได้แก่ เกิดความตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปัน ด้วยความรู้รักสามัคคี เพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน 2) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการ และวิถีปฏิบัติ ในส่วนของวิชาการนั้น ให้คุณค่าเชิงจริยธรรมทั้งทางด้านจิตวิทยา มนุษยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ในส่วนของวิถีปฏิบัติ นั้น มีจุดเริ่มต้นจากใจที่รู้จักพอ โดยต้องเริ่มจากฐานความรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสุขหรือลดทุกข์ในชีวิตของแต่ละคนบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน สูงไปกว่านั้น เมื่อแต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พออยู่พอกิน พอมีสารองแล้ว ก็ควรแสดงน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยการแบ่งปันเกื้อกูลต่อไป 3) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในส่วนองค์กรด้านวิชาการ องค์กรด้านกระบวนการเรียนรู้ และองค์กรด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักการทรงงานเป็นส่วนขับเคลื่อนให้เกิดวงจรจิตอาสาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปัน เพื่อส่งต่อสังคมแห่งการแบ่งปันบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไม่รู้จบ

คำสำคัญ: วิธีการทางปรัชญา, สังคมแห่งการแบ่งปัน, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This study is the qualitative research conducted by the philosophical methodology with an aim to analyze, appreciate, and apply the sharing and caring society according to the Philosophy of Sufficiency Economy. The results indicated as the following. 1) Sharing and caring society according to the Philosophy of Sufficiency Economy was the giving society under satiated mind. This giving promoted self-reliance, that is, being comfortable and no exploitation against oneself or others. The development level included awareness, paying attention and sharing with harmony to make the country have balance, stability, and sustainability. 2) Sharing and caring society according to the Philosophy of Sufficiency Economy was valuable in both academic and practical aspects. For academic aspect, it offered the ethical value in psychology, humanity, economy, and political science. For practical aspect, it began from the comfortable mind, starting from the basis of omniscience, precaution, and carefulness with an aim to enhance happiness or to reduce suffering in individuals on the basis of no exploitation. Moreover, when everyone was able to rely on oneself, be comfortable, and have some reserves, he/she should offer his/her kindness to other people, nature, and environment by further sharing. 3) Sharing and caring society according to the Philosophy of Sufficiency Economy could be applied to drive the sharing society in the academic, learning process, and public relations aspects. The principle of royal working helped initiate the sustainable service-mind cycle, e.g., awareness, attention, and sharing so that the sharing and caring society would be forwarded endlessly on the basis of the Philosophy of Sufficiency Economy.

Keywords: Sharing and Caring Society, Sufficiency Economy Philosophy, the philosophical methodology

1. บทนำ

ทำไมสังคมไทยจึงเป็นสังคมที่น่าอยู่ในสายตาของชาวโลก โดยเฉพาะในช่วงโควิด-19 นอกจากจะเป็นเรื่องของภูมิประเทศ ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์โควิด-19 ที่มีประสิทธิภาพในอันดับต้นๆ เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ จาก 184 ประเทศทั่วโลก (จากข้อมูลการจัดอันดับดัชนี Global COVID-19 Index (GCI)) สิ่งที่น่าประหลาดใจไม่ได้เลย ก็คือเอกลักษณ์อันโดดเด่นของคนไทยที่สร้างความประทับใจให้กับชาวโลกก็คือ “ความมีน้ำใจ” (พอเพียง, 2565)

สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่มนุษย์จะแสดงออกซึ่งความมีน้ำใจต่อกัน ก็คือ “การแบ่งปัน” การที่คนเราจะแบ่งปันสิ่งใดๆ ให้แก่ใครก็ตาม เขาผู้นั้นจะต้องมีสิ่งที่จะแบ่งปันเสียก่อน ส่วนจะมีน้อยหรือมากนั้นเป็นเรื่องของปริมาณภายนอก แต่หากความรู้สึกภายในยังไม่เต็มอิ่ม ยังรู้สึกว่ามีเท่าไรก็ยังไม่พอ ก็ยากที่จะทำให้อีกบุคคล

ผู้นั้นจะแบ่งปันน้ำใจออกมาให้กับผู้อื่นได้ ดังนั้น บุคคลที่จะให้หรือแบ่งปันด้วยความบริสุทธิ์ใจ สิ่งที่เป็นพื้นฐานแรกจึงได้แก่ “ความพอเพียง” ในจิตใจนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ “ความพอเพียง” กับ “การแบ่งปัน” จึงแยกจากกันไม่ออก และถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของคนไทย เป็นลักษณะประจำชาติที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเยาว์ หล่อหลอมผ่านประสบการณ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี คำสอนทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่สอนเรื่องทาน เป็นพื้นฐานของคุณธรรมในหลายหมวดหมู่ เช่น ทศพิธราชธรรม ก็มีเรื่อง ทาน เป็นพื้นฐานข้อแรก หรือเรื่องของการฝึกฝนอบรมขั้นพื้นฐาน ก็มีการสอนเรื่อง ทาน ศิล ภาวนา ให้แก่อุบาสกอุบาสิกาเป็นขั้นต้น การจะเป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ก็ต้องสอนเรื่องทาน คือ การให้ การแบ่งปันเสียก่อน จึงจะกล่าวถึงข้อธรรมในด้านอื่นๆ ต่อไป

ความมีน้ำใจ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไทยที่มีมาช้านาน แม้ว่าพระมหากษัตริย์ไทย เช่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นต้น จะทรงนับถือพุทธศาสนา แต่ก็ทรงมีน้ำพระทัยหรือน้ำใจต่อศาสนิกของศาสนาอื่นๆ ด้วย พระองค์ไม่ทรงเบียดเบียน (อวิหิงสา) แต่กลับให้การอนุเคราะห์เกื้อกูลในฐานะอัครศาสนูปถัมภก จึงเป็นที่รักแก่ประชาชนในทุกศาสนา เป็นความภาคภูมิใจของคนไทยมาจวบจนถึงทุกวันนี้ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวไว้ในหนังสือ “หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพยุคลบาท” โดยเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเคยตรัสว่า “รู้ไหม บ้านเมืองอยู่รอดมาได้ทุกวันนี้ เพราะอะไร... เพราะคนไทยยัง “ให้” กันอยู่” ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ความว่า “สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญต่อกันสังคมนั้น ย่อมเต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข น่าอยู่” (พระราชดำรัสพระราชทานเพื่ออัญเชิญลงพิมพ์ในนิตยสารที่ระลึกครบ 36 ปี ของสโมสรไลออนส์แห่งประเทศไทยฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ 31 มีนาคม 2538)

สิ่งที่พระองค์ทรงตรัสนี้คือ อ สัจจะวาจาที่คนไทยควรภาคภูมิใจ ช่วยกันดูแลเอาใจใส่ มีน้ำใจต่อคนรอบข้าง ตั้งแต่คนในครอบครัว คนในชุมชน ด้วยความรู้รักสามัคคี ก็จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่และหาได้ยากในโลกนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันในสังคมบนความพอเพียง แต่คำถามสำคัญ ก็คือทำไมไม่สร้างสังคมแห่งความพอเพียง แต่สนับสนุนให้สร้างสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญต่อประเด็นดังกล่าว ก็คือแม้ว่าสังคมแห่งการแบ่งปันจะวางอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง แต่ความพอเพียงนั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นหรือพื้นฐานของความสุขอันเกิดจากการไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นเท่านั้น เพราะบางคนเข้าถึงความพอเพียงแต่ไม่แบ่งปันก็มี ยกตัวอย่างเช่น

1) บางคนอยู่ในสังคมที่รัฐบาลมีการบริหารประเทศแบบระบอบสังคมนิยม เขาได้รับสวัสดิการด้านต่างๆ ที่รัฐมอบให้อย่างพอเพียง โดยแลกกับการทำงานและจ่ายภาษีตามที่รัฐกำหนด และทุกคนในประเทศก็ถูกปฏิบัติเช่นนี้อย่างเสมอภาค เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย เขาอาจรู้สึกว่ามีชีวิตมีความสุขพอเพียงแล้ว แต่ไม่มีแรงจูงใจที่ทำให้รู้สึกว่าจะต้องแบ่งปันอะไรให้ใครด้วยความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เพราะแต่ละคนก็ต่างได้เท่าๆ กันแล้ว ไม่จำเป็นต้องแบ่งอะไรให้กัน

2) บางคนอยู่ในสังคมรัฐสวัสดิการ มีสุลต่านเป็นผู้นำสูงสุด มีระบบเศรษฐกิจที่มั่งคั่ง ประชากรในประเทศมีไม่เกิน 5 แสนคน สุลต่านถืออำนาจเบ็ดเสร็จในการแบ่งปันส่วนสวัสดิการด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านพยาบาล ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ด้านการขนส่งมวลชน เป็นต้น ทุกอย่างแจกฟรี บางคนที่อาศัยอยู่ในสังคมแบบนี้เขาอาจคิดว่า ชีวิตมีความพอเพียงแล้ว และทุกคนในประเทศก็มีความพอเพียงไม่ต่างกัน บางคนอาจรู้สึกเกินพอ แต่ก็ไม่มีแรงจูงใจที่จะต้องแบ่งปันอะไรให้ใครในสังคม เพราะไม่มีใครเดือดร้อน

3) บางคนอยู่ในประเทศที่ให้เสรีในการประกอบอาชีพและทำธุรกิจภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด เน้นการแบ่งแยก แข่งขัน มือใครยาวสาวได้สาวเอา ใช้กฎแห่งป่า คือ ผู้ที่แข็งแรงกว่าย่อมได้เปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่า หรือในลักษณะปลาใหญ่กินปลาเล็ก ยิ่งสามารถผูกขาดการค้ากับรัฐได้ในลักษณะรัฐทุนนิยม ก็ยิ่งได้เปรียบคู่แข่งประชาชนในบางอาชีพ เช่น ขาวนา เกษตรกร เป็นต้น กลายเป็นผู้เปราะบางในสังคมที่ถูกกดขี่จากบรรดานายทุน บางคนที่มีฐานะร่ำรวยหรือพออยู่พอกินในสังคมแบบนี้ แต่เขาอาจจะไม่แบ่งปันอะไรให้ใครเลยก็ได้ ทุกการให้ของเขาอาจเป็นเพียงการสร้างภาพที่หวังกำไรในทางอ้อม จึงเป็นเพียงการลงทุนแบบหนึ่งที่คาดหวังกำไรในอนาคต หรือบางครั้งการแบ่งปันที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปเพื่อการลดหย่อนภาษีหรือถูกกฎหมายบังคับให้ทำ ในลักษณะการคืนกำไรแก่สังคมเท่านั้น แม้ว่าจะเกิดการให้ แต่คุณภาพของการให้อาจไม่ยั่งยืน เพราะขาดการเกื้อกูลด้วยน้ำใจ หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดการสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันที่แท้จริง

แม้ว่าการไม่แบ่งปันจะไม่ใช่วิธีการผิดต่อจริยธรรมพื้นฐานในระดับของกฎหมาย แต่กฎหมายเป็นเพียงความประพฤติในระดับ “มาตรฐาน” ที่คนในสังคมทั่วไปยอมรับในระดับมาตรฐาน คือ ต่ำสุดที่พอรับได้ แต่เรื่องจริยธรรมหรือศีลธรรมนั้น เป็นข้อปฏิบัติที่สูงกว่ากฎหมาย เป็นการทำดีเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลักจริยธรรม (ทั่วไป) หรือศีลธรรม (ทางศาสนา) นั้น เป็นความประเสริฐที่สังคมพยายามส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยเชื่อว่ามนุษย์สามารถทำดีเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ จึงมีกระบวนการปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดการตระหนักรู้ในรูปแบบต่างๆ บนพื้นฐานความเชื่อในสังคมนั้นๆ

เป้าหมายสำคัญในทางจริยศาสตร์ ได้แก่ “How to live well” (เราจะมีชีวิตที่ดีได้อย่างไร) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาจริยะสาขาหนึ่งที่สามารถตอบคำถามสำคัญดังกล่าวนี้ได้ แม้ว่าชีวิตที่พอเพียงจะเริ่มต้นจากใจที่รู้จักพอในเชิงปัจเจกชน แต่ก็ เป็นเพียงระดับพื้นฐานที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันในระดับบุคคลทั้งภายในและภายนอก สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนความพอเพียงในระดับก้าวหน้า นั้น ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักแบ่งปันบนพื้นฐานความรอบรู้และคุณธรรม โดยเชื่อว่า สิ่งนี้จะนำมาซึ่งความรู้รักสามัคคีของคนในชาติ เกิดเครือข่ายการแบ่งปันที่สร้างความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้

ความสำคัญอีกประการหนึ่งที่จำเป็นต้องสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ก็คือปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในส่วนของผู้เปราะบาง อาทิ คนจน คนชราที่ถูกทอดทิ้ง แม่เลี้ยงเดี่ยวที่ตกงาน อดีตผู้ต้องขังที่กลับใจแต่ไม่มีใครกล้ารับเข้าทำงาน คนพิการ เด็กกำพร้า คนด้อยโอกาสในสังคม นักเรียนที่ขาดทุนการศึกษา ฯลฯ กลุ่มคนเหล่านี้ต้องการการดูแล ใส่ใจ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หากมีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งจากภาคประชาชนหรือภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ สมาคม

ชมรม สถาบัน ศูนย์การเรียนรู้ สมาพันธ์ วิสาหกิจชุมชน อาสาสมัคร เป็นต้น ตลอดถึงองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา และองค์กรต่างๆ ที่มีใจแบ่งปัน มีจิตอาสา เข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดความสมดุล (ได้แก่ การแก้ปัญหาได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดขึ้นได้) เกิดความมั่นคง (ได้แก่ การพึ่งพาตนเองได้ทั้ง ภายในและภายนอก) และเกิดความยั่งยืน (ได้แก่ การเกื้อกูลหมุนเวียน ส่งต่อการให้อย่างไม่รู้จบ) ก็จะสามารถ ตอบโจทย์ได้ว่า ชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่มีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน คนในสังคมมีตระหนัก ใส่ใจ มีน้ำใจ และส่งต่อ การแบ่งปันกันอย่างไม่รู้จบ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับทิศทางที่เหมาะสมต่อการสร้างสังคมแห่งการ แบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร ซึ่งแบ่งเอกสารเป็นเอกสาร ปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้วางกรอบการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาและงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดทั่วไป ทางปรัชญา, กระบวนทรรศน์ทางปรัชญา, แนวคิดเรื่องพลัง 4, แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสุข, หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง, แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและการแบ่งปัน

จากนั้นนำส่วนของการศึกษามาเป็นข้อมูลสำหรับตีความเพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานสังคมแห่งการ แบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นทำการสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ในการวิจัยครั้งต่อไป

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

โดยกำหนดกรอบเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือน มกราคม - สิงหาคม 2565

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร มีการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นศึกษาข้อมูล

1.1 ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาและงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดทั่วไปทางปรัชญา, กระบวน ทรรศน์ทางปรัชญา, แนวคิดเรื่องพลัง 4, แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสุข, งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความหมายและองค์ประกอบปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง, พระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, หลักการทรงงาน 23 ข้อ, แนวคิดและ ทฤษฎีอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริ, โครงการและกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและการแบ่งปัน ประกอบด้วย แนวคิดการเกิดสังคมมนุษย์, แบบแผน การดำรงชีวิตมนุษย์, ลักษณะของสังคมมนุษย์, หน้าที่ของสังคม, การขัดเกลาทางสังคม, สาเหตุที่มนุษย์อยู่

รวมกลุ่มเป็นสังคัม, องค์ประกอบของสังคัม, กลุ่มคนในสังคัม, สถาบันทางสังคัม, แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งปัน, พระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปัน, สังคัมเน้นการปันภายใต้ระบบราชูปถัมภ์, สังคัมเน้นการแบ่งปันภายใต้ระบบสังคัมนิยมและคอมมิวนิสต์, สังคัมไม่เน้นการแบ่งปันภายใต้ระบบทุนนิยม

2. ขั้นตอนเรียงข้อมูล

2.1 นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาแล้วมาจัดเป็นประเภทและหมวดหมู่เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์

2.2 เรียบเรียงข้อมูลในแต่ละหัวข้อให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีการอธิบายและนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปวิเคราะห์ วิจัย และวิธานต่อไป

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ วิจัย และวิธานข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการของอรรถปริวรรต (Hermeneutic) ได้แก่ การตีความตัวบท (Text) ในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ประเด็นที่ต้องการ ได้แก่ การวิเคราะห์สังคัมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย สภาวะของการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การขัดเกลาทางสังคัมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สังคัมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการขับเคลื่อน

3.2 วิจัยข้อมูลด้วยการนำประเด็นต่างๆ ที่ผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว มาประเมินค่าเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่เป็นคุณ-เป็นโทษ, ประโยชน์-ไม่ใช่ประโยชน์, ควรทำ-ไม่ควรทำ ฯลฯ

3.3 วิธานข้อมูลด้วยการเก็บเอาส่วนดีจากทุกทางที่ได้วิจัยมาแล้วนั้นมาประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ โดยเล็งผลอันเลิศ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

4. ขั้นตอนตรวจสอบข้อมูล

4.1 ไตร่ตรองหรือทบทวนว่า สิ่งที่ได้วิเคราะห์นั้น มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีความถูกต้องในเชิงวิชาการหรือไม่ มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น

4.2 ไตร่ตรองหรือทบทวนว่า สิ่งที่ได้วิจัยนั้น มีคุณค่า มีประโยชน์จริงหรือไม่ เพียงพอหรือไม่ เพียงใด มีประเด็นใดบ้างที่เป็นจุดอ่อนที่ทำให้เกิดโทษ เพื่อวางมาตรการป้องกันหรือกำหนดเงื่อนไขให้รอบคอบ รัดกุม

4.3 ไตร่ตรองหรือทบทวนว่า สิ่งที่ได้วิธานนั้น มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ ความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดต่อการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในเชิงปฏิบัติ

5. ขั้นตอนตรวจสอบข้อมูลและวิพากษ์วิจารณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ

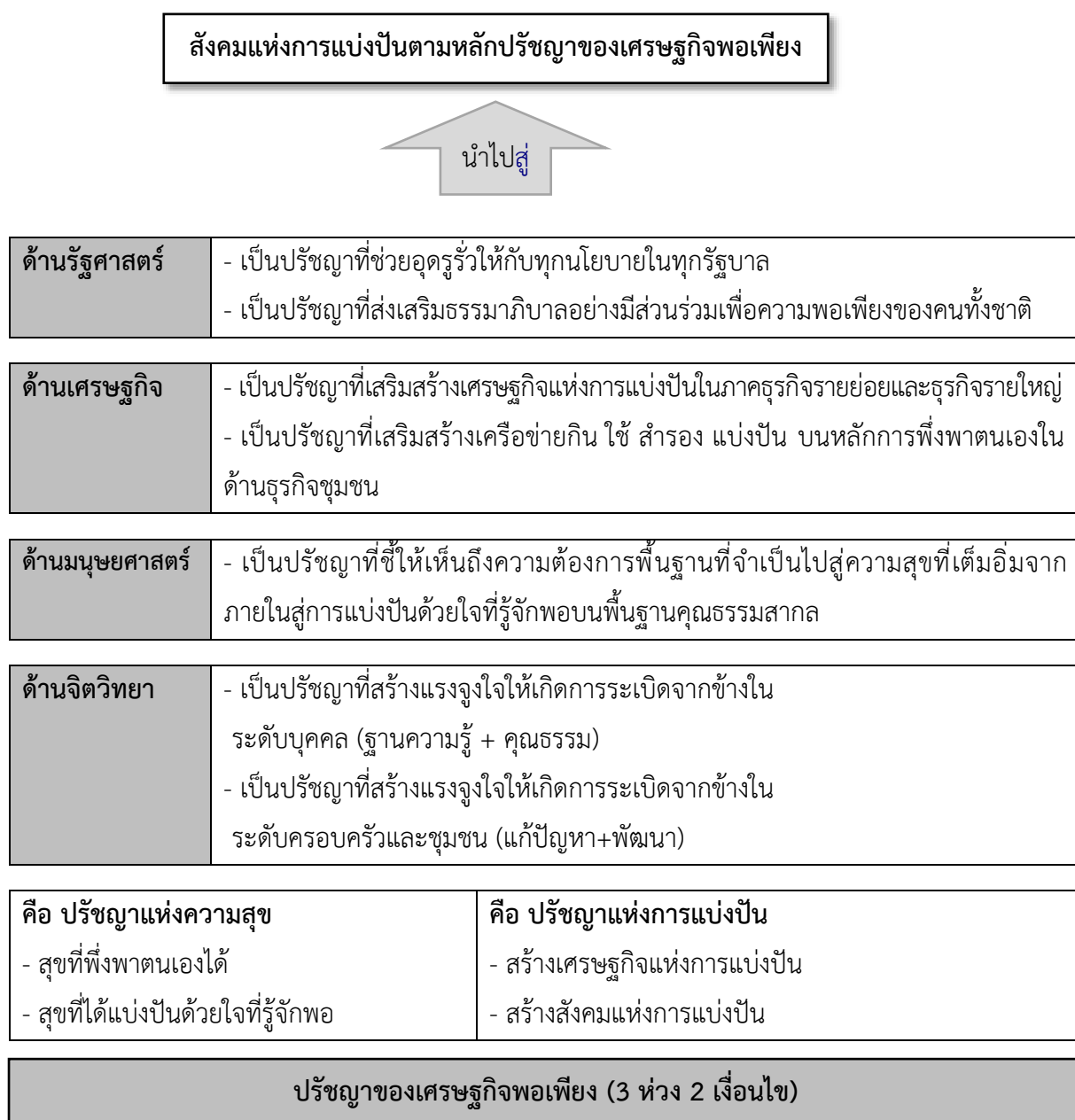
5.1 เมื่อดำเนินงานการแล้วเสร็จ นำเสนอผลการวิจัยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ โดยการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อตรวจสอบข้อมูลนั้นจะขอเชิญผู้แทนศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กอ.รมน. เข้าร่วมสังเกตการณ์และร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย

5.2 นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเอกสารฉบับสมบูรณ์

5. ผลการวิจัย

1) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสังคมแห่งการให้ด้วยใจที่รู้จักพอ เป็นการให้ที่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ คือ พอมีพอกิน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเป็นระดับพื้นฐาน ส่วนในระดับการพัฒนา ได้แก่ เกิดความตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปัน ด้วยความรู้รักสามัคคี เพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

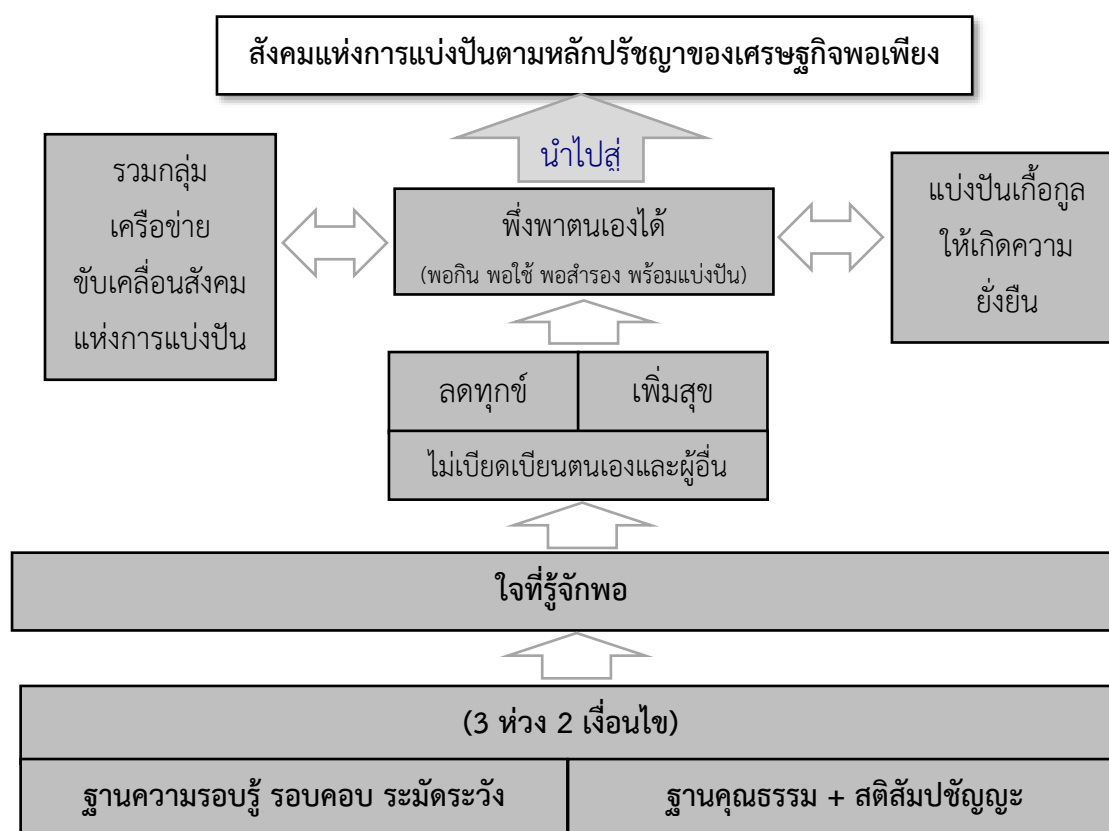
2) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการและวิถีปฏิบัติ ในส่วนของวิชาการนั้น ให้คุณค่าเชิงจริยธรรมทั้งทางด้านจิตวิทยา มนุษยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 คุณค่าของสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการ

ในส่วนวิธีปฏิบัติ นั้น สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีจุดเริ่มต้นจากใจที่รู้จักพอ โดยต้องเริ่มจากฐานความรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง คือ มีสติหรือความรู้สึกตัวเป็นพื้นฐาน มีปัญญาในการรับรู้และแยกแยะความต้องการที่จำเป็นออกจากความต้องการที่ไม่จำเป็นได้ ซึ่งโดยส่วนตัวแล้วความพอเพียงของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน เมื่อแต่ละคนมีครอบครัว ความพอเพียงในแต่ละครอบครัวก็ไม่เท่ากัน ดังนั้น เกณฑ์ความพอเพียงจึงมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสุขหรือลดทุกข์ในชีวิตของแต่ละคนบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน สูงไปกว่านั้น เมื่อแต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พออยู่พอกิน พอมีสำรองแล้ว ก็ควรแสดงน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยการแบ่งปันเกื้อกูลต่อไป ซึ่งสามารถทำได้ทั้งโดยส่วนตัวหรือรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและการเกื้อกูล ก็จะสามารถสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนสังคมแห่งการแบ่งปันได้ทั้งในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป้าหมายก็เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และสร้างสังคมแห่งความพอเพียงที่ช่วยให้เกิดความสงบสุขในสังคมร่วมกัน

จากบทสรุปดังกล่าวในเชิงวิธีปฏิบัติ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 คุณค่าของสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเชิงวิธีปฏิบัติ

3) สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในส่วนองค์กรด้านวิชาการ องค์กรด้านกระบวนการเรียนรู้ และองค์กรด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักการทรงงานเป็นส่วนขับเคลื่อนให้เกิดวงจรจิตอาสาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การตระหนักใส่ใจ และแบ่งปัน เพื่อส่งต่อสังคมแห่งการแบ่งปันบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไม่รู้จบ

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ควรจะดำเนินการด้วยลักษณะเครือข่ายและร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอด

ถึงประชาชนทั่วไปทุกอาชีพ ทุกช่วงวัย (Generations) ผ่านการสร้างองค์ความรู้ด้านวิชาการเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง การสร้างองค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง และองค์ความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ โดยมีภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเชิงนโยบายทั้งด้านการศึกษา รายได้พื้นฐาน และสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สุขในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ กิรติ บุญเจือ และคณะ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ลักษณะหลังนวยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ” ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิดด้านอภิปรัชญาเรื่องกายและจิตที่มีแนวคิดเรื่องเป้าหมายชีวิตที่ดีมีคุณภาพ คือ การมีอยู่ มีกิน ไม่เดือดร้อนเพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพในแต่ละสถานภาพของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภารัตน์ น้อยแรม (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์พอเพียงกระบวนการทศนหลังนวยุคสายกลางเน้นไปที่ความสมดุล (balance) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณและสอดคล้องกับแนวคิดของ ปราโมทย์ หม่อมศิลา (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ทหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จำเป็นต้องนำหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ร่วมกัน ซึ่งการปฏิบัติในขั้นต้นนั้น ทหารแต่ละคนจะต้องกลับมาดูตนเองก่อนว่า ความพอเพียงในปัจจุบัน 4 และเงินเลี้ยงชีพของตนเองนั้นที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป คือเท่าไร โดยพิจารณาจากความจำเป็นที่เกิดขึ้น จุดนี้เป็นการเริ่มต้นในการสร้างจิตสำนึกให้คนทั้งกองทัพเพื่อให้กลับมาพึ่งตนเองและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวโดยไม่สร้างหนี้สินอันเกิดจากความต้องการที่เกินตัว เกินพอดี ก็จะทำให้เกิดความพออยู่ พอกิน พอใช้ เกิดความร่มเย็น รู้จักใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอต่อความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรอบข้างในเรื่องการพัฒนาตนเองให้เกิดความพอเพียงและมีความสุข จากนั้นจึงมาพิจารณาถึงความพอเพียงของคนรอบข้างที่ตนเองต้องมีความสัมพันธ์ด้วย โดยเริ่มจากครอบครัว เช่น พ่อแม่ สามเณร ลูก หลาน เป็นต้น โดยคำนึงถึงบุคคลที่เราต้องดูแล ต้องพิจารณา ความพอเพียงในการดำรงชีวิตเป็นพื้นฐานเสียก่อน เพื่อให้ได้คุณภาพชีวิตขั้นต้น จากนั้นจึงพัฒนาให้มากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในด้านจิตใจและสติปัญญา

2. จากผลการวิจัยสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชัย พันธเสน และคณะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยั่งยืน มีความสุขจากประโยชน์สุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง : หนึ่งศตวรรษครั้งแห่งการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547 - 2559)” ผลการวิจัยพบว่า แต่ละคนเกิดมามีปัญหาที่ถูกกำกับด้วยสติ แล้วนำไปสู่การมีชีวิตที่มีคุณธรรม ดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง จนเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ทุกชนิด และสอดคล้องกับ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานเพื่ออัญเชิญลงพิมพ์ในนิตยสารที่ระลึกครบ 36 ปีของสโมสรไลออนส์แห่งประเทศไทย

ในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ 31 มีนาคม 2538 ความว่า “สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ด้วยความมุ่งมั่นเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อมเต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข น่ายุ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) สอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง: วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาพอเพียง ชื่อว่าเป็น “ปรัชญาจริยะ” เพราะเป็นปรัชญาแห่งความสุข สุขจะเกิดขึ้นในรูปแบบใดก็ตาม กฎเกณฑ์ที่ทำให้มันเกิดขึ้นก็คือ “ความพอเพียง” เพราะความพอเพียงทำให้เกิด “ความพอใจ” หรือ “ถ้าใจพอ ก็พอใจ” เมื่อพอใจความสุขก็เกิดขึ้นในส่วนที่สอง (รูปแบบ/pattern) เป็นที่รู้จักกัน ดีในรูปแบบของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยถูกอธิบายว่า 3 ห่วง ประกอบด้วย (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล และ (3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วน 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย (1) เงื่อนไขความรู้ และ (2) เงื่อนไขคุณธรรม ในส่วนที่สาม (กิจกรรม/event) เป็นปรากฏการณ์ (phenomena) ที่ถูก ถ่ายทอดผ่านกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เป็นแนวปรัชญาที่ทุกๆ คน สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ในทุกอาชีพทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา อันจะนำไปสู่ความสุขและ การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน กิจกรรมที่เกิดขึ้นมักจะมุ่งเน้นในเรื่องการพึ่งตนเอง การรวมกลุ่ม กันคิดค้นและร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันและกันตามกำลังและความ สามารถของตน การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล และเมื่อหลายๆ ชุมชนพอเพียงมา รวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะกลายเป็นสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด เป็นต้น

3. จากผลการวิจัยสังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิเศษ แสงกาญจนวนิช และเอนก สุวรรณบัณฑิต (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ” ผลการวิจัยพบว่า ความชอบธรรมในระดับปรัชญาด้วยปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น เน้นการแสดงเหตุผลทางปรัชญาเพื่อจะชี้แจงทุกกลุ่มทุกฝ่ายให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อความสุขแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยุค : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ

7. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษา “สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” ผู้วิจัยได้พบว่า ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้านปรัชญาและจริยศาสตร์เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำแนวคิดไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อสร้างและขับเคลื่อนสังคมแห่งการแบ่งปันตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศ สิ่งสำคัญต้องประยุกต์ใช้บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสาย

กลางที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงก่อให้เกิดประโยชน์ประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมได้ รวมถึงส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. องค์กรด้านวิชาการ: การส่งเสริมด้านวิชาการควรมีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติ เช่น ควรส่งเสริมการวิจัยหรือบทความที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทั้งมิติของนามธรรมและรูปธรรม ในมิติของนามธรรม ได้แก่ สามารถสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก ปลุกและปลุกจิตสำนึกในใจคนให้เกิดความพอเพียงและสมดุลได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือควรส่งเสริมวิชาการที่สร้างความ “ตระหนักรู้” (awareness) มากกว่า “ความรู้” (Knowledge) ส่วนในมิติของรูปธรรม ได้แก่ สามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอดเพื่อให้เกิดโครงการต่างๆ สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในส่วน “ฐานความรู้” และส่วนฐาน “คุณธรรม” ได้ โดยเป็นหลักวิชาการที่สอดคล้องกับหลักการทรงงาน ที่ให้การเสนอแนะทั้งในส่วนของการหลักการ ทศนคติหรือการวางใจ เทคนิคหรือวิธีการ ผลลัพธ์และเป้าหมาย ตลอดถึงตัวชี้วัดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ สามารถสร้างโมเดลหรือต้นแบบเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรู้รักสามัคคี ส่งเสริมยุทธศาสตร์พระราชทาน คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ให้แก่ประชาชนในทุกภาคส่วน นอกจากนี้ควรส่งเสริมการวิจัยเพื่อถอดบทเรียนต้นแบบการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ที่ขับเคลื่อนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำมาเรียนรู้ร่วมกันของภาคประชาชน และเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่ต่อไป

2. องค์กรด้านกระบวนการเรียนรู้: เศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรมีปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ให้ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับ คนเมืองก็ควรมี บัณฑิตชาวเมือง ซึ่งเป็นผู้ต่อยอดกระบวนการเรียนรู้ให้กับชาวเมืองให้สามารถนำความรู้ไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตได้เช่นกัน เพราะการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและนอกชุมชนหรือการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจรวมกลุ่มกันดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม จะช่วยสร้างองค์กรด้านกระบวนการเรียนรู้ ก่อให้เกิดตัวอย่างและนำไปสู่การประยุกต์ใช้ จนท้ายที่สุดจะเกิดเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นประเทศที่มีความเข้มแข็ง และมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้นั่นเอง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความ “เข้าใจ” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบของ problem base (ใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้) project base (ใช้โครงการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นฐานการเรียนรู้) aria base (ใช้สถานที่หรือพื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้ทั้งในระบบ online และ onsite) และหากต้องการให้เกิดการ “เข้าถึง” จำเป็นที่ตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะต้องลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการฝึกฝนอบรมซ้ำๆ บ่อยๆ จนคุ้นเคย จึงจะเกิดความซาบซึ้งและศรัทธา เข้าถึงแก่นแท้ของตัวปรัชญาได้ลึกซึ้ง หรือลึกกว่าขั้นเข้าใจที่ยังใช้กระบวนการคิดเป็นพื้นฐาน เนื่องจากพื้นฐานปรัชญา หลักการทรงงาน ตลอดถึงโครงการต่างๆ ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 ล้วนเกิดจาก “ปัญญาปฏิบัติ” ทั้งสิ้น ดังนั้น การจะเข้าถึงสิ่งนี้จึงต้องมีใจรัก ตระหนักถึงคุณค่าที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตตนเองและสังคมให้ได้เสียก่อน จึงจะสามารถเข้าถึงกระบวนการขัดเกลาและฝึกฝน

สิ่งนี้ได้ อย่างต่อเนื่องจนเกิดผลลัพธ์ คือ การ “พัฒนา” ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ คือ มีความสมดุลทั้งภายในและภายนอก บนฐานของความรอบรู้และคุณธรรม

3. องค์การด้านการประชาสัมพันธ์: ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ที่ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ เสนอความจริงที่ตรงกับข้อเท็จจริง ไม่นำเสนอสื่อด้วยอคติ ควรเป็นสื่อที่มีความพอประมาณ คือ ไม่สร้างความเดือดร้อนเบียดเบียนใคร ควรเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์ คือ สามารถแก้ปัญหาและพัฒนา ส่งเสริมให้เกิดความรู้รักสามัคคีของคนในชาติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาเศรษฐกิจแบบแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ควรศึกษาการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบองค์กรวิชาการ

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ และคณะ. (2558). ลักษณะหลังนยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. รายงานวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนยุค: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปราโมท หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พอเพียง. (2565). น้ำใจคนไทยเกิดจากใจที่รู้จักพอ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://porpeang-km.com/knowledge-academic/national-characteristics/content19/> [9 มิถุนายน 2565].
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลาง: วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน).
- วิเศษ แสงกาญจนาวิช และ อนุก สุวรรณบัณฑิต. (2560). ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ. รายงานวิจัย. สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สุดารัตน์ น้อยแรม. (2561). หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560). ยั่งยืน มีความสุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: หนึ่งทศวรรษแห่งการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

**การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์
ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT
A Study on Math Learning Achievement Through STAD
(Student Team Achievement Division) and LT (Learning Together)**

จุฑามาศ รอดทอง

Juthamas Rodthong

สุพจน์ เกิดสุวรรณ

Supod Guadsuwan

วีณา ชุ่มบัณฑิต

Weena Sumbandit

หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Educational Curriculum and Learning Management John's University

E-mail: juthamasrodthong@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 22 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ก่อนเรียน และหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางพลีพัฒนศึกษาถัย ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 30 คนและชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 30 คน รวมนักเรียน ทั้งหมด 60 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วย การสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค LT วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน 4) แบบทดสอบวัดความ

สามารถในการแก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน แบบอัตนัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่า เทคนิค LT 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค LT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to compare the learning achievement of Prathomsuksa 3 students who received cooperative learning management with STAD technique and LT technique. 2) to compare math achievement of the 3rd grade students who received the STAD cooperative learning technique before and after school 3) to compare the mathematics achievement of the 3rd grade students who received the cooperative learning LT techniques before and after classes. The samples used in the research were Prathomsuksa 3 students, Bang Phliphat Sueksalai School, Bang Chalong Subdistrict, Bang Phli District, Samut Prakan Province, for the second semester of the academic year 2021, consists of 2 classrooms, consisting of 30 students in Prathom 3/1 and Prathomsuksa 3/2. A total of 30 students, including 60 students, were obtained by using the Cluster Random Sampling method using the classroom as a random sampling unit. The research instruments consisted of 1) a cooperative learning management plan using STAD technique in Mathematics. Fractions 2) Collaborative Learning Management Plan Using LT Technique in Mathematics Fractions 3) Mathematics Achievement Test on fractions 4) a test to measure the ability to solve math problems Subjective fractions, data analysis by means of ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and t-test.

The results showed that 1) the learning achievement of grade 3 students who received the STAD cooperative learning technique was higher than that of the LT technique; 2) the students who received the STAD cooperative learning approach had math achievement after school is higher than before with statistical significance at the .01 level. 3) The students who received the LT cooperative learning group had a mathematical achievement. after school is higher than before with a statistically significant level of .01

Keywords: The learning achievement, Student Team Achievement Division, Learning Together

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากของสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และความสามารถ ที่ตอบสนองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนมนุษย์ให้มีการพัฒนาความคิด ความสามารถ วิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขในสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย เป็นการพยายามปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของคนไทยไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ของสังคมโลก ซึ่งการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 2)

คณิตศาสตร์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบรูปและความสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำไปใช้ประโยชน์ เนื้อหาสาระทางคณิตศาสตร์มีลักษณะเป็นภาษาสากลที่สามารถใช้เพื่อการสื่อสาร การสื่อความหมาย และการถ่ายทอดความรู้ระหว่างศาสตร์ต่างๆ ได้ ดังนั้น คณิตศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 1) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเป็นข้อกำหนดคุณภาพนักเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เมื่อนักเรียนจบการศึกษาแล้วนักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระคณิตศาสตร์และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้งหมด 3 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ จำนวนและพีชคณิต การวัดและเรขาคณิต สถิติและความน่าจะเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 2)

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบวัดความรู้ความสามารถพื้นฐานของนักเรียนระดับชาติ (National Test : NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562-2563 โรงเรียนบางพลีพัฒนศึกษาลัย วิชาคณิตศาสตร์ด้านการคำนวณ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 63.96 และ 59.25 ตามลำดับ โดยผลคะแนนต่ำลงถึง 4.71 และเมื่อพิจารณาแต่ละมาตรฐานพบว่ามาตรฐาน ค 1.1 ตัวชี้วัดที่ ป.3/10 กับ ป.3/11 เรื่องเศษส่วน มีคะแนนต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนมีปัญหาในการเข้าใจ รวมถึงความสามารถในการดำเนินการในการแก้ปัญหาเรื่องเศษส่วน อาจจะเป็นเพราะวิธีการสอนที่ใช้อยู่ยังไม่สามารถทำให้นักเรียนพัฒนาความรู้ทักษะคณิตศาสตร์ ซึ่งครูผู้สอนต้องวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน อีกทั้งในชีวิตปัจจุบันนักเรียน เผชิญหน้ากับปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วน เศษส่วนเข้ามามีบทบาทกับนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (Mathematical problem solving)

เป็นความสามารถหนึ่งในทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่นักเรียนควรได้รับการเรียนรู้ ผูกพันและพัฒนาเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน อันเนื่องมาจากการเรียนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางการคิดที่หลากหลาย มีนิสัย กระตือรือร้นไม่ย่อท้อและความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำติดตัวไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้นานตลอดชีวิต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551: 6)

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโรงเรียนจึงควรมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์ อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพทางคณิตศาสตร์ (Mathematical power) ได้เต็มที่ ความสามารถที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพทางคณิตศาสตร์ คือ ความสามารถในการประยุกต์ ความรู้คณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาทั้งในสาระคณิตศาสตร์เองและในสาระศาสตร์อื่นๆ ตลอดจนในสภาพจริงรอบตัว (อุษาวดี จันทรสนธิ, 2556: 41) การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) โดยใช้เทคนิค STAD ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เกิดการผสมผสานระหว่างทักษะของการอยู่ร่วมกันในสังคม และทักษะด้านเนื้อหาวิชาการต่างๆ เป็นการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) ซึ่งมีแนวคิดหรือความเชื่อพื้นฐานเรื่องการเรียนรู้ 5 ประการ 1) การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน 2) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด 3) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละกลุ่ม 4) การใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย 5) การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ดังที่ (Slavin. 1995: 121) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

กระบวนการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา และความคิดของนักเรียน ฉะนั้นการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมหรือการเลือกประสบการณ์ต่างๆ ที่ดีให้กับนักเรียนเน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือให้นักเรียนได้แสวงหา ค้นหา และสรุปสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองก็จะสามารถพัฒนาสติปัญญาและความคิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (พรทิพย์ อุดร, 2550: 1) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม คนที่เรียนเก่งช่วยคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น แต่ต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถนำมาใช้กับการเรียนทุกวิชา และทุกระดับชั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนานักเรียนในด้าน การแก้ปัญหา (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2551: 51) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD (Student Teams Achievement Division) ซึ่งมีการจัดกลุ่มนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มละ 4-5 คน ประกอบด้วยเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง-ปานกลาง-อ่อน โดยครูสอนเนื้อหาบทเรียนใหม่ให้กับนักเรียน และให้นักเรียนช่วยกันศึกษา และทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายร่วมกันจนสำเร็จ มีการทดสอบรายบุคคลและมีการคำนวณหาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม เพื่อดูความก้าวหน้าของนักเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค LT (Learning Together : LT) โดยมีการจัดกลุ่มนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งหน้าที่ของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มโดยคนที่ 1 อ่านคำสั่งหรือขั้นตอนในการ

ดำเนินงาน คนที่ 2 ฟังขั้นตอนและจดบันทึก คนที่ 3 อ่านคำถามและหาคำตอบ และคนที่ 4 ตรวจสอบคำตอบ
 ขึ้นต่อไป คือ แต่ละกลุ่มส่งกระดาษคำตอบเพียงแผ่นเดียวที่เป็นผลงานที่ทุกคนในกลุ่มยอมรับซึ่งทุกคนในกลุ่ม
 ได้คะแนนเท่ากัน การจัดการเรียนการสอนทั้งสองรูปแบบนี้ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพของ
 ตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจน
 การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและยังช่วยส่งเสริมให้
 นักเรียนได้พัฒนาความสามารถ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์ได้เต็มศักยภาพอีกด้วย

จากความสำคัญของปัญหาและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน รายวิชา
 คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จึงมีแนวคิดในการจัดการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค
 STAD และเทคนิค LT เป็นการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือที่ประสบความสำเร็จเป็นทีม เพื่อใช้เป็น
 แนวทางในการหาแบบการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน และเนื้อหาในบทเรียน ตลอดจนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียน และความสามารถในการคำนวณ คณิตศาสตร์ของนักเรียนให้มีศักยภาพมากขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึง
 ได้นำวิธีการเรียนรู้มาพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อจะได้เป็นแนวทาง
 สำหรับครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และบรรลุความมุ่งหมายทาง
 การศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ที่ได้จากการจัดการ
 เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 เรื่องเศษส่วน สาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวน
 ระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการ และนำไปใช้

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และ
 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางพลีพัฒนศึกษา ลัย ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 104 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียน บางพลีพัฒนศึกษา ลัย ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 60 คน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนบางพลีพัฒนศึกษา ลัย ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาค้างนี้ใช้ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คาบ คาบละ 50 นาที รวมเวลา 7 สัปดาห์

4. กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT นั้นการศึกษาได้นำหลักสูตร

5. เครื่องใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้การศึกษาค้างนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน ทำการสอนแผนละ 2 คาบ จำนวน 10 คาบ

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน ทำการสอนแผนละ 2 คาบ จำนวน 10 คาบ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

6. บทสรุป

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่า เทคนิค LT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์คณิตศาสตร์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าเทคนิค LT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD และเทคนิค LT มีกระบวนการที่สามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ดีกว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้งสองแบบ ถึงแม้จะมีขั้นตอนกระบวนการคล้ายกันในหลายด้าน คือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ แสดงความคิดเห็นร่วมกันในการเรียน และมีความรับผิดชอบต่ตนเองและต่อความสำเร็จของกลุ่มเพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่มและความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่เกิดจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล เพราะมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (1995: 75-80) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เทคนิค STAD จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น เนื่องจากเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลัก โดยสมาชิกแต่ละคนจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งเป็นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตนเอง และช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับ สุนทรสินธพานนท์ (2554: 22-38) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยให้ผู้เรียนที่เก่งมีโอกาสช่วยเหลือผู้เรียนที่อ่อน และปลูกฝังความรับผิดชอบในงานที่ได้รับและความร่วมมือในการทำงาน เพราะถือความสำเร็จของกลุ่มเป็นเป้าหมายสำคัญจะเป็นการส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ วิชชุดา อ้วนศรีเมือง (2554: 74-75) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค LT พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญสถิติระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค LT

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD นั้น เป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นให้นักเรียนทำหน้าที่ของตนให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัชญา ทิขิตติ (2550: 121) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD กับการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ STAD ก่อนและหลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ STAD นั้นนักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันสามารถเรียนแบบเดียวกันได้ และครูให้การเสริมแรงที่สม่ำเสมอ เมื่อต้องการส่งเสริมให้ทำงานเป็นระบบ

จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤชามน ชนาเมธิสกร (2559: 210) ได้ทำการวิจัยศึกษานักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของ Polya ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT นั้น เป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีการกำหนดสถานการณ์และเงื่อนไขให้นักเรียนทำผลงานเป็นกลุ่ม การแบ่งงานที่เหมาะสม ทำงานที่ได้รับมอบหมายในใบงานกลุ่ม ส่งงานขึ้นเดียวกัน และได้รับคำชมหรือรางวัลตามผลงานของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภณิตา ปุสุรินทร์คำ (2549: 79) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะมีหน้าที่อย่างชัดเจน ในการทำงานสมาชิกทุกคนจะต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองสมาชิกแต่ละคนจะต้องมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มเข้าใจได้ ทุกคนจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือพึ่งพากัน เพื่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ผลงานกลุ่มที่ได้มาจะต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคน ในชั้นกิจกรรมกลุ่มนักเรียนแต่ละคนจะมีหน้าที่ คือ ศึกษาคำสั่งหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน บันทึกขั้นตอนหรือรายละเอียดข้อมูล หาคำตอบและตรวจคำตอบ กำหนดเป็นบทบาทหน้าที่ชัดเจน และเมื่อทำโจทย์แต่ละข้อเสร็จ นักเรียนสามารถเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กันได้ นอกจากนักเรียนแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย และจะช่วยเหลือกัน ฝึกปฏิบัติ ทำให้เกิดการเสริมแรงและการสนับสนุนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Johnson, & Johnson (1990: 101) การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะวัดจากแบบทดสอบย่อยหรือใบงาน ที่แต่ละกลุ่มจะต้องส่งเพียงชิ้นเดียว และคะแนนที่ได้จะเป็นคะแนนของทุกคนในกลุ่ม เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสมัย วีรยาพร (2550: 167) พบว่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค LT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความพึงพอใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ วิลาสินี เวียงอินทร์ (2561: 97) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยใช้เทคนิค LT ร่วมกับสื่อสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือในการทำงานภายในกลุ่ม มีความกระตือรือร้นในการทำงานในหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบในการทำงานกลุ่มยิ่งขึ้น มีความสนุกสนานนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบหรือเทคนิคอื่นๆ
2. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ในขั้นตอนกิจกรรมกลุ่ม ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างถ่องแท้ และครูให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

บรรณานุกรม

- จิรัชญา ทิขิตติ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ที เอ ดี (STAD) และการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิสมัย วีรยาพร. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความพึงพอใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ 1 เรื่องสมการและการแปลผันชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 ที่แบบร่วมมือ (LT) กับที่เรียนปกติ. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฤชามน ชนาเมธิสกร. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของ Polya ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิลาสินี เวียงินทร์. (2561). การส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยใช้เทคนิค LT ร่วมกับสื่อสังคมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุคนธ์ สีนพานนท์. (2552). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของ เยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุภณิตา ปุสุรินทร์คำ. (2549). การพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นชุมชนนักปฏิบัติของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งโรงเรียนในฝันของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- JohnVon, D.W., JohnVon, R.T. and HolXbec, E. J. (1990). The NXWV and BolWV of CooSeUaWiYe LeaUning. MinneVoWa: InWeUacWion Book ComSan.
- Slavin, Robert E. (1995). Cooperative Learning Theory, Research and Practice. 2nd ed. Massachsetts: A Simom & Schuster.

**คุณค่าเชิงสัญลักษณ์วิทยาของความเชื่อการแก้บน
ของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูปตามมุมมองพุทธปรัชญา**
**The Semiological Value of Making a Votive Offering Belief of Thai Buddhists
in Phra Buddhasothorn with the Buddhist Philosophical Perspective**

พระครูสุตภาวนาพิธาน (สุวภัทร ชินขุนทด)

Phrakhru Sutapawanapitan (Suwaphat Chinkhunthot)

ส่วสดี อโนทัย

Sawat Anothai

กันยาวิร์ สัทธาพงษ์

Kanyawee Sathapong

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์วิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูป 2) ศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยความเชื่อของชาวพุทธ 3) วิเคราะห์และประเมินคุณค่าสัญลักษณ์วิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูปตามมุมมองพุทธปรัชญา 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบคุณค่าเชิงสัญลักษณ์วิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยตามมุมมองพุทธปรัชญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วน ในการวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูปนั้นแม้โดยองค์รวมจะไม่สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา แต่ในส่วนย่อยกลับไม่ขัดแย้งต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธอิทธิปาฏิหาริย์ เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่า อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ไม่ใช่แนวทางของการเป็นที่พึ่งอันประเสริฐเพราะไม่อาจนำไปสู่ความพ้นทุกข์ในระดับโลกุตระธรรมได้ แต่เมื่อสำรวจข้อเท็จจริงในพิธีกรรมการแก้บนพบว่า ผู้ที่มานับนนั้นจะบนเฉพาะในกรอบของโลกียะเท่านั้น ไม่มีผู้ใดบนขอในระดับโลกุตรด้วยตระหนักรู้ว่า สิ่งเหล่านั้นไม่อาจจะสำเร็จได้ด้วยการบนบาน เพราะเป็นสิ่งที่ต้อง

กระทำเอง ดังนั้น ข้อคำตอบในงานวิจัยนี้ได้ตัดสินใจว่า การแก้บนสามารถที่จะกระทำได้โดยอยู่บนเงื่อนไขให้นำรหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปแทนรหัสวัฒนธรรมของศาสนาผีและพราหมณ์ที่ครอบงำสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาอยู่เพื่อให้เกิดความหมายใหม่ในทางสัญลักษณ์ที่ถูกต้องตามหลักพุทธปรัชญาให้เป็นสัมมาทิฎฐิแก่ผู้มาแก้บนพระพุทธรูป องค์กรความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ CMW Model

คำสำคัญ: สัญลักษณ์, ความเชื่อการแก้บน, ชาวพุทธไทย, พระพุทธรูป, พุทธปรัชญา

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the semiotic concepts of the belief of vows of Thai Buddhists towards Phra Buddhasothon; 2) study the Buddhist philosophy on the beliefs of Buddhists; 3) analyze and assess the semiological value of the vows of Thai Buddhists towards Phra Buddhasothon according to Buddhist philosophy; 4) create a new body of knowledge and a semiological value model of the rebellious beliefs of Thai Buddhists according to the Buddhist philosophy. This is a qualitative research by means of collecting data from research documents together with indiscriminating observation to analyze, appreciate and apply to leading the creation of new knowledge in philosophy and Buddhism.

The results showed that the belief of Thai Buddhists' repentance towards Phra Buddhasothon is not contrary to the Buddhist doctrine in the minor part. But overall, it is inconsistent with the principles of Buddhism because Buddhism does not reject the power of miracles, but it insists that there is a miracle that can inspire success for people. Just pointed out that the powers of miracles are not a noble way of relying on them because they do not lead to the cessation of suffering in the world. But when examining the facts in the vow ceremony, it was found that those who come to the house are only on the frame of mundane level. There is no one who asks in the supramundane one. So, that shows that Buddhists have a good understanding of this matter with knowing that those things could not be accomplished by swaying. Because it is something that must be done by yourself in order to adhere to the principles of Buddhist philosophy. In this research, it is proposed that the Buddhist cultural code be replaced by the cultural code of ghost and Brahmin religions in order to create a new meaning in the signs in order to be used in the ritual of vows to become the correct belief according to Buddhist philosophy that is right for those who come to revise the Phra Buddhasothon next. As for the creativity of new body of knowledge on this research is CMW Model.

Keywords: Semiology, Making a Votive Offering Belief, Thai Buddhists, Phra Buddhasothorn, Buddhist Philosophy

1. บทนำ

ปัจจุบันมีแนวคิดที่เป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการแก้บนในทางพระพุทธศาสนาถกเถียงกันอยู่ 2 กลุ่มแนวคิด คือ (1) กลุ่มแนวคิดที่เชื่อว่าการแก้บนสามารถกระทำได้ กับ (2) กลุ่มแนวคิดที่เชื่อว่าการแก้บนไม่สามารถกระทำได้

แนวคิดแรกเป็นของกลุ่มชาวพุทธทั่วไปในสังคมไทยที่มองว่า การบนบานไม่ใช่เรื่องผิดแปลกประการใด และไม่น่าจะมีข้อขัดแย้งอะไรในทางพระพุทธศาสนา เพราะเห็นว่า เป็นการกระทำในขอบข่ายของศาสนาที่ตนนับถือ เช่น การบนบานกับพระพุทธรูปหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด ไม่ได้บนบานต่อสิ่งภายนอก เป็นต้น แต่อีกแนวคิดหนึ่งซึ่งเป็นมุมมองของทางฝ่ายจารีตนั้นกลับมีมุมมองแตกต่างออกไปว่า การบนบานที่กระทำในศาสนานั้นเอง ถือเป็นความย้อนแย้งระหว่างพฤติกรรมของศาสนิกกับหลักคำสอนของศาสนา อันเนื่องมาจากเหตุผลว่า พระพุทธศาสนานั้นสอนเรื่องหลักกรรมเป็นใหญ่ไม่ใช่อ้อนวอนขอพรจากการบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน ดังนั้น การนำการบนบานมาใช้ในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบนต่อพระพุทธรูปนั้นจึงไม่สมควรอย่างยิ่ง

เมื่อกล่าวถึงประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับการบนบานของชาวพุทธไทยโดยไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแนวคิดใดก็ตาม จากที่กล่าวมานั้นล้วนมีฐานคิดที่เกี่ยวข้องยึดโยงอยู่กับเรื่องปาฏิหาริย์ กล่าวคือเพราะมีความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์จึงมีการบนบานตามมา หากจะพูดถึงการบนบานให้เห็นความชัดเจนยิ่งขึ้นจึงไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงการพูดถึงปาฏิหาริย์ได้ เพราะปาฏิหาริย์ถือว่าเป็นรากฐานที่มาของความเชื่อเรื่องการบนบานและการแก้บน ในสังคมไทยมีคำกล่าวว่า พุทธกับไสยศาสตร์ย่อมอาศัยกัน อันถือเป็นสำนวนไทยที่สะท้อนถึงความเชื่อในสังคมที่ผสมระหว่างศาสนากับลัทธิความเชื่ออื่น เช่น ไสยศาสตร์ พราหมณ์ ภูตผี ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนแฝงอยู่ในความเป็นวัฒนธรรมทางสังคม เพราะเหตุนี้การที่คนไทยบางกลุ่มเห็นเรื่องแปลกประหลาดเพียงเล็กน้อยเป็นเรื่องปาฏิหาริย์ จึงสันนิษฐานได้ว่า ย่อมเกิดจากฐานคิดอะไรบางอย่าง โดยเฉพาะเมื่อพูดถึงปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นเรื่องที่เกินความคาดคิดว่าจะเป็นไปได้ หรือเหนือวิสัยของมนุษย์ธรรมดาทั่วไปจะทำได้ จึงทำให้ปาฏิหาริย์นั้นมักจะมีอะไรบางอย่างอยู่เบื้องหลังเสมอ และสิ่งนั้นก็มักเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือวัฒนธรรมความเชื่อบางอย่างที่มีอยู่ในสังคม และเมื่อศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องจึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาดังกล่าวขึ้นมา

ในสังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนากระแสหลัก ซึ่งมีการกล่าวถึงปาฏิหาริย์ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ คำว่า ปาฏิหาริย์ ปรากฏในพระไตรปิฎกอยู่หลายแห่งทั้งในทีฆนิกาย ขุททกนิกาย และในที่อื่นๆ แต่ไม่ว่าจะปรากฏในส่วนใดของคัมภีร์ก็ตาม กล่าวโดยสรุปแล้วปาฏิหาริย์ที่ถูกกล่าวถึงในพระพุทธศาสนามีเพียง 3 อย่าง คือ 1) ความสามารถในการแสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า ทำคนเดียวให้เป็นหลายคนได้ ทำหลายคนให้เป็นคนเดียวได้ ทำให้ปรากฏตัวได้ หายตัวได้ ทะลุฝา ทะลุกำแพง แม้กระทั่งภูเขาเหมือนไปในที่ว่างได้ ผุดขึ้นหรือดิ่งลงดินเหมือนในน้ำได้ เดินบนน้ำเหมือนเดินบนดินได้ เหาะไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ด้วยฝ่ามือยังได้เลย ประเภทนี้เรียกว่า อิทธิปาฏิหาริย์ 2) ความสามารถในการทลายความรู้สึกนึกคิด หรือทลายใจของผู้อื่นได้ว่า เขารู้สึกอย่างไร คิดอะไร ประเภทนี้เรียกว่า อาเทศนาปาฏิหาริย์ 3) ส่วนความสามารถในการแสดงธรรมพราหมณ์สอนให้ผู้อื่นรู้ซึ่งถึงธรรมได้แบบนี้เรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์ (ที.สี. (ไทย) 9/273/276) แต่พระองค์พอฟพระทัยที่สุดที่จะใช้อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ การพูดสั่งสอน

กันด้วยเหตุผลที่ผู้ฟังจะตรงเห็นตามได้เองอันเป็นการทรมานที่ได้ผลเด็ดขาดดีกว่าฤทธิ์ซึ่งเป็นของชั่วขณะ อันจะต้องหาวิธีทำให้มั่นคงด้วยการสั่งสอนที่มีเหตุผลอีกต่อหนึ่งในภายหลัง (พุทธทาสภิกขุ, 2538: 56)

จากที่กล่าวมา ก็ค่อนข้างชัดเจนแล้วว่า ปาฏิหาริย์บนฐานคิดทางพระพุทธศาสนามีเพียงสามอย่างเท่านั้น และพระพุทธเจ้าไม่สนับสนุนให้ทำอิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ แต่สนับสนุนอย่างยิ่งให้ใช้อนุสาสนี ปาฏิหาริย์ เมื่อเราได้กรอบแนวคิดของคำว่า ปาฏิหาริย์ ตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว เราก็สามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจในปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ ดังจะยกตัวอย่างในกรณีที่เป็นข่าวทางสังคมเป็นต้นว่า หนังสือพิมพ์ข่าวสด พาดหัวข่าวเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 ว่า “...หนุ่มขับรถแท็กซี่พังยับ รอดปาฏิหาริย์ เชื้อของดีในรถช่วยชีวิต” (ข่าวสด, 2562) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ พาดหัวข่าวเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2562 ว่า “หนุ่มคำชะโนด หักแกงหลบสุนัข ตกข้างทางลึก 3 เมตร เชื้อปู่ศรีสุทโธช่วย...” (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ พาดหัวข่าวเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559 ว่า “วัวประหลาด 6 ขา อีก 2 ขาไหลตรงนอก เจ้าของเลี้ยง 7 ปี ครอบครัวยื่น” (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) หนังสือพิมพ์บ้านเมือง พาดหัวข่าวเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2562 ว่า “ฮือฮา! กลัวออกปลีกลางลำต้น คล้ายพญานาคชูคอ...” (บ้านเมือง, 2562)

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นว่า ปาฏิหาริย์ในสังคมไทยนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งกับคน สัตว์ และพืช โดยเชื่อว่า จะต้องมียางสิ่งที่ทำให้เป็นเช่นนั้น และมีความศักดิ์สิทธิ์เพราะสามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ เมื่อเรานำแนวคิดเรื่องปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ จะเห็นว่า ปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นไปในแง่อิทธิปาฏิหาริย์ที่อาศัยสิ่งอื่นช่วยให้เป็น เมื่อเทียบกับ อิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนา จะเห็นว่าปาฏิหาริย์แบบไทยมีความหมายค่อนข้างกว้างและมีลักษณะที่ด้อยกว่าอิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนามาก เพราะอิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนานั้นมนุษย์เป็นผู้กระทำ ขึ้นมาเอง ไม่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบนช่วยดลบันดาลแต่อย่างใด จึงถือว่าเป็นความสามารถของมนุษย์ล้วนๆ ด้วยเหตุผลนี้ ปาฏิหาริย์ทั้งสองอย่างจึงค่อนข้างแตกต่างกัน

จากความเป็นจริงที่มีความแตกต่างกันนี้ จึงทำให้แนวคิดที่มีต่อการบนบานของชาวพุทธไทย 2 กลุ่ม ก็แตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือกลุ่มแนวคิดที่เชื่อว่าการแก้บนสามารถกระทำได้อ้างเหตุผลอย่างหนึ่ง ส่วนกลุ่มแนวคิดที่เชื่อว่าการแก้บนไม่สามารถกระทำได้อ้างเหตุผลไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะการโต้แย้งกันไปมา ดังจะยกมากล่าวพอให้เห็นเป็นตัวอย่างเช่น

ก. กลุ่มแนวคิดที่เชื่อว่าการแก้บนไม่สามารถกระทำได้ในทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มนี้มีความเห็นว่า แนวคิดความเชื่อปาฏิหาริย์แบบไทยส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่บนฐานคิดของพระพุทธศาสนา โดยตรง แต่น่าจะอยู่บนฐานคิดทางวัฒนธรรมความเชื่อของลัทธิอื่นผสมอยู่ จากความเชื่อที่ว่า ปาฏิหาริย์ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผู้ดลบันดาลอยู่เบื้องหลังนั้น ถือเป็นความเชื่อทางวัฒนธรรมของลัทธิอื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา เพราะมีลักษณะเป็นไปในทางเทวนิยม เมื่อมีการนำเอาความเชื่อดังกล่าวมากระทำผ่านสัญญาทางพระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป โดยการอ้อนวอนขอพรหรือบนบานโดยประการต่างๆ นั้น จึงถือว่าไม่ใช่การกระทำตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาไม่สนับสนุนการอ้อนวอนจากสิ่งภายนอก หากแต่เน้นที่การกระทำของตนตามหลักกฎแห่งกรรมเท่านั้น

ข. กลุ่มแนวคิดที่เชื่อว่าการแก้บนสามารถกระทำได้ในทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มนี้มีความเห็นว่า จริงอยู่แม้การบนบานจะไม่ได้อยู่บนฐานคิดของพระพุทธศาสนาในแง่ของมิติคำสอน แต่พระพุทธศาสนานั้นไม่ได้มีเพียงมิติเดียว หากกล่าวในแง่ของมิติทางพิธีกรรมหรือสังคมแล้ว การบนบานหรือการแก้บนย่อมกระทำได้นอกจากนี้ ในทางองค์กรพระพุทธศาสนายังมีส่วนไม่น้อยที่ทำให้เกิดแนวคิดการบนบานขึ้นในฐานะเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม หรือเป็นแรงผลักดัน ซึ่งจะเห็นได้จากความพยายามที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความศักดิ์สิทธิ์ในด้านอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ โดยเฉพาะในทางวัตถุ เช่น การสร้างวัตถุมงคล การทำพิธีพุทธาภิเษก การเชิญชวนขอพรจากพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการกระตุ้นให้หวังพึ่งพิงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอกทั้งสิ้น

จากตัวอย่างที่เป็นข้อถกเถียงกันในข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนแนวความคิดของตน วิธีที่จะตัดสินหรือให้คำตอบข้อโต้แย้งนี้ได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ก็คือการไปดูต้นตอของปัญหาซึ่งในที่นี้ได้แก่ “การแก้บน” นั้นว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะนำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์และตีความตามหลักเหตุผลทางวิชาการอันจะนำไปสู่การประเมินตัดสินอย่างมีคุณภาพ แต่ในกรณีที่ว่าด้วยลักษณะของการแก้บนนั้นไม่ได้เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นมาลอยๆ หากแต่เป็นพิธีกรรมของการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายแฝงอยู่ภายในตัวผ่านบางสิ่งบางอย่างที่เป็นตัวกลางระหว่าง ผู้บน กับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกบน โดยมีลักษณะเป็นการสื่อความหมายจากผู้บนไปถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเชิงสัญญา ซึ่งในจุดนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า “สัญญา” ทางพิธีกรรมในการแก้บนนั้นเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาให้แน่ชัด จึงจะสามารถสาวไปหาคำตอบที่แท้จริงได้ว่า การบนบานหรือการแก้บนนั้นสามารถจะกระทำในทางพระพุทธศาสนาได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาในทฤษฎีของพุทธปรัชญาที่มีหลักความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรมโดยเชื่อว่า กรรมมีอยู่จริง (กัมมสัทธา) ผลของกรรมมีอยู่จริง (วิปากสัทธา) สัตว์มีกรรมเป็นของของตนโดยแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเสวยผลของกรรมที่ตนกระทำแล้ว (กัมมัสสกตาสัทธา) และ สุดท้ายเป็นความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าโดยมีความมั่นใจในพระองค์ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ (ตถาคตโพธิสัทธา) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550: 428) ซึ่งความเชื่อทั้ง 4 ประการนี้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันที่ทำให้พระพุทธศาสนามีอัตลักษณ์ทางคำสอนที่แตกต่างไปจากเทวนิยมด้วยการเน้นที่การกระทำของตนเป็นสำคัญ

ในกรณีนี้ จึงอาจจะต้องอาศัยการพิจารณาจากหลายปัจจัยในมุมมองพุทธปรัชญา เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง เช่น พุทธอภิปรัชญาว่าด้วยหลักการความเชื่อของชาวพุทธ พุทธญาณวิทยาว่าด้วยการตรวจสอบความเชื่อของชาวพุทธ หรือพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับความเชื่อของชาวพุทธ เป็นต้นว่าความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยที่ถูกต้องเหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร ซึ่งจะนำมาสู่การปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามฐานะพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยในเรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสัญญาวิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธโสธร
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยความเชื่อของชาวพุทธ
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าสัญญาวิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธโสธรมุมมองพุทธปรัชญา

4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทย ตามมุมมองพุทธปรัชญา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาในประเด็นสัญลักษณ์วิทยาทางความเชื่อการแก้บนว่า มีอิทธิพลในเชิงคุณค่าต่อชาวพุทธไทยผู้กระทำการบนบานหรือไม่ในมุมมองพุทธปรัชญา โดยนำแนวคิดสัญลักษณ์วิทยาของโรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีกรรมการแก้บนและอาศัยกรอบพุทธปรัชญามาใช้ประเมินคุณค่าที่มีอิทธิพลต่อชาวพุทธไทย จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรงจากการบนบานพระพุทธรูปสำเร็จผลมาแก้บนด้วยไข่ต้ม และ ละครรำ ในวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ในการศึกษาเนื่องจากพระพุทธรูปองค์หนึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในวงกว้างทั่วประเทศไทยและมีคนมาทำพิธีบนบานและแก้บนเป็นจำนวนมาก

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research Methodology) โดยอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary research) ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory observation) โดยมีขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรูปแบบและวิธีวิจัยที่กำหนดไว้ คือ (1) ขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร โดยผู้วิจัยใช้วิธีการอ่านแล้วจดบันทึกใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องไปที่ละหัวข้อ พร้อมทั้งจดชื่อหนังสือ ผู้แต่ง หมายเลขหน้าเพื่อความสะดวกในการกลับมาอ่านซ้ำและทำอ้างอิง (2) ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory observation) ดำเนินการโดยทำการสังเกตกิจกรรมการแก้บนของกลุ่มคนที่เดินทางมาแก้บนบริเวณอุโบสถจำลองวัดโสธรวราราม รวมไปถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่องานวิจัย โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured observation) และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้กับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์วิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูป พบว่า การที่จะเข้าใจความหมายทางสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมการแก้บนนั้น ในทางวิชาการย่อมไม่อาจจะนึกคิดเอาเองจากประสาทสัมผัสได้ ผู้วิจัยจึงอาศัยเครื่องมือทางสังคมวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาของโรลันด์ บาร์ตส์ มาเป็นกรอบเครื่องมือในการช่วยศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีกรรมการแก้บนพระพุทธรูป โดยจากการศึกษาพบสัญลักษณ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) องค์พระพุทธรูป 2) ไข่ต้ม 3) ละครรำ ซึ่งตามมุมมองของผู้ประกอบพิธีกรรมการแก้บนนั้น มองว่า องค์พระพุทธรูป คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลให้สำเร็จสมหวังได้ จึงเป็นมูลเหตุให้เกิดการนำข้าวของต่างๆ มาเช่นสรวงแก้บนกัน โดยมีไข่ต้มและละครรำ เป็นที่นิยมใช้ในการแก้บนมากที่สุดเมื่อถอดรหัสความหมายสัญลักษณ์ในทางวัฒนธรรมแล้ว จึงเห็นได้ว่ามุมมองของผู้ที่มาแก้บนมีความคลาดเคลื่อนไปจากอัตลักษณ์ของความเป็นพระพุทธรูปศาสนา เป็นต้นว่า ผู้มาแก้บนมองว่า พระพุทธรูป เปรียบเสมือนเทพเจ้าผู้มีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลได้ ซึ่งในความเป็นจริงทางพระพุทธศาสนา พระพุทธรูปเป็นเพียงพระปฏิมากรให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้วเป็นพุทธานุสสติเท่านั้น

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พุทธปรัชญาว่าด้วยความเชื่อของชาวพุทธ พบว่า ในประเด็นการตรวจสอบความเชื่อของชาวพุทธตามมุมมองพุทธปรัชญานั้น มีหลักกาลามสูตรที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้ว เมื่อนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความเชื่อของผู้ที่มาแก้บนจะเห็นได้ว่า มีหลายจุดที่ไม่สอดคล้องกับหลักกาลามสูตร (อง.ตัก. (ไทย) 20/505/179-184) เช่น ข้อว่า อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสสเวน) อย่าเพ่งปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบกัน (มา ปรมปราย) อย่าเพ่งปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ (มา อิติกิริย) หรือ อย่าเพ่งปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (มา ภพพรูปตาย) แต่ในผู้คนจำนวนมากที่มาบนบานและมาแก้บนพระพุทธรูปนั้น มาด้วยความเชื่อที่เกิดจากฟังตามกันมาบ้าง ด้วยการเล่าลือในตำนานแห่งความศักดิ์สิทธิ์บ้าง หรือแม้กระทั่งมาเจอรูปลักษณะขององค์พระพุทธรูปแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาจนนำไปสู่ความเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ด้านอิทธิปาฏิหาริย์ขึ้น ความเชื่อของผู้ที่มาแก้บนพระพุทธรูปเป็น 2 ระดับ คือ 1) ความเชื่อในระดับต้น เป็นความเชื่อที่มีลักษณะเป็นศัพทประมาณและอนุমানตามกาลามสูตร เช่น ฟังตามกันมา (อนุสสเวน) ได้ฟังการเล่าลือกันมา (อิติกิริย) เพราะเชื่อมาจากหนังสือบ้าง แผ่นพับบ้าง ที่เป็นสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับพระพุทธรูปว่า พระพุทธรูปมีความศักดิ์สิทธิ์อย่างนั้นอย่างนี้ จึงทำให้เกิดความเชื่อขึ้น 2) ความเชื่อในระดับปลาย เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของผู้ที่มาบนบานแล้วเกิดความสำเร็จขึ้นแก่ตน เป็นความเชื่อทางประสาทสัมผัสรับรู้ได้จากอายตนะจนถึงขั้นที่จะต้องมาทำการแก้บนด้วยไข่มต้มบ้าง ละครรำบ้าง จะเห็นได้ว่า คนเหล่านั้นมีความเชื่อว่า องค์พระพุทธรูปมีความศักดิ์สิทธิ์ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่ตนนั้นเกิดมาจากอิทธิฤทธิ์ขององค์พระพุทธรูปช่วยดลบันดาลให้

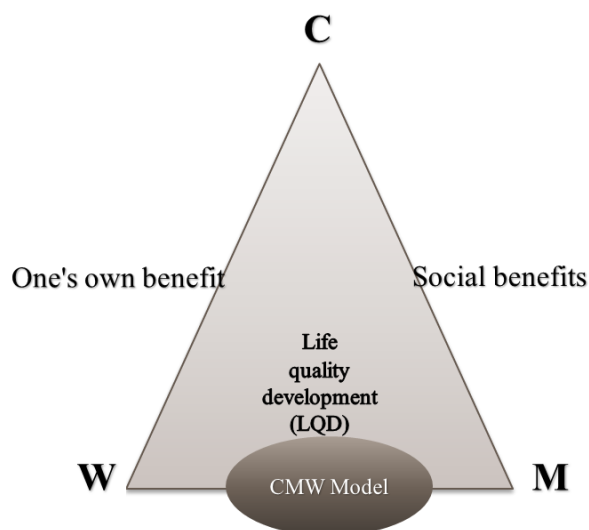
เมื่อนำความเชื่อของผู้ที่มาแก้บนมาพิจารณาตามกรอบพุทธปรัชญา จะเห็นได้ว่า ความเชื่อของผู้ที่มาแก้บน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในระดับต้นหรือในระดับปลายล้วนแต่เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในระดับสุดท้ายปัญญาและจินตตามยปัญญา ซึ่งอาจจะมีความผิดพลาดได้ อันต่างจากความเชื่อที่เกิดจากความรู้ที่มาจากภวานามยปัญญาในระดับฉานวิสัย จึงจะสามารถที่จะรู้ได้ว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่มาบนบานนั้น เกิดจากองค์พระพุทธรูปจริงหรือไม่ หรือว่า เกิดจากสิ่งอื่น เช่น อิทธิปาฏิหาริย์ของเทวดา เป็นต้น แต่ตามทฤษฎีของพุทธปรัชญานั้น เน้นที่หลักความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรมโดยเชื่อว่า กรรมมีอยู่จริง (กัมมสัทธา) ผลของกรรมมีอยู่จริง (วิปากสัทธา) สัตว์มีกรรมเป็นของของตนโดยแต่ละคนจะต้องเสวยผลของกรรมที่ตนกระทำแล้ว (กัมมัสสกตาสัทธา) จึงทำให้พระพุทธรูปศาสนาที่มีอัตลักษณ์ทางคำสอนที่แตกต่างไปจากเทวนิยมด้วยการเน้นที่การกระทำของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยไม่เน้นที่การดลบันดาล ในจุดนี้ จึงทำแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างความเชื่อการแก้บนพระพุทธรูปตามมุมมองของคนทั่วไปกับมุมมองพุทธอภิปรัชญา เพราะคนทั่วไปมองว่า ความสำเร็จที่ได้รับนั้นเกิดจากการดลบันดาลขององค์พระพุทธรูป ส่วนมุมมองทางพุทธอภิปรัชญานั้นมองว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่คนเหล่านั้น ล้วนเป็นผลมาจากวิบากแห่งกรรมที่ตนได้กระทำไว้ ซึ่งเป็นเรื่องอจินไตยที่ไม่สามารถจะอธิบายให้เข้าใจได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์และประเมินคุณค่าสัจยวิทยาของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยต่อพระพุทธรูปตามมุมมองพุทธปรัชญา พบว่า แม้สัญญาที่ปรากฏในพิธีกรรมการแก้บนพระพุทธรูปนั้น จะมีความหมายเกี่ยวกับความเชื่อการแก้บนที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักความเชื่อตามมุมมองพุทธปรัชญาที่ตาม แต่ก็สามารถที่จะทำให้ทฤษฎีทางความเชื่อของผู้ที่มาแก้บนสอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญาได้โดย 2 วิธีคือ

1) การนำรูปสัญลักษณ์มาทำให้เกิดความหมายแฝงใหม่โดยการใช้รหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สัญลักษณ์ 1 “องค์พระพุทธรุทธ” เดิมที่มีความหมายทางสัญลักษณ์ว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิฤทธิ์ดลบันดาลได้เพราะถูกเข้ารหัสวัฒนธรรมทางศาสนาผีและพราหมณ์ที่สืบทอดกันมาในภูมิภาคอุษาคเนย์ แต่เมื่อเราอาศัยทฤษฎีทางสัญลักษณ์ที่มีทั้งการสื่อความหมายตรงกับการสื่อความหมายแฝง โดยอาศัยจุดนี้สร้างความหมายที่สูงขึ้นไปกว่าความหมายตรง นั่นคือการนำสัญลักษณ์มาทำให้เกิดความหมายแฝงใหม่โดยการใช้รหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา องค์พระพุทธรุทธก็จะเปลี่ยนความหมายจากผู้ดลบันดาล เป็นพระผู้ชี้ทางพ้นทุกข์ ซึ่งความหมายจะตรงตามหลักพุทธปรัชญาในที่สุด ในส่วนสัญลักษณ์ที่ 2 “ไข่มุก” และสัญลักษณ์ที่ 3 “ละครร่ำ” ก็โดยใช้วิธีทำนองเดียวกัน เป็นต้นว่า ไข่มุก เดิมมีความหมายตรงในทางสัญลักษณ์ว่า ไข่มุกฟองกลมๆ ที่ผู้เก็บนํ้ามสกแล้วนำมาถวายแก่องค์พระพุทธรุทธและเมื่อเข้ารหัสวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิทางศาสนาผีพราหมณ์มีความหมายแฝงเดิมหมายถึง ความเป็นสิริมงคล แต่เมื่อเข้ารหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีความหมายใหม่เป็นอามิสบูชา ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญาเมื่อก้าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า เราสามารถเปลี่ยนความหมายสัญลักษณ์ให้เกิดความหมายแฝงใหม่โดยเปลี่ยนการใช้รหัสทางวัฒนธรรมทางศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาผี มาเป็นรหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็จะได้ความหมายแฝงใหม่ที่ตรงตามมุมมองพุทธปรัชญา

2) การนำความหมายแฝงใหม่ในทางสัญลักษณ์ไปใช้กับระบบพิธีกรรมการแก้บน กล่าวคือเมื่อได้ความหมายทางสัญลักษณ์ที่ถูกต้องตรงตามหลักพุทธปรัชญาแล้ว จากนั้นก็นำความหมายใหม่มาใช้ในพิธีกรรมการแก้บนเพื่อปรับความเชื่อของผู้ที่มาแก้บนให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาตามที่ได้อธิบายไว้ในเบื้องต้นแล้ว

5. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้แตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยตามมุมมองพุทธปรัชญา ซึ่งมีโมเดล คือ $CMW (O+S) = LQD$ โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

C มาจากคำว่า **Confidence** ความเชื่อมั่นศรัทธาในองค์พระพุทธรุทธอันถือเป็นสรณะอันสูงสุดเพื่อนำมาเป็นพุทธานุสสติให้เกิดกุศลแก่จิต แม้พระองค์จะปรินิพพานนานแล้ว ก็ยังทรงคุณอันประเสริฐทั้ง

พระปัญญาคูณ พระกรุณาคุณ และพระบริสุทธินุณ อย่างสมบูรณ์ ที่ชาวพุทธจะสามารถสืบทอดด้วยการค้นคว้าศึกษาหลักคำสอนให้ถูกต้อง

M มาจากคำว่า **Mindfulness** ความมีสติกำหนดรู้ในสิ่งที่ตนกระทำให้มีความสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่พึงกระทำ เช่น การกราบไหว้บูชาองค์พระพุทธรูปก็ให้เป็นไปด้วยการอธิษฐานเพื่อที่จะทำให้สำเร็จ เมื่อสำเร็จแล้วจะกระทำอามิสบูชาก็ถือเป็นไปตามหลักคำสอนอย่างถูกต้องดังาม

W มาจากคำว่า **Wisdom** ความมีปัญญาตามหลักธรรมคำสอนให้สมกับความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีมีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 อันถือเป็นการฝึกตนตามหลักไตรสิกขาที่ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

O มาจากคำว่า **One's own benefit** ประโยชน์ต่อตนเองก็จะเกิดขึ้นจากความรู้ มีสติกำหนดรู้และปัญญา อันยังประโยชน์ให้สำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

S มาจากคำว่า **Social benefits** ประโยชน์ต่อสังคมจะตามมาจากการได้รับประโยชน์ในทางปัจเจกแล้วเพราะมนุษย์ทุกคนเป็นสัตว์สังคม

LQD มาจากคำว่า **Life quality development** หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่เกิดจากการดำเนินตาม **CMW Model** ดังได้กล่าวมา

6. อภิปรายผล

การกับนั่นในส่วนย่อยไม่ขัดต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แต่โดยองค์รวมถือว่าไม่สอดคล้องต่อหลักการของพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธอิทธิปาฏิหาริย์เพราะมีการยืนยันว่ามีอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถดลบันดาลให้ผลสำเร็จแก่ผู้คนได้ เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่า อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ไม่ใช่แนวทางที่พึ่งอันประเสริฐเพราะไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ในระดับโลกุตระธรรมได้ แต่เมื่อสำรวจข้อเท็จจริงในพิธีกรรมการกับนพบว่า ผู้ที่มานบหน้านั้นจะบนเฉพาะในกรอบของโลกียะเท่านั้น ไม่มีผู้ใดบนขอในระดับโลกุตระ คือ มรรค ผล นิพพาน เลย นั้นจึงแสดงให้เห็นว่า ชาวพุทธมีความเข้าใจในเรื่องนี้ในระดับหนึ่งเพราะรู้ว่า สิ่งเหล่านั้นไม่อาจจะสำเร็จด้วยการบนบานได้ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องกระทำเอง

ในจุดนี้จะเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็หลักพระพุทธศาสนาหรือผู้มากับนั่นต่างก็มีมุมมองความเห็นร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ ความเชื่อว่า มีผู้สามารถสร้างความสำเร็จสมหวังให้แก่ผู้บนได้จริง เพียงแต่แตกต่างกันตรงที่พระพุทธศาสนาถือว่า ความสำเร็จนั้นเกิดจากปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่องค์พระพุทธรูปโดยตรง เช่น เกิดจากอิทธิปาฏิหาริย์ของเทวดา ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนายืนยันความเป็นไปได้ในความสำเร็จในการอ้อนวอนของผู้ที่มานบบานเพราะมีแนวคิดเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์เช่นเดียวกัน เมื่อมองในมุมนี้จึงไม่ขัดแย้งกันในระบบคำสอนส่วนย่อย แต่เมื่อมององค์รวมของหลักคำสอนถือว่าขัดต่อหลักการของพระพุทธศาสนาเนื่องจากว่า แม้พระพุทธศาสนาจะยืนยันเรื่องความมีอยู่ของอิทธิปาฏิหาริย์แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับวิธีการอ้อนวอนเพื่อรอความสำเร็จจากผู้อื่นคอยดลบันดาลให้เพราะพระพุทธศาสนาเน้นไปที่เรื่องของกรรมอันเป็นการกระทำของมนุษย์มากกว่า

ต่อมาความแตกต่างระหว่างมุมมองของพระพุทธศาสนากับผู้ที่มาบนบานนั้นต่างกันตรงที่ว่า ผู้ที่มาบนบานมองว่า ความสำเร็จเกิดจากองค์พระพุทธรูปโดยตรง กล่าวคือองค์พระพุทธรูปเป็นผู้สร้างความสำเร็จให้กับผู้ที่บนบานไม่ใช่อิทธิปาฏิหาริย์จากเทวดาอย่างที่พระพุทธศาสนาอธิบายไว้ ในจุดนี้จึงเป็นที่ชัดเจนว่าพิธีกรรมการแก้บนพระพุทธรูปในปัจจุบันขัดต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากว่า ชาวบนบานมีมุมมองที่ผิดพลาดไปจากหลักการทางพระพุทธศาสนาโดยที่เชื่อว่า องค์พระพุทธรูปเป็นผู้บันดาลให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งในทัศนะของพระพุทธศาสนาองค์พระพุทธรูปเป็นเพียงพระปฏิมากรแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้วเท่านั้น แม้ไม่ได้ระบุว่า แทนพระพุทธรูปเจ้าพระองค์ใด แต่อย่างไรก็ตามพระพุทธรูปเจ้าทุกพระองค์ก็ล้วนปรินิพพานไปหมดแล้ว ตามหลักการจึงเป็นไปได้ว่า พระพุทธรูปเจ้าจะกลับมาเป็นผู้บันดาลให้แก่ชาวโลกได้อีก ความเชื่อว่างค์พระพุทธรูปเป็นผู้บันดาลจึงถือว่าขัดแย้งต่อหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

การที่ผู้มาบนบานมีแนวความคิดเช่นนี้ จากการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีสัญวิทยาของ โรลันด์ บาร์ตส์ (Barthes Roland, 1970) พบว่า เกิดจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่สังคมไทยมีพื้นฐานการนับถือผีกับพราหมณ์มาก่อนที่จะนับถือพระพุทธศาสนา จึงเป็นไปได้ว่า มุมมองแบบเทวนิยมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาผีกับพราหมณ์นั้นส่งผลให้ความหมายทางสัญลักษณ์ขององค์พระพุทธรูปกลายเป็นผู้มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในการดลบันดาลซึ่งไม่ตรงตามมโนทัศน์ทางพระพุทธศาสนา เมื่อองค์พระพุทธรูปในมโนทัศน์ของผู้ที่มาบนบานมีความหมายในเชิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิฤทธิ์ในการดลบันดาลแล้ว การอ้อนวอนขอจึงเป็นความสัมพันธ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กับพระพุทธรูปที่อยู่ในฐานะผู้ดลบันดาล

เมื่อมาถึงจุดนี้ ข้อค้นพบนี้นั้นเป็นแต่เพียงต้นตอของปัญหาเท่านั้นซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อแวดวงของพระพุทธศาสนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้สัญลักษณ์กับความเชื่อการแก้บนในเชิงคุณค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการพระพุทธศาสนามากขึ้นโดยเสนอให้มีการนำรูปสัญลักษณ์ทำให้เกิดความหมายแฝงใหม่โดยการใช้รหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา จากนั้นก็นำความหมายแฝงใหม่ในทางสัญลักษณ์ที่ได้ไปใช้กับระบบพิธีกรรมการแก้บนพระพุทธรูปอีกครั้ง ซึ่งแนวคิดนี้ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์เรื่องทศ 6 ในสังคาลสูตรที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงล้มล้างการไหว้ทิศ แต่พระองค์ใช้วิธีเปลี่ยนความหมายทางสัญลักษณ์ขึ้นใหม่ในเชิงคุณค่าเพื่อให้เข้ากันได้กับแนวทางของพระพุทธศาสนา ดังนั้นในทำนองเดียวกันผู้วิจัยจึงไม่เสนอให้ล้มล้างการบนบาน เพียงแต่เสนอให้ใช้วิธีเปลี่ยนความหมายในทางสัญลักษณ์ในพิธีกรรมการแก้บนแทน

จากที่ได้เสนอให้มีการเปลี่ยนความหมายทางสัญลักษณ์ใหม่ในพิธีกรรมการแก้บนพระพุทธรูปโดยการใช้รหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอให้นำสัญลักษณ์ที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในวัตถุสื่อความหมายหรือปรากฏการณ์ทางสังคมในการประกอบพิธีกรรมการแก้บนพระพุทธรูปมาเข้ารหัสใหม่ คือ 1) องค์พระพุทธรูปเปลี่ยนความหมายทางสัญลักษณ์จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้มีอำนาจดลบันดาล ให้กลับมาเป็นพระผู้ชี้ทางพันทุกข์ให้แก่สรรพสัตว์ 2) ไช้ตัม เปลี่ยนความหมายทางสัญลักษณ์จากความเป็นสิริมงคล ให้กลายมาเป็นการบำเพ็ญทานบารมี และ 3) ละคร่ำ เปลี่ยนความหมายทางสัญลักษณ์จากการแสดงถึงความมั่งคั่งมีฐานะ ให้กลายมาเป็นการไม่หลงมัวเมาในอบายมุข เมื่อสัญลักษณ์ที่ 1 คือ องค์พระพุทธรูปอยู่ในฐานะเป็นผู้ชี้ทางพันทุกข์

ซึ่งจะเป็นสหสัมพันธ์ไปสู่ผู้บนบานที่จะต้องเปลี่ยนไปตามจากการที่เคยอ่อนวอนมาเป็นผู้ต้องลงมือกระทำด้วยตนเองโดยปริยายกลายเป็นการอธิษฐานซึ่งถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา ต่อมาก็จะส่งผลไปยังสัญญาที่ 2 และ 3 ได้แก่ ไซ้ต้มและละครรำ ซึ่งเคยเป็นเครื่องเซ่นไหว้ก็จะกลายมาเป็นตุ๊กตาหรือเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทน เมื่อสามารถกระทำได้เช่นนี้ ความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยในกรณีการแก้บนพระพุทธรูปก็จะต้องและมีคุณค่าตามหลักพระพุทธศาสนาโดยการใช้แนวคิดทฤษฎีในทางสัญญาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาตามที่กล่าวมานั้น

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

ความเชื่อการแก้บนของชาวพุทธไทยนั้นมีปรากฏการณ์หลายอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า ชาวพุทธไทยมีความเชื่อในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ เช่น การบนขอในสิ่งที่ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ เป็นต้นว่า ขอบุตร ขอให้สอบผ่าน ขอให้ได้รับเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งได้รับความสำเร็จสมปรารถนา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เชื่อว่า มีผู้ดลบันดาลให้หรือเรียกว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีสัญญาทางพระพุทธศาสนาเป็นสื่อกลางในพิธีกรรมนั้น จึงทำให้เกิดข้อกังขาหลายอย่างเป็นต้นว่า กรณีการแก้บนพระพุทธรูปซึ่งเป็นสัญญาย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนา เป็นองค์พระปฏิมากรซึ่งเปรียบเสมือนแทนองค์พระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้ว แม้ความสำเร็จสมหวังจากการบนบานจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แต่ความสำเร็จนั้นก็ได้ไม่ได้เป็นไปตามแนวทางคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งเน้นหลักกรรมและผลของกรรม ไม่ใช่การอ่อนวอนจากสิ่งภายนอก แต่ถึงอย่างไรก็ยังไม่อาจจะสรุปได้อย่างสิ้นเชิงว่าการบนบานขัดแย้งต่อหลักการทางพระพุทธศาสนาจริง เพราะถ้าหากความสำเร็จนั้นไม่ได้เกิดจากพระพุทธรูปปฏิมากรแต่เกิดจากอิทธิปาฏิหาริย์ของเทวดา ความข้อนี้ก็จะต้องตกไป เพราะพุทธปรัชญาก็มีหลักคำสอนเกี่ยวกับความเชื่อด้านอภิปรายเรื่องภพภูมิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทวโลก พรหมโลก ซึ่งเป็นภพภูมิของเหล่าเทวดาที่มีอำนาจสามารถดลบันดาลให้มนุษย์สมหวังได้ ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปนั้น คำตอบที่ได้ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงคำตอบที่ได้จากกรอบของการใช้ทฤษฎีทางสัญญาวิทยาเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังสามารถใช้แนวทางการศึกษาด้วยแนวคิดทฤษฎีอื่นได้อีกสำหรับการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ เช่น ในทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา วัฒนธรรมศึกษา หรือหากจะต่อยอดจากงานวิจัยนี้ก็สามารถกระทำได้โดยศึกษาวิธีในการใช้รหัสวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเปลี่ยนแปลงสัญญาในพิธีกรรมการแก้บนให้ละเอียดลึกซึ้งลงไปด้วยการแสดงให้เห็นวิธีปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ข่าวสด. (2562). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_3086115. [29 พฤศจิกายน 2563].
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/776011>. [29 พฤศจิกายน 2563].
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1581410>. [29 พฤศจิกายน 2563].
- บ้านเมือง. (2562). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.banmuang.co.th/number/483>. [29 พฤศจิกายน 2563].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Barthes, Roland. (1970). **Writing Degree Zero And Elements of Semiology**. Translated from the French by Annette Lavers and Colin Smith. Boston: Beacon Press.

**อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลัก
พุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ**
**Ideology and Process of New Normal Society Following to Buddha
Dhamma of Chaiyaphum Province Volunteer Network**

พระมหาวิฑูรย์ สิริทิเมธี

Phramaha Witoon Sittimethee

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College

E-mail: poonsakkamol@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 27 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอุดมการณ์ในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อประยุกต์กระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการทำวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจากกลุ่มจิตอาสา รวมจำนวน 35 รูป/คน ในเขตจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 อำเภอ มีอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มจิตอาสาในระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ เพื่อสร้างเครือข่ายจิตอาสาให้เกิดมีพลังในการทำงานด้านจิตอาสา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว มีกระบวนการในการนำหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิใช้ ศีล 5 คือ การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสัญญาประชาคมในกลุ่มจิตอาสา และสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อให้สังคมในสถานการณ์ปัจจุบันเกิดความสงบสุข มีสาราณียธรรม 6 คือ การปฏิบัติตน ประพฤติสุจริตในสิ่งที่พึงามอย่างสม่ำเสมอ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และใช้อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ด้วยกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

ก่อให้เกิดเป็นชุมชนแนวใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นแบบอย่างด้านการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคม ให้อยู่อย่างสันติสุข ด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยสติ สัมปชัญญะพร้อมมีจิตอาสาให้ความร่วมมือกับสังคม

คำสำคัญ : อุทมการณ์, การเสริมสร้างสังคม, วิถีชีวิตใหม่, หลักพุทธธรรม, เครือข่ายจิตอาสา

ABSTRACT

The objectives of the research are 1) to study the ideal of the social management in the new normal life of the voluntary organization in Chaiyaphum province, 2) to study the Buddhist principles in the social management in the new normal life, and 3) to apply the process of social management in the new normal life according to the Buddhist principles. This is the qualitative research with the instrument by the interview and group discussion of 35 voluntary monks and laypeople in 5 districts: Muang, Bankhwao, Khonsawan, Nongbuadaeng and Phukhieo.

The result found that in order to inspire and supplement the voluntary mind in working the voluntary leaders and task force as well as the people getting the service in the five districts have applied the Buddhist principles to manage the society in the new normal life, that is, they use five precepts in daily life as the public agreement among the volunteers and four Sangahavatthu or Bases of Sympathy to manage the life living in society so as to make happy and peaceful society in the current situation and also have six Saraniyadhamma or States of Conciliation to always have good conduct and well wishes to others, and as well as using four Iddhipada or Path of Accomplishment to guide the life living to get success according to the guidance of the new normal life with the Buddhist principles of the voluntary organization in Chaiyaphum. Therefore, new style communities have taken place as a model of human development to be live peacefully and happily, practicing the Buddhist principles to be responsible to oneself, family and society with voluntary mind in society.

Keywords: ideal, social management, new normal life, Buddhist Principles, voluntary organization

1. บทนำ

จากสถานการณ์โควิด-19 ระบาดในประเทศไทย จึงทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนมีความยากลำบาก ต้องใช้ชีวิตในแต่ละวันอย่างระมัดระวังจากไวรัส พร้อมทั้งต้องการความปลอดภัยในการดำเนินในแต่ละวัน เพราะทุกอย่างก้าวของการใช้ชีวิต ต้องใช้สติกำกับพฤติกรรม ให้มีสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาท (นายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ, 2563 : 141) ชีวิตวิถีใหม่จึงจะดำเนินไปอย่างเป็นปกติสุข การแสวงหาจุดสมดุลในการใช้ชีวิตในยุคหลังสมัยใหม่ บนความปกติในวิถีใหม่ และจิตสำนึกใหม่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อาจดูเป็นเรื่องยาก แต่หากปฏิบัติเข้าบ่อยๆ เรื่อยๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน พฤติกรรมนั้นๆ ก็จะกลายเป็น

เรื่องธรรมดาไปโดยปริยาย ในท่ามกลางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ผลักดันให้ผู้คนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกัน จึงส่งผลให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

การเสริมสร้างหลักอุดมการณ์จิตอาสาเพื่อสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยนำหลักพุทธธรรมเป็นหลักในการขับเคลื่อนขบวนการเสริมสร้างจิตอาสาสู่สังคมไทย ด้วยการทำงานร่วมกับภาคีที่หลากหลาย ทั้งภาคีทางตรงตรงและทางอ้อม โดย สคส. (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม) (รายงานประจำปี KM ประเทศไทย (สคส.) 2548 : KM (Best Practice-KM Style). รายงานประจำปี 2549)ซึ่งเป็นองค์กรหลักทำงานเป็นลักษณะการทำงานแบบเพื่อนร่วมเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของภาคีและทำงานเชื่อมโยงภาคีด้านการจัดการความรู้เข้าเป็นเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์การนำการจัดการความรู้ไปใช้งาน

เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงบนโลก มนุษย์จำต้องขยับให้ตื่นรู้เพื่อเตรียมรองรับกับระบบใหม่ที่เกิดขึ้นกับสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538: 296) การพัฒนาตนเองให้มีสติรู้ ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาเป็นหน้าที่คอยกำจัดความประมาทเลินเล่อมีผลทำให้การทำงานทุกประเภทไม่เกิดความเสียหายความระลึกรู้ได้นึกได้ไม่ผลอหรือกุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ และคำพูด ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทุกอย่าง จึงต้องมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาว่าขณะนี้เราทำอะไรอยู่ อยู่นะอะไรอยู่ ให้พิจารณา ในขณะที่กระทำนั้นๆ ไปตามแนวของกุศลในสิ่งที่ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมมีนัยครอบคลุมอยู่ในกระบวนการ แปรเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย วาจา จิต อย่างเช่นเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว ผู้วิจัยคิดว่าอุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิจะเกิดองค์ความรู้ต่อจังหวัดชัยภูมิสู่ทิศทางการพัฒนาคน พัฒนาคณ พัฒนางาน พัฒนาสังคม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดสันติสุขร่มเย็นต่อไป

อุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ แสดงออกถึงการเป็นผู้มีภูมิจิต ภูมิปัญญา ภูมิธรรม สามารถนำหลักการ วิธีการ แบบแผนและทัศนคติเชิงบวกมาเติมส่วนที่พร่องในสังคม จิตวิญญาณความเป็นผู้เสียสละ พัฒนาทักษะการ ปรับกระบวนการคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538: 7) “การสื่อสารทำให้มนุษย์สามารถทำสิ่งที่อินทรีย์ธรรมดาของมนุษย์ทำไม่ได้ให้ทำได้มากขึ้น อินทรีย์ คือ อวัยวะที่เป็นเจ้าหน้าที่ทำงานต่างๆ เช่น ตาเป็นเจ้าหน้าที่ดู หูเป็นเจ้าหน้าที่ฟัง มือเป็นเจ้าหน้าที่จับยึดฉวยไว้ เท้าเป็นเจ้าหน้าที่ในการเหยียบการเดินจนกระทั่งสมองเป็นเจ้าหน้าที่ในความคิด” โดยเฉพาะการปฏิบัติตน

ผู้ที่มีจิตใจเป็นผู้ให้อาจจะเป็นการให้สิ่งของให้เงินให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมีแม้กระทั่งเวลาเพื่อเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่ส่วนรวม งานจิตอาสาเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการพัฒนาระดับจิตใจคนรุ่นใหม่ให้มีความเข้าใจเอื้อเฟื้อ หันมาทากิจกรรม เพื่อสังคมมากขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2560: 41) เพราะงานจิตอาสาเป็นสิ่งที่ให้มนุษย์ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในตนเองในฐานะองค์ประกอบร่วมที่สำคัญทางสังคมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากในปัจจุบันปัญหาสังคมเริ่มทวีความรุนแรงมาก

ขึ้นทั้งทางครอบครัว ชุมชนและ สังคม หากไม่รีบแก้ไขให้ทันท่วงที สังคมก็จะตกอยู่ภายใต้ความสับสนวุ่นวาย ซึ่งไม่ใช่เรื่องดีนัก แต่การสร้างจิตอาสาให้เกิดขึ้นได้มากเท่าไร สังคมแห่งการแบ่งปันเอื้ออาทรก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น เป็นการปลูกจิตสำนึกหรือสั่งจิตของคนในสังคมด้วยว่า จงทำดีเพื่อความดี อย่าทำดีเพื่อดูดี

จากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนเฉยเฉื่อยเหินห่างจากหลักธรรมคำสอน คุณธรรมเริ่มเปราะบาง ความเห็นแก่ตัวเข้ามาสู่ใจแทน จ้องแต่จะชักนำกันและกันออกจากวิถีแห่งคุณธรรมเรื่อยๆ แต่เพราะความที่โครงสร้างทางสังคมไทย มีพื้นฐานด้านวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความมีวิถีชีวิตแบบระบบครอบครัว ทำให้จิตใจผูกพันด้วยความเมตตาอารี ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยมีหลักพุทธธรรมยึดประสานสังคมวิถีใหม่ที่ต้องดูหน้าแลหลัง ตื่นตัวให้มากๆ เข้าไว้ เมื่อใดที่สังคมถึงจุดดับ เมื่อนั้นจิตสำนึกใหม่เชิงอุดมการณ์อันแฝงด้วยมุมมองปรัชญาทางพระพุทธศาสนาจะถูกเปิดเผยและนำมาเป็นกลไกสร้างสิ่งใหม่ในสิ่งเดิมกลายเป็นความปกติใหม่อย่างกลมกลืนต่อไปในอนาคตจากสภาพปัญหาและหลักการเหตุผลดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ โดยมุ่งศึกษาอุดมการณ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสา หลักพุทธธรรมก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดชัยภูมิ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุดมการณ์ในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อประยุกต์กระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิให้สอดคล้องกับอุดมการณ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยจำแนกออกเป็นรูปแบบ ดังต่อไปนี้

เป็นการสัมภาษณ์ คือ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับผู้นำทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส พระ และผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนทั่วไป ครู และเยาวชนในชุมชนชาวพุทธ

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ จะมีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกที่ต้องการจากกลุ่มจิตอาสาในเขตจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 อำเภอๆ ละ 1 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว

ด้านประชากร

ประชากรได้แก่กลุ่มจิตอาสาในระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว รวมจำนวน 35 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้านเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเด็นที่ต้องการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิในการศึกษาวิจัย วิเคราะห์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในการสร้างอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนและเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง โดยใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาหลักในการอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ศึกษาหลักคำสอนต่างๆ ที่กล่าวถึงวิธีการในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยความพอเพียง อันมีคำสอนของศาสนาพุทธเป็นหลักยึดโยง

การจัดกลุ่มสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาปรึกษาหาสาเหตุและวิธีการในการรับรู้ทางด้านของการพัฒนาคนในชุมชนจากกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อทราบ อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมินั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยการลงพื้นที่และศึกษาผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มจิตอาสาในระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการและระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดย
2. รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในเรื่องอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ในการศึกษาวิเคราะห์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการสร้างบุคคลอย่างมีคุณภาพให้เกิดขึ้น
3. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นในการศึกษาอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (In-depth interview) จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกันแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

4. ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาหลักอุดมการณ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ อุดมการณ์ที่ประกอบด้วยหลักการ วิธีการ แบบแผนและทัศนคติเชิงบวกทุกแง่มุมชีวิตในยุควิถีใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้เกิดคุณค่าเชิงสังคมให้ก่อเกิดความเป็นจิตอาสาที่ทรงพลัง การก้าวเดินออกจากหลุมพรางแห่งอัตตา แล้วยื่นมือออกไปแบ่งปันน้ำใจแก่กันและกัน ไม่นิ่งดูยาร่วมปลุกน้ำใจคนให้เกิดความองอาจ หันกลับมาช่วยกันดูแลสังคม สิ่งแวดล้อม ชุมชน ตลอดจนเรื่องป่วนชวนให้สังคมสับสนโกลาหลที่ประเดประดังกันเข้ามา ด้วยความเห็นใจ เข้าใจคนอื่นให้มากขึ้น ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดีทำดีให้เป็นรูปธรรมกันมากขึ้น หากบ้านเมืองเรามีจิตอาสากันเต็มแผ่นดิน ความสุขสงบของสังคมคงอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม การหากินสืบทอดโดยไม่ผิดเคืองของเหล่าสัตว์ ถือเป็นความสำเร็จในชีวิตสูงสุดของเขา แต่มนุษย์เราควรยกระดับการดำเนินชีวิตในวิถีโลกให้สูงกว่าสัตว์เหล่านั้น เช่น ใช้สติปัญญาทำสิ่งที่มีสาระน้อยให้มีสาระมาก พลิกวิกฤติกลับกลายเป็นโอกาส จัดการกับทุกปัญหาด้วยการอยู่อย่างตื่นรู้คู่กับศินวันแห่งปัจจุบัน ไม่ปล่อยใจให้ความหลงโลกธรรมกลืนกินปัญญา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ประเด็นการนำหลักพุทธธรรมมาวิเคราะห์พลังจิตอาสาที่เกิดขึ้นทุกพื้นที่ในยามวิกฤติเช่นนี้ ว่า อะไร เป็นแรงบันดาลใจให้คนเหล่านั้นออกมาช่วยเหลือเพื่อนร่วมโลกด้วยกัน โดยเฉพาะจังหวัดชัยภูมิ จึงมีอุดมการณ์ที่แสดงถึงความตั้งใจที่ว่า “จุดหมายสูงสุดที่บุคคลหรือสังคมมุ่งบรรลุถึง” เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม ความเป็นอยู่ในสังคมโลกอย่างมีกฎเกณฑ์ ตามแบบแผนอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่สังคมยอมรับได้หรือกล่าวได้ว่าการดำเนินตามอุดมคติชีวิต ที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมี คือ “มาตรฐานแห่งความดี ความงาม ” ในการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอุดมการณ์ที่เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตในทางใดทางหนึ่ง ที่เป็นมาตรฐานสากลที่มนุษย์ยอมรับว่าเป็นความดี และความงามที่มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน เพื่อแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ของกลุ่มชนในจังหวัดชัยภูมิมีกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ในการที่จะเสริมสร้างเครือข่ายของจิตอาสาในการปฏิบัติหน้าที่ในการทำความดีต่อไปศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ด้วยศีล 5 การดำเนินชีวิตตามแบบวิถีใหม่ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งอย่าง มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้มีปฏิริยาต่อวิถีชีวิตใหม่อย่างตื่นรู้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ให้ทันทั่วทั้ง สลัดวิถีดั้งเดิมหรือเลิกละหลวมๆ หยาบๆ จึงจะเกิดการอยู่รอดได้อย่างกลมกลืนกับความปกติของโลก ศีล คือ มนุษยธรรมอันมีอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การรักษาศีล นำมาซึ่งความสมปรารถนาในสิ่งที่ตั้งตามทุกประการ เป็นความดีงามที่ยั่งยืน และแผ่แผ่กว้างขวาง สร้างสันติสุขให้กับโลกได้ นอกจากนี้ ศีลยังช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต หรือจะเรียกว่าศีลประเพณีก็ได้ เพราะมีท่านผู้รู้หรือพระนักเทศน์นักปฏิบัติหลายท่านบอกว่า ศีลสังคมบ้าง ศีลประเพณีบ้าง ศีลพื้นฐานบ้าง ศีลธรรมดาดบ้าง เหตุที่ต้องเรียกกันไปอย่างนี้ก็เพราะศีลดังกล่าวจะเป็นศีลที่คนส่วนมากรู้จักกันดี มีการสมาทานศีลหรือของศีลจากพระกันอยู่ประจำ ในเรื่องของเรามีจิตอาสา และจิตสำนึกในการรับผิดชอบด้วยกัน

ที่กล่าวว่ามิจิตอาสาเพื่อต้องการให้ผู้คนรู้จักและสำนึกรู้ทวงหน่งสิ่งของตนเองแล้วจะมีความสุขอย่างแน่อน พร้อมกับการวางแผนพัฒนาส่งเสริมคนในชุมชนให้ลงมือปฏิบัติและสร้างเครือข่ายของการทำงานช่วยกัน และจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมไปใน แนวทางเดียวกันเป็นอย่างดี ในปัจจุบันเพราะมีการมองเห็นผลลัษได้จากการที่จัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เช่นการ ช่วยกันดูแลสิ่งต่างๆ และสร้างประโยชน์ให้เกิดในหมู่บ้านโรงเรียน จึงได้มีหลักในการพัฒนาบทบาทในอุดมคติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 อุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของ เครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ จิตอาสาเป็นจิตที่เป็นกุศล และปราศจากอคติ ในการมุ่งทำกรรมดีที่เป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม กรรมดี คือ การกระทำ และคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี ศัพท์ที่ใช้กับคำว่า จิตอาสาได้ คือ คำว่า อัตถจริยา หมายถึง ความประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การปรับตัวพร้อมกับวิถีใหม่และการ พัฒนาตนให้ทันกระแสนุสมัยจึงต้องมีอยู่ดังนี้เข้าใจมองเห็นตัวเองบอกตัวเองได้เข้าใจความเป็นจริงของตนเอง เข้าใจความมุ่งมั่น หรือมีความคาดหวังของตัวเองและบุคลิกภาพของตัวเองมองเห็นความเป็นตัวเองและตนเอง ได้อย่างชัดเจนและมีความมุ่งมั่นและแน่วแน่ม่ายตามใครมีความรับผิดชอบ ด้วยแนวความคิดที่ว่าถ้าตนที่ตน มองเห็นกับตนตามที่เป็นจริง มีความแตกต่างกันมากหรือมีข้อขัดแย้งกันมาก บุคคลคนนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเป็น บุคคลก่อปัญหาให้แก่ตัวเองและผู้อื่น ในรายที่มีความแตกต่างกันรุนแรง เขาอาจเป็นโรคประสาท และ/หรือ โรคจิตได้ Rogers อธิบายว่า ประสบการณ์ในการทำจิตบำบัตทำให้เขาสามารถยืนยันได้อย่างแน่อนว่า คนที่ มีปัญหาทางจิตใจและบุคลิกภาพ คือ คนที่มีข้อขัดแย้งระหว่างตนที่เป็นจริงกับตนที่ตนมองเห็นอย่างรุนแรง ความสลับซับซ้อนของความขัดแย้งนี้ จะให้กลไกทางจิตมีความสลับซับซ้อน มีปมและเงื่อนไข ซึ่งทำให้เขามี ปัญหาทางอารมณ์ จิตใจและบุคลิกภาพ อาจจะถึงขั้นรุนแรงปรับสภาพเข้ากับสังคมไม่ได้

5. องค์ความรู้จากการวิจัย

อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิต อาสาจังหวัดชัยภูมิ หรืออาจกล่าวอีกแนวทางหนึ่งได้ว่าการดำเนินชีวิตอย่างมีอุดมการณ์ในการช่วยเหลือเพื่อก มนุษย์ด้วยกันพร้อมกับเครือข่ายในการที่จะคอยปกป้องคุ้มครองกลุ่มหรือเครือข่ายของตนเอง หากกล่าวถึง อุดมการณ์หลักของมนุษย์ คือ การพัฒนาตนหรือกระบวนการพัฒนาชีวิตที่กล่าวไว้ครอบคลุมหลักคำสอน ทั้งหมดตามหลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา 3 อย่าง อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักพื้นฐานในการปฏิบัติให้ บรรลุในอุดมการณ์ที่ดี โดยการยึดหลักของ“ศีล” เป็นพื้นฐาน เป็นที่ตั้ง และเป็นบ่อเกิดแห่งการพัฒนา คุณธรรมอื่นๆ ทั้งหลายให้เกิดขึ้นและงอกงามตามมา เพื่อป้องกันการกระทำอันทุจริต ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่ ความล้มเหลวของการอยู่ร่วมกันในสังคม ข้อปฏิบัติหลักของสมาธิเป็นกระบวนการพัฒนาตัวเองไปสู่จุดหมาย สูงสุดของชีวิตมนุษย์ นอกจากศีลแล้วสังคมยังต้องการสมาธิมาเป็นองค์ประกอบในส่วนที่ต่อเนื่องให้เกิดการ แก้ปัญหาต่างๆ อย่างถูกต้องและเป็นระบบแบบแผนยิ่งขึ้น จากการศึกษาเข้าไปสัมผัสภาณได้ความรู้ว่าการพัฒนา รู้สึกเศร้าองค์กรเครือข่ายจะต้องมีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อที่จะให้ผู้นำองค์กรหรือกลุ่มเครือข่ายจิตอาสา ได้มีส่วนร่วมอย่างภาคภูมิใจพร้อมกับส่งผลถึงหลักการดำเนินชีวิต

กระบวนการดำเนินชีวิตจึงเป็นเพียงการดูแลรักษาชีวิตเอาไว้ด้วยความพยายามขยายระยะเวลาของ ชีวิตให้มากขึ้น เพื่อจะได้มีเวลาสร้างคุณประโยชน์เกื้อกูลต่อโลกมากยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนา กล่าวถึงความทุกข์

ทั้งทางกาย และทางใจที่ปรากฏแก่หมู่สัตว์ทั้งหลาย เป็นเหตุที่ต้องพิจารณาว่าความสุขที่มนุษย์ทั่วไปแสวงหา นั้นเป็นความสุขที่ไม่แท้จริง “ชาวพุทธ ถือนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ” “บุคคลผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยกาย วาจา ใจนั้น ควรเป็นผู้รู้ผู้ตื่น ผู้ฉลาดในเหตุผล” การสร้างเครือข่ายจิตอาสาเป็นการพัฒนาคนอีกแบบหนึ่งในการที่จะให้มองเห็นถึงความสำคัญของการให้มากกว่าการรับ ดังมีคำกล่าวที่ว่า จิตที่คิดจะให้เบาแสนเบา จิตที่จะเอาหนักแสนหนัก และยังทำให้กลุ่มจิตอาสามองเห็นความสามารถของตนเองได้อย่างดี จึงถือว่าเป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่

การพัฒนาคน ซึ่งจะทำให้คนเป็นคนดีมีความสุข และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาคน ก็คือการศึกษา คนที่มีการศึกษา ตลอดจนจบการศึกษาแล้วเรียกว่า บัณฑิต เมื่อว่าโดยเนื้อหาสาระ บัณฑิตก็คือ คนที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา เป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท พัฒนาชีวิตของตนจนลุถึงประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของชีวิต อุดมการณ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายในการสร้างวิถีชีวิตใหม่ หรือปัจจุบันเป็นที่กล่าวถึงบ่อยครั้งว่าเป็นวิถีชีวิตแบบ New Normal นั่นเอง

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มจิตอาสาในระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว รวมจำนวน 35 รูป/คน อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

ด้วยองค์ประกอบของอุดมการณ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสา มีดังต่อไปนี้

อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิระดับผู้ปฏิบัติการ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการพัฒนาเครือข่าย ระดับผู้รับบริการ ทุ่มทุนทางสังคมทุนทางเศรษฐกิจในช่วงโควิด 19 ทำให้มีการรักษาระยะทางสังคม

ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ มีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษาอบรม การจัดระเบียบชุมชนให้ความรู้ความเข้าใจพร้อมกับการสร้างผู้นำในเครือข่าย การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนแล้วต้องมีการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อย ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จในด้านเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานวิจัยไปใช้ จากการที่ได้ศึกษากลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายและอุดมการณ์ และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นหลายอย่างที่ต้องเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของกระบวนการ และเพื่อปรับประยุกต์ตามสมัยนิยมด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องตามสถานะสังคมต่อไป

1. ศึกษาความเป็นจิตอาสาในองค์กรต่างๆ เช่น กรณีศึกษาสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล
2. ศึกษาความเป็นจิตอาสาของบุคคลในชุมชน กรณีผู้นำชุมชนเป็นต้น

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). **คนดีสร้างได้: โมเดลบริบูรณ์ธรรม**. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย,
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- _____. (2538). **ไอทีภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สหธรรมิก.
- พิเชฐ ปัญญติ, นายแพทย์. (2563). **คู่มือเอาตัวรอดจากไวรัส COVID 19**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ซี แอนด์ เอ็น บิ.ค.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.). (2549). **KM ประเทศไทย (สคส.) สิ่งดีๆ ที่หลากหลายสไตล์**
(2549) KM (Best Practice-KM Style). รายงานประจำปี (2548). กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการ
จัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.)
- _____. (2549). **นานาเรื่องราวการจัดการความรู้**. รายงานประจำปี (2549). กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการ
จัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).

การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
Participation of Political Leaders in Epidemic Situation the Coronavirus
Disease 2019 (Covid-19) in Thep Sathit District Chaiyaphum Province

พระครูปฏิญาณธรรมรส (สมพร ติกขปญโญ)

Phrakhru Patiphanthammarot (Somporn Kaitsangwong)

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ (เอมพันธ์)

Phramaha Narin Surapinyo (Emphan)

สุนทร ธนศิลป์พิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Narinpempa123@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อนำเสนอการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมพบว่า ด้านการตัดสินใจ หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจยินดีที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ คือ ผู้นำทางการเมืองมีความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด พร้อมทั้งเป็นผู้เต็มใจลงพื้นที่ตรวจสอบและแก้ไขการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้านการดำเนินงาน

หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ วิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ ด้วยความอาจัญญ์ แก้วกล้า บากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก คือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันในการให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด ได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อ มีความมุ่งมั่นผลักดันในการแบ่งพื้นที่ในการดำเนินงานในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด ด้านการรับผลประโยชน์ หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญดีแล้วด้วยเหตุผลที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คือ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบจึงตัดสินใจแก้ไข ได้แก่ ผู้นำทางการเมืองได้มีการรับสิ่งของบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ ได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานราชการที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เมื่อรับสิ่งของบริจาคแล้วพิจารณาไตร่ตรองถึงผลประโยชน์นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไม่ ด้านการติดตามและประเมินผล หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ จิตตะ ความตั้งมั่นติดตามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จด้วยความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ คือ ผู้นำทางการเมืองมีการตั้งมั่นติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีการติดตามสถานการณ์แล้วประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อมีผู้ติดเชื้อรักษาตัวหายแล้วมีการติดตามตรวจสอบตามกฎระเบียบของทางหน่วยงานราชการ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ผู้นำทางการเมือง, การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ABSTRACT

Objectives of the research were: 1. to study the level of the participation of the political leaders in the situation of Covid-19 infection in Thepsathit District, Chaiyaphum Province, 2. to compare the people's opinions about the political leaders' participation in this situation, classified by personal data, and 3. to present the political leaders' participation in the Covid-19 situation, applied with the principles of Iddhipadadhamma or the Four Paths of Accomplishment. The methodology was the mixed method.

Findings of the research were as follows: The political leaders' participation in the Covid19-infected situation in Thepsathit District of Chauyaphum Province found that as for Decision, the principle of Chanda or Will is used to indicate the will or intention to participate in solving the crisis of Covid-19. The political leaders were content and devoted to resolving this situation and traveled to the affected areas to examine and inspect to eliminate Covid-19. As for Procession, the principle of Viriya or Effort is applied to push to participate in solving this crisis. The political leaders were eager and endeavored bravely and insistingly to solve the critical situation and coordinated the officials to establish clinics for the Covid19-infected patients, setting aside some areas for this purpose. As for Benefit, the principle of Vimamsa or

Investigation is used to rationally examine in order to participate in this critical situation. The political leaders intensively investigated and pondered the critical situation. They obtained many donations from various offices and sectors and distributed them to the Covid-19 victims and managed and appropriated the budget to relief them. When receiving the donations, they considered whether they were suitable for themselves. As for Communication and Evaluation, the principle of Citta or Thoughtfulness is used to decide to take part in the Covid-19 situation. They focused their eager attention on eradicating Covid-19 and closely followed the break out of Covid-19 and then distributed the information to the people in the area. They communicated the recovered and checked them officially.

Key Words: Participation, Political leader, The spread of the coronavirus disease 2019

1. บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน (สีตีปาตีฮะร์ อีลา และคณะ, 2564: 468) สำหรับประเทศไทยได้มีมาตรการในการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคตั้งแต่เริ่มพบการระบาดในประเทศจีนพบผู้ป่วยรายแรกเป็นผู้เดินทางจากประเทศจีน การขยายพื้นที่ระบาดในต่างประเทศเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องประกอบกับผู้ติดเชื้อจากการเดินทางไปยังพื้นที่ระบาดอาจมีอาการเล็กน้อยทำให้ไม่มีการตรวจหาการติดเชื้อ การพบผู้ป่วยกลุ่มถัดมา คือ ผู้ประกอบอาชีพสัมผัสกับนักท่องเที่ยวจากนั้นพบการติดเชื้อในกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่นิยมไปกินดื่ม การระบาดที่เป็นกลุ่มก้อนใหญ่ คือ การระบาดในสนามมวยลุมพินี และสนามมวยราชดำเนิน (งานโรคติดต่ออุบัติใหม่ กลุ่มพัฒนาวិชาการโรคติดต่อ, [ออนไลน์])

กรมควบคุมโรคได้เปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินตั้งแต่ 4 มกราคม 2563 กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายลำดับที่ 14 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตราย ในระยะต่อมาได้พบการแพร่ระบาดใหญ่ โดยเป็นการติดเชื้อเป็นกลุ่มก้อน (Cluster) คือ การแพร่ระบาดในสนามมวยและสถานบันเทิงในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มคนจำนวนมากและมีความแออัด ประกอบกับในระยะดังกล่าวมีการประกาศปิดเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรออกไปยังจังหวัดต่างๆ ทำให้ผู้สัมผัสเชื้อกระจายออกไปยังต่างจังหวัดจนทำให้ยอดผู้ติดเชื้อของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเทพสถิต, [ออนไลน์]) ในการระบาดของไวรัสโควิด 19 รอบแรกในปี 2563 ผู้ติดเชื้อยังมีไม่มากระบบสาธารณสุขยังรองรับได้ แต่ระลอกใหม่ในปี 2565 หลังเทศกาลปีใหม่จำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้นโรงพยาบาลทั้งรัฐและเอกชนเตียงเต็มต้องขยายออกมาเป็นโรงพยาบาลสนามแต่เมื่อยังไม่เพียงพอก็ต้องขยายให้หน่วยงานอื่นๆ ช่วยจัดทำสถานที่รองรับผู้ติดเชื้อ เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จึงได้เห็นหน่วยงานหลายแห่งร่วมทั้งจัดถูกปรับเป็นศูนย์พักคอยเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่นๆ

ซึ่งอยู่ในตำบลละตะแบก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะปัจจุบันตำบลละตะแบกมียอดผู้ติดเชื้อสะสมจำนวน 236 คน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันเพื่อบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างเร่งด่วน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบไปด้วย 1) พระสังฆาธิการในอำเภอเทพสถิตจำนวน 2 รูป 2) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจำนวน 7 คน และ 3) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 วิธี คือ 1) การสังเกต 2) ตำราและเอกสาร 3) การสัมภาษณ์ 4) การบันทึกวีดิทัศน์และโสตทัศนูปกรณ์ (Silverman. D, 2000, 90)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองเป็น 5 ตำบล 49 หมู่บ้าน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 41,028 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดเพื่อครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ 396 คน ในการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane, 1967: 110)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้ คือ

พบว่า ระดับการการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=0.86$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}=4.04$,

S.D.=0.91) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$ =4.03, S.D.=0.90) ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ =4.01, S.D.=0.90) และด้านการดำเนินงาน ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=0.88) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์การนำเสนอการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า

ด้านการตัดสินใจ ผู้นำทางการเมืองยึดประกาศหรือคำสั่งของ ศบค. ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือระเบียบขั้นตอนจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแล้วนำมาประพฤติปฏิบัติในเขตพื้นที่การปกครองของตนอย่างเคร่งครัด เป็นผู้มี ความพอใจยินดีที่จะดูแลพี่น้องประชาชนในพื้นที่และแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พร้อมทั้งลงพื้นที่ตรวจสอบและแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยตนเอง หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจยินดีที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ คือ ผู้นำทางการเมืองมีความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด พร้อมทั้งเป็นผู้เต็มใจลงพื้นที่ตรวจสอบและแก้ไขการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ด้านการดำเนินงาน ผู้นำทางการเมือง เมื่อพบผู้ป่วยติดเชื้อในพื้นที่ได้ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในการช่วยกันรับตัวผู้ป่วยติดเชื้อไปรักษาพยาบาล เป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันสร้างความสามัคคีในการร่วมงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในการลงสำรวจตรวจสอบการแพร่ระบาดในพื้นที่มีการดำเนินงานในการกำหนดวัดที่พักรักษาหรือสถานที่ของหน่วยงานราชการเป็นศูนย์พักคอยของแต่ละเขตพื้นที่อย่างชัดเจน หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ วิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ ด้วยความอาทร หายใจ แกล้วกล้า บากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก คือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด ได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อ เมื่อพบผู้ป่วยติดเชื้อในพื้นที่ มีความมุ่งมั่นผลักดันในการแบ่งพื้นที่ในการดำเนินงานในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด

ด้านการรับผลประโยชน์ ผู้นำทางการเมืองได้มีการเปิดรับบริจาคสิ่งของจากพ่อค้าประชาชนทั่วไป ศูนย์ราชการ และคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้มีการขอจัดสรรงบประมาณจาก อบต. หรือเทศบาลตามงบประมาณที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ และผู้นำทางการเมืองจำเป็นต้องพิจารณาให้

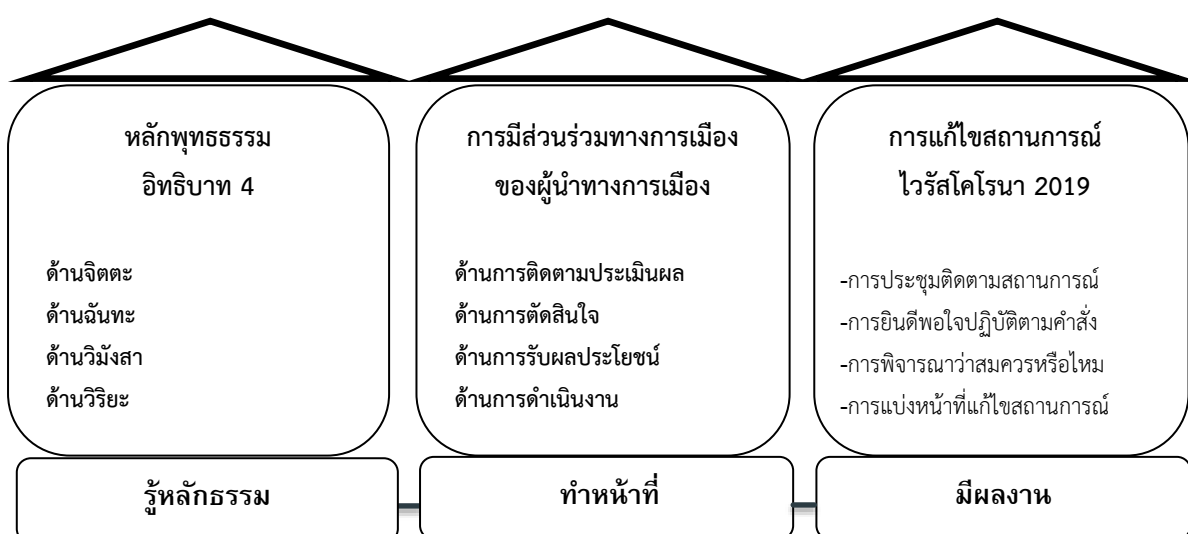
ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ วิมังสา การพิจารณาไตรตรองใคร่ครวญดีแล้วด้วยเหตุผลที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อให้พื้นที่ของตนปลอดภัย คือ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบจึงตัดสินใจแก้ไข ได้แก่ ผู้นำทางการเมืองได้มีการรับสั่งของบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานราชการที่มีอยู่ เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เมื่อรับสั่งของบริจาคแล้วพิจารณาไตรตรองถึงผลประโยชน์ นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไม่

ด้านการติดตามและประเมินผล ผู้นำทางการเมืองได้มีการประชุมติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทุกๆ สัปดาห์ มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการจัดทีมชุด อสม.ของหมู่บ้านแจ้งข้อมูลข่าวสารและประสานงานในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด หลักอิทธิบาท 4 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ จิตตะ ความตั้งมั่นติดตามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จด้วยความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ คือ ผู้นำทางการเมืองมีการตั้งมั่นติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในพื้นที่ มีการติดตามสถานการณ์แล้วประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อผู้ติดเชื้อรักษาตัวหายแล้วมีการติดตามตรวจสอบตามกฎหมายระเบียบหรือไม่

5 สรุปองค์ความรู้

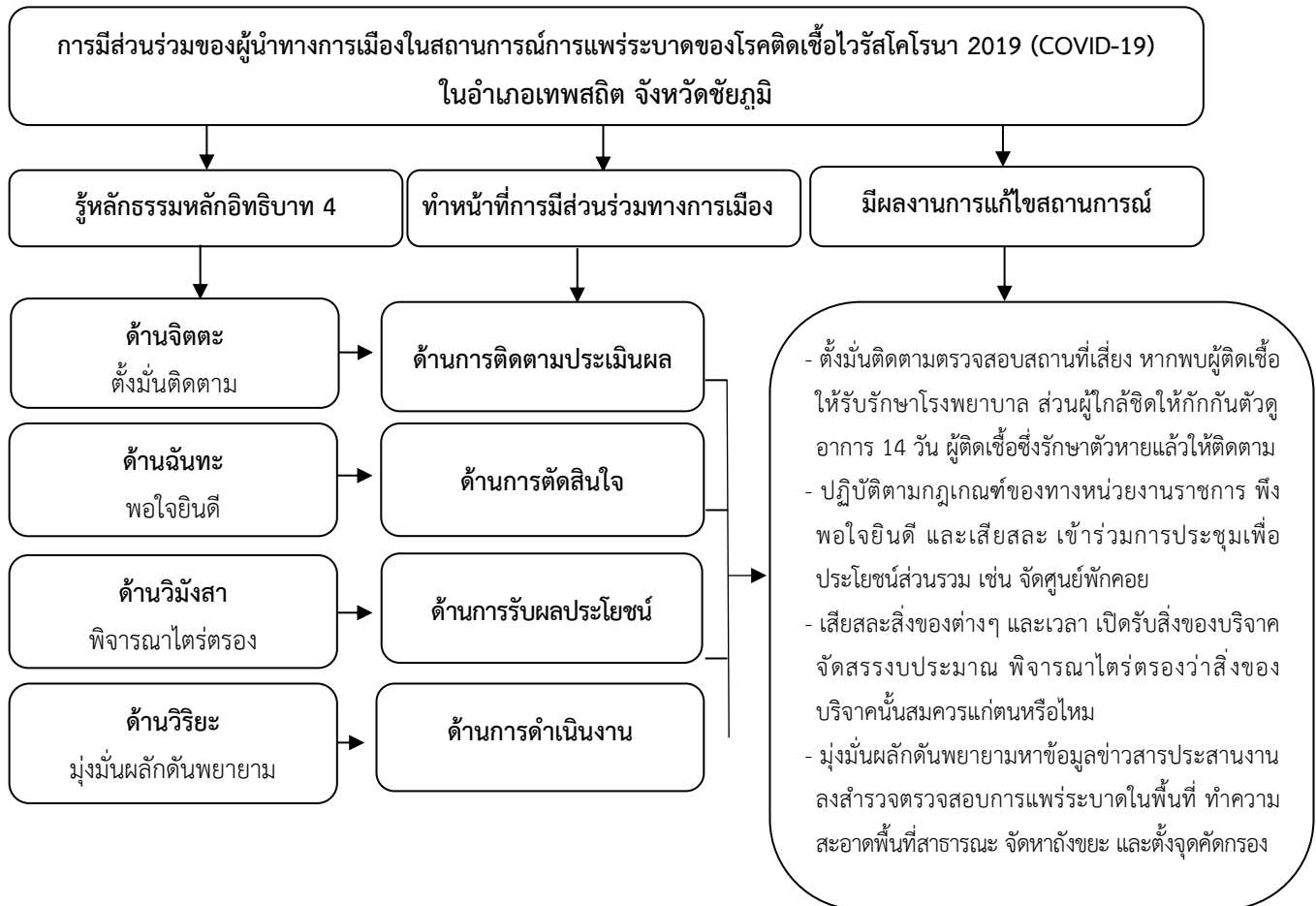
1. สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ” ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

2. สรุปลองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปลองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ” ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

6 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ด้านการตัดสินใจ พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองควรยึดประกาศคำสั่งหรือระเบียบขั้นตอนจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแล้วปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ
- 2) ด้านการดำเนินงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้นำทางการเมือง เมื่อพบผู้ป่วยควรดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานราชการในการรักษาพยาบาลผู้ป่วย
- 3) ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองควรมีการรับบริจาคจากศูนย์ราชการและจากคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
- 4) ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองควรมีการประชุมติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทุกสัปดาห์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ด้านการตัดสินใจ ผู้นำทางการเมืองควรร่วมมือกันออกกฎหมาย ระเบียบ กติกาขึ้นมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดกำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายอาสารักษาดูแลสุขสันต์ค้นหาผู้ป่วยในพื้นที่ที่มีกิจกรรมการรวมตัวกันของคนหมู่มาก สืบค้นข้อมูลและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ประสานงานนำทีมงานที่เกี่ยวข้องมาดูแลและอำนวยความสะดวกให้แก่พี่น้องประชาชน ประชุมและจัดทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การจัดทำโรงพยาบาลสนาม และศูนย์พักคอย รวมทั้งนำข้าวกล่อง แอลกอฮอล์ล้างมือไปให้ประชาชนตามจุดบริการต่างๆ เป็นต้น

2) ด้านการดำเนินงาน ผู้นำทางการเมืองควรมุ่งมั่นผลักดันพยายาม ชยัน ตั้งใจ เอาใจใส่หาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มุ่งมั่นผลักดันประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล อบต. รพสต. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ลงพื้นที่สำรวจตรวจสอบการแพร่ระบาดในพื้นที่ที่มีคนแออัดซึ่งเป็นสถานที่เสี่ยงไม่ให้มีการจัดกลุ่มรวมกันเกิน ตามกฎหมายกำหนดพร้อมประชาสัมพันธ์วิธีการป้องกันโรคให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ให้ฝ่ายรักษาความสะอาดดำเนินการล้างทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนน สะพานลอย ป้ายรถประจำทาง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง จัดหาถังขยะพร้อมจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการตั้งวางถังรองรับหน้ากากอนามัยหรือขยะติดเชื้อ จัดกำลังเจ้าหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานด้านความมั่นคงตั้งจุดตรวจคัดกรองการเดินทางเข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ บริเวณถนนขาเข้าจังหวัดชัยภูมิทุกสาย เมื่อพบผู้ป่วยต้องดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานราชการในการรับรักษาพยาบาลผู้ป่วย ต้องแบ่งพื้นที่กันในการจัดการแก้ไขการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต้องกำหนดวัดหรือที่พักสงฆ์เป็นศูนย์พักคอยของแต่ละเขตพื้นที่เพื่อความชัดเจนและเพื่อให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย

3) ด้านการรับผลประโยชน์ ผู้นำทางการเมืองควรเสียสละสิ่งของต่างๆ พร้อมทั้งรับสิ่งของบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต้องเสียสละเวลาส่วนตัวในการช่วยเหลือประชาชน ผู้นำทางการเมืองจะต้องรู้ว่าสิ่งไหนจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่แล้วยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานราชการที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ และควรพิจารณาไตร่ตรองว่าผลประโยชน์นั้นเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไม่

4) ด้านการติดตามและประเมินผล ผู้นำทางการเมืองควรเป็นคนเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ ตั้งใจรับผิดชอบ มีความใส่ใจ หุ่นเต็งมั่นติดตามแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดพร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่ร่วมกับฝ่ายความมั่นคงลงตรวจสอบสถานที่ที่ประกาศปิดเป็นการชั่วคราว และพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคไม่ให้มีการลักลอบเปิด สำหรับกิจการหรือกิจกรรมที่ได้รับการผ่อนปรนแล้วให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคตามที่รัฐบาลและประกาศของคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นการป้องกัน เฝ้าระวังและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทุกสัปดาห์ หากผลตรวจพบว่าเป็นผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนต้องดำเนินการส่งตัวผู้ติดเชื้อไปรักษาในโรงพยาบาลหรือประสานโรงพยาบาลรับตัวผู้ติดเชื้อเข้าไปรักษาให้หายเป็นปกติ ส่วนผู้ใกล้ชิดให้กักกันตัว

เพื่อดูอาการ 14 วัน และผู้ติดเชื้อซึ่งรักษาตัวหายแล้วให้มีการติดตามตรวจสอบตามกฎระเบียบของกรมควบคุมโรคตามกระบวนการ คือ ภายใน 3 เดือน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ด้านการตัดสินใจ ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละของผู้นำทางการเมือง ในการแก้ไขปัญหาวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
- 2) ด้านการดำเนินงาน ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การแบ่งพื้นที่ทางการเมืองของผู้นำทางการเมือง ในการแก้ไขปัญหาวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
- 3) ด้านการรับผลประโยชน์ ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลในการรับผลประโยชน์ผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์วิกฤติ คือ การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา
- 4) ด้านการติดตามและประเมินผล ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การติดตามสถานการณ์ของผู้นำทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

บรรณานุกรม

- งานโรคติดต่ออุบัติใหม่ กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ. (2565). สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017_420210820025238.pdf [29 เมษายน 2565].
- สีตีปาตีฮะร์ อีลา และคณะ. (2564). การแก้ปัญหาการรับมือและการป้องกันการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย อ.แม่ลาน จ.ปัตตานี. การประชุมหาญใหญ่ วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12. (25 มิถุนายน 2564) : 468.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเทพสถิต. (2565). ข้อมูลผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thephos.go.th/ssothep/> [29 เมษายน 2565].
- Silverman. D. (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sange.
- Yamane. Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

The Ethical Development of Local Leaders in Chaiyaphum Province

พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ

Phramaha Narin Surapinyo

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College

E-mail: poonsakkamol@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 20 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 5 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการแบบศึกษาเอกสารที่ปรากฏถึงเรื่องการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำ โดยเป็นการวิเคราะห์การพัฒนาจริยธรรมด้วยการจัดกิจกรรมและแสดงให้เห็นถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะว่าผู้นำท้องถิ่น คือ ฐานในการปกครองที่จะสามารถแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่า เพราะการพัฒนาที่ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ก็จะต้องพัฒนาจากฐานรากที่เรียกว่าท้องถิ่นเป็นสำคัญและจำเป็นมากที่ต้องพัฒนาท้องถิ่นก่อน ดังนั้น จากการลงพื้นที่ปฏิบัติการในเรื่องของการสร้างหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ สามารถสร้างผู้นำชุมชนในระดับที่เป็นต้นแบบให้กับชุมชนได้เป็นที่ยอมรับและเคารพศรัทธาผู้นำมากกว่าที่จะมีความหวาดกลัว จึงทำให้ชุมชนนั้นๆ เกิดเป็นชุมชนสันติธรรมที่มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีหลักของศีลธรรมจริยธรรม ในการปกครองชุมชนของตนเอง และฝึกอบรมผู้นำรุ่นใหม่ให้มีคุณธรรมจริยธรรมสืบไป

คำสำคัญ: การพัฒนาจริยธรรม, คุณธรรมจริยธรรม, ผู้นำท้องถิ่น

ABSTRACT

This research article will study The Ethical Development of Local Leaders in Chaiyaphum Province is obtained by using the study method of the reference paper on leadership development of leaders. Local leaders develop a culture of local leaders. This is especially important because local leaders is the basis for governance that can be demonstrated more concretely because the development is considered successful as well. It must be developed from a foundation called local. It is important and it is very necessary to develop local first.

Therefore, from the field operations in the matter of creating a curriculum for developing ethics and social responsibility activities of local leaders in Chaiyaphum Province. Able to create community leaders at the level that are role models for the community to be more accepted and respect the faith of the leaders. to have fear therefore making that community a peaceful community with mutual respect and have principles of morality and ethics in governing their own community and train new leaders to have morals and ethics.

Keywords: Ethical development, responsibility, local leaders

1. บทนำ

จังหวัดชัยภูมิจัดอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านตะวันตก ร่วมกับจังหวัดเลย และนครราชสีมา หากแต่จะแบ่งตามลักษณะภูมิอากาศจะจัดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และแบ่งตามแบบเขตการปกครองจะจัดอยู่ในกลุ่มภาคอีสานตอนล่างหรืออีสานตอนใต้ และรูปแบบการเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา การเป็นอยู่ จังหวัดชัยภูมิมีความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำจึงมีความสำคัญมากในการ โนมน้าวกลุ่มคนในสังคม ด้วยหลักคำสอนของศาสนาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน หลักของการดำเนินชีวิตในรูปแบบทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

ความเป็นอยู่ในแบบสังคมพร้อมกับการพัฒนาสังคมมวลรวมเพราะว่าสังคมแวดล้อมของของชุมชนก็มีพันธะผูกพัน โดยจิตสำนึกที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและจะต้องให้การสนับสนุนค้ำ และชุมชนในสังคมต่างก็พึ่งพาอาศัยกันและกัน และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในสังคม (ประเวศ วะสี, 2540: 211) ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญ หากผู้นำไม่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมแล้วย่อมจะทำให้สังคมนั้นอ่อนแอลง ในยุคปัจจุบันประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นกับสังคมและสิ่งที่มีอิทธิพลเป็นอย่างดีในการพัฒนา ดังนั้น แล้วผู้นำท้องถิ่นจำต้องมีหลักจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก

ผู้นำท้องถิ่นที่สังคมต้องการเป็นอย่างไร และวิถีชีวิตในการเป็นผู้นำต้องประกอบด้วยสิ่งใด หากจะมองแล้วว่าผู้นำนั้นต้องเป็นอย่างไร ต้องเข้าใจบริบททางความเชื่อและการยอมรับของสังคมให้ได้ และในทางศาสนาก็มีหลักในการปฏิบัติอยู่หลายข้อที่จะเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หรือหลักในการสร้างประโยชน์ให้เกิดมีแก่สังคมได้ ซึ่งก็ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้เลยว่า หลักการบริหาร และหลักการในการดำเนินชีวิตก็ต้องมีผลต่อตนเองและสังคมเป็นอย่างมาก อย่างเช่น หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน คือ (1) ต้องมีความหมั่น มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต รู้จักใช้ปัญญาความสามารถจัดการดำเนินการไปให้ได้ผลดี ซึ่งเป็นทางให้ได้ทรัพย์ (2) ต้องการรักษา คือ ต้องรู้จักเก็บคุ้มครองทรัพย์ หน้าที่การงานและผลงานที่ตนได้มาหรือได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรนั้น ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย โดยเฉพาะถ้าเป็นทรัพย์ ก็ต้องยิ่งรู้จักเก็บออม (3) ต้องเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน คือ เลือกคบแต่สุทนต์มิตร ได้แก่

มิตรแท้ เพื่อนจริงที่มีอุปการคุณสมานสุขทุกข์ แนะนำประโยชน์ให้และมีความรักใคร่จริงใจ ถ้าดำเนินธุรกิจเป็นบริษัทหรือสหกรณ์ ก็จำเป็นต้องเลือกสมาชิกที่ดี (4) ต้องมีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี่ยงชีวิตแต่พอตมให้ผืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ดังนั้นหลักการของผู้นำที่ดีที่มีจริยธรรมจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต และเป็นที่เคารพต่อผู้ร่วมงานตามหลักการบริหารคนบริหารงาน และหลักธรรมต่างๆ ที่ดีงามด้วยและสิ่งที่ผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างให้ ก็คือผู้นำจะต้องเว้นจากอบายมุข ซึ่งเป็นเหตุแห่งการสร้างความวุ่นวายให้เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน พร้อมกับสุขภาพร่างกายตนเองด้วยมีอยู่ 4 ประการ

1) เว้นจากความเป็นนักเลงหญิงนักเที่ยวผู้หญิง

2) เว้นจากความเป็นนักเลงสุรานักดื่มหนักเสพยาเสพติดประเภทต่างๆ

3) เว้นจากความเป็นนักเลงเล่นการพนัน

4) เว้นจากการคบคนชั่วเป็นมิตรสหาย หลักการปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขพร้อมกับเป็นผลต่อชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ในกระบวนการต่าง

กระบวนการบริหารองค์กรตามหลักของศีล คือ ข้อห้ามมิให้บุคคลประพฤติดิตเพื่อรักษาจิตใจของตนเองให้เป็นจิตใจที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเองอันเป็นผลกระทบที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคม (สิริกร ไชยมา, 2544: 2) การกำหนดศีลให้มากอย่างนั้นเพื่อให้รู้ว่าจะอย่างไร กระทำแล้วผิด อย่างไรไม่ผิด ถ้ารู้แล้วผิดแล้วให้สารภาพเสียว่า ตนเองทำผิดแล้วกลับตัวไปปฏิบัติอีก การกำหนดกฎเกณฑ์ที่เรียกว่าศีลนั้นเป็นการสร้างกฎเกณฑ์เพื่ออยู่ร่วมกัน หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นจากสติปัญญา ความสามารถของชาวบ้านเองเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสมสืบทอดและกลั่นกรองกันมาเป็นเวลายาวนานจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การพัฒนาโดยทั่วไปมุ่งพัฒนาทางวัตถุ เศรษฐกิจเป็นหลักหรือการพัฒนาชุมชน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่เป้าหมายการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาคนในชุมชนให้มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้น หากแบ่งประเภทของการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดของผู้ศึกษาแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ กล่าวคือ

1) ประเภทการพัฒนาคน

2) ประเภทการพัฒนาวัตถุ

3) ประเภทการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาคนและการพัฒนาวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชนซึ่งการพัฒนาแต่ละประเภทมีวิธีการ

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ยังเกิดจากการสร้างสังคมมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งใน 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ความเข้มแข็งในรูปของการดำรงและดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม “สังคมควรมีความเข้มแข็งในการสร้างสังคมมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขปราศจากการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน แต่เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน” กล่าวคือสังคมมนุษย์มีความเข้มแข็งและมีภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกลุ่มเอารัดเอาเปรียบ เช่น การกำหนดกฎหมาย การสร้างดำเนินนิยมนิยามพึงประสงค์การกำหนดกฎหมาย คือ การสร้างหรือการกำหนดความมั่นคง การให้ (ทาน) การบริจาค การสร้างสมาคม มูลนิธิ

มิติที่ 2 ความเข้มแข็งตามลักษณะความเข้มแข็งของชุมชน พิจารณาตามลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง มีดังนี้

1. มีความเข้มแข็งในการแบ่งปันในสถานะขั้นมูลฐานของชีวิตร่วมกัน
2. มีความเข้มแข็งของความสนใจในเรื่องต่างๆ คล้ายกัน มีความรู้สึกแบบเดียวกัน และมีการกระทำไปตามทัศนคติซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกัน มีจารีตประเพณีเดียวกัน เป้าหมาย และจุดหมายในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
3. มีความเข้มแข็งและความสามารถดำรงชีวิตทางสังคมในด้านต่างๆ ได้หมด
4. มีความเข้มแข็งในการทำกิจกรรมเพื่อบำบัดความต้องการที่ง่าย
5. มีความเข้มแข็งที่สามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้ และสามารถแก้ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดในชุมชนได้
6. มีความเข้มแข็งในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ร่วมกันมีการใช้ประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน มีความรู้สึกต่อชุมชนร่วมกัน มีความผูกพันต่อชุมชนร่วมกัน และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น
7. ภายในวงจำกัดของชุมชน เช่น ในเรื่องเศรษฐกิจที่เป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคมนั้นวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีความเข้มแข็งในการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้ง
8. มีความเข้มแข็งในความรู้สึกและทัศนคติทั้งมวลที่ผูกพัน ปัจเจกบุคคลได้รวมเข้า เป็นกลุ่มมีความเข้มแข็งในการสังสรรค์ใกล้ชิดกัน และมีความเข้มแข็งในความเห็นอกเห็นใจกันลึกซึ้งกว่าสังคม

มิติที่ 3 ความเข้มแข็งในรูปของความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะความสนใจของประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งเป็นสถาบันหรือความมีคุณค่ายั่งยืน (สมัคร สุพรรณรัตน์, 2539: 33)

การพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก เพื่อให้ได้หลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักคำสอนในการ แก้ปัญหา มีชุมชนชาวพุทธ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษากการพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิตของทุกกลุ่มคนที่ดำเนินชีวิตของจังหวัดชัยภูมิ

การทำหน้าที่ความเป็นกัลยาณมิตร ลักษณะเพื่อนช่วย-เพื่อนดี ในหลักของทศ 6 ตามความหมายของการพัฒนาคนว่า จะต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติกับผู้อื่นรอบๆ และชุมชนชนที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อเกิดการพัฒนาคนและชุมชนให้อยู่อย่างมีความสุข (พระพรหมคุณาภรณ์, ม.ป.ป.: 29) หลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต เช่น คิดชอบ ทำชอบ มีสติ มีศีล มรรค 8 ประการ คือ ความเห็นที่ถูกต้อง ความคิดที่ถูกต้อง การพูดจาที่ถูกต้อง การงานที่ถูกต้อง การอาชีพที่ถูกต้อง ความพากเพียรที่ถูกต้อง ความรำลึกที่ถูกต้อง ความตั้งใจมั่นคงที่ถูกต้องทุกขั้นโรคาณีนีปฏิบัติหลักในการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง (ปัญญานันทมุนี, มปป.: 51-53) อันเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

จากสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการศึกษาข้อมูลมานั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกการพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ และเพื่อจะได้นำเสนอหลักการและวิธีการที่เป็นแนวทางการพัฒนาจริยธรรม

และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ เพื่อสร้างแบบแผนในการนำหลักจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือ และวิธีการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตาม ในการบริหารชุมชน และพร้อมที่จะให้ชุมชนช่วยสร้างรูปแบบของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของตนเองได้อย่างเป็นรูปแบบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมินั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยการลงพื้นที่ และศึกษาผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มการสนทนากลุ่ม ผู้นำท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ ในพื้นที่ 2 อำเภอ ประกอบด้วย บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง, บ้านลาดวังม่วง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง เป็นต้น

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้จะมีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการจากกลุ่มเจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่จัดเก็บข้อมูลในการรวมกลุ่มสมาชิกจากการทำงานร่วมกัน จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชน จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 50 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 12 รูป/คน และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย จำนวน 70 คน

พื้นที่ทำการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่

1 บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง

2 บ้านลาดวังม่วง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง

4.3 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยนี้จะเน้นกลุ่มผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 2 อำเภอ ประกอบด้วย บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง, บ้านลาดวังม่วง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง โดยมีประชาชน จำนวน 50 คน ผู้นำท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ จำนวน 12 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องของรัฐและเอกชน จำนวน 8 คน รวมทั้งหมด 70 คน

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิ มาตรฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิและการจัดกิจกรรมพัฒนาอบรมผู้นำตามหลักหลักจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยแบบการสัมภาษณ์ จากนั้นได้สรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

สรุปผลจากการศึกษาการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักจริยธรรมต่อชุมชนในเรื่องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคุณค่า

ด้านการพัฒนาหลักจริยธรรมต่อชุมชนในเรื่องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม และมีจิตสาธารณะ ในการพัฒนาหลักจริยธรรมของผู้นำ จำเป็นอย่างมาที่จะต้องมีการสร้างความรับผิดชอบต่อให้เกิดขึ้นเป็นหลักสำคัญ เพราะผู้นำเป็นด่านแรกในการที่จะต้องรับรู้ปัญหาของชุมชน และสังคมที่ตนเองรับผิดชอบต่อ ผู้นำจะต้องมีหลักธรรมประจำใจ มีความหนักแน่นในหลักคุณธรรม คนในชุมชนก็ต้องมีความหนักแน่น ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนของตนเอง และมีการจัดการส่งเสริมการให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม อาจมีการจัดอบรมศีลธรรมแก่คนในชุมชน โดยมีการนิมนต์พระสงฆ์ มาจัดกิจกรรมในการแนะนำความรู้ในเรื่องต่างๆ พร้อมกับพัฒนาเยาวชนไปด้วยในตัว เพราะความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนา ดังนั้นจึงต้องพัฒนาความรู้ให้คนในชุมชนเป็นคนที่มีความรู้ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม และมีจิตสาธารณะ กล่าวถึงจริยธรรมของคนในชุมชนจะมีและเกิดขึ้นได้ ผู้นำเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญ เพราะเมื่อผู้นำมีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว คนในชุมชนก็มีความเสียสละและพร้อมที่จะร่วมกันสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ส่วนรวม และพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคมของตนที่ตนอาศัยอยู่ การจะให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญในเรื่องของการรับผิดชอบต่อสังคม ผู้นำก็ต้องให้ความสำคัญต่อคนในชุมชนด้วย และพร้อมที่จะรับฟังปัญหาของประชาชนในทุกด้านทุกประเด็น และเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนองค์กรชุมชนให้เป็นไปในทางที่ดี (วิโรจ นาคชาติ และคณะ, 2548: 150-151) การพัฒนาหลักจริยธรรมที่ต้องมีต่อคนในชุมชนจะต้องมีการพัฒนาทางด้านของ การรู้จักหน้าที่ของตนเอง รู้จัดให้และเสียสละต่อสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีให้คนในสังคมเคารพ เป็นผู้ที่มศีลธรรมรู้จักเคารพผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รับฟังและยอมรับความเปลี่ยนแปลงได้ เคารพกฎกติกาของชุมชน รู้รักสามัคคี คนในชุมชนเป็นได้ทั้งผู้นำที่ดีและผู้ตามที่มีระเบียบวินัย ชุมชนที่มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเป็นชุมชนที่เต็มไปด้วยหลักจริยธรรม และคนในชุมชนนั้น มีศีลธรรมที่ดีงาม พร้อมที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าทันยุคสมัยเป็นอย่างดี ในชุมชนมีผู้คนมากมายหลายหน้าที่ แต่ถ้าหากทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง

เป็นอย่างดี ปัญหาเรื่องผิดศีลธรรมจะไม่มี เพราะทุกคนรู้หน้าที่ของตนเอง มีหลักธรรมเป็นของตนเองและมีศีลธรรมที่ดี เพราะความดีความรอบคอบ การวางแผนล่วงหน้า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตา ความกรุณา คุณธรรมต่างๆ เกิดมาจากการรู้ ดังนั้นความรู้จึงเป็นรากฐานของจริยธรรมทั้งหมดและความรู้ที่แท้จริงนั้นมีอย่างเดียว คือ ความรู้ชีวิตที่ทำให้เกิดความดีงาม และจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการพัฒนาหลักจริยธรรมต่อชุมชนในเรื่องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคุณค่า ถึงความรู้จักประมาณ ความพอเหมาะพอดีรู้จักควบคุมอารมณ์ ในการแสวงหา ความเพียรพยายามทางร่างกายอย่าปล่อยให้แรงปรารถนาชักจูงไปแบบสัตว์ชั้นต่ำ การกล้าแสดงออกเพื่อปกป้องหรือป้องกันเวลาภัย ความยุติธรรมเป็นการให้ความเท่าเทียมแก่บุคคลและความรักด้วยการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพราะเหตุนี้การศึกษาต้องมีการพัฒนาหลักจริยธรรมและสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน

2. ด้านการวางแผนพัฒนาหลักจริยธรรมในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อ

ด้านการวางแผนพัฒนาหลักจริยธรรมในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อ ผู้นำท้องถิ่นควรรู้จักการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อ ความต้องการของชุมชนและสังคมที่แตกต่างกัน ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมที่แตกต่างกันให้ถูกต้องเหมาะสม ควรมีความมุ่งมั่น มีความจริงใจ อดทน เสียสละ เป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชน ควรเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำท้องถิ่นควรมีความรับผิดชอบต่อและพัฒนาชุมชนหรือสังคมที่ตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องให้เจริญก้าวหน้าเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

เพื่อออกแบบกิจกรรมการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ

จริยธรรมในการพัฒนาเป็นการฝึกอบรมคนให้มีความสามารถใหม่ และเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนารายบุคคลแต่ไม่เกี่ยวข้องกับงานปัจจุบันหรืออนาคต บุคลากรในองค์กรทำให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขัน ทำให้อยู่ในแนวหน้า ปัจจุบันเราเรียกองค์กรนี้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรที่เป็นระบบ ทำให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพและต่อเนื่อง มีการปรับบทบาทหน้าที่ การคงอยู่ขององค์กรจึงเป็นปัจจัยหลักในการสร้างหลักจริยธรรมให้แก่ผู้นำท้องถิ่นเป็นอย่างดี จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนา

หลักจริยธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อมุ่งการจัดระบบประสิทธิภาพการเรียนรู้ การดำเนินการภายในเวลาที่จำกัด เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ และการเจริญเติบโตของงาน การพัฒนามนุษย์มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอก และการศึกษาตามอัธยาศัย หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พรบ. การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ พรบ. การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553)

การพัฒนาจริยธรรมจึงเป็นหน้าที่ของผู้นำที่จะต้องศึกษาหลักคำสอนและหลักปฏิบัติธรรมะ คุณธรรม และหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติตามมา และหน้าที่สัมพันธ์กับคุณธรรม เพื่อบอกหนทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยการใช้ปัญญา และข้อเตือนใจในทางความประพฤติปฏิบัติ (พระพรหมมงคลจารย์

(ปัญญานันทะ), 2550 : 453) “เห็นคนโง่แล้วสงสาร ไปไหว้พระขอหวย มันไม่ถูก เราต้องสอนให้เขาเข้าใจ ให้ฉลาดก้าวหน้า อยากเห็นคนเจริญทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นไท เป็นมนุษย์ เป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง”

ในสังคมไทยมีหลักสูตรที่ปรากฏให้เห็นในกระบวนการอบรมคุณธรรมจริยธรรม (พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทะ), 2550: 564) “โดยมีประเพณีการบวชอย่างหนึ่งเรียกว่าการบวชเรียน ซึ่งนอกจากเปิดโอกาสให้การบวชสำหรับผู้พร้อมที่จะฝึกตนเพื่อเข้าถึงความสุขอย่างประณีตแล้ว ใช้การบวชเป็นช่องทางสำหรับการศึกษาแก่ฆราวาส ด้วยการฝึกฝนเยาวชนทั้งด้านวิชาการ ศีลธรรม และวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือในการเตรียมคนให้พร้อมเข้าสู่สังคมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหลักการและวิธีนี้ ในระหว่างที่บวชอยู่นั้น ผู้บวชย่อมรู้และตระหนักรู้ว่าตนนั้นอยู่ระหว่างการฝึกตนเอง ซึ่งถ้าตนไม่ต้องการอยู่จริงก็จะฝึกเพียงชั่วคราวเท่านั้น แล้วก็จะได้เลิกไป พระพุทธศาสนาสอนและแสดงหลักการปฏิบัติให้เรามองดูรู้เห็นและยอมรับสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของธรรมชาติที่เป็นจริง และพร้อมที่จะสนับสนุนให้ฝึกตนเพื่อก้าวหน้าองงามในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป ผู้ที่มีความพร้อมละฝึกตนอยู่ในระดับต่างกัน ต่างก็อยู่โดยรวมกันอย่างสงบสุข ปราศจากดิ และเกื้อกูลต่อกัน ส่งเสริมประโยชน์สุขอันชอบธรรมและความก้าวหน้าของกันและกันตามลำดับ ไม่ขัดแย้งบีบคั้น หรือหมิ่นแคลนกันและกัน

หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงความหมายสูงสุดในอีกรูปแบบหนึ่งที่เรชาวพุทธได้เข้าใจกันเป็นอย่างดีหรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นวิธีการในการดำเนินชีวิต เป็นความคิดอุดมคติในพระพุทธศาสนา เป็นหลักปรัชญาของพระพุทธศาสนา การศึกษาและปฏิบัติเพื่อเข้าถึงอุดมคติชีวิตของบรรพชิต พุทธปรัชญาเถรวาทเชื่อว่าสามารถดำเนินตามหลักการที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งเป็นขบวนการศึกษา ในหลักการศึกษาจะเกิดขึ้นเพราะอาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่าการแก้ปัญหาของอริยชนเป็นพื้นฐาน วิธีการแก้ปัญหาแบบอริยชนนี้เรียกว่าอริยมรรค คือ ทางดำเนินไปสู่ทางดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน

เพื่อสร้างหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ

จากการลงพื้นที่เพื่อสอบถามแบบสอบถามในเรื่องของการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ทำการประเมินตามแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้ จึงได้ออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาผู้นำตามโครงการวิจัย โดยได้มีการจัดกิจกรรมอบรมในเรื่องของความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมเรื่องสัตว์ 4 ทิศ ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของ ตนเองได้อย่างชัดเจนผ่านกิจกรรมนี้ และได้ทำการถอดบทเรียนผู้เข้าอบรม ในการให้ผู้เข้าอบรมได้รู้จักหรือได้ใช้ตนเองจากสัตว์ 4 ทิศ เพื่อจะช่วยให้เข้าใจตนเองและรู้จักตัวตนมากขึ้น รวมถึงมองเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ประกอบการตัดสินใจก่อนเลือกอาชีพและเป็นการปรับตัวก่อนที่จะไปทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแน่นอนว่า นอกจากจะได้รู้จักตัวตนตนเองแล้ว ยังได้รู้จักตัวตนของคนรอบข้างอีกด้วย กิจกรรมที่ออกแบบมาเป็นกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว แต่ผู้วิจัยได้จับหลักประเด็นต่างๆ ของผู้เข้าอบรมเพื่อเป็นพื้นที่อิสระในการนำเสนอแนวคิดในรูปแบบต่างๆ จากการถอดบทเรียนของผู้เข้าอบรมในโครงการพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ จากการจัดกิจกรรมทำให้ทราบว่าผู้นำท้องถิ่นมีความปรารถนาในเรื่องต่างๆ ตามการถอดบทเรียนจากกิจกรรมดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนควรเป็นเครื่องมือให้ความรู้ในเรื่องของการทำหน้าที่ของแต่ละส่วนงานที่มีในชุมชน หรือที่เป็นองค์กรหลัก เช่น ในส่วนงานบริหารองค์กรมีหน่วยงานใดบ้างที่ต้องทำงานร่วมกันกับหน่วยงานของเรา ตรงนี้จะต้องจัดกิจกรรมเพื่อทำความเข้าใจแก่ผู้นำท้องถิ่น และคนในชุมชนให้รู้ว่าแต่ละหน่วยงานมีความสำคัญอย่างไร บางทีมีแต่ผู้นำที่รู้ว่าหน่วยงานใดทำอะไร แต่ประชาชนในชุมชนไม่รู้เลยว่าในชุมชนของตนเองมีหน่วยงานใดบ้าง

จากการจัดกิจกรรมเรื่องของหลัก 4 ทิศ แล้วก็สร้างกิจกรรมอีกหนึ่งกิจกรรมเพื่อเป็นการดึงเอาความสามารถที่อยู่ภายในของกลุ่มผู้นำมาใช้ให้เต็มที่อย่าง 100 % โดยการจัดกิจกรรมอีกหนึ่งกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เห็นถึงตัวตน และพลังแฝงที่อยู่ลึกๆ ในจิตใจตัวเองไม่ว่าจะเรื่อง ความเห็นแก่ตัวที่ตนเองมีอยู่ การกล่าวโทษคนอื่นมากกว่าที่จะกล่าวโทษตนเอง การมองคนอื่นเป็นตัวถ่วงในการพัฒนา จากประเด็นที่กล่าวมาเป็นการสร้างให้ผู้นำมีความตระหนักรู้ถึงตนเอง และเข้าใจคนอื่นมากขึ้น จากการจัดกิจกรรมจะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชน มีความเข้าใจตนเองมากขึ้น ในที่นี้สังเกต

จากการถอดบทเรียนจากกิจกรรมที่ดำเนินขึ้น กิจกรรมสรุปการอบรมถอดเรียนผู้นำชุมชนในแต่ละด้าน เป็นกิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้ง เป็นกิจกรรมเพื่อต้องการสร้างการฟังให้แก่ผู้นำชุมชนในการรับฟังปัญหาต่างๆ จากชุมชนกิจกรรมนี้ เมื่อเข้าสู่กิจกรรมแล้ว ผู้นำชุมชนจะต้องปล่อยวางเรื่องราวต่างๆ และให้ความสนใจต่อสิ่งที่อยู่ต่อหน้า เป็นกิจกรรมเพื่อให้ผู้นำรับฟังอย่างมีสติ และรับฟังอย่างเคารพ ไม่ตีค่าไม่กล่าวโทษ แต่ให้รับฟังในสิ่งที่ผู้พูดต้องการพูดให้เราฟัง กิจกรรมนี้จากการถอดบทเรียนปรากฏได้ว่า ผู้นำสะท้อนความเป็นตัวตนได้มากจากการฟังผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ตัดสินผู้พูด

หลักจากการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำในชุมชนมีผลตอบรับเป็นที่น่าพอใจ เพราะว่าเป็นโครงการแรกในการนำเสนอเพื่อจะได้สร้างกลุ่มการพัฒนาชุมชนขึ้นมา ในแบบของการอบรมเชิงพัฒนาจริยธรรมของผู้นำชุมชน ทางผู้นำชุมชนของตำบลนาฝาย ก็ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการที่จัดขึ้น และมีความสนใจในการสานต่องานพัฒนาจริยธรรมของผู้นำชุมชนผ่านวิทยาลัยสงฆ์

ผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำท้องถิ่น ดังนั้นผู้นำสังคม ผู้นำชุมชน หรือผู้นำครอบครัวควรเป็นผู้ชี้นำหรือเป็นต้นแบบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามในด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ประชาชนควรเชื่อฟัง ปฏิบัติตาม และเข้าร่วมในพิธีกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อช่วยกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

จากการจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรของงานวิจัยด้วยเรื่องการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ปรากฏว่าการนำกระบวนการอบรมเข้าสู่รูปแบบของการทำงานตามหน้าที่อย่างมีคุณธรรมจริยธรรมจำเป็นอย่างมากที่ผู้นำจะต้อง เข้าใจและเข้าถึงรูปแบบของการบริหารแบบทิศหก และต้องมีการฟังให้มากๆ และหลังจากการจัดกิจกรรมผ่านไปจนจบ ผู้นำชุมชนได้เห็นตนเองมากขึ้นผ่านกิจกรรม เช่น เห็นว่าที่ผ่านมาตนเองตีคุณค่าก่อนเสมอโดยไม่เคยฟังคำพูดให้จบเลย

จากการถอดบทเรียนผู้วิจัยจึงเห็นว่าการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมและรูปแบบกิจกรรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้นำชุมชนมีค่าที่ที่ดี ต่อผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปเป็น

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการได้จัดกิจกรรมอบรมเพื่อถอดบทเรียนกลุ่มผู้นำชุมชนผ่านกิจกรรมทั้ง 2 จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้นำชุมชนที่ได้เข้ามาอบรม ได้เห็นตัวตนของตนเองชัดเจนขึ้น จากที่แต่ก่อนไม่เคยรับฟังเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนอย่างตั้งใจ หรือฟังเรื่องราวของชุมชนไม่จบแล้วก็สรุปเอาเอง จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้เห็นว่าผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำสังคม ผู้นำชุมชน หรือผู้นำครอบครัวควรเป็นผู้ชี้แนะเป็นต้นแบบให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ตามในด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีจิตใจที่มุ่งมั่นปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ต้องประพฤติตนเป็นคนดีเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถ ประพฤติดีปฏิบัติดี มีเหตุผลเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องเป็นแบบอย่างของสังคม เมื่อปฏิบัติหน้าที่ก็ไปทำหน้าที่ของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ไม่เลือกปฏิบัติ ทำเป็นประจำไม่เคยขาด ให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจได้ว่าเลือกเข้าไปแล้วไม่ทำให้ผิดหวังมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำตามหน้าที่ของตนเองไม่ก้าวร้าวหน้าที่ของคนอื่น ได้ส่งเสริมสนับสนุนภาพลักษณ์ของหน่วยงานราชการให้ดีขึ้น และประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม และสิ่งที่สำคัญที่สุดผู้นำชุมชนจะต้องมีการรับฟังเสียงของประชาชนอย่างตั้งใจ โดยไม่ไปตัดสินคำร้องของชุมชน แต่ต้องรับฟังอย่างตั้งใจ และเคารพต่อปัญหาที่มีเสียงร้องกล่าว

การสร้างหลักสูตรการพัฒนาจริยธรรมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้นำชุมชนได้ตระหนักรู้ในความรับผิดชอบต่อผู้นำที่ต้องจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผลและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง โดยไม่สร้างปัญหาใหม่ขึ้นมา ด้วยเหตุนี้หลักสูตรและกิจกรรมนี้จึงเป็นหลักสูตรที่ สร้างขึ้นมารเพื่อให้ผู้นำแต่ละท่านที่เข้ามาอบรมมีความตระหนักรู้ในเรื่องของการแก้ปัญหาในชุมชนอย่างแยบคาย ด้วยการแก้จากภายในเป็นสำคัญและเข้าใจในสิ่งที่ชุมชนต้องการ

การพัฒนาหลักจริยธรรมที่ต้องมีต่อคนในชุมชนจะต้องมีการพัฒนาทางด้านการรู้จักหน้าที่ของตนเองเป็นสำคัญ และพร้อมที่จะรู้จักให้และเสียสละต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนในสังคมเคารพ เป็นผู้ที่มีการรู้จัดเคารพผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รับฟังและยอมรับความเปลี่ยนแปลงได้ เคารพกฎกติกาของชุมชน รู้รักสามัคคี คนในชุมชนเป็นได้ทั้งผู้นำที่ดีและผู้ตามที่มีระเบียบวินัย ชุมชนที่มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเป็นชุมชนที่เต็มไปด้วยหลักจริยธรรม และคนในชุมชนนั้นมีศีลธรรมที่ดีงาม พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าทันสมัยเป็นอย่างดี ในชุมชนมีผู้คนมากมายหลายหน้าที่ แต่ถ้าหากทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ปัญหาเรื่องศีลธรรมจะไม่มี เพราะทุกคนรู้หน้าที่ของตนเอง มีหลักธรรมเป็นของตนเอง และมีศีลธรรมที่ดี ผู้นำต้องมีการพัฒนาหลักจริยธรรมต่อคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนอยู่อย่างสงบสุขและเป็นแบบอย่างที่ดี

หลักสูตรในการพัฒนาผู้นำในชุมชนนั้น ว่าด้วยผู้นำนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำในสังคม ผู้นำในชุมชน หรือผู้นำครอบครัวหัวหน้าครอบครัวควรเป็นผู้ชี้แนะที่ดี และเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ตามในด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีจิตใจที่มุ่งมั่นปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ต้องประพฤติตนเป็นคนดีเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถ ประพฤติดีปฏิบัติดี มีเหตุผลเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องเป็นแบบอย่างของสังคม เมื่อปฏิบัติหน้าที่ก็ไปทำหน้าที่ของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

ไม่เลือกปฏิบัติ ทำเป็นประจำไม่เคยขาด ให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจได้ว่าเลือกเข้าไปแล้วไม่ทำให้ผิดหวังมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนสมควร ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำตามหน้าที่ของตนเองไม่ก้าวร้าวหน้าที่ของคนอื่น ได้ส่งเสริมสนับสนุนภาพลักษณ์ของหน่วยงานราชการให้ดีขึ้น และประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเก็บข้อมูลและลงพื้นที่ พร้อมกับการจัดอบรมกิจกรรมในด้านต่างๆ ในเรื่องของการสร้างความมีคุณธรรมให้เกิดมีกับผู้นำชุมชน และจากการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมินั้น ผู้วิจัยเกิดข้อสังเกตเห็นได้หลายด้านด้วยกัน จึงเสนอแนะเพื่อจะได้ศึกษาต่อตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาการสร้างกระบวนการวิถีนำนาท้องถิ่น
2. ศึกษาการตรวจสอบสถานะอารมณ์ของผู้นำต่อสถานการณ์โควิด 19
3. ศึกษาผู้นำที่พึงประสงค์ของชุมชนในสถานการณ์ต่างๆ

บรรณานุกรม

- ประเวศ วะสี. (2540). **พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน,
- สิริกร ไชยมา. (2544). **ภูมิปัญญาในวิถีชีวิตชาวล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนรองกวางอนุสรณ์,
- สมัศ สุปรรณรัตน์. (2539). **ปรัชญาและแก่นสารเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลครอบครัวองค์กรชุมชนและสังคม**. วารสารวัฒนธรรมไทย. ปีที่ 33 ฉบับที่ 4 มกราคม 2539.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ปยุต ปยุตโต), (ม.ป.ป.) **หน้าที่ความเป็นกัลยาณมิตร ลักษณะเพื่อนชั่ว-เพื่อนดี**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม.
- ปัญญานันทมุนี, (ม.ป.ป). **ทางสายกลาง**. นนทบุรี: ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์.
- วิโรจ นาคนาคตรี และคณะ (2548), **ปรัชญาเบื้องต้น**, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พรบ.การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทะ). (2550). **96 ปี ปุชนียบุคคลแห่งแผ่นดินไทย**. นครปฐม: ระฆังทอง.

นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษากับการศึกษาร่วมสมัย

Innovation and Educational Technology and Contemporary Education

ศิริเดช ศรีสร้อย

Siridej Srisroi

พระมหาอุดร อุตฺโตโร (มากดี)

Phramaha Udorn Uttaro (Makdee)

ปฐิธรรม สำเนียง

Patitham Samniang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus

E-mail: siridechsrisroi@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 21 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในยุค 4.0 อันประกอบไปด้วย Social Media ที่ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ Internet of Things เป็นส่วนขยายที่เพิ่มช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์หรือวัสดุการสอน ทำให้การจัดการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่างของบุคคล และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นการสื่อสารร่วมสมัย ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นการสื่อสารสองทาง เป็นสื่อไร้ตัวตน มีต้นทุนในการเข้าถึงไม่สามารถปิดกั้นได้ และนับวันการสื่อสารแบบนี้จะพัฒนาอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนสามารถจัดคอร์สเรียนออนไลน์ได้ไม่ยาก เพราะการสนทนากับผู้เรียน การส่งไฟล์งาน การอภิปรายกลุ่มสามารถทำได้ เพียงแค่นักเรียนมี smart phone นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบ Applications ที่สะดวกและน่าสนใจโดยไม่ต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อนอีกต่อไป ยิ่งกว่านั้นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันยังเอื้อให้มีการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายทุกที่ ทุกเวลา บทบาทของครูและนักเรียนเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้สอน (passive learning) มาเป็นผู้ชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในวิธีที่แต่ละคนถนัดอย่างกระตือรือร้น (active learning) นอกจากนี้แล้วปัจจุบันเรายังมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มีการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น นวัตกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยน รูปแบบในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงการสอน

คุณธรรมจริยธรรม และสร้างเสริมทักษะให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต
เอาตัวรอดอยู่ในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา, การสื่อสารร่วมสมัย, นวัตกรรมและเทคโนโลยีร่วมสมัย

ABSTRACT

This academic article aims to explain the development of information technology that creates innovation and educational technology in the 4.0 era, including Social Media that creates learning network, Internet of Things as an extension that adds more channels to interact between learners with various devices such as mobile phones, devices or teaching materials, which makes learning management respond to individual differences and learn together effectively. This today's education management, is considered as contemporary communication that learners can learn anytime and anywhere, as a two-way communication, as an invisible medium, having a cost to access, cannot be blocked, and day by day, this type of communication will develop rapidly, teachers can organize online courses easily because conversations with students, sending work files, group discussions can be done just by students having a smart phone. In addition, learning materials are developed in the form of convenient and attractive applications without installing complicated software. Moreover, today's Internet network allows access to a variety of information anytime and anywhere, therefore the roles of teachers and learners have shifted from being an instructor (passive learning) to guiding and encouraging learners to actively learn in a way that they are comfortable with (active learning). In addition, we currently have innovations and contemporary technologies such as Computer Assisted Instruction (CAI), e-journals, online learning, etc. as the tools to expand educational opportunities, promote lifelong learning for people in all ages and all professions. Hence, teachers must adjust their teaching and learning style to be in line with the changes and it is essential to realize the teaching of morals and ethics and to develop learner's life skills that can be applied in order to survive in the digital age appropriately.

Keywords Educational Innovation and Technology, Contemporary Communication, Contemporary Innovation and Technology

1. บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศหรืออินเทอร์เน็ตเข้ามาแก้ปัญหา และช่วยส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน ส่งผลโดยตรงกับวิถีชีวิตของคนในสังคมยุคสมัยใหม่ที่จำเป็นต้องปรับตัวไปพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลโดยมีเทคโนโลยีเป็นฐานความรู้ที่อำนวยความสะดวกและเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมดิจิทัล ซึ่งสะท้อนถึง

วิธีการเรียนรู้ในปัจจุบัน ที่เทคโนโลยีดิจิทัลได้เชื่อมรอยต่อจากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ในบริบทจริง ผ่านช่องทางสื่อสาร ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และโลกออนไลน์ และเป็นตัวผลักดันที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ในมุมมองภาคการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมากและยังเป็นเครื่องมือในการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพแต่ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะเปลี่ยนรูปแบบวิธีการในการเรียนรู้ ทำให้งานที่ย่งยากง่ายขึ้น และปรับกระบวนการเรียนรู้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน แต่ก็ยังจะไม่สามารถแทนที่ครูได้ในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น การศึกษา ถึงการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่างๆ ทั้งในด้านลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป อันเป็นผลมาจากเทคโนโลยีดิจิทัล รวมไปถึงผลสะท้อนของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการจัดการเรียนการสอนในยุคสมัยปัจจุบันและในอนาคตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ทราบถึงแนวทางในการปรับเปลี่ยนวิธีการรูปแบบในการเรียนการสอน และรวมไปถึงการปรับตัวของครูผู้สอนให้เหมาะสมตามรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนและทำความเข้าใจนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและมีคุณธรรมที่จำเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

2. นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในยุค 4.0

สังคมโลกได้วิวัฒนาการมาตามลำดับสืบเนื่องจากการที่มนุษย์ได้คิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ให้สามารถดำรงชีวิตรอดได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขสบายตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งวิวัฒนาการของสังคมโลกออกได้เป็น 4 ยุค ตามลำดับ ดังนี้

การศึกษาไทย 1.0 เป็นยุคการศึกษาเพื่อสร้างนักปกครองเป็นการศึกษาสำหรับชนชั้นสูงในสังคม โดยมีการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการให้กับบุตรหลานชนชั้นปกครอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นนักปกครองในรุ่นต่อไป การศึกษาในยุคนี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย มีการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มเท่านั้น รูปแบบการจัดการศึกษาเป็นแบบบอกความรู้จากผู้สอน

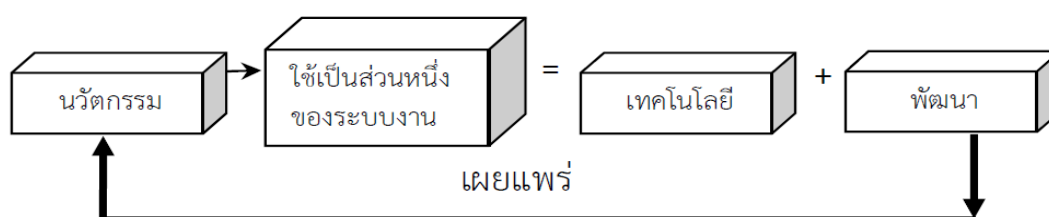
การศึกษาไทย 2.0 เป็นยุคแห่งการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างขึ้น เพื่อผลิตกำลังคนป้อนเข้าสู่ระบบราชการที่นับวันจะขยายขอบเขตงานเพิ่มมากขึ้นตามความเจริญและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ในยุคนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาเริ่มมีระบบโรงเรียน แต่ยังเป็นการเรียนรู้แบบบอกความรู้จากผู้สอนอยู่เช่นเดิม

การศึกษาไทย 3.0 เป็นยุคที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีอุตสาหกรรมเบาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาในยุคนี้จึงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนป้อนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม มีการผลิตบัณฑิตมากจนเกินความต้องการของสายงานเป็นเหตุให้เกิดความตกต่ำของบัณฑิตในทุกระดับ ทุกสถาบันการผลิต โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นแบบทางการเหมือนสายพานการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม

การศึกษาไทย 4.0 การศึกษายุคนี้ เป็นการศึกษาเพื่อการสร้างนวัตกรรม เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นการศึกษาเพื่อสังคมที่คนที่ได้รับการศึกษานั้นต้องหันมาช่วยเหลือสังคมอย่างจริงจังและกว้างขวาง โดยที่ไม่ใช่การศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์เดียวดังเช่นที่ผ่านมา และการจัดการศึกษาต้องบูรณาการทั้งศาสตร์ ศิลป์ ชีวิต และเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างคนที่สังคมต้องการได้ในทุกมิติและมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่

หลากหลาย สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยครูอาจจะไม่มีความจำเป็น หรือถ้าต้องมีก็ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทไปอย่างมาก

ในปัจจุบัน นวัตกรรมถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของระบบงาน เช่น โรงเรียนมีการนำเครื่องฉายข้ามศีรษะมาใช้ในการเรียนการสอน สิ่งนั้นก็กลายเป็นนวัตกรรมไป และนวัตกรรมนั้นเมื่อถูกใช้จนเป็นปกติวิสัยเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานก็จะกลายเป็นเทคโนโลยีไปอีกเป็นวัฏจักรหมุนเวียนไป

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมและเทคโนโลยี

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ได้ปรับเปลี่ยนจากระบบการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้บรรยายแต่ผู้เดียว มาเป็นการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการสอน (วิจารณ์ พานิช, 2556: 27) เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการใช้โซเชียลมีเดียในการเรียนการสอน เป็นเรื่องสำคัญในปัจจุบันที่ครูผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเป็นเทคนิคที่จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกทางหนึ่งด้วย (กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, 2564) การใช้ Social Media ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการส่งเสริมและผลักดันให้ครูสามารถนำเอาเครื่องมือออนไลน์ที่มีอยู่บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเรียนรู้ให้เกิดเป็นเครือข่ายและเกิดความร่วมมือกันระหว่างครูกับครู นักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบไม่มีที่สิ้นสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555: 68)

เครื่องมือออนไลน์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายบนอินเทอร์เน็ตนั้น มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้งานที่แตกต่างกัน การนำ Social Media มาใช้ร่วมกันในหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้นมีหลายประการ แต่มีเหตุผล 2 ประการ ที่สำคัญ ได้แก่

1. สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น Blog Wikis Facebook Twitter MSN LinkedIn Ficker etc เป็นสื่อที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการนำเอาสื่อประเภทเหล่านี้เข้ามาใช้ในโรงเรียนจะสนองต่อจุดประสงค์สำคัญและเป้าหมายที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้

2. การนำเอาสื่อโซเชียลมีเดียมาใช้ในโรงเรียน ยังเป็นการจำกัดช่องทางและมีความเหมาะสม (Kommers, P., 2564)

ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่นำมาใช้ในในวงการศึกษาหรือการเรียนการสอนในปัจจุบันมีหลายประเภท (Mason, R. and Rennie, F., 2551: 61) ที่สำคัญ ได้แก่

ตารางที่ 1 ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media)

1. Blogs / Weblogs	11. e-Books
2. Wikis	12. Instant Messaging
3. Podcasts	13. Skype
4. e-Portfolios	14. Games
5. Social Networking	15. Mashups
6. Social Bookmarking	16. Mobile Learning
7. Photo Sharing	17. RSS Feeds
8. Second Life	18. You Tube
9. Online Forums	19. Audio Graphics
10. Video Messaging	

สื่อโซเชียลมีเดียดังกล่าวมานั้น เป็นสื่อโซเชียลมีเดียที่กำลังมีบทบาทสำคัญต่อผู้ใช้ในการสื่อสารและเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาเรียนรู้ในรูปแบบหรือลักษณะต่างๆ ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้ (1) การตีพิมพ์ เช่น บล็อก วิดีโอ เว็บไซต์ที่ให้ทุกคนโพสต์ข่าวหรือข้อความ (2) การแบ่งปัน เช่น วิดีโอ รูปภาพ ดนตรี ลิงค์ (3) การอภิปราย เช่น การเสวนา โปรแกรมการสนทนาออนไลน์ (4) เครือข่ายสังคม เครือข่ายสังคมโดยทั่วไป และเครือข่ายสังคมเฉพาะด้าน (5) การตีพิมพ์แบบไมโคร เช่น ไมโครบล็อก และ (6) เครื่องมือที่รวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่งโซเชียลมีเดียเข้าด้วยกัน (Social Aggregation Tools)

Internet of Things

เทคโนโลยี Internet of Things หรือเรียกย่อๆ ว่า IoT ซึ่งรวมไปถึงเซนเซอร์และอุปกรณ์สมองกลฝังตัวสามารถนำมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพได้ในทุกๆ กระบวนการ คือ หัวใจสำคัญที่จะผลักดันให้เทคโนโลยีนี้เติบโตและถูกนำไปใช้งานในทุกธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เราจะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ภายในทศวรรษที่จะมาถึงอย่างแน่นอน

ทางการศึกษา Internet of Things จึงเป็นส่วนขยายที่เพิ่มช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์หรือวัสดุการสอนฯ (Kevin Ashton, 2552: 97-114) Internet of Things เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญ ที่จะเป็เครื่องมือในการช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ผู้เรียนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันแต่ละบุคคล สามารถเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเชื่อมต่อ สื่อสาร การเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลต่างๆ ได้ตลอดเวลาในการนำ Internet of Things หรือเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ มาใช้งาน เนื่องด้วยมีข้อมูลมากมายที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและข้อมูลมากมายเหล่านั้นส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสามารถนำมาใช้ในการปฏิสัมพันธ์ได้หลากหลายรูปแบบจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำมาจัดระบบข้อมูลได้จำนวนมากมาย ซึ่งเป็ประโยชน์ต่อการออกแบบการเรียนการสอน ข้อมูลทางการศึกษาที่อยู่จำนวนมากสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการนำ Internet of Things มาใช้งานอย่างเหมาะสม

จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ดังกล่าวมานี้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 มีแนวทางของการจัดการศึกษาของไทยที่มีแนวโน้มของการมุ่งสู่การขับเคลื่อนไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ในหลายด้าน ประกอบด้วยด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และด้านการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมุ่งเข้าสู่อาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และทักษะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการ รวมทั้งเป็นการวางรากฐานการศึกษาของไทยให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

3. การสื่อสารร่วมสมัย

การศึกษาในยุคนี้จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งจะอยู่ในรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อสืบค้นข้อมูลหรือศึกษาเล่าเรียน จากแหล่งข้อมูลบน internet ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่จากทั่วทุกมุมโลก เพื่อนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยผู้สอนหน้าที่เหมือนโค้ชที่ชี้นำแนวทางที่ถูกต้องแก่นักเรียน และปัจจุบันการศึกษาไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ภายในสถานศึกษาอีกต่อไป การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาร่วมสมัย โดยมีคุณลักษณะเฉพาะ 7 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. เป็นการสื่อสารสองทาง
2. ไม่จำกัดพื้นที่และเวลาในการสื่อสาร
3. เป็นสื่อไร้ตัวตนไม่มีเจ้าของ (Anonymous)
4. มีต้นทุนในการเข้าถึงสูง
5. ไม่สามารถปิดกั้นได้
6. เป็นกระแสที่ไหลไม่หยุดยั้ง สื่อหลักรัฐและผู้มีอำนาจต้องปรับตัวให้ทัน
7. ไม่ได้รับการยอมรับในฐานะสื่อ (มูลนิธิสื่อเพื่อการศึกษาของชุมชน, 2554: 147)

3.1 Applications

ปัจจุบันแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา กำลังมีบทบาทและความสำคัญในการเรียนการสอนนักเรียน อีกทั้งรัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการใช้สื่อสมัยใหม่ (New Media) ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและนักศึกษา จึงมีการสร้างแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาขึ้นมามากมาย แอปพลิเคชันหมายถึง เป็นโปรแกรมที่ออกแบบมาช่วยให้สามารถทำสิ่งต่างๆ เช่น สร้างเอกสาร แก้ไขรูปภาพ และฟังเพลงได้ โดยไม่จำเป็นต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อน ในปัจจุบันเว็บไซต์มีฟังก์ชันการทำงานที่มีประสิทธิภาพหลากหลายที่จะได้รับจากแอปพลิเคชันบนเดสก์ท็อปในคอมพิวเตอร์ ซึ่งเรียกรายการเหล่านี้ว่า แอปพลิเคชันที่มีประสิทธิภาพ หรือเรียกสั้นๆ ว่า “แอป” (จักรชัย โสอินทร์, 2554: 34)

3.2 Internet

อินเทอร์เน็ต (Internet) คือ เครือข่ายของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันมาจากคำว่า Inter Connection Network อินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีขนาดใหญ่ เครื่องคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องทั่วโลก สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ ลักษณะของระบบอินเทอร์เน็ต เป็นเสมือนใยแมงมุม

ที่ครอบคลุมทั่วโลก ในแต่ละจุดที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตนั้น สามารถสื่อสารกันได้หลายเส้นทาง การประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีการสืบค้นข้อมูล การสนทนา การอภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทั้งระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างผู้เรียนเอง สำคัญต่อการศึกษามีดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษา สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลาย โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา (Anywhere & Anytime)
2. พัฒนาการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ได้ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางในการให้การบ้าน รับการบ้าน และตรวจส่งคืนการบ้าน ในขณะเดียวกันการสื่อสารระหว่างนักเรียนสามารถช่วยส่งเสริมการทำงานกลุ่ม การปรึกษาหารือกับครูและเพื่อนนักเรียนในเชิงวิชาการตลอดจนการติดต่อกับเพื่อนทั้งในและต่างประเทศ
3. เปลี่ยนบทบาทของครูและนักเรียน การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนจะทำให้บทบาทของครูปรับเปลี่ยนไปจากการเน้นความเป็น “ผู้สอน” มาเป็น “ผู้แนะนำ” มากขึ้นในขณะที่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจะเป็นการเรียนรู้ “เชิงรุก” มากขึ้น เนื่องจากฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยบวกที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนสามารถเรียน และค้นคว้าได้ด้วยตนเอง (independent learning) ได้สะดวกรวดเร็ว และมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักว่า บทบาทและรูปแบบที่จะปรับเปลี่ยนไปนี้จะต้องมีการเตรียมการที่ดีควบคู่ไปด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วน of ครูที่จะต้องวางแผนการ “ชี้แนะ” ให้รัดกุม เพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กมีประสิทธิภาพดีขึ้น ปรับจากการเรียนตามครูสอน (passive learning) มาเป็นการเรียนรู้วิธีเรียน (learning how to learn) และเป็นการเรียนด้วยความอยากรู้ (active learning) อย่างมีทิศทาง (ความสำคัญของอินเทอร์เน็ตด้านการศึกษา, 2564)

3.3 คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assistant Instruction)

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction: CAI) เป็นกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ CAI ย่อมาจากคำว่า COMPUTER-ASSISTED หรือ AIDED INSTRUCTION คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) หมายถึง สื่อการเรียนการสอนทางคอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้ความสามารถของคอมพิวเตอร์ในการนำเสนอสื่อประสม อันได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง กราฟิก แผนภูมิกราฟ วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียน หรือองค์ความรู้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงในห้องเรียนมากที่สุด

3.4 E-books

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถนำเสนอข้อมูลได้ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียง ผ่านคอมพิวเตอร์โดยการเชื่อมโยงข้อมูลที่สัมพันธ์ของเนื้อหาที่อยู่ในแฟ้มเดียวกันหรืออยู่ในแฟ้มเข้าด้วยกันโดยไม่จำกัดว่าจะเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบใด หากเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นตัวอักษรหรือตัวเลข เรียกว่า ไฮเปอร์เท็กซ์ (hypertext) และถ้าหากข้อมูลนั้นรวมถึงเสียงและภาพเคลื่อนไหวด้วยก็เรียกว่า สื่อประสมไฮเปอร์มีเดีย (hypermedia) (ปิลันธนา สงวนบุญญพงษ์, 2542: 20)

3.5 E-Journal วารสารอิเล็กทรอนิกส์

วารสารอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง วารสารรูปแบบใหม่ที่มีการจัดเก็บบันทึก และพิมพ์เผยแพร่สารนิเทศทางวิชาการไว้ในรูปแฟ้มคอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีกำหนดออกแน่นอนสม่ำเสมอ โดยสามารถเข้าถึงสืบค้นข้อมูล และสั่งซื้อหรือบอกรับเป็นสมาชิกได้จากฐานข้อมูลซีดี-รอม ฐานข้อมูลออนไลน์ และเครือข่ายคอมพิวเตอร์

3.6 E-Learning

เป็นการจัดการเรียนการสอน ในรูปแบบเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้ร่วมกับเนื้อหาที่เป็นสื่อประสม ร่วมกับระบบจัดการเรียนการสอน (LMS) ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกัน โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนจัดการระบบ ส่วนของเนื้อหาการนำเสนอเนื้อหาหรือการจัดการเรียน เครื่องมือช่วยจัดการเรียน การปฏิสัมพันธ์ และกระบวนการในการเรียน ทำให้ไม่มีขีดจำกัดทางการเรียนในระยะทางเวลา และสถานที่ ทำให้ตอบสนองต่อความสนใจและความสามารถของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3.7 E-University

E-University หมายถึง มหาวิทยาลัยที่ใช้ไอทีเข้าช่วยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย โดยเน้นการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงให้เกิดกิจกรรมต่างๆ แบบออนไลน์ใช้ข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก และกระจายการใช้งานอย่างทั่วถึง ประกอบด้วยการใช้ไอทีเพื่อการเรียนการสอนและระบบการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Asynchronous System) ในระบบการเรียนการสอนแบบซิงโครนัส เน้นการจัดตารางสอน การเรียนรู้ในห้องเรียน มีระบบเชื่อมโยงกับเครือข่าย และต่อเข้าสู่อินเทอร์เน็ต ตั้งแต่การเรียนแบบ Web base learning การเรียกใช้ Teaching Material การนำเสนอด้วยภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การสร้างแบบจำลองต่างๆ เน้นผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนที่ใดก็ได้ขอให้เข้าถึงเครือข่ายได้ ผู้เรียนเรียกเข้าได้จากทุกหนทุกแห่งแม้อยู่ที่บ้านและเรียกเวลาใดก็ได้ มีระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย มีโฮมเพจประจำวิชาผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัด ทำรายงานผ่านโฮมเพจของตน ใช้ระบบ chat พูดคุยในวิชาการตามห้องคุยที่กำหนดมี Web board ให้ได้ตอบในวิชาการที่เรียน ใช้ระบบอีเมลในการส่งคำถามคำตอบหรือสื่อสารต่างๆ

3.8 Mass Open online Course (MOOC) ฯลฯ

การเรียนการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ Massive Open Online Courses : MOOC เป็นรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นห้องเรียนออนไลน์ที่มีขนาดใหญ่สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าเรียนในสาขาที่ตนเองต้องการพัฒนา โดยมีองค์ประกอบ (ชโรชินี ชัยมินทร์, 2562: 46-70) ได้แก่ วิดีโอการสอนบรรยายเนื้อหาและการยกตัวอย่างประกอบเอกสารการสอนแบบออนไลน์ การตอบโต้แสดงความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้เรียนการประเมินผลการเรียนและการทดสอบ ผลจากการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ MOOC ที่มีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ MOOC มีประเด็นที่สำคัญที่ต้องมีการพัฒนาต่อจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (วณิชา พิงชมภู, ญัฐธยาน์ สุวรรณคุณหาสน์ และบำเหน็จ แสงรัตน์, 2560: 103 -110)

3.9 วิธีการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์ได้ เช่น

โปรแกรม Zoom โปรแกรม Google Meeting Hangout เป็นต้น ซึ่งเป็นโปรแกรมการประชุมวิดีโอทางไกลที่ผู้สอนสามารถเตรียมเอกสารประกอบการสอน เช่น PowerPoint วิดีโอ รูปภาพ เอกสารการสอนในรูปของไฟล์ Word Excel เป็นต้น โดยที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนได้ รวมทั้งสามารถบันทึกไฟล์ภายหลังการสอนเพื่อให้สามารถเรียนย้อนหลังได้ (อิสระ กุลวุฒิ สุริพร อนุศาสนนันท์ และสมพงษ์ ปั่นหุ่น, 2560: 21-33)

3.10 การสอนด้วยรูปแบบ Modular Object Oriented Dynamic Learning

Environment (Moodle) ซึ่งเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนแบบเปิดเสมือนห้องเรียนจริงทำให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันได้ โดยผู้สอนสามารถออกแบบเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้แบบทดสอบ ช่องทางมอบหมายงานและการส่งงาน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างห้องสำหรับการตอบโต้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันด้วยกระบวนการต่างๆ ข้างต้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องมีการวิเคราะห์ถึงหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อออกแบบการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ ผู้เรียน สามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดองค์ความรู้ใหม่และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายให้ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบการสอนให้มีผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

การสื่อสารร่วมสมัย ดังที่กล่าวมานี้ เป็นการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งจะอยู่ในรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อสืบค้นข้อมูลหรือศึกษาเล่าเรียนจากแหล่งข้อมูลบน internet ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่จากทั่วทุกมุมโลก เพื่อนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยผู้สอนทำหน้าที่เหมือนโค้ชที่ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องแก่นักเรียน และปัจจุบันการศึกษาไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ภายในสถานศึกษาอีกต่อไป เพราะสามารถศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาพร้อมสมัย ซึ่งหากเป็นยุค Education 4.0 จะต้องมีเทคโนโลยีและ internet เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะไม่ว่าจะเป็นสิ่งใด ก็จะถูกอัปโหลดลงใน internet ทั้งหมด กล่าวคือสิ่งใดๆ จากสมัยใดสมัยหนึ่งหากผ่านช่วงเวลานั้นไปแล้วหรือล้าสมัยไปแล้ว ข้อมูลนั้นก็ยังคงอยู่ในอินเทอร์เน็ตและ หากวันใดข้อมูลนั้นสามารถนำมาใช้ได้ก็จะถูกดาวน์โหลดมาใช้อีกครั้ง

4. นวัตกรรมและเทคโนโลยีร่วมสมัย

ปัจจุบันการศึกษาก้าวเข้าสู่โลกแห่งเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนก็เปลี่ยนไปในรูปการพัฒนาระบบงานคอมพิวเตอร์ ระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ และพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบันนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความยืดหยุ่นปรับตัวทักษะการเรียนรู้และการทำงานของผู้เรียนตามลักษณะรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปตามช่วงวัย สามารถจำแนกประเภทอายุตามช่วงวัย (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561: 154)

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน คือ การส่งเสริมหรือจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านความรู้ เจตคติและทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนถือเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนการสอนความตระหนักถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีความเฉพาะเป็นส่วนบุคคล (Personalized Learning) คือ การให้ทางเลือกในการนำเสนอสาระความรู้และการจัดการสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่สามารถตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ (Learning style) ที่หลากหลายในผู้เรียนแต่ละบุคคลได้ ผู้เรียนแต่ละคนจะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างตามธรรมชาตินิสัยและวิธีการซึมซับ ประมวลผลและเก็บรักษาข้อมูลหรือทักษะใหม่ๆ ภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบันได้อย่างมียืดหยุ่น (สุภาณี เสงศรี, 2561: 206)

4.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามความต้องการของตนโดยวิธีที่ตนเองถนัดทำให้ความรู้ที่ได้มีความหมาย เป็นความรู้ที่คงทนเพราะเกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติและคิดวางแผนในการเรียนรู้อย่างเป็นระบบด้วยตัวของผู้เรียนเองเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาสติปัญญา ความมีเหตุผล ความคิดที่เป็นระบบระเบียบ ไม่ยอมรับหรือเชื่อสิ่งใดง่ายหากยังไม่ได้พิสูจน์หรือคิดหาเหตุผลประกอบ “การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Directed Learning) จึงเป็นการพัฒนาบุคลากรอีกวิธีหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

4.2 เรียนทางไกล

การศึกษาทางไกล (Distance Education) หมายถึง ระบบการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน แต่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยอาศัยสื่อการสอนในลักษณะของสื่อประสม การศึกษาทางไกลเป็นการเพิ่มทางเลือกในการกระจายโอกาส และยกระดับการศึกษาของผู้เรียน เป็นตัวการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และการจัดการศึกษาของสังคมในปัจจุบันและอนาคตช่วยสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพขณะเดียวกันก็ช่วยลดอุปสรรคด้านทรัพยากร สถานที่ เวลา และบุคลากร ช่วยลดภาระของครูทั้งในด้านการเตรียมการ การใช้เวลา และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

5. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่องนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษากับการศึกษาร่วมสมัยผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิดของพระมหาอุดร อุตตโร (2565) เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ที่นำมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จึงมีความคิดเห็นว่าการจะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารการศึกษาจะต้องจัดหาทรัพยากรบริหาร นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาให้พร้อม จะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ครูในยุคดิจิทัลต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องพัฒนาทักษะ บทบาทหน้าที่ มาตรฐานการใช้สื่อในการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนออนไลน์ยุคใหม่ (MOOC) เป็นการศึกษาทางไกล มุ่งส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ร่วมกันและ

การสื่อสารการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Google+ Facebook Twitter หรือ Wikipedia ซึ่งเป็นแหล่งรวมกลุ่มผู้คนในแหล่งของความรู้ที่เปิดสาธารณะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่งต่างๆ ร่วมกัน และรูปแบบการสอนโดยใช้แอปพลิเคชันทำให้ครูผู้สอนมีเวลามากขึ้นในการเตรียมการสอนได้เต็มที่ การสอนง่ายขึ้น ลดเวลาในการสอนน้อยลงสามารถเพิ่มเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการสอนมากขึ้นและการสอนในรูปแบบใหม่ที่ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการสอนหรือการทำกิจกรรมในรายวิชาทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ครูจึงจำเป็นในฐานะผู้กระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนอยากเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น และเป็นผู้คอยส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดในตัวผู้เรียนควบคู่ไปพร้อมกันนักเรียนซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาจะต้องเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาและพัฒนาวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของตนให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ควบคู่กับการพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน สรุปมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 บทบาทของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการเรียนการสอน
โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในยุค 4.0

บรรณานุกรม

- กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์. รูปแบบ/วิธีการนำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์มาบูรณาการในการจัดการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/9PaIK> [30 กันยายน 2564].
- ความสำคัญของอินเทอร์เน็ตด้านการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/MGPgE> [3 ตุลาคม 2564].
- ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2561). การออกแบบการเรียนรู้แนวดิจิทัล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชโรชินี ชัยมินทร์. (2562). MOOC: เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 1(1): 46-70.

- ปิลันธนา สงวนบุญญพงษ์. (2542). **การพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสม เรื่องสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี). (2565). **นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- พรเทพ เมืองแมน. (2544). **การออกแบบและพัฒนา CAI Multimedia ด้วย Author ware**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วณิชา พึ่งชมภู, ณัฐธยาน์ สุวรรณคฤหาสน์ และบำเหน็จ แสงรัตน์. (2560). **การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา พยาบาล: การสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชนในกระบวนวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ**. วารสารพยาบาลสาร. 44 (พิเศษ): 103-110.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล. วิธีการจัดการห้องเรียน Virtual Classroom ด้วยโปรแกรม ZOOM (สำหรับผู้สอน). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/oanXd> [6 ตุลาคม 2564].
- สุภาณี เส็งศรี. (2561). **วิธีวิทยาการสอนคอมพิวเตอร์: สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสาระเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อิสระ กุลวุฒิ สุริพร อนุศาสนนันท์ และสมพงษ์ ปั่นหุ่น. (2560). **รูปแบบการประเมินผลระหว่างเรียน**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 10(2): 21-33.
- Academic Library: A Management Handbook. (1988). USA: Greenween Press.
- Kommers, P. **Social Media for Learning by Means of ICT**. [Online]. Retrieved from: <https://shorturl.asia/DLZrE> [29 กันยายน 2564].
- Mason, R. and Rennie. F. (2000). **E-Learning and Social Networking Handbook: Resources for Higher Education**. New York: Routledge.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม

Participative Administration between Home, Temples and Schools Affecting
to the Effectiveness of School under Nakhonpathom Primary Educational
Service Area Office

กัญญนันท์ สิริคุปต์ธรานนท์

Kanyanan Sirikubtharanon

วิทยาลัยทองสุข

Thongsook College

E-mail: kanyanansiri1@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 (2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 และ (3) เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ผู้บริหารครูและกรรมการสถานศึกษา จำนวน 92 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 552 คน

ผลการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผน การติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน การพัฒนาปรับปรุง และการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตามลำดับ และประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและ การบริหารงานทั่วไปตามลำดับ และการทดสอบความสัมพันธภาพ พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการวางแผน สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการ ($r = 0.79$) และการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการติดตามและประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($r = 0.76$) นอกนั้น

ไม่มีความสัมพันธ์กัน สรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการวางแผน และด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 2

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, บ้าน วัด โรงเรียน, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The purpose of this study was to (1) study participative Administration between home, temples and schools under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2. (2) study the effectiveness of School under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 and (3) study participative administration between home, temples and schools affecting to the effectiveness of School under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 92 primary schools under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2, with 552 respondents.

The results showed that participative administration between home, temples and schools under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 in overall was at a high level. They were classified into descending order, planning, monitoring and evaluation of operations, development, updating and finding problems and causes of problems, respectively, and the efficiency of schools under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 in overall was in high level. Sort by descending order is academic administration. budget administration human resources administration, general administration, respectively, The relationship testing found that participatory administration using planning strategies related with the efficiency of the school academic administration ($r = 0.79$) and participative administration affecting to the effectiveness of school under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 in the budget administration aspect ($r = 0.76$). Conclusions that participative administration effectiveness of schools under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 in academic administration aspect and budget administration aspect affecting to the effectiveness of school under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2.

Keyword: participative, home temples and schools, effectiveness

1. บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นการจัดการศึกษาโดยชุมชนหรือท้องถิ่นมีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของการจัดการศึกษาการถ่ายทอดความรู้โดยพระสงฆ์เป็นหลักรวมทั้งผู้อาวุโส บิดามารดา ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ เป็นต้น ได้ร่วมกันทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนความรู้ต่างๆ แก่บุตรหลานของตนเองด้วยจึงเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เยาวชนไทยสมัยก่อนจึงได้รับทั้งภูมิธรรม

และภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัด หรือพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่เคียงคู่มากับชาติไทยเป็นรากฐานของระบบจริยธรรมของสังคมไทยที่เป็นที่ยอมรับยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานกันต่อๆ มา ด้วยเหตุนี้วัดและบ้านจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ได้ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคมไทยในอดีต (เยาวภา ประคองศิลป์, 2551: 1)

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2464 ในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงเกิดรูปแบบของการให้การศึกษาแบบใหม่ในระบบโรงเรียนซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง นโยบายและหลักสูตรกระทรวงจะเป็นผู้สั่งการลงมาตามลำดับขั้นตอนจนถึงระดับสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษาในลักษณะเช่นนี้ดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบันโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดมาตรฐานการศึกษาที่เป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศและเน้นการส่งเสริมความรู้สมัยใหม่ จึงทำให้ละเลยความเป็นชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชีวิตจริงจึงไม่สอดคล้องกับชีวิตในโรงเรียน สังคม วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่เคยผูกพันกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ก็เปลี่ยนแปลงไป (เยาวภา ประคองศิลป์, 2551: 1)

การบริหารสถานศึกษาของไทยในปัจจุบัน(ทิวดี ศรีดำรง, 2558:41) ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของหลักการ ความมุ่งหมาย แนวนโยบายและแนวทางในการบริหาร เพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย ให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ เหมาะแก่กาลเวลาและบริบทของสังคมไทย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรและการบริหารงานทั่วไปคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หากต้องการประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาให้ครอบคลุมให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้ดีขึ้นนั้น จึงควรประเมินผลการบริหารงานทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน (ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ, 2555: 25) ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่ดีของชาติ การบริหารการศึกษาในโรงเรียนเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ดีขึ้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่อนาคตที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติในปัจจุบันจึงจำเป็นที่จะพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูที่จะต้องขับเคลื่อนพลังการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ คือ การบริหารแบบบวร คำว่า “บวร” ไม่ได้มีความหมายตามพจนานุกรมไทยที่แปลว่า ประเสริฐ, ล้ำเลิศ เท่านั้น แต่มันมีที่มาจาก “บ” คือ บ้าน

บ้านที่มีชาวบ้าน มีคนอาศัยอยู่ผู้ที่สืบสานวัฒนธรรม ศาสนา และซึมซับคำสอนจากพระสงฆ์ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้พระพุทธศาสนาได้ยั่งยืนยาวนานอย่างถึงแก่นแท้ “ว” คือ วัด วัดที่มีพระสงฆ์ ผู้ที่อาสาจะละกิเลสทางโลกมาศึกษาพระธรรม เพื่อเผยแผ่หลักพุทธศาสนาให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงการดำรงชีวิตอย่างสงบ เป็นสุข และ “ร” คือ โรงเรียน เดิมทีแหล่งที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ นั่นคือวัด ต่อมาได้แยกออกมาเป็นโรงเรียนที่เป็นสถานที่ให้การศึกษาโดยตรงต่อทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งปัจจุบันยังมีโรงเรียนอีกหลายแห่งที่ยังมีชื่อวัดเป็นชื่อโรงเรียนอยู่ ดังนั้น คำว่า “บวร” จึงไม่ใช่เพียงคำประกอบที่ใช้เรียกสถานที่ต่างๆ เท่านั้นมันมีที่มาถึงสังคมที่เกื้อกูล ส่งเสริม ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในวงเวียนสังคมนั้นๆ ความเจริญที่แท้จริงของสังคมที่จะมีความสุข จึงจะสมบูรณ์แบบ

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษาแห่งชาติ ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ การศึกษาที่มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรต่างๆ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ (มาตราที่ 8 และ 9) จากหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษานี้ แสดงถึงการให้ความสำคัญแก่ชุมชนที่จะเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้นและหลักการดังกล่าวมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นในมาตรา 40 ที่กำหนดให้มีกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระสงฆ์และ/หรือ ผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ แม้ว่าปัจจุบันพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในด้านต่างๆ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ค่อยมีความชัดเจนในบทบาทและการดำเนินงานมากนักแต่ก็ส่งผลให้ชุมชนและโรงเรียนจำเป็นต้องหันกลับมาทบทวนบทบาท หน้าที่และความสำคัญซึ่งกันและกันอีกครั้งหนึ่ง

โรงเรียนมีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ขณะเดียวกันชุมชนก็มีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของสังคมและภาระหน้าที่ที่จะให้การอบรมกล่อมเกลาก่อสมาชิกในสังคมซึ่งรวมถึงเยาวชนด้วยเพื่อให้รู้จักกฎเกณฑ์ แบบแผนของสังคมในวิถีชีวิตที่เป็นจริงเพื่อให้เยาวชนรู้จักบทบาทของตนเองและผู้อื่น ในประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ อุทัย ดุลยเกษมและอรศรีงามวิทย์ทางพงศ์(เยาวภา ประคองศิลป์, 2551:2) ที่เสนอแนวคิดเรื่องกระบวนการศึกษาของชุมชน มีส่วนสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนว่า ฐานการเรียนรู้ แหล่งให้การศึกษาเรียนรู้ มีอยู่รอบตัวทั้งในครอบครัว ในชุมชน ในวัด ในเมือง ในธรรมชาติ ฯลฯ เช่นเดียวกับผู้ให้การเรียนรู้มีมากมายหลากหลาย ทั้งพ่อ แม่ ปู่ย่าตายาย พี่ป้าน้าอา เพื่อนพระ นักบวช ผู้นำศาสนา ครูช่าง พ่อค้า หมอพื้นบ้าน แม้กระทั่งต้นไม้ สัตว์ป่าสัตว์เลื้อย ฯลฯ เป็นกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในวิถีชีวิตของบุคคลอย่างไม่เป็นทางการ มีผลให้บุคคล (เด็ก) สังเกตความรู้ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ในเรื่องต่างๆ จนสามารถดำรงชีวิต และเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชนได้รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ตนเรียนรู้ไปสู่ผู้อื่นด้วย ขณะเดียวกันความเข้มแข็งของชุมชนก็ขึ้นอยู่กับค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ที่สมาชิกในสังคม ชุมชนยึดถือปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่ง ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมแบบร่วมมือและหลักของการอยู่ร่วมกันของผู้คน ในสังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ นำมาซึ่งความสงบสุขของชุมชนโดยสังคมหนึ่งๆ ถ้าโรงเรียนกับบ้านรู้กันและร่วมมือกัน เช่น โรงเรียนสั่งสอนแนะนำ หรือพูดอะไร บ้านและวัดเสริม ขยายเน้นย้ำในเรื่องนั้นได้ บ้านและวัดแนะนำเอื้ออ้ำง พูดอะไร เด็กไปโรงเรียนก็ถามเพิ่มเติมได้หรือโรงเรียนก็อาจเอามาชี้แจงเสริมขยายเน้นย้ำได้ โดยที่ทั้งทางโรงเรียน บ้าน และวัดได้มีส่วนร่วมอยู่ในระบบจริยศึกษาอย่างกลมกลืนเป็นอันเดียว แต่ถ้าโรงเรียนใช้ระบบจริยธรรมแตกต่างออกไป ใช้คำศัพท์ถ้อยคำคนละอย่าง นอกจากบ้านและวัด หรือชุมชนอื่นทั้งหมดจะช่วยเหลือ เสริมต่ออะไรก็ไม่ได้ และเด็กไม่สามารถรับเอาประโยชน์ที่พึงได้จากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนแล้ว โรงเรียนก็จะทำงานของตนไปแต่เพียงลำพังผู้เดียวโดดเดี่ยว แปรกแยกจากชุมชน เข้ากับชุมชนไม่ได้ หรืออาจถึงกับขัดแย้งกัน ผลสุดท้าย คือ จริยศึกษาที่ล้มเหลว มองในวงกว้างก็คือสภาพที่การศึกษาในโรงเรียนกับวิถีชีวิตชุมชนนอกโรงเรียนไม่กลมกลืนไม่เกื้อกูลกันโรงเรียนไม่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและไม่ไปด้วยกันกับชุมชน

การบริหารการศึกษาในรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์ “วัด-บ้าน-โรงเรียน” หรือที่เรียกว่า “บวร” กลับมาสู่สังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง เป็นรูปแบบที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมคิดร่วมออกแบบ ทั้งหลักสูตรเนื้อหาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมองเป้าหมายหลักไปที่ผู้เรียน คือ “เด็ก” และพยายามจะสร้างสรรค์ความสุขให้กับการเรียนรู้ และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้มากกว่าการก้าวหน้าทางความรู้เพียงอย่างเดียว มีการออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองผู้เรียนเป็นหลัก นำทั้งความรู้ของภูมิปัญญาชุมชนมาบูรณาการกับความรู้ใหม่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สองศรี แสงศรี (2555: 10) ที่ได้ศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน โดยศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน โดยนักเรียนได้เรียนรู้อย่างบูรณาการจากกระบวนการเรียนรู้คู่ปราชญ์ โดยเอาวิถีและภูมิปัญญาเป็นตัวตั้ง ทำให้เรียนรู้สิ่งรอบตัวที่สนุกมีชีวิตชีวา ได้เรียนหลายๆ วิชาไปในคราวเดียวกัน ที่สำคัญเป็นวิชาที่เชื่อมโยงกับชีวิต ไม่แยกขาดเป็นรายวิชา มีการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความผูกพันใกล้ชิดกับครู คุณภาพและพฤติกรรมของนักเรียนดีขึ้น มาโรงเรียนเข้าชั้น คุณแลรับผิตชอบทำความสะอาดโรงเรียนทุกวัน มีนิสัยอดออม นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของโรงเรียนโดยการทดสอบระดับชาติเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2552 ผลการทดสอบ LAS ป.2 และ ป.5 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับ 1 ของเขตพื้นที่การศึกษา และคะแนน O-net และ NT อยู่ไม่เกินอันดับที่ 5 ของเขตพื้นที่การศึกษาปี พ.ศ. 2554 ผล O-net วิชาคณิตศาสตร์ มีนักเรียนสอบได้ 90 คะแนน จาก 100 คะแนน เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อชุมชน คือ คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ลูกหลาน ได้ร่วมพัฒนาโรงเรียนจนเกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ส่วนผลดีต่อครูนั้น ครูได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำหลักสูตร มีทักษะในการบูรณาการการเรียนรู้และเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรแกนกลาง และผลดีต่อโรงเรียน คือ โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นหลายเรื่อง เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบทเรียนที่สนุกสนานครบถ้วนทั้งวิชาการและความสุข

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เพื่อที่จะนำไปเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างรอบด้านให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2
3. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

3. สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานบุคคล
4. การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานทั่วไป
5. การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการวางแผน และด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานบุคคล

4. ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ตัวอิสระ ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ประกอบด้วย 1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การวางแผน 3) การดำเนินงาน 4) การติดตามและประเมินผล 5) การพัฒนาปรับปรุง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคลและ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูสถานศึกษา สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 2 จำนวน 121 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ผู้บริหารครูและกรรมการสถานศึกษา จำนวน 92 โรงเรียน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610 อ้างถึงใน อีรุดิ เอกะกุล, 2543: 21) และกำหนดผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้บริหาร 1 คน ครู 4 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 6 คน ดังนั้น จะมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 552 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผู้บริหาร กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sample) โรงเรียนละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 92 คน

3.2 ครู กำหนดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 4 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 368 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

3.3 คณะกรรมการสถานศึกษา กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sample) โรงเรียนละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 92 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

4. ขอบเขตพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด

5.3 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

5.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

6. ผลการศึกษา

6.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 31-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท

6.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การวางแผน ลำดับที่ 2 คือ การติดตามและประเมินผล ลำดับที่ 3 คือ การดำเนินงาน ลำดับที่ 4 คือ การพัฒนาปรับปรุงและลำดับสุดท้าย คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตามลำดับและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

6.2.1 ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การเข้าร่วมพูดคุยในสาเหตุของการเกิดปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา ลำดับที่ 2 คือ การเข้าร่วมเสนอแนะปัญหาความต้องการในการหาแนวทางการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและวัดในการค้นหาลักษณะและสาเหตุของปัญหาการบริหารสถานศึกษาร่วมกัน ลำดับที่ 4 คือ การเข้าร่วมค้นหาสาเหตุของการบริหารสถานศึกษาในแล้วเสนอผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีการแก้ไขต่อไป และลำดับสุดท้าย คือ การเข้าร่วมพูดคุยประชุม ปรึกษาหารือกับหน่วยงานของทางราชการเมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

6.2.2 ด้านการวางแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาการวางแผนการบริหารสถานศึกษากับวัดและชุมชน ลำดับที่ 2 คือ วัดและชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้แผนการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ การเป็นผู้จัดทำหรือมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการบริหารสถานศึกษาร่วมกัน และลำดับสุดท้าย คือ การมีส่วนสนับสนุนทรัพยากรในการวางแผนบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

6.2.3 ด้านการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมในการประสานการดำเนินการระหว่างวัด ชุมชนกับและโรงเรียนในการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ การได้รับการประสานการดำเนินการบริหารสถานศึกษาจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ลำดับที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการสั่งการในการดำเนินการบริหารสถานศึกษาและลำดับสุดท้าย คือ การมีส่วนส่งเสริม/สนับสนุน/กระตุ้นให้มีการดำเนินการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

6.2.4 ด้านการติดตามและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 2 คือ การมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณในการดำเนินการบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการบริหารสถานศึกษาและลำดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

6.2.5 ด้านการพัฒนาปรับปรุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงและปรับปรุงการดำเนินงานตามผลการประเมิน ลำดับที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมในการรับรู้ผลการติดตามและประเมินคุณภาพการศึกษาและนำผลการประเมินมาปรับปรุง ลำดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาโดยการทบทวนแผนงานเพื่อปรับปรุงระบบและวิธีการดำเนินการให้เหมาะสม ลำดับที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการ

เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการบริหารสถานศึกษาตามผลการประเมิน และลำดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการวางแผนงานครั้งใหม่เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

6.3 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ การบริหารงานวิชาการ ลำดับที่ 2 คือ การบริหารงานงบประมาณ ลำดับที่ 3 คือ การบริหารงานบุคคล และลำดับสุดท้าย คือ การบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

6.3.1 ด้านการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลำดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ลำดับที่ 3 คือ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 คือ สถานศึกษามีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนตามลำดับ

6.3.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการกำหนดแผนพัฒนาทั้งระยะสั้นและระยะยาวของสถานศึกษา ลำดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีการศึกษา วิเคราะห์การจัดและพัฒนาการศึกษาในการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาตามกรอบทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษาและตามความต้องการของสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ สถานศึกษามีการกำกับ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา ลำดับที่ 4 คือ สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลทรัพยากรเพื่อการศึกษาการจัดหาเงินงบประมาณ และการระดมทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการจัดทำ ระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์การจัดหารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษา ตามลำดับ

6.3.3 ด้านการบริหารงานบุคคลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการเสนอแนะ การแต่งตั้งบุคลากรในการปฏิบัติงานต่างๆ ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ลำดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีการแจ้งภาระงาน มาตรฐานคุณภาพงานมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ เกณฑ์การประเมินผลงานแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ สถานศึกษามีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ลำดับที่ 4 คือ สถานศึกษามีการวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคนให้เหมาะสมกับภารกิจของสถานศึกษาและลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาความดี ความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามลำดับ

6.3.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเห็นลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูลจำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา ลำดับที่ 2 คือ

สถานศึกษาวางแผน และออกแบบระบบงานธุรการตาม ขั้นตอนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ลำดับที่ 3 คือ สถานศึกษามีการจัดหาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้บริการงานทางการศึกษาด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ลำดับที่ 4 คือ สถานศึกษามีการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการ และการประชาสัมพันธ์แก่สาธารณชน และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณชนตามลำดับ

6.4. การทดสอบความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 เป็นรายคู่ ด้วยค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) และหาระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) ผลการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนด้านการวางแผน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ ($r = 0.79$) และ การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ด้านการติดตามและประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($r = 0.76$) นอกนั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน

6.5 การวิเคราะห์การส่งผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาสามารถเขียนเป็นสมการดังนี้

$$\text{Standardized } \hat{Y} = 0.491 X_1 + 0.251 X_2$$

เมื่อ $\hat{Y}$ = ประสิทธิภาพของสถานศึกษา

X_1 = ด้านการวางแผน

X_2 = ด้านการติดตามและประเมินผล

ดังนั้น จะต้องทดสอบสมการความถดถอยของ การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ว่าเป็นจริงหรือไม่ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานของตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนด้านการวางแผน = 0.491

2. ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานของตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนด้านการติดตามและประเมินผล = 0.251

แสดงให้เห็นว่ามีข้อมูลเพียงพอที่จะสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนด้านการวางแผน และด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนโดยจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านแผนงาน

โครงการ งบประมาณ บุคลากร และความต้องการ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาเกิด ประโยชน์มากที่สุด ลดความเสี่ยงด้านผลกระทบต่างๆ

7.2 ควรส่งเสริมและร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้วัด และ ชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้นและเพื่อให้เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่ม เพราะเป็นการ กระตุ้นให้หมู่บ้านมองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เห็นความสำคัญในตนเองที่จะร่วมแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว

7.3 ควรส่งเสริมให้วัดและประชาชนได้มีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อนำ ผลการประเมินเป็นแนวทางในการนำไปใช้และปรับปรุงใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

กัลยา วาณิชบัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญพร.

เชาวรัตน์ โทณผลิน. (2550). ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนใน โรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิศารัตน์ ศิลปเดช. (2542). เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2542). วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์.

สมยศ นาวิการ. (2539). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร หน่วยที่ 7-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2539). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์
ในการพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม**
**People's Opinion toward the Roles of Sangha in Community Development
in Muang District, Samutsongkhram Province**

พระครูสาครธรรมประสิทธิ์

Phrakhrusakhonthamprasit

วิทยาลัยทองสุข

Thongsook College

E-mail: sakornthamprasit@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน โดยใช้ได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็น สัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.897 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบ ค่าเอฟ (F-test) และ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อย สุดของเชฟเฟ (Scheffe's method) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย มากสุด รองลงมา ได้แก่ ด้าน สิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด และเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท

ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรม ให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันในชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีต่างๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดี และนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชนและพื้นที่ อนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน

คำสำคัญ: พระสงฆ์, บทบาทในการพัฒนาชุมชน, สมุทรสงคราม

ABSTRACT

The study aimed 1) to study the role of Buddhist monks in the community development in Muang District, Samutsongkhram province 2) to compare the roles of Buddhist monks in community development classified by their gender, age, education, profession and monthly income, and 3) to study the people's guidelines in supporting the roles of Buddhist monks in the community development. The sample size table by Krejcie & Morgan, the sample size consisted of 384 people by using simple random sampling method. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher with reliability at 0.897. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and comparison of mean difference by pairs employing Scheffe's method with one-way analysis of variance (One way ANOVA).

Findings were as follows: 1) The role of Buddhist monks in the community development in Muang District, Samutsongkhram province in overall, was high. When each aspect being taken into consideration, it was found that aspect of social was highest mean followed by the environment, cultural and economic for public health was the lowest mean. With classification according to gender, age, educational level, occupation and monthly income, it was found that people's opinions on the role of monks in community development were at high level. 2) With regard to the comparison of the Buddhist monks' roles in the community development in Muang District, Samutsongkhram province classified by gender, age, education level, occupation and income per month, people's opinions on roles on Buddhist monks in community development were not different. The people's opinions with different age, education, occupation and monthly income were the statistically significant difference at .05. 3) Regarding the guideline to promote

the role of Buddhist monks in the community development in Muang District, Samutsongkhram province, it was found that people suggested the role of Buddhist monks in the development on social aspect, expecting that Buddhist monks should preach and train people to unite and live together in a harmonious way, acting as a spiritual leaders and as a good model in following the Buddhist sufficiency economy, arranging the temples to be the center to support the profession or the promotion of products. In the cultural community, Buddhist monks should train people to know about local culture and traditions for children and young people in the community in order to inherit traditions. In the public health, monks should be good models and teach Dharma to promote the healing of diseases or drugs to people in the community. With regard to the environment, Buddhist monks should be good examples of community in keeping the community clean and restoring forests and watersheds in the community.

Keywords: Sangha, Community Development, Samutsongkhram province

1. บทนำ

พระสงฆ์ในยุคปัจจุบันมีบทบาทที่พระสงฆ์ทำได้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) เผยแผ่ด้วยให้ปริยัติ (การศึกษา) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้พัฒนาสู่ความคิดที่สามารถพิจารณาได้เอง 2) เผยแผ่ด้วยการทำให้ดู (ปฏิบัติ) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสร้างความสนใจต่อผู้พบเห็น และ 3) เผยแผ่ด้วยการมีความสุขให้ประจักษ์ (ปฏิเวธ) จนเกิดความไว้วางใจในแนวทาง ส่งผลต่อการริเริ่มประพฤติปฏิบัติตาม (เบญจา มังคละพฤกษ์. 2562: 10) ส่วนพระสงฆ์ที่ออกไปแสดงบทบาทต่อชุมชนนั้น เนื่องด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้เพิ่มบทบาท ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้พระสงฆ์มีบทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมที่เห็นได้ชัด คือ เป็นผู้นำทางศีลธรรมเป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตใจ และส่งเสริมการให้การศึกษาระยะแก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณวัดและชุมชนใกล้เคียง พระสงฆ์ในชนบทมีความผูกพันกับชุมชนอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากในแต่ละฤดูกาลมักจะมีกิจกรรมที่สำคัญๆ เกี่ยวกับศาสนาและจารีตประเพณีในชุมชนนั้นๆ ล้วนเป็นการเสริมบทบาทและสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน นอกจากนั้นบทบาทที่สำคัญยิ่งและปรากฏอยู่ทั่วไป ได้แก่ การเข้าไปสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา การเข้าไปบรรยายธรรมแบบผสมผสานกับศาสตร์ปัจจุบัน ตามหน่วยงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งเป็นบทบาทเชิงรุกโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรากฏชัด คือ บทบาทของพระพยอม กลฺยาณ ซึ่งท่านแสดงออกอย่างโดดเด่นใน 3 ประการ คือ 1) บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการถ่ายทอดหลักธรรมให้สอดคล้องเหมาะสมต่อกลุ่มผู้ฟัง 2) บทบาทของผู้ปกป้องพระธรรมวินัย ด้วยการยึดรูปแบบและหลักการอย่างเคร่งครัด แต่หากมีพระสงฆ์ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดท่านพร้อมพิสูจน์ หากพบก็เรียกร้องให้ละสมณเพศ และ 3) บทบาทผู้นำในการส่งเสริมพัฒนาอาชีพผู้ด้อยโอกาส ผ่านการฝึกอาชีพทั้งยังดูแลรับเลี้ยงผู้ยากไร้ ให้โอกาสเพื่อการพัฒนาตนเองจนสามารถนำไปปรับใช้ในอนาคต ดังนั้น บทบาทของท่านจึงนับว่าเป็นนักสังคมสงเคราะห์ โดยใช้วัดเป็นสถานที่เรียนรู้และส่งเสริม

เศรษฐกิจของชุมชน (เบญจา มังคละพฤษ, 2552: 16) นอกจากนั้นพระมหานรงค์ จิตตโสภโณ ยังได้กล่าวถึง บทบาทหลักของพระสงฆ์ว่ามี 3 ประการ คือ 1) พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชน ด้วยการแนะนำให้ประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่โอกาส 2) ทำหน้าที่เป็นผู้ให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมให้มีการเรียนและสอบธรรมศึกษาแก่เยาวชน และ 3) เป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ อาทิ การเป็นผู้นำในการทำงาน การเป็นผู้ประสานเพื่อให้เกิดการร่วมมือจากทุกฝ่าย เป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและการพัฒนา นอกจากนั้นท่านยังเป็นวิทยากรให้ความรู้และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทนั้นจะเกิดขึ้นและประสบความสำเร็จได้ ต้องได้รับการเรียกร้องหรือตอบรับหรือตอบสนองจากสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับวัดที่ยังมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และความเชื่ออื่นๆ ที่มีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนที่มีความเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนา (พระมหานรงค์ จิตตโสภโณ, 2538: 60) และเพื่อตอบสนองต่อปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน พระสงฆ์ยุคโลกาภิวัตน์ควรมีบทบาทอย่างกว้างขวางในด้านการแก้ไขและพัฒนาสังคม แต่กระนั้นพระสงฆ์ต้องรู้และเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง และเป็นผู้เคร่งครัดในวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอด้วย (พระมหานรงค์ จิตตโสภโณ, 2538: 18) พระสงฆ์ จึงเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา และเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชนตลอดมาซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่มีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนในสังคมอื่นๆ หรือ อาจเรียกได้ว่า เป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยกขึ้นเป็นองค์กรชั้นพิเศษในกลุ่มชุมชนทั่วไป และอาจมองได้ว่าเป็นเทวบุคคลในชุมชน แม้กลุ่มชุมชนศาสนาอื่น ยังให้ความนับถือเนื่องจากเห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ได้ให้กับสังคมต่างๆ พระสงฆ์ได้มีการสืบทอดการปฏิบัติต่อกันมา แม้จะเป็นเวลานานถึง 2561 ปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงปฏิบัติสม่ำเสมอในกิจต่างๆ ที่ควรปฏิบัติ กอปรกับยังได้ช่วยจรรโลงสังคมให้มีความสงบ รู้จักสร้างคุณดี ละความชั่ว รู้จักความพอดีพองาม รู้จักแนวทางในการดำเนินชีวิต และที่สำคัญที่สุด คือ ให้สังคมรู้จักคำว่าให้อภัยแก่กันและกันสืบมาถึงปัจจุบัน สังคมไทยและสังคมโลกต่างก็มีแนวทางพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและปฏิบัติศาสนกิจตลอดเรื่อยมา

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทที่สำคัญแก่ประชาชนและสังคมมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินคดีความต่างๆ การให้คำแนะนำสั่งสอน สร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม รวมทั้งการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลง ตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้รับเอาอารยธรรมของชาวตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ได้ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้การร่วมมือในกิจกรรมการทำงานบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลทำให้คุณธรรม จริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับที่มีวัดบางแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาในด้านจิตใจ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้พระสงฆ์สามเณรขาดการสนใจในการศึกษาและการปฏิบัติ

เพื่อเผยแผ่แก่ประชาชน มีการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ วัด พระสงฆ์ และ พุทธศาสนิกชนได้มีการฟื้นฟู พัฒนากำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2542: 2)

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง ก็คือการสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนสงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป สำหรับพระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับต่างๆ นั้นถือว่ามีความสำคัญต่อองค์กรพระพุทธศาสนา มาก เพราะนอกจาก จะต้องปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่โดยปกติแล้ว ยังต้องรับภาระหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการที่ได้รับมอบหมาย จากทางคณะสงฆ์อีกส่วนหนึ่งด้วย จึงต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในศาสนกิจอื่นๆ เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะใน พันธกิจใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้าน การศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ (ปลื้ม โชติขจรญาณกุล, 2550: 293)

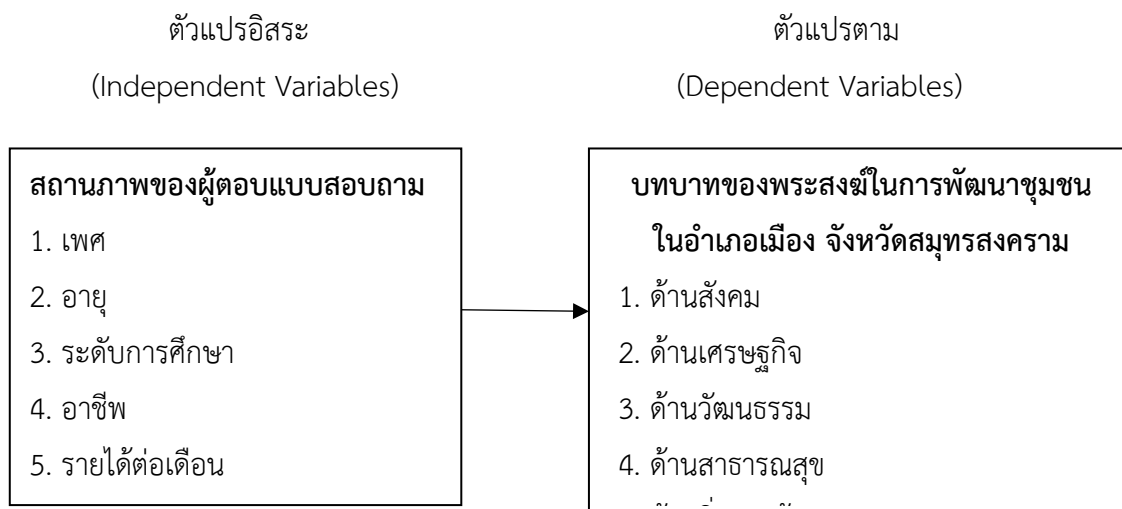
ผู้วิจัยในฐานะพระสงฆ์ให้ความสำคัญกับและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม อันนำมาซึ่งความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่โดยพระสงฆ์มีความผูกพันกับ ชุมชนเป็นอย่างมากและมีบทบาทต่อการส่งเสริมกิจกรรมหลายๆ ด้านที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานของรัฐประชาชนในชุมชน และวัดได้ อย่างลงตัวและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับแนวคิด และกระบวนการพัฒนาชุมชนในแง่ “กระบวนการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนา” ที่มุ่งเน้นการพัฒนา “คน” หรือ “กลุ่มคน” โดยการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาให้กับชุมชนและ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา สามารถพึ่งพา ตนเองได้และมีอิสรภาพในการกำหนดวิถีชีวิต การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติ ที่เน้นความยั่งยืน ของสังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้เองงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงครามใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์มีกับชุมชน ซึ่งช่วย สร้างคุณค่าในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพระศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 106,182 คน (2564)

การคำนวณขนาดตัวอย่างและการสุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 384 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610) และได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 11 กลุ่มจาก 11 ตำบล ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละตำบลซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่างกักัน จากนั้นคำนวณหาขนาดตัวอย่างจาก 11 ตำบลตามสัดส่วนของประชากรให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Closed-Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด โดยถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนของประชาชนในเทศบาล ตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงครามใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักเกณฑ์กำหนดมาตรวัดเป็น 5 ระดับ (Five point Rating Scale) ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถาม เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการพัฒนา บทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ ของค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายผล

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปล ความหมายของเบสท์

ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยใช้สถิติอนุमानสำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่ออธิบาย ความแตกต่างตามลักษณะประชากรในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยค่าสถิติทดสอบที (t-test) และกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) ถ้าพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยสุด (Least Significant Difference : LSD)

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมข้อมูลจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการ ส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยแจกแจงความถี่ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ขั้นตอนแล้วนำผลที่ได้มาสรุป และรายงานผลการวิจัยต่อไป

5. ผลการวิจัย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย มากสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด และเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการส่งเสริม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเทศนา และอบรม ให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็น

แบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีต่างๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดี และนารธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชนและฟื้นฟูอนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็น ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านสังคม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก กล่าวคือพระสงฆ์มีบทบาทในการอบรม สั่งสอน ธรรมศึกษาหรือศีลธรรม จริยธรรม เป็นที่ปรึกษา แนะนำ ชักชวนให้ประชาชนรวมพลังเพื่อการพัฒนาชุมชนและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต และอำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการ จัดกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เปลี่ยน พากเพียร (2537) ว่าบทบาทของผู้บริหารนั้น เป็นผู้มีหน้าที่ในการก่อตั้ง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในองค์การ ให้การสนับสนุนกิจกรรมของสมาชิกเป็นผู้แนะแนวทางเป็นผู้ให้คำแนะนำปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ คอยช่วยเหลือและวิเคราะห์ความต้องการของบุคคลในองค์การ และให้ข่าวสาร แนะนำผู้ตาม อุทิศตนเองในการทำงาน เป็นผู้ที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ) (2544) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) ผลการวิจัยพบว่า การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรมความดีงามตามหลักธรรมศาสนาทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคม ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก กล่าวคือมีการอบรม สั่งสอนให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม จัดตั้งองค์กรชุมชน ชักชวนให้ร่วมบริจาคเงิน วัสดุ อุปกรณ์ หรืออุปโภคบริโภค เพื่อส่วนรวม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2541) ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาฉันทยาคนเจน (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ผลการวิจัยพบว่า ในทางเศรษฐกิจ คนในกลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์ที่พระอาจารย์สุบินมีบทบาทและเป็นตัวเชื่อมนั้น มีจำนวนคนที่มียาได้ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนผู้มีหนี้สินยังมีอยู่มาก แต่สามารถที่จะจ่ายได้ตามกำหนด การออมเพิ่มขึ้น ในขณะที่การกู้ยืมลดลงส่วนมากเงินที่ได้จากกลุ่มจะนำไปใช้ในการบริโภค การออม และการผลิตลงทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านวัฒนธรรม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก กล่าวคือพระสงฆ์มีการ จัดกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญต่างๆ สอดแทรกศีลธรรมเพื่อสร้างความเจริญอกงามในวิถีชีวิต จัดให้วัด เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บอนุรักษ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ เผยแผ่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานีด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคม ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

4. ด้านสาธารณสุข พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก กล่าวคือพระสงฆ์มีการ ให้ความรู้ อบรมส่งเสริม สนับสนุน หรือปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างในดูแลสุขภาพพออนามัย และป้องกันโรคให้แก่ประชาชนในชุมชน ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ในการดูแลสุขภาพพออนามัย จัดกิจกรรมหรือโครงการในการต่อต้านยาเสพติดในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย ศรีวิรัตน์ (ออนไลน์)ว่า การพัฒนาชุมชน ต้องพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐบาลคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ (2544) ได้

ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลารามารณ (เฉลิม ฐิตสีโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระครูศีลารามารณ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่งพากันเองในชุมชนสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระมหาบุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ) (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน) ผลการวิจัย พบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิปทา มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอดัน เสมอปลาย โดยเน้นการนำไปปฏิบัติ มากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาท ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาโยธิน โยธิโก (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 ด้าน คือ การสวดมนต์ และปฏิบัติธรรม การส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น การส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้ การส่งเสริมการออมทรัพย์ และจัด สวัสดิการการส่งเสริมกิจกรรมสันทนาการ และการออกกำลังกาย และการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรเป็น กระบวนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในบทบาทการเผยแผ่และการสาธารณสงเคราะห์ ตามพันธกิจของคณะสงฆ์ไทย แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ ต่อการพัฒนาสังคม ด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับปานกลาง

5. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก กล่าวคือบทบาทในการการ ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน มีจิตอาสา และส่วนร่วม ในการ อนุรักษ์ส่งเสริม สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าอย่างยั่งยืนและต่อต้าน การทำลายสิ่งแวดล้อม ในชุมชน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ แนวคิดของ ประเวศ วะสี (2541) ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การมี ส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัด นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการ พัฒนาสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (2553)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานีด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ควรรวมกลุ่มหรือสร้างกลุ่มทางวัฒนธรรมในการพัฒนาประชาชนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

1.2 พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ควรแสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงให้มากกว่าเดิม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ไม่อาจนำมาศึกษาได้ครอบคลุมทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

บรรณานุกรม

ประเวศ วะสี. (2541). **ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

เปลี่ยน พากเพียร. (2537). **บทบาทหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอตามความคิดเห็นของหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอและผู้บริหารโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พรชัย พันธุ์ธาดาพร, รศ. (2559). **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์. (2556). **บทบาทพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี**. วิทยาลัยนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .

พระครูสุวรรณวรการ. (2553). **ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาฉันทยา คนเจน. (2559). **บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา พระอาจารย์สุบิน ปณีโต**. ปริญญาานิพนธ์เศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ (2549) อ้างถึงใน พิชิต คาพลางม. **พระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พระมหาบุญมี อธิปญฺโญ. (2544). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี: พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน). วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาโยธิน โยธโก. (2560). บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. (2544). บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติสโร). วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาพนมนคร มีราคา. (2549). การดำรงสมณเพศของสามเณรโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การศึกษาชื่อปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ

A Study of the Name of Prasat Hin in Sisaket Province

ธัญพงษ์ สารรัตน์

Thanyapong Sararat

ธีรวัฒน์ กันยาสาย

Teerawat Kanyasai

ภัทรพล จันทร์เพ็ญ

Pattarapon Chanpen

ทวีทรัพย์ ทวีชาติ

Thaweewat Thaweewat

ศุภกร เจริญผล

Supakorn Charoenphol

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

E-mail: thanyapong.s@sskru.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 9 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของโบราณสถานที่เป็นปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า จากการสำรวจโบราณสถานประเภทปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า ในอาณาบริเวณบ้านเมืองจังหวัดศรีสะเกษในอดีต ซึ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรเขมรโบราณ มีโบราณสถานหรือที่ปัจจุบันเรียกชื่อทั่วไปว่า “ปราสาท” อยู่เป็นจำนวนมากจนกลายเป็นคำขึ้นต้นของคำขวัญประจำจังหวัด คือ “แดนปราสาทขอม” และยังพบว่าลักษณะชื่อเฉพาะของปราสาทเหล่านี้เป็นชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ โดยลักษณะชื่อเฉพาะที่พบมากที่สุด คือ ชื่อสิ่งก่อสร้าง และรูปลักษณะจากโบราณวัตถุสถานของปราสาทขอม รองลงมาคือชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ และชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล ชื่อบุคคล หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนที่เป็นที่นิยมน้อยที่สุด คือ ชื่อทางภูมิศาสตร์ และพืชพรรณ แสดงให้เห็นว่า ลักษณะชื่อเฉพาะของ “ปราสาทหิน” ในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะที่หลากหลาย แต่ที่นิยมที่สุดคือการใช้ลักษณะของชื่อสิ่งก่อสร้างที่พบมาตั้งเป็นชื่อของปราสาทหิน

คำสำคัญ: ชื่อปราสาทหิน, จังหวัดศรีสะเกษ, ชื่อทางภูมิศาสตร์

ABSTRACT

This article aims to study, analyze and categorize the specific names of the ancient rock castles in Sisaket Province. The results showed that From the survey of ancient stone castles in Sisaket province, it was found that in the area of the city of Sisaket Province in the past which part of the area is under the influence of the ancient Khmer Empire There are many ancient monuments or what is now commonly called "Prasat". Until it became the beginning of the provincial motto, "Dan Prasat Khmer" and also found that the specific names of these castles are names that have meanings related to things. By nature, the most common name is building name and the appearance from the ancient artifacts of the Khmer castle, followed by a specific name that has a meaning about the water source and a specific name that has a meaning about a person, a person's name, or an ethnic group. The least popular part is Geographical names and vegetation show that Characteristics of the unique name of "Prasat Hin" in Sisaket Province have a variety of characteristics but the most popular is using the characteristics of the names of the buildings found to be the names of Prasat Hin Key words: Prasat Hin, Sisaket Province.

Keywords: Prasat Hin, Sisaket Province, Geographical names

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ร่องรอยหลักฐานทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์เป็นที่ยืนยันได้ว่าอารยธรรมเขมรโบราณนั้น มีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สุภัทรดิศ ดิศกุล : 2535) ความเป็นมาของอาณาจักรเขมรโบราณเริ่มขึ้นตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 6 ซึ่งในขณะนั้น หลักฐานเอกสารของจีนเรียกบ้านเมืองในบริเวณนี้ว่าฟูนัน (จิตา สารยา : 2540) สันนิษฐานว่าฟูนันจะเป็น อาณาจักรแรกที่เจริญขึ้นภายใต้อิทธิพลอารยธรรมอินเดีย ศูนย์กลางของอาณาจักรแห่งนี้แต่เดิมเชื่อว่าอาจจะ อยู่แถบเมืองบาพนม เขตจังหวัดไพรแวงในปัจจุบัน ต่อมาได้ย้ายลงมาอยู่ที่เมืองอังกอร์บอเรีย ในเขตจังหวัดตาแก้ว รวมทั้งขยายอำนาจทางการเมืองออกไปได้ถึงบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ (ยอร์ช เซเดส์: 2547)

จนกระทั่งในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 11 อาณาจักรฟูนันก็ล่มสลายลง หลักฐานจากจดหมายเหตุจีน ราชวงศ์ซุย (Sui) ทำให้ทราบว่าในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 12 เริ่มมีอาณาจักรเกิดขึ้นในนามว่าเจนละ เชื่อว่าเจนละ น่าจะเป็นบ้านเมืองซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือของอาณาจักรฟูนันและอาจเคยอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองของ อาณาจักรฟูนันมาก่อน (จิตา สารยา: 2546) โดยแบ่งเป็นเจนละบกและเจนละน้ำ ต่อมา มีการสู้รบกันเอง จนกระทั่งสุดท้ายก็อาจถูกรุกรานจากศัตรูภายนอก ซึ่งเชื่อกันว่าน่าจะเป็นศัตรูที่มาจากเกาะชวาหรือสุมาตรา ในที่สุดบ้านเมืองก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มารุกรานจากภายนอก จนกระทั่งราวกลางพุทธศตวรรษที่ 14 อาณาจักรเขมรโบราณก็เข้าสู่ยุคเมืองพระนคร ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่รุ่งเรืองที่สุดในประวัติศาสตร์เขมรโบราณ (อภิรักษ์ สังเคราะห์: 2544) ซึ่งพระราชอาณาจักรในยุคเมืองพระนครนี้ตั้งมั่นอยู่ในบริเวณพื้นที่ของจังหวัด

เสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา ในปัจจุบัน ทั้งนี้ได้ค้นพบร่องรอยหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นอักษรอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนี้ แม้ในบางช่วงเวลาอาจมีการย้ายเมืองหลวงออกไปจากเมืองพระนครเดิมไปตั้งยังพื้นที่อื่น แต่ก็ยังเป็นเพียงเวลาสั้นๆ เพราะสุดท้ายก็ย้ายเมืองหลวงกลับมายังเมืองพระนครตามเดิม (อภินันท์ สงเคราะห์ : 2544) และความรู้เรื่องของยุคเมืองพระนครได้ดำเนินมาอีกยาวนานจนกระทั่งถึงราวๆ ต้นพุทธศตวรรษที่ 20 เมืองพระนครจึงถูกทิ้งร้างไป สาเหตุหลักน่าจะมาจากการรุกรานของอยุธยา อาณาจักรที่เจริญขึ้นมาใหม่แถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา รวมระยะเวลาความรู้เรื่องของเมืองพระนครเกือบ 600 ปี (ศรีศักร วัลลิโภดม: 2535)

ภายหลังการละทิ้งเมืองพระนคร หลักฐานที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารเขมรแสดงให้เห็นว่ากษัตริย์ที่ขึ้นมาปกครองบ้านเมืองคงจะมีความพยายามที่จะฟื้นฟูอาณาจักรขึ้นมาใหม่ แต่ก็ไม่ได้ยิ่งใหญ่เหมือนเช่นในอดีต อีกทั้งราชธานีก็ไม่ได้อยู่ที่เมืองพระนครดังเดิม หากแต่ย้ายราชธานีลงไปทางใต้ของประเทศอยู่หลายแห่ง จนสุดท้ายในปี พ.ศ. 2408 ก็ได้ย้ายราชธานีอยู่ที่กรุงเทพมหานครตลอดจนถึงปัจจุบัน (ชิบตี บัวคำศรี: 2547)

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตมา อาณาจักรโบราณมีความรู้เรื่องยาวนานอย่างต่อเนื่อง โดยช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดนั้นเป็นช่วงเวลาที่ราชธานีของอาณาจักรเขมรโบราณมาตั้งมั่นอยู่ที่บริเวณเมืองพระนคร ซึ่งในปัจจุบันก็คือบริเวณที่เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดเสียมเรียบ และแผ่อิทธิพลมาถึงดินแดนแถบภาคอีสานใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษที่ถือว่าเป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างมาก ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ที่รุ่งเรืองนี้ นอกจากร่องรอยหลักฐาน เช่น บ้านที่ชาวต่างชาติ ประติมากรรมรูปเคารพ ศิลารีก และหลักฐานชิ้นสำคัญที่สุดที่แสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาและอิทธิพลของอาณาจักรเขมรในดินแดนไทย นั่นคือ แหล่งโบราณสถานที่ปรากฏหลงเหลืออยู่ในประเทศกัมพูชาและประเทศใกล้เคียงที่ยังเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของอาณาจักรเขมรโบราณได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะปราสาทหินถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อคนในพื้นที่อีสานใต้เป็นอย่างมาก พิจารณาได้จากคำขวัญประจำจังหวัดศรีสะเกษที่ได้ผนวกเอาคำว่า “ปราสาท” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของความภาคภูมิใจ เป็นคำขวัญประจำจังหวัด สะท้อนและยืนยันถึงความสำคัญของปราสาทหินที่มีอิทธิพลต่อคนและสังคมในพื้นที่อย่างชัดเจน จึงเลือกนำเสนอให้เป็นที่ยื่นชมและภาคภูมิใจของจังหวัด นอกจากนี้คำขวัญยังยืนยันในความหลากหลายของกลุ่มวัฒนธรรมด้วย เช่น “หลากหลายวัฒนธรรม” เป็นต้น

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่อีสานใต้ มีร่องรอยหลักฐานทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตที่ได้รับอิทธิพลจากเขมรเมืองพระนคร เห็นจากชื่อคำขวัญและตราประจำจังหวัดของศรีสะเกษที่เคยเป็นรูปปราสาทพระวิหาร (ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรกัมพูชา) และถูกเปลี่ยนมาเป็นรูปปราสาทปรางค์กูในภายหลัง ดังนั้น พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษจึงเต็มไปด้วยทะเลปราสาทที่เปรียบได้กับพุกามหรือทะเลเจดีย์นั่นเอง และสำหรับหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ยังคงหลงเหลือมาจนถึง ณ ปัจจุบัน หรือที่เรียกว่าแหล่งโบราณสถาน เช่น แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น กำแพงเมืองปราสาทหิน เป็นต้นนั้น มีร่องรอยในวัฒนธรรมเขมรหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนี้ก็ยังคงมีการสืบทอดวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมต่อเนื่องมาจนถึงในปัจจุบัน และภายหลัง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ได้เริ่มมีการสำรวจและขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณสถานโดยกรมศิลปากร โดยการสำรวจและ

ขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณสถานเหล่านี้จะมีการบันทึกเกี่ยวกับชื่อสถานที่ต่างๆ ไว้เป็นหลักฐานด้วย พบว่าการสำรวจและขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณสถานในระยะเริ่มต้นนี้ ข้อมูลบางแห่งยังให้ผลที่ได้ไม่ตื้นลึก และการสำรวจและขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณสถานยังคงมีการดำเนินการเรื่อยมา เนื่องจากมีการค้นพบแหล่งโบราณสถานใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการระบุชื่อปราสาทหินที่พบอย่างชัดเจน รวมถึงมีการทำประวัติการบูรณะหรือรายงานการบูรณะ รวมถึงแผนที่แหล่งโบราณสถาน และถูกต้องพิมพ์เผยแพร่จำนวน 13 แห่งดังนี้

ข้อมูลเหล่านี้ สันนิษฐานว่าการตั้งชื่อเฉพาะของสถานที่ๆ ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมเขมรโบราณมีวิธีการที่หลากหลาย น่าจะมาจากสภาพแวดล้อม ชื่อพรรณพืชที่อาจมีชุกชุมในบริเวณนั้น สภาพทางธรรมชาติ และตำนานประจำถิ่น แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ลักษณะชื่อเฉพาะของสถานที่ในปัจจุบันมีความแตกต่างจากชื่อเฉพาะของสถานที่ในอาณาจักรเขมรโบราณอยู่ด้วย เช่น ในปัจจุบันไม่นิยมใช้ภาษาสันสกฤตในการตั้งชื่อเฉพาะของสถานที่ นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง กล่าวคือลักษณะของชื่อโบราณสถานในปัจจุบันนั้นพบว่ามีชื่อเฉพาะที่เป็นภาษาปัจจุบัน เช่น ปราสาทสระกำแพงใหญ่ แต่ถ้าเป็นภาษาเขมรโบราณในจารึกจะระบุชื่อว่า “ศรีพุกเทศวร” ซึ่งเป็นชื่อโบราณวัตถุในปราสาท แต่ในปัจจุบัน คือ ลักษณะของสภาพแวดล้อมจากข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชื่อของศาสนสถานและโบราณสถานบางแห่งยังคงมีร่องรอยของชื่อสถานที่ที่ปรากฏมาจนถึงปัจจุบัน เพราะฉะนั้น การศึกษาค้นคว้าชื่อเฉพาะของสถานที่ในศิลาจารึกเขมรโบราณกับชื่อเฉพาะของสถานที่ในปัจจุบัน อาจสามารถช่วยเชื่อมโยงชื่อศิลาจารึกกับตำแหน่งของศาสนสถานบางแห่งในปัจจุบันได้

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชื่อปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษพบว่าไม่มีผู้ทำการศึกษา แต่มีงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง คือ งานของสรเชต วรรคามวิชัย (2561) เรื่อง “การสร้างปราสาทหินในอีสานใต้” งานของกวิณวัฒน์ หิรัญบุรณะ (2563) เรื่อง “ร่องรอยของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 23” งานของสำลี ศรีปัญญา (2544) เรื่อง “รวมศาสนสถานโบราณในจังหวัดศรีสะเกษ” งานของสำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 9 นครราชสีมา (2541) เรื่อง “โบราณสถานในเขตจังหวัดศรีสะเกษ” งานของสมัย สุทธิธรรม (2537) เรื่อง “ปราสาทสระกำแพงใหญ่” งานของสัมฤทธิ์ ศรีบุรณ์ (2539) เรื่อง “แหล่งศิลปกรรมจังหวัดศรีสะเกษ” งานของภราดร ศรีปัญญา (2546) เรื่อง “ปราสาทสระกำแพงใหญ่ : เทวาลัยเมืองสุลลอำพลโบราณ” งานของอนันต์ พงษ์ภาค (2526) เรื่อง “ปราสาทกำแพงใหญ่ ตำบลกำแพง อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ” และงานเชิงสารคดีของภราดร ศรีปัญญา ได้แก่ ภราดร ศรีปัญญา และคณะ (2557) เรื่อง “ปราสาทสระกำแพงใหญ่ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ” งานของภราดร ศรีปัญญา และคณะ (2557) เรื่อง “ปราสาทบ้านโนนธาตุ อำเภอยักษ์ทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ” งานของภราดร ศรีปัญญา และคณะ (2558) เรื่อง “ปราสาทสระกำแพงน้อย อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ” และงานของภราดร ศรีปัญญาและคณะ (2560) เรื่อง “ปราสาทบ้านตามจาน อำเภอปรังคฤ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ซึ่งงานกลุ่มนี้ทำให้เข้าใจถึงลักษณะของปราสาทหินในพื้นที่อีสานใต้ และเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนสถานประเภทปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ และงานของสินทรัพย์ ยืนยาว (2555) เรื่อง “ตำนานปราสาทหิน: ความหมายและการสร้างอุดมการณ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานใต้” และงานของสินทรัพย์ ยืนยาว (2557) เรื่อง “ผู้หญิงในตำนานปราสาทหินในพื้นที่อีสานใต้” ซึ่งงานกลุ่มนี้ทำให้ทราบถึงชื่อ

ของปราสาทหินที่สัมพันธ์กับตำนานท้องถิ่น และกลุ่มงานที่ว่าด้วยเรื่องแนวคิดการตั้งชื่อบ้านนามเมือง เช่น งานของจินตนา ยอดยิ่ง (2519) ที่ได้ศึกษา “ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ที่กล่าวว่า ชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีที่มา คือ ส่วนใหญ่จะตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น ตั้งตามลักษณะภูมิประเทศ ชื่อต้นไม้ ชื่อแม่น้ำลำคลองหนองห้วย ชื่อตำบลและหมู่บ้านบางแห่งได้มาจากตำนานซึ่งมีลักษณะเป็นนิทานชาวบ้านที่เล่าสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมว่าเป็นใคร ลักษณะตำนานจะมีเนื้อเรื่องสัมพันธ์กับชื่อตำบลและหมู่บ้าน ตำบลและหมู่บ้านหลายแห่งตั้งชื่อตามวัด ชื่อเหล่านี้ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ประชาชนในท้องถิ่น และมีตำบลและหมู่บ้านบางแห่งที่ตั้งชื่อตามถิ่นฐานเดิมที่ย้ายมาเช่นเดียวกับงานของวิศวะ อุดมเดชานัต (2550) เรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมทางภาษา : กรณีชื่อหมู่บ้านนามเมืองอำเภอขุนยี่ และอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และงานของไพฑูรย์ ปิยปรกรณ์ (2518) เรื่อง “ภูมินามการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: วิเคราะห์รูปแบบทางภูมิศาสตร์ของนามทั่วไป” ที่อาศัยข้อมูลจากแผนที่ภูมิศาสตร์ประกอบ คือ มีการจำแนกกลุ่มนามทั่วไปของภูมินามที่สำคัญ ได้แก่ หนอง โนน ห้วย กุด นา โคก ดอน วัง ท่า ซับ และ ป่า การกระจายของกลุ่มนามทั่วไปโดยการลงตำแหน่งที่ตั้งบนแผนที่ของนามทั่วไป หนอง โนน และห้วย ลักษณะสำคัญที่บ่งบอกที่มาของนามทั่วไป ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่ดอน ลักษณะภูมิประเทศ พืชพรรณธรรมชาติและอาชีพ ซึ่งงานกลุ่มนี้ทำให้แนวทางของการวิเคราะห์ชื่อสถานที่ในท้องถิ่น เช่นเดียวกับงานของอภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2522) ที่ใช้หลักเกณฑ์การเลือกตั้งบ้านและการตั้งชื่อบ้านในภาคอีสานในหนังสือเรื่อง “ภูมิศาสตร์ชนบท” สรุปได้ว่า ชาวอีสานมีเกณฑ์เลือกทำเลที่ตั้งบ้านคล้ายกับภาคอื่นๆ โดยคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปซึ่งสัมพันธ์กับชื่อปราสาทหินในศรีสะเกษก็คือแหล่งน้ำ หนอง สระ มีต้นไม้ เช่น ไทร เป็นต้น และงานวิจัยของ ทรงธรรม ปานสฤณ (2554) เรื่อง “การศึกษาชื่อสถานที่ในอาณาจักรเขมร” และงานของ ทรงธรรม ปานสฤณ (2554) เรื่อง “ชื่อปราสาทหินในจังหวัดเสียมเรียบ” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจอยากที่จะศึกษาดูความหมายชื่อเฉพาะของปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและความนิยมของการตั้งชื่อเฉพาะในท้องถิ่นเพื่อเป็นประโยชน์ในการต่อยอดองค์ความรู้ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

2. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษโดยอิงตามกลุ่มความหมาย

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะเก็บข้อมูลชื่อปัจจุบันของปราสาทหินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากรายงานการสำรวจของกรมศิลปากร ที่กล่าวเฉพาะในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

4. ขั้นตอนการวิจัย

1. ค้นหาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเบื้องต้น
2. ค้นหาและรวบรวมชื่อสถานที่จากศิลาจารึกและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายชื่อปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ

3. เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ คือ แหล่งน้ำ เรื่องเล่าในท้องถิ่นของชุมชนรอบปราสาท

4. เรียบเรียงผลการวิเคราะห์

5. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5. ผลการวิจัย

คำว่า “ปราสาท” นำมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต หมายถึง สิ่งปลูกสร้างชั้นสูง เป็นที่ประทับของเทพเจ้าเหล่าเทวดาและองค์ราชาพระมหากษัตริย์ (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง: 2547) ซึ่งปราสาทถือเป็นจุดรวมในการจัดกิจกรรมทางศาสนา โดยส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ส่วนยอดเป็นการจำลองภูเขา มียอดแหลมและลาดระดับงามและประณีต มีห้องศักดิ์สิทธิ์ คือ ห้องใต้ยอดภูเขาเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ศิวลึงค์ หรือเทวรูปที่สำคัญที่สุด ทางฮินดูเรียกว่า ครมคฤหะ ส่วนห้องประกอบพิธีจะเป็นห้องโถงที่ผู้เข้าร่วมพิธีจะทำกิจกรรมร่วมกันหลายคน และส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ระเบียงคด ปรangkูปแบบและทรงต่างๆ เป็นองค์ประกอบเพิ่มเติมขึ้นอยู่ด้วยความพร้อมและจุดมุ่งหมายอื่นๆ โดยมีหินทรายเป็นวัตถุดิบในการสร้างปราสาท มีคติในการสร้างมาจากอารยธรรมของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หรือศาสนาพุทธมหายาน ที่แพร่กระจายมาแถบลุ่มน้ำชีและแม่น้ำมูลที่ต้องอยู่บนที่ราบสูงในเขตภาคอีสานของประเทศไทยในปัจจุบัน อิทธิพลความเชื่อดังกล่าวนี้อีกถูกถ่ายทอดออกมาจากคติความเชื่อกลายมาเป็นศาสนสถานที่สำคัญและจำต้องได้ ซึ่งบรรดาศาสนสถานดังกล่าวก็คือปราสาทขอมนั่นเอง การสร้างดังกล่าวนี้เป็นการจำลองเขาไกรลาส และสืบเนื่องที่บริเวณดังกล่าวนี้ไม่มีภูเขาสูง ชนชาวพื้นเมืองจึงนิยมสร้างปราสาทขึ้นบนที่ราบบ้างและบนยอดภูเขาบ้าง ซึ่งยอดของเทวาลัยนั้นมีลักษณะเป็นยอดปลายแหลม โดยใช้หินทรายที่มีอยู่ในพื้นที่นี้เป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างปราสาทขอมซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำเรียกชื่อสถานที่ถือเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของตน โดยชื่อสถานที่เหล่านี้จัดเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญในการบ่งบอกและสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้เป็นอย่างดี ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิประเทศในพื้นที่นั้นๆ ได้ (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย: 2560) ซึ่งในการศึกษาเชิงภูมิศาสตร์พบว่าการปรากฏของชื่อทั่วไปจะเป็นดัชนีที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการวิเคราะห์ลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน เพราะชื่อทั่วไปที่มีลักษณะปรากฏซ้ำๆ กันเป็นจำนวนมากอย่างมีนัยสำคัญของพื้นที่หนึ่งๆ จะเป็นตัวบ่งบอกลักษณะเฉพาะที่แตกต่างของพื้นที่นั้นๆ (ไพฑูรย์ ปิยะปรณ: 2531) เช่น ถ้าพบว่าในพื้นที่นั้นมีคำเรียกชื่อทั่วไปที่เกี่ยวกับแหล่งน้ำที่ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากกว่าชื่อทั่วไปประเภทอื่นๆ ก็จะสามารถแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่นั้นๆ จะมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่เกี่ยวกับแหล่งน้ำหรือลำน้ำมากกว่าที่จะมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นแบบที่ราบ หรือเป็นภูเขา เป็นต้น ซึ่งข้อมูลจากการค้นพบแหล่งโบราณคดีในจังหวัดสระบุรีทั้งหมด 13 ปราสาทหิน โดยแยกตามอำเภอที่พบได้ดังนี้

- อำเภอกันทรลักษ์ 2 แห่ง
- อำเภอชุมพวง 2 แห่ง
- อำเภอชุมพวง 2 แห่ง
- อำเภอปักธงชัย 1 แห่ง

- อำเภอปรางค์กู่ 2 แห่ง
- อำเภอไพรบึง 1 แห่ง
- อำเภอห้วยทับทัน 1 แห่ง
- อำเภออุทุมพรพิสัย 2 แห่ง

ตารางที่ 1 ที่ตั้งปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ

ตารางแสดงที่ตั้งปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ			
ชื่อปราสาท	บ้าน	ตำบล	อำเภอ
ปราสาทโดนตวล	ภูมิซรอล	เสาธงชัย	กันทรลักษ์
สลูปคู่ (เกี่ยวข้องกับการสร้างปราสาท)	-	เสาธงชัย	กันทรลักษ์
ปราสาทบลั้งก์ขุขันธุ์	แตระ	ห้วยเหนือ	ขุขันธุ์
ปราสาทตาเล็ง	ปราสาท	ปราสาท	ขุขันธุ์
ปราสาทตำหนักไทร	ตำหนักไทร	บักดอง	ขุนหาญ
ปราสาทภูผายาย	ภูผายาย	ภูผายาย	ขุนหาญ
ปราสาทภูสมบุรณ์	หนองคู	เปือย	บึงบูรพ์
ปราสาททามจาน (สมอ)	ทามจาน	สมอ	ปรางค์กู่
ปราสาทปรางค์กู่	กู่	กู่	ปรางค์กู่
ปราสาทเยอ	ปราสาทเยอ	ปราสาทเยอ	ไพรบึง
ปราสาทบ้านปราสาท	ปราสาท	ปราสาท	ห้วยทับทัน
ปราสาทสระกำแพงน้อย	กลาง	ขะยุง	อุทุมพรพิสัย
ปราสาทสระกำแพงใหญ่	สระกำแพงใหญ่	สระกำแพงใหญ่	อุทุมพรพิสัย

อัญพนธ์ สารรัตน์ และ ภัทพณ จันทรเทียร รวบรวม
ธีรวัฒน์ กันยาสาข ออกแบบ

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลจากการจัดทำแผนที่และทะเบียนแหล่งโบราณสถาน นอกจากจะได้ประโยชน์ทางด้านโบราณคดีแล้วยังพบว่าโบราณสถานปรากฏในแผนที่และทะเบียนแหล่งโบราณสถานในจังหวัดศรีสะเกษเหล่านี้มีระบุชื่ออย่างเป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งในบรรดาโบราณสถานถูกค้นพบในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนมากจะพบอยู่บริเวณตอนใต้ของจังหวัดเพราะอยู่ใกล้เคียงกับประเทศกัมพูชาทางตอนเหนือ และโบราณสถานส่วนหนึ่งในจำนวนที่ค้นพบเหล่านี้มีรูปแบบลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมทรงอาคาร ซึ่งบางแห่งยังคงมีสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์และบางแห่งอาจหลงเหลือแต่เพียงในส่วนฐานของศาลาอาคาร มักจะรู้จักกันดีโดยมีการกำหนดชื่อทั่วไปของโบราณสถานประเภทนี้ว่า “ปราสาท” หรือ “ปราสาทหิน” ซึ่งคำว่า “ปราสาท” เป็นที่มาจากภาษาสันสกฤต มีความหมายว่า เรือนมียอดเป็นชั้นๆ สำหรับเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินหรือเป็นที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (เชษฐ ติงสฤษดิ์, 2555) แต่สำหรับโบราณสถานที่เราเรียกว่าปราสาทหินที่ถูกพบในจังหวัดศรีสะเกษ ไม่ใช่เป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้าเมือง แต่จะเป็นสถานที่ที่ประดิษฐานรูปเคารพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยอาศัยหลักฐานจากภาพสลักรูปแบบอาคารที่ปรากฏตามปราสาทหินต่างๆ รวมถึงจารึกที่เสาศาปัดกรอบ

ประตู่ ซึ่งคำว่า “ปราสาท” นี้มีหลักฐานว่าพบอยู่ในศิลาจารึกมาตั้งแต่สมัยก่อนพระนคร (Pre-Angkorian Period) จนมาถึงในสมัยพระนคร (Angkorian Period) (บังอร ปิยะพันธุ์, 2547)

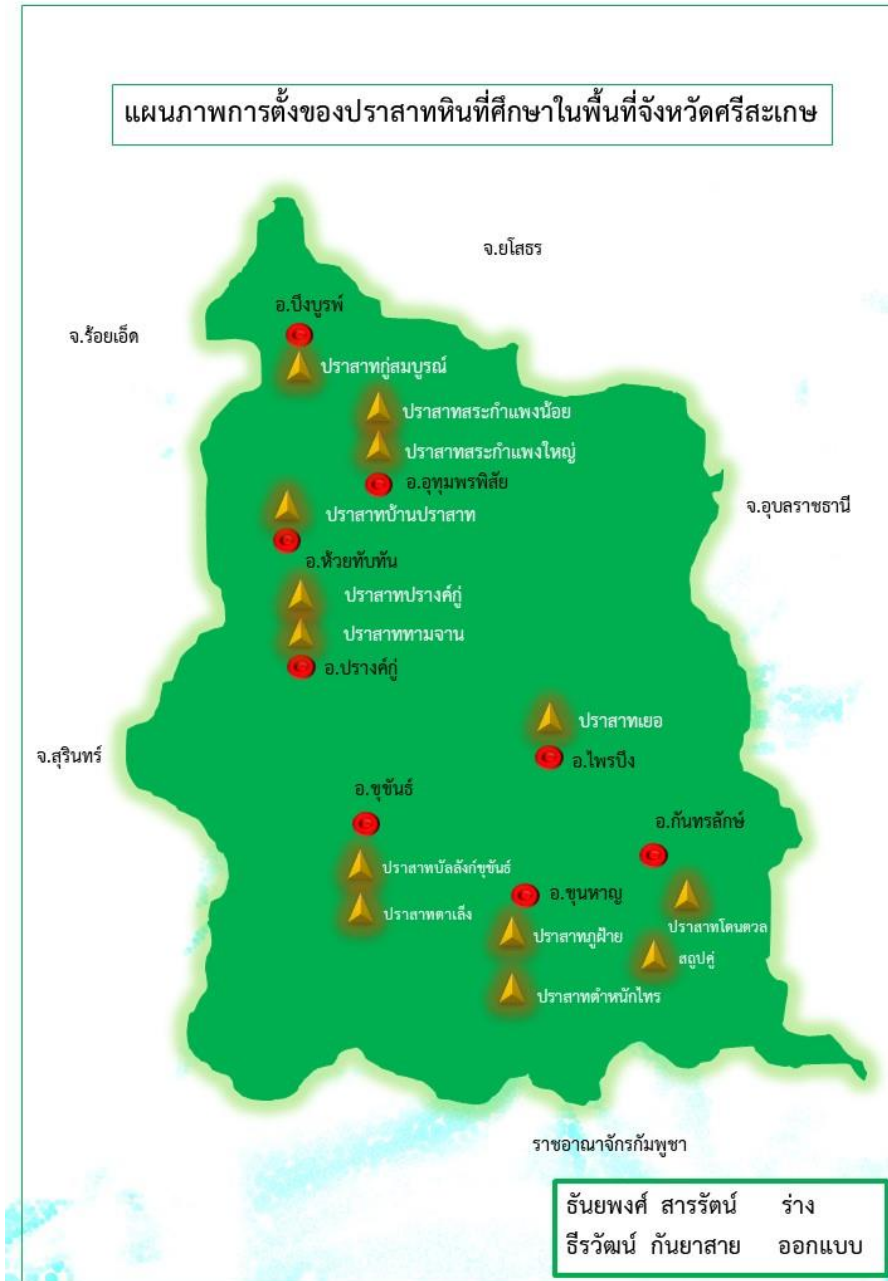
สืบเนื่องมาจากการที่เมืองศรีสะเกษมีลักษณะทางกายภาพใกล้เคียงกับประเทศกัมพูชาเพียงเขาพนมดงรักกัน ทำให้พบร่องรอยของโบราณประเภทที่เรียกว่าปราสาทอยู่ค่อนข้างมาก ซึ่งปราสาทเหล่านี้เมื่อมีการสำรวจและขึ้นทะเบียนแล้ว พบว่าชื่อของปราสาทที่ถูกเรียกและบันทึกลงในทะเบียนโบราณสถานนั้นเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยปกติลักษณะการตั้งถือนาม ถือนามเป็นการกำหนดให้เกิดความแตกต่างเบื้องต้นอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อที่จะเรียกหาหรือบ่งถึงสถานที่ต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างเฉพาะเจาะจง โดยการตั้งชื่อเรียกสถานที่ในแต่ละท้องถิ่น อาจเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากทำเลที่ตั้ง (สมศักดิ์ สิริสันติสุข, 2528) ซึ่งคนในท้องถิ่นนั้นจะเป็นผู้กำหนดตั้งขึ้นตามภูมิปัญญาความคิดของตนโดยมีความหมายหรือมีประวัติความเป็นมาที่อาจสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างๆ หรือวัฒนธรรมรวมถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ (ธิดา สาระยา, 2529) ดังนั้น ข้อมูลชื่อของปราสาทที่ถูกบันทึกจากการสำรวจและขึ้นทะเบียนโบราณจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างมาก และอาจทำให้ทราบถึงลักษณะที่สำคัญของท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของภูมิประเทศ วัฒนธรรม รวมไปถึงประวัติของท้องถิ่นนั้นด้วย (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2550) ซึ่งชื่อเฉพาะเหล่านี้ยังเป็นเรื่องที่สามารถไปขยายให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพของชื่อทั่วไปของชื่อเฉพาะว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เช่น ภูเขา อาจแสดงให้เห็นว่าปราสาทนั้นอยู่ใกล้หรือบนภูเขา เช่น ปราสาทภูฝ้าย

ชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์-พืชพรรณ มีทั้งหมด 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 15.38 คือ ปราสาทภูฝ้าย และปราสาททามจาน

ชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับบุคคลและชื่อบุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ มีทั้งหมด 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.76 คือ ปราสาทโดนตวล ปราสาทตาเล็ง และปราสาทเยอ

ชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ มี 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.76 คือ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทกุสมบูน (หนองคู) และปราสาทสระกำแพงน้อย

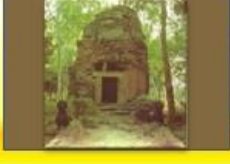
ชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้าง มี 5 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 38.46 คือ สลุปคู่ปราสาท บัลลังก์ขุนันท์ ปราสาทบ้านปราสาท ปราสาทปรังค์กู และปราสาทตำหนักไทร

ภาพที่ 1 แผนที่ที่ตั้งปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 2 รายชื่อและภาพปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ 1

ตารางรายชื่อและภาพปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ	
ชื่อปราสาท	ภาพ
1. ปราสาทโดนตวล	
2. สถูปคู่	
3. ปราสาทบัลลังก์ขุนธ	
4. ปราสาทตาเล็ง	
5. ปราสาทตำหนักไทร	
6. ปราสาทภูฝ้าย	
7. ปราสาทภูสมบูรณ์	
ฉันทพงศ์ สารรัตน์ รวบรวม ธีรวัฒน์ กันยาสาย ออกแบบ	

ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 3 รายชื่อและภาพปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ

ตารางรายชื่อและภาพปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษ (ต่อ)

ชื่อปราสาท	ภาพ
8. ปราสาททามจาน (สมอ)	
9. ปราสาทปรางค์กู๋	
10. ปราสาทเยอ	
11. ปราสาทบ้านปราสาท	
12. ปราสาทสระกำแพงใหญ่	
13. ปราสาทสระกำแพงน้อย	

ฉันทพงศ์ สารรัตน์ รวบรวม
ธีรวัฒน์ กันยาสาย ออกแบบ

พบว่าลักษณะของชื่อเฉพาะของปราสาทนั้นมีมากที่สุดเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับชื่อสิ่งก่อสร้าง เพราะพบมากถึง 5 ชื่อ ซึ่งอาจต่างจากพื้นที่อื่นๆ ที่ให้ภาพความหมายจากภูมิศาสตร์แวดล้อมเป็นสำคัญ รองลงมา คือ ชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล และชื่อบุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ และชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อมใกล้เคียง มี 3 ชื่อ ส่วนชื่อเฉพาะของชื่อปราสาทที่มีน้อยที่สุด คือ ชื่อเฉพาะที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์และพืชพรรณต่างๆ

สำหรับชื่อเฉพาะของชื่อปราสาทนั้น ยังพบอีกว่าชื่อบางชื่อไม่ได้เป็นคำๆ เดียว แต่ก็ลักษณะเป็นคำประสม ซึ่งคำประสมเหล่านี้พบอยู่ในหลายหมวดหมู่ เช่น ภูมิศาสตร์ สิ่งก่อสร้าง บ้านเมือง แหล่งน้ำ เป็นต้น โดยมีคำหลักเป็นคำที่มีความหมายอย่างอื่นมาขยาย ทั้งนี้คำที่มาประสมก็มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานที่ด้วย โดยคำที่ขยายนี้มีทั้งมีความหมายเกี่ยวข้องกับพืชพรรณ สัตว์ คำคุณศัพท์ หรือแม้แต่คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์เหมือนกัน เช่น

ภูฝ้าย แสดงถึงที่ตั้งของปราสาทที่อยู่บนภูเขาที่อุดมด้วยต้นฝ้าย และเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟในยุคตีกดาบรรพ์ และแวดล้อมไปด้วยเนินเตี้ยๆ คล้ายภูเขาจำนวนมาก

สถูปคู่ แสดงถึงลักษณะสิ่งก่อสร้างที่มีคู่กัน เป็นสถูปคู่ 2 องค์ สร้างด้วยหินทราย เป็นแท่งสี่เหลี่ยมสูง 4.2 เมตร ยอดมน ข้างในมีโพรงบรรจุสิ่งของ

บัลลังก์ขุนธน์ แสดงถึงสิ่งก่อสร้าง คือ โบราณวัตถุ ทรงบัลลังก์ คือ ฐานที่มั่นคงแข็งแรง ส่วนขุนธน์ คือ อำเภที่ตั้ง

ทามจาน แสดงถึงที่ตั้งของปราสาทที่อยู่ในบริเวณของทาม คือ แหล่งน้ำของคนอีสานที่เต็มไปด้วยดอกทองกวาวหรือดอกจาน

สระกำแพงน้อย แสดงถึงขนาดของปราสาทที่มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับปราสาทสระกำแพงใหญ่ที่มีทั้งสระน้ำขนาดเล็กและก้อนศิลาแลง

สระกำแพงใหญ่ แสดงถึงขนาดของปราสาทที่มีขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับปราสาทสระกำแพงน้อยที่มีสระน้ำขนาดใหญ่ และก้อนศิลา และอิฐที่ใช้ก่อสร้างปราสาทจำนวนมาก

ตำหนักไพร แสดงถึงที่ตั้งของปราสาทที่ตั้งอยู่ท่ามกลางป่าต้นไพร และอาจเป็นศูนย์กลางของชุมชนในที่นี้คือ ตำหนักของผู้นำชุมชนที่อยู่กลางชุมชนหรือเมือง

บ้านปราสาท ชื่อนี้เป็นคำที่เป็นความหมายในตัว คือ ปราสาทตั้งอยู่ที่บ้านปราสาทอันมีที่มาของชื่อจากศาสนสถานแห่งนี้นั่นเอง

กุสมบูรณ (หนองคุ) แสดงถึงปราสาทที่มีความสมบูรณ์จากการบูรณะ และมีหนองน้ำอยู่ด้านข้าง

ปรางค์กู มีความหมายในตัว คือ ตั้งอยู่ที่อำเภอปรางค์กู อันมีที่มาจากชื่อศาสนสถานแห่งนี้นั่นเอง

ส่วนชื่อเฉพาะของปราสาทบางแห่ง อาจมีที่มาจากเรื่องราวของนิทานพื้นบ้าน เช่น ปราสาทโดนตวล และปราสาทตาเล็ง ที่มีนิทานพื้นบ้านและมีชื่อบุคคลที่เชื่อมโยงเป็นเครือญาติสัมพันธ์กัน เป็นชุดความคิดเรื่องผู้หญิงกับการเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ เป็นวีรบุรุษทางวัฒนธรรม ซึ่งการเลือกให้ความสำคัญต่อผู้หญิงจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นแนวความคิดของสังคมที่ “ผู้หญิงเป็นใหญ่” เมื่อครั้งอดีต และปราสาทเยอ ที่ตั้งอยู่ที่ตำบลปราสาทเยอ อำเภอไพรบึง ซึ่งเป็นชุมชนชาวเยอ แสดงให้เห็นว่า นิทานหรือเรื่องเล่าแต่โบราณของท้องถิ่น

รวมถึงบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นมีความเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อชื่อเฉพาะของปราสาทในจังหวัดศรีสะเกษด้วยเช่นกัน

ดังที่ได้กล่าวตั้งแต่ตอนต้นถึงหลักการที่ว่าชื่อสถานที่อาจเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากการเลือกทำเลที่ตั้งคนในท้องถิ่นนั้นจะเป็นผู้กำหนดตั้งขึ้นตามภูมิปัญญานึกคิดของตนโดยมีความหมายหรือมีประวัติความเป็นมาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างๆ หรือวัฒนธรรม รวมถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ ผ่านสิ่งก่อสร้างต่างๆ ทำให้ทราบถึงลักษณะร่องรอยที่สำคัญของท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของภูมิประเทศ วัฒนธรรม รวมไปถึงประวัติของท้องถิ่นและบุคคลที่ตั้งถิ่นฐานอีกด้วย และจากการศึกษาชื่อเฉพาะของปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปได้ว่าชื่อเฉพาะของปราสาทต่างๆ เป็นไปตามหลักการดังกล่าว คือ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างๆ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงร่องรอยในอดีตของภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งในปัจจุบันอาจไม่หลงเหลือร่องรอยเหล่านั้นแล้ว

6. บทสรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาลักษณะของชื่อเฉพาะของปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะของสถานที่ในสมัยปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลจากชื่อเฉพาะของสถานที่ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยในอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรขอมโบราณ โดยผลการศึกษาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ ซึ่งอิงตามกลุ่มความหมายพบว่า ชื่อเฉพาะของสถานที่ประเภทปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างและรูปลักษณะจากโบราณวัตถุสถานของตัวปราสาทเอง รองลงมา คือ ชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคลและชื่อบุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนที่เป็นที่นิยมน้อยที่สุด คือ ชื่อทางภูมิศาสตร์และพืชพรรณ แต่อย่างไรก็ดีชื่อเฉพาะแต่ละชื่อของปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษยังแฝงความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณ เช่น ทามจาน ตำนกไพร ภูฝ้าย และแหล่งน้ำที่มีพืชพรรณอยู่มาก แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ของอาณาบริเวณบ้านเมืองศรีสะเกษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่เอื้อประโยชน์แก่การเกิดขึ้นของพืชพรรณต่างๆ ดังนั้น การนำชื่อของพืชพรรณต่างๆ เหล่านี้มาใช้เป็นชื่อเฉพาะของสถานที่ก็คือนำมาจากพืชพรรณในสภาพแวดล้อมที่พบเห็นของท้องถิ่น หรือพื้นที่ในบริเวณนั้นเช่นกัน ส่วนชื่อเฉพาะในด้านของลักษณะทางภูมิศาสตร์ แหล่งน้ำ สิ่งก่อสร้าง และบุคคลหรือชื่อบุคคล ชื่อสิ่งก่อสร้าง เช่น ลักษณะการวางรูปแบบสถาปัตยกรรม โบราณวัตถุที่โดดเด่น และความสัมพันธ์กับชื่อปราสาทหินและชื่อบ้านนามเมืองยังคงมีความสำคัญและมีความโดดเด่น และลักษณะชื่อเฉพาะที่เป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์และแหล่งน้ำนั้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพทางภูมิศาสตร์ที่โดดเด่นของพื้นที่เหล่านั้น สอดคล้องกับงานของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขมาวดี ขำหิรัญ (2521) ที่ศึกษาชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์ พบว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านนั้นมาจากสิ่งแวดล้อมและโลกทัศน์ของชาวบ้านในเขตนั้น ได้แก่ การตั้งชื่อตามชื่อต้นไม้ การตั้งชื่อตามสัตว์ การตั้งชื่อตามลักษณะพื้นที่ และภูมิประเทศ การตั้งชื่อตามบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านนั้น การตั้งชื่อตามสิ่งที่คนสร้างขึ้น การตั้งชื่อตามสิ่งแปลกๆ สิ่งเด่นๆ หรือลักษณะบางประการนอกจากนี้ ส่วนลักษณะของชื่อเฉพาะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือชื่อของบุคคลนั้น ก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบุคคลโดยชื่อบุคคลเหล่านั้นอาจเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในพื้นที่หรืออาจเป็นบุคคลแรกๆ ที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่และได้รับการยกย่องจนนำเอาชื่อของบุคคลนั้นไปใช้เป็นชื่อเฉพาะของสถานที่ และถูกเรียกต่อๆ กันมาจนปัจจุบัน ดังนั้น ในกรณีนี้

เกิดมีการตั้งหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ แนวโน้มของการตั้งชื่อสถานที่คงจะมีความนิยมการตั้งชื่อสถานที่ให้มีความหมายอิงจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เช่น พรรณพืช แหล่งน้ำ ชาติพันธุ์ และลักษณะทางภูมิศาสตร์นั่นเอง โดยลักษณะของการตั้งชื่อปราสาทล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อของชื่อบ้านนามเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529) เรื่อง “ชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้” ที่ได้กล่าวถึงการตั้งชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้ไว้ สรุปได้ว่า ชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้ส่วนใหญ่สะท้อนถึงสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรในท้องถิ่น โบราณคดี ความเชื่อ และวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เพื่อพิจารณาชื่อบ้านที่มีมาในอดีต และงานของวนิดา ตรีสินธุรส (2531) เรื่อง “ชื่อบ้านนามเมืองในเขตอำเภอโคกชัย จังหวัดนครราชสีมา” ที่กล่าวว่าชื่อบ้านนามเมืองกับสภาพทางแวดล้อมในด้านทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการตั้งชื่อบ้านตามแหล่งน้ำ ตามลักษณะภูมิประเทศ ตามชื่อพันธุ์ไม้ ตามมงคลนาม ตามสิ่งก่อสร้าง ตามทิศทางบอกที่ตั้ง ตามความเชื่อ ตามอาชีพ นอกจากนี้ชื่อบ้านนามเมืองยังสะท้อนให้เห็นภาพรวมของชุมชนในด้านสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมอันทำให้เข้าใจถึงพื้นฐานในด้านความคิดความเชื่อในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เข้าใจบริบททางกายภาพที่สัมพันธ์กับชื่อปราสาทได้มากขึ้นผ่านการศึกษาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของปราสาทหินในจังหวัดศรีสะเกษ และการศึกษาครั้งนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ หรือศาสนสถานประเภทอื่นๆ ต่อไป เพราะจำนวนปราสาทหินในประเทศไทยมีอยู่จำนวนมากจึงควรได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพราะการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่เพียง 1 จังหวัดที่มีความสำคัญในฐานะแดนปราสาทขอม โดยการศึกษาครั้งต่อไปจึงต้องขยายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีปราสาทหิน และศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ เนื่องจากจะเห็นความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมชัดเจนมากกว่าพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กวิณวัฒน์ หิรัญบุรณะ. (2563). ร่องรอยของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 23. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ. 5(3) (ตุลาคม - มกราคม): 1-13.
- จินตนา ยอดยิ่ง. (2519). ประวัติของชื่อดำบลแหลมหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบรรณารักษ์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เชษฐ ติงสฤษดิ์. (2565). ปราสาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เซเคส์ ยอร์ช. (2547). ชนชาติต่างๆ ในแหลมอินโดจีน. แปลโดย ปัญญา บริสุทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทรงธรรม ปานสุก. (2554). การศึกษาชื่อสถานที่ในอาณาจักรเขมร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาเขมร, ภาควิชาภาษาตะวันออก, คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทรงธรรม ปานสฤณ. (2554). **ชื่อปราสาทหินในจังหวัดเสียมเรียบ**. วารสารดำรงวิชาการ. 45(2) (กรกฎาคม - ธันวาคม): 181-199.

บังอร ปิยะพันธุ์. (2547). **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธิดา สาระยา. (2540). **รัฐโบราณในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

ธิดา สาระยา. (2547). **อาณาจักรเจนละ : ประวัติศาสตร์อีสานโบราณ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

จีปดี บัวคำศรี. (2547). **ประวัติศาสตร์กัมพูชาสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2550). **นานมาแล้วในท้องถิ่น มีตำนาน นิทาน และเรื่องเล่า**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ์. (2538). **ภูมินามการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: วิเคราะห์รูปแบบทางภูมิศาสตร์ของนามทั่วไป**. วารสารภูมิศาสตร์. 20(3)(ธันวาคม): 17-30.

ภราดร ศรีปัญญา. (2546). **ปราสาทสระกำแพงใหญ่: เทวาลัยเมืองสตุกอำเภอบัวลาย**. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

ภราดร ศรีปัญญา และคณะ. (2557). **ปราสาทสระกำแพงใหญ่ อำเภอบัวลาย จังหวัดศรีสะเกษ**. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

_____. (2557). **ปราสาทบ้านโนนธาตุ อำเภอยะชุมนุ้ม จังหวัดศรีสะเกษ**. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

_____. (2558). **ปราสาทสระกำแพงน้อย อำเภอบัวลาย จังหวัดศรีสะเกษ**. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

_____. (2560). **ปราสาทบ้านทามจาน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ**. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2547). **ปราสาทขอมในดินแดนไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน.

วนิดา ตรีสินธุรส. (2534). **ชื่อบ้านนามเมืองในเขตอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิศเวท อุดมเดชาณัติ. (2550). **การศึกษาวัฒนธรรมทางภาษา: กรณีชื่อบ้านนามเมืองอำเภอยะชุมนุ้มและอำเภอยะชุมนุ้ม จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, ภาควิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2547). **ชื่อบ้านนามเมือง**. กรุงเทพฯ: มติชน.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2535). **กรุงศรีอยุธยาของเรา**. กรุงเทพฯ: มติชน.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2528). **สังคมวิทยาชนบท: วิธีการวิจัยทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทไทย**. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมัย สุทธิธรรม. (2537). **ปราสาทสระกำแพงใหญ่**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สัมฤทธิ์ ศรีบุณย์. (2529). **แหล่งศิลปกรรมจังหวัดศรีสะเกษ**. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์.

สรเชต วรรณวิชัย. (2561). **การสร้างปราสาทหินในอีสานใต้**. วารสารวามัญองแหกรพุทธศาสนปริทรรศน์. 5(2)(กรกฎาคม - ธันวาคม): 59-66.

สุเทพ สุนทรเณสัช. (2540). **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุชุมาวดี ขำหิรัญ. (2531). **ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สินทรัพย์ ยืนยาว. (2555). **ตำนานปราสาทหิน: ความหมายและการสร้างอุดมการณ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานใต้**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย (กลุ่มวรรณคดี), ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สินทรัพย์ ยืนยาว. (2557). **ผู้หญิงในตำนานปราสาทหินพื้นที่อีสานใต้**. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. 1(3)(กันยายน-ธันวาคม): 47-64.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). “ชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้” ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 3**. หน้า 982-985. กรุงเทพฯ: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า. (2535). **ศิลปะขอม**. กรุงเทพฯ: ชุรูสภา.

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 9 นครราชสีมา. (2541). **โบราณสถานในเขตจังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

สำลี ศรีปัญญา. (2544). **รวมศาสนสถานโบราณในจังหวัดศรีสะเกษ**. อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์.

อนันต์ พงษ์ภาค. (2526). **ปราสาทกำแพงใหญ่ ตำบลกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์, ภาควิชาโบราณคดี, คณะโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิรักษ์ สงเคราะห์. (2544). **สถาบันกษัตริย์เขมรโบราณจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 11**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ภาควิชาประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2522). **ภูมิศาสตร์ชนบท**. มหาสารคาม: ภาควิชาภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอำเภอลาดยาวเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามหลักธรรมพละ 5

Guidelines for Developing Quality Assurance of Educational Institutions in
Latyao District Nakhon Sawan Primary Educational Service Office Area 2
According to the Five Principles of Physical Faith

ว่าที่ร้อยตรีรัฐพงศ์ โยธารัตน์

Sup Lt.Ratthaphong Yotharat

ปฐิธรรม สำเนียง

Patitham Samniang

วรกฤต เกื้อนช้าง

Worrakrit Thuenchang

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: goldldoy125@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและหาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 โดยประยุกต์กับหลักธรรมพละ 5 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 236 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18) และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษา ($\bar{X}=48.65$, S.D.=5.65) รองลงมา คือ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}=38.59$, S.D.=4.66) และกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}=17.53$, S.D.=1.87) 2. แนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยประยุกต์หลักพละ 5 อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้แก่ 1) โรงเรียนนำ

บุคลากรและตัวแทนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมอบรมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ 2) ผู้บริหารได้มีการระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการ 3) ผู้บริหาร ลดภาระงานครู เพื่อครูจะได้ดำเนินกิจกรรมโครงการได้เต็มที่ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดเก็บข้อมูลในการประเมินผลจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถในการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก 6) คณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษา จัดทำรูปเล่มรายงานผลการประเมินและนำเสนอผลการประเมินตนเองให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, พละ 5

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the guidelines for developing quality assurance of educational institutions in Latyao district Nakhon Sawan primary educational service office area 2 according to the five principles of physical faith and 2) to seek the guidelines for developing quality assurance of educational institutions in Latyao district Nakhon Sawan primary educational service office area 2 according to the five principles of physical faith. This research was a mixed method: a quantitative research and a qualitative research. The sample was 236 school directors and teachers by using questionnaire with five rating scales for data collection with the 0.988 of reliability. The statistics program for the data analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation. The qualitative research was dealt with the in-depth structured interview to collect all detail from nine key informants and the Content Analysis was presented in a descriptive form. The qualitative research was dealt with the in-depth structured interview to collect all detail from nine key informants and the Content Analysis was presented in a descriptive form. The findings were as follows: 1. The state of the quality assurance of educational institutions in Latyao district Nakhon Sawan primary educational service office area 2. The overalls was at the high level ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18) and when considering each aspect in descending order showed that assessment and quality auditing in educational institutions was at high level ($\bar{X}=48.65$, S.D.=5.65) : set the education management development plan of educational institutions aspect ($\bar{X}=38.59$, S.D.=4.66), Assign the school standard aspect ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18), unity aspect ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.18) respectively. The lowest level was to conduct the education management development plan of educational institutions aspect ($\bar{X}=17.53$, S.D.=1.87) 2. The guidelines for developing quality assurance of educational institutions in Latyao district Nakhon Sawan primary educational service office area 2 according to the five principles of physical faith as follows : 1) to set the school standard, it found that school promoted teachers and staffs to attend the training about quality assurance of educational

institutions 2) to set the education management development plan of educational institutions, it showed that the administrators always analyzed the Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats (SWOT) of educational institutions by let the outsider involved 3) To conduct the education management development plan of educational institutions, it found that school director tried to reduce the work performance in order to follow the school plan 4) The assessment and quality auditing in educational institutions, it discovered that the administrator was appointed the committees for keeping information, collecting data as evidence for evaluation in the working group, the learning areas 5) To follow the result of conducting the education management development plan of educational institutions, it found that school director appointed the committee for internal and external in the quality assurance of educational institutions 6) To do a self Assessment Report : SAR , it showed that the committee of the quality assurance in educational institutions did it by screening before presenting to the school committee and presenting the a self Assessment Report : SAR to stakeholders.

Keywords: Guidelines for Developing, Quality Assurance of Educational Institutions, Five Principles of Physical Faith

1. บทนำ

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ได้ให้ความหมายของ “การประกันคุณภาพการศึกษา” ว่าเป็นการประเมิน และการติดตามตรวจสอบคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับ และประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนา และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และตามกฎหมายว่าในเรื่องนี้ข้อที่ 3 ได้กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ และประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กร สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาแต่ละแห่ง มี

คุณภาพได้มาตรฐาน แม้จะไม่เท่ากันแต่ก็แตกต่างกันไม่มากนัก นักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาทุกแห่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด

จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ของสถานศึกษาในอำเภอลาดยาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2564 ได้ข้อสรุปว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน และ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับ 4 แปลผลอยู่ในระดับที่ดีเยี่ยม มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและ มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับ 3 แปลผลอยู่ในระดับที่ดี ทำให้ในภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ของสถานศึกษาทั้งหมดในอำเภอลาดยาว ในระดับเขตพื้นที่การศึกษามีระดับคุณภาพอยู่ในระดับ 3 แปลผลอยู่ในระดับที่ดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 [ออนไลน์]) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในอำเภอลาดยาวเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 ตามหลักกรรมผล 5 เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์กับการประกันภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การประยุกต์กับหลักกรรมผล 5 อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research)เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอำเภอลาดยาวเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2

การศึกษาศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวน 236 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาผู้วิจัยดำเนิน ดังนี้ 1.) ผู้วิจัยขอรับหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เสนอถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รักษาการ หัวหน้าฝ่ายครูผู้สอน และครูอัตราจ้าง โรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 2.) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือจากสังกัด โดยดำเนินการส่งและรับคืนโดยบุคลากรหรือผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การประเมินศึกษานนครสวรรค์ เขต 2 ไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อช่วยส่งและรับแบบสอบถามคืนในระยะเวลาที่กำหนด แบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง 3.) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
3. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 191)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การหาค่า IOC 2. สถิติพรรณนา คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำเสนอแนวการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi structured Interview) ดังนี้

ตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอรับหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูป/คน พร้อมแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดนัดหมาย
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอหาแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมีการประยุกต์กับหลักธรรมพละ 5 อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 โดยมีการ

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ การวิเคราะห์แบบสอบถามแบบปลายเปิด จะใช้วิธีการวิเคราะห์ที่เรียกรวมว่า “การวิเคราะห์เนื้อหา” (content analysis)

6. สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2

- 1) ผู้บริหารและครูที่มีสถานภาพเพศ ที่มากที่สุดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 71.6
- 2) ครูที่มีตำแหน่ง ที่มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยตำแหน่ง ครู จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 83.9
- 3) ผู้บริหารและครูที่มีระดับการศึกษา ที่มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 65.7

- 4) ขนาดโรงเรียน มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 126 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.4

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน อำเภอลาดยาว เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามหลักกรรมผละ 5” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อดูจากรายด้านแล้วทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=34.25$, S.D.=4.189) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการประกาศมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=37.59$, S.D.=4.66) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหาร และครูร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=17.53$, S.D.=1.87) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=48.65$, S.D.= 5.35) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหาร มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา สรุปผล และตรวจสอบการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=25.78, S.D.=2.62$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหาร มีการติดตามในการดำเนินงาน และระหว่างการทำงานเพื่อนำผลการติดตามมาพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=25.45, S.D.=2.61$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหาร และครูมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

7. อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนนำบุคลากร และตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประกันคุณภาพการศึกษาเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แล้วร่วมระดมความคิดในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผู้วิจัยของ ปรรณนา อังคประสาชชัย (2555) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกัน คุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมณฑลตะวันออก พบว่า 1. บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมณฑลตะวันออกส่วนใหญ่เป็น เพศชาย สถานภาพเป็นข้าราชการ มีการศึกษาระดับปริญญาโทมีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานต่างกันมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ส่วนเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน 3. แรงจูงใจภายในลักษณะงานการประกันคุณภาพการศึกษา บรรยากาศองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมณฑลตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส อุปสรรคของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการ SWOT Analysis จากนั้นนำมาผลที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน แต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในรูปแบบคณะกรรมการ ทำหน้าที่ จัดทำแผนงานตามระบบโครงสร้างการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา สุคนธมัย (2555: 1-2) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะคิดและการมีส่วนร่วมต่องานประกันคุณภาพของบุคลากร คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่า ทักษะคิดของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์ต่องานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก คือ การมีคุณภาพการศึกษาจะประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารงานของหน่วยงาน ในเรื่อง การมีส่วนร่วมต่องานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบและการ

มีส่วนร่วมต่องานด้านประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า บุคลากรที่เป็นผู้บริหารและไม่ใช่ผู้บริหาร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างกันในเรื่องทัศนคติต่องานด้านประกันคุณภาพการศึกษา

3. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1) ผู้บริหารลดภาระครู เช่น ทำงานในคำสั่งที่ไม่ซ้ำซ้อน เพื่อครูจะได้ดำเนินกิจกรรมโครงการได้เต็มที่ ลดจำนวนนักเรียนต่อห้อง/ครู เพิ่มครูที่ปรึกษา ครูผู้สอนในรายวิชาเดียวกัน

2) โรงเรียนมอบหมายครูแต่ละคนรับผิดชอบในกิจกรรม /โครงการของโรงเรียนคนละ 1 กิจกรรม เพื่อเป็นการดูแลกิจกรรมได้ทั่วถึง ส่วนกิจกรรม/โครงการที่เป็นงานระดับกลุ่มสาระฯ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

3) ผู้บริหารมอบหมายหน้าที่ครูบรรจุใหม่ ได้เรียนรู้ในการทำงานในรูปแบบกรรมการก่อนเป็นหัวหน้างาน หรือบางภาระงานมีความเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมอบหมายงานระดับหัวหน้างานเช่นกัน

4) นำนักเรียนที่สร้างผลงานที่สร้างชื่อเสียงโดดเด่นต้องมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจึงส่งเสริมให้แข่งขันระดับภายนอกโรงเรียน

5) ผู้บริหารสร้างความตระหนักในหน้าที่ เช่น นำครูที่ใช้เวลาในการสอนพิเศษ หรือเพื่อหารายได้มาปรับความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความเป็นครู เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับหน้าที่ของตน

6) ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอข้อมูลที่เป็นจริง โดยการเปิดการแสดงความคิดเห็นในระบบออนไลน์โดยไม่ลงชื่อ เพื่อสะท้อนปัญหาที่แท้จริงในการดำเนินงานตามกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนกำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร ถาวรอธิวาสน์ ผศ.ดร. และคณะ (2555) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พบว่า บุคลากรมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ขั้นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน รองลงมา คือ ขั้นการดำเนินการ ขั้นการตรวจสอบและประเมินผล และขั้นการวางแผนตามลำดับ 2) ผลการศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหในการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ผู้บริหารการศึกษาให้ความสำคัญ ทั้งขั้นการวางแผนและการดำเนินการ ขั้นการติดตามและประเมินผล และขั้นการนำผลการประเมินมาปรับปรุง งานบุคลากรขาดทักษะและความเข้าใจจึงทำให้การทำหลักฐานประกันคุณภาพขาดความสมบูรณ์ส่วนระดับของปัญหาการประกันคุณภาพ พบว่า ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล มีปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุง ขั้นการดำเนินการ และขั้นการวางแผน ตามลำดับ ส่วนระดับของการแก้ไขปัญหในการประกันคุณภาพ พบว่า ขั้นการดำเนินการ ต้องการให้แก้ไขมากที่สุด รองลงมา คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการตรวจสอบและประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหในการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาทุกขั้นตอน และวิธีการแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมแตกต่างกับบุคลากรสายสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการประเมินผลจากกลุ่มงาน แต่ละกลุ่มสาระฯ เพื่อใช้เป็นผลงานสะท้อนคุณภาพผู้เรียนในการวัดและประเมินผลของแต่ละมาตรฐาน เพื่อครอบคลุมการประกันคุณภาพที่สะท้อนผลของโรงเรียนให้มากที่สุด

2) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมในการทำงานที่ตรงไปตรงมา เช่น การแสดงความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยไม่ลงชื่อ เพื่อเป็นการสะท้อนความจริงในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผน และแต่งตั้งคณะกรรมการในโรงเรียนในการประเมินผล และการตรวจสอบในรูปแบบคณะกรรมการ โดยนำบุคลากรจากกลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอก

4) ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดผู้ที่ติดตาม ตรวจสอบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปแบบคณะกรรมการที่มีความรู้ความเข้าใจในงานประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน และกรรมการชุดนี้ เป็นเพียงผู้ประเมินผลและการตรวจสอบเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา สนั่นเพือก (2556) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (4) การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะทางปรับปรุงแนวทางและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร (3) ด้านการติดตามตรวจสอบ

5. การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตาม

1) ผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกชี้แนะแนวทางเพื่อการติดตามการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สะท้อนข้อมูลจริง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานตามปฏิทินการติดตามผล

3) ผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตามการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการบริหารจัดการการวัดประเมินผล การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เมื่อดำเนินกิจกรรมโครงการ จะมีการรายงาน ผลในการติดตามผลเพื่อสะท้อนการของการดำเนินงาน

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2553: 87-88) กล่าวถึง การติดตาม ความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ สารสนเทศที่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นแนวโน้มในการปฏิบัติงานว่าดีขึ้น หรือ ถอยลง ควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาในเรื่องใดบ้าง การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จึงมีการดำเนินการทุกปี ถือเป็นการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้วย

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนเป็นอันดับแรก และเชื่อมโยงถึงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านอื่นๆ รวมไปถึง เอกลักษณ์ของสถานศึกษาด้วยเช่นกัน ผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้กฎกระทรวงยังคงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา มีหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย โดยให้มีการดำเนินการตรวจสอบอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกๆ 3 ปี

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

1. การจัดทำเล่มรายงานผลการประเมินตนเองนั้น โรงเรียนได้รับการแต่งตั้งบุคลากร รูปแบบคณะกรรมการการทำงาน
2. นำข้อมูลมาที่ได้จัดเก็บเป็นรูปเล่มรายงานการประเมินตนเอง เป็นข้อมูลที่หัวหน้ามาตรฐาน หัวหน้ามาตรฐานจะมีคณะกรรมการตามตัวชี้วัด ในแต่ละตัวชี้วัดและแต่ละมาตรฐาน ร่วมระดมความคิดและร่วมมือกันเพื่อนำผลงานนั้นเสนอต่อหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา
3. คณะกรรมการงานประกันคุณภาพคุณภาพการศึกษา ได้ข้อมูลของโรงเรียนจากหัวหน้าสารสนเทศโรงเรียน โดยสารสนเทศกลุ่มสาระฯ สารสนเทศกลุ่มงาน เป็นผู้เก็บข้อมูลที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบ นำส่งงานสารสนเทศโรงเรียน
4. คณะกรรมการงานประกันคุณภาพของโรงเรียน จัดทำรูปเล่มรายงานผลการประเมินตนเองตามรูปแบบรายงานสถานศึกษากำหนดเป็นระบบสารสนเทศออนไลน์ ง่ายต่อความเข้าใจ แบบหลักฐานต่างๆ ที่เป็นกิจกรรมโครงการ ข้อมูลโรงเรียนต่างๆ พร้อมคัดกรองก่อนนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา
5. นำผลงานที่โรงเรียนได้จัดทำเผยแพร่ในเว็บไซต์โรงเรียน สอดคล้องกับ จันทรพร สุดจำนงค์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาผลการศึกษาพบว่า บุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอน มีส่วนร่วมด้านการปรับปรุงระบบมากที่สุดซึ่งอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านการวางแผนของการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกันตามสถานภาพที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. องค์ความรู้ใหม่

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โรงเรียนนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประกันคุณภาพการศึกษาเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และผู้บริหารเปิดใจรับฟังปัญหา มีการสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นการสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส อุปสรรคของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารลดภาระครู ทำงานในคำสั่งที่ไม่ซ้ำซ้อน และผู้บริหารสร้างความตระหนักในหน้าที่ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการประเมินผล การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตาม ผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกติดตามผลติดตามวัดและประเมินผล จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง จัดทำรูปเล่มรายงานผลการประเมินตนเองตามรูปแบบรายงานสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนำผลงานที่โรงเรียนได้จัดทำเผยแพร่ต่อสาธารณชน

9. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรนำการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ไปพัฒนาระบบการประกันคุณภาพโดยพัฒนาให้ได้มาตรฐานกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของต้นสังกัด
2. สถานศึกษามีการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงและรายงานผลการปรับปรุงให้ทางผู้บริหารได้รับทราบและพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผล ต่อระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน

10. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ผศ. ดร.ปฐวีธรรม สำเนียง และรศ.ดร.วรภุช ถิ่นช้าง ที่ได้กรุณาเอาใจใส่ให้คำปรึกษา แนะนำ ข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการศึกษาวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย ทองมัน, ดร.ทอง ทศไกร, นายอำนาจ โพทอง นางสาวเยาลักษณ์ เกตุกรงกา และ นางสาวกานต์ชนก ปัทมะรัตน์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำ แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาสุชาติ ธิธรรมา โสภณญาณ เจ้าอาวาสวัดหนองกล้วย, ดร. วินัย ทองมัน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนนครสวรรค์, นาย อุทัย ช้างขัว ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ ผู้ดูแลงานการประกันคุณภาพ ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2, นายณัฐวุฒิ สุวรรณคาม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไทรทองสามัคคี, นางสาวชญาภา หวลหอม ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลลาดยาว, นางสาวพัชรินทร์ ลอยเมฆ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึงหล่ม, นายอำนาจ โพทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่ามะกรูด, นางสาว เยาวลักษณ์ เกตุกลมกลา ครูผู้ดูแลงานประกันโรงเรียนบ้านท่ามะกรูด, นาย สาธิต มั่นแถว ครูผู้ดูแลงาน ประกันโรงเรียนบ้านบึงหล่มที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์

ขอขอบคุณ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ที่อนุญาต ให้เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและในการทดลองใช้เครื่องมือ ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาและ คุณดิเรก ดั่งลอย เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ที่อำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนถึงนิสิตปริญญาโท สาขาพุทธบริหารการศึกษา รุ่นที่ 11 ที่คอยช่วยเหลือและเป็นขวัญกำลังใจตลอด มาจนประสบความสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้ หากคุณประโยชน์ใดๆ ที่เป็นกุศลอันเกิดจากผลของการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอบอแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจข้าพเจ้าตลอดมา

บรรณานุกรม

กนิษฐา สนเผือก. (2556). การศึกษาการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะพัฒนา การท่องเที่ยว. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

จันทร์พร สุดจำนง. (2560). การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรสายสนับสนุนการเรียน การสอน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา การบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปราธนา อังคประสาธชัย. (2555). **ปัจจัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก**. ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาพร ถาวรธิดาสน์ ผศ.ดร และคณะ. (2555). **การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2553). **แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. **แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาฉบับปรับปรุงปีการศึกษา 2561-2564**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nsw2.go.th. [15 กรกฎาคม 2556].
- สุจิตรา สุคนธมัตติ. (2555). **ทัศนคติและการมีส่วนร่วมต่องานด้านประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรวารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 1-2**.

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น
รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
The Process of People's Political Participation towards Local Government
Organizations in Theform of a Municipality (Case Study
Of 3 Municipalities) in Khon San District Chaiyaphum Province

นิติพันธ์ อินทโชติ

Nitipan Intachoti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: nitipan.in@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 22 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ (2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบของเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติไม่ล้มเลิกสิ่งบัญญัติ ด้านการมีส่วนร่วมเคารพนับถือผู้อาวุโสในพรรค

ด้านการมีส่วนร่วมคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม ด้านการมีส่วนร่วมพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านการมีส่วนร่วมไม่ลู่แก่อ่านาจ ให้เกียรติสตรี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการมีส่วนร่วมเคารพสถานที่สำคัญ ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาททำให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล เกิดความรักความสามัคคีมีการประชุมและทำกิจกรรมพร้อมเพรียงกัน

ความสำคัญ: กระบวนการ, มีส่วนร่วม, ของประชาชน

ABSTRACT

The objectives of this study (1) were to study the general condition and process of people's political participation towards the local government organization, municipality model: a case study of 3 municipalities in Khon San District. Chaiphum (2) to analyze the process of people's political participation towards the local government organization; Forms of municipalities, case studies of 3 municipalities in Khon San District Chaiphum (3) to present guidelines in the process of people's political participation to the local government organization, the form of municipalities, a case study of 3 municipalities in Khon San District. Chaiphum by applying the principles of Buddhism in accordance with the 7 Apothecary Principles. This research the researcher used a mixed method research method (Mixed Methods Research) using qualitative research.in-depth interview and quantitative research (Quantitative Research) data were analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation. And content analysis techniques.

The results showed that: the process of people's political participation to local government organizations, municipalities, case studies of 3 municipalities in Khon San District. Chaiphumby applying the principles of Buddhism in accordance with the 7 Apothecary Principles, overall at a high level when considering the classification from highest to lowest It was found that the average was at a high level, i.e. the participation aspect. In the aspect of participation, always meet together forever. followed by participation, not enacting what is not yet enacted, not abolishing what is enacted In terms of participation, respect for the elders in the party Participation in the protection of righteousness in the aspect of participation in unison in the meeting; in the aspect of participation not reaching power honor women and the item with the lowest mean for participation in respect of important places, respectively.

From the interviews, the key informants saw that the application of Buddhist Dharma is integrated, resulting in people and local government organizations forming a municipality. Create love and unity with meetings and activities at the same time.

Keywords: Process, Participation, People

1. บทนำ

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต้องครุการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ในจังหวัดชัยภูมิ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบของการขับเคลื่อนความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงมีความสำคัญต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร โดยที่ผู้บริหาร จะต้องมีความรับผิดชอบต่องสังคมมากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบาย ที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจ ว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟังความต้องการที่จะได้รับการตอบสนอง

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหาร การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรของท้องถิ่นชุมชนและของชาติที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมตรวจสอบ ดังนั้น ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่ม กระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ ของท้องถิ่นแล้ว จะทำให้การบริการสาธารณะต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนิน งานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โอกาสขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีผลให้การดำเนินการต่างๆ ของท้องถิ่นเป็นไปด้วยความโปร่งใส มีความเป็นธรรมลดการทุจริต และความขัดแย้งในการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบการเมืองไทย เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลให้ ประชาชนข้าราชการทหารตำรวจพลเรือนต่างมีบทบาทสำคัญทางการเมืองและยินยอมให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมืองและมีความจำเป็นสำหรับการเมืองกับทุกระบบเนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้องและการสนับสนุนของประชาชนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของของรัฐและผู้บริหารหรือรัฐบาลได้ตามที่ประชาชนต้องการ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐได้มอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจ (Decentralization) เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการปกครองการจัดการบางอย่างเพื่อดำเนินกิจการให้เกิดผลประโยชน์ของรัฐและท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

การปกครองส่วนท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นพื้นฐานประชาธิปไตยระดับชาติเพราะการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยระดับชาติจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองในระดับท้องถิ่นโดยสร้างความเชื่อมั่นความเข้าใจและการยอมรับจากประชาชนว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเปรียบเสมือนสถาบัน

ฝึกอบรมประชาชนให้เข้าใจกระบวนการและกลไกทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยช่วยให้ประชาชนมีการเรียนรู้และเข้าใจในระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น หากประชาชนไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและจริงจังแล้วคงหวังจะเห็นการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับชาติมากขึ้น กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสำคัญมากในระบอบประชาธิปไตย โดยต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการให้การสนับสนุนการปกครองตนเองจึงจะประสบความสำเร็จ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่ จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจทางปกครอง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ชูศักดิ์, 2518: 6-7) การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง การที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึก ในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นของตน (อนันต์ อนันตกุล, 2521: 6-7)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบหรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่า การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง การปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการก็ได้ รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเอง โดยจัดระบบภาษีหรือจัดสรรภาษีที่เหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินการมีรายได้เพียงพอในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลังและการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวมการป้องกันการทุจริตการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบแต่ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดแย้งผลประโยชน์และการป้องกันการก้าวก่ายการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560: 74-75) การมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและเจ้าหน้าที่ในองค์กรท้องถิ่นจึงต้องร่วมคิดร่วมทำร่วมเสนอแนะ ร่วมปฏิบัติ และปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ขององค์กรท้องถิ่นที่ตนอยู่

ด้วยสาเหตุและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจทำการ ศึกษาสภาพทั่วไป กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ และเพื่อนำเสนอรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ตามหลักอภิธานิธรรม 7 ผู้ศึกษาวิจัยจึงนำปัญหาดังกล่าวมาศึกษาและวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบของเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบของเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ตามหลักอภิธานิธรรม 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

โดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการแจกแบบสอบถาม (Surver Research) ผู้วิจัยกำหนด วิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มด้วยกัน

- 1) กลุ่มด้านศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน
- 2) กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบล 9 คน
- 3) กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาลตำบล/ตัวแทนประชาชนจำนวน 10 คน
- 4) กลุ่มตัวแทนผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบล 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และเครื่องมือการบันทึก เพื่อค้นหา “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสารจังหวัดชัยภูมิ”

นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิง
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักการคิด ทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้
 - (1) จัดเตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth Interview Guide)
 - (2) ขอลหนังสือจากเลขาธิการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
 - (3) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้
 - (4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์
 - (5) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีดำเนินการกับข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์รายละเอียดจากเอกสาร และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่แยกประเภทไว้แล้วจำนวน 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มด้านศาสนา 2) กลุ่มด้านผู้บริหารเทศบาล 3) กลุ่มด้านสมาชิกสภาตำบลและตัวแทนประชาชน 4) กลุ่มด้านเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ โดยแยกวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลจากเอกสารต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์รวมกันในภาพรวมซึ่งบุคคลกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม เกี่ยวข้องกับแนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

3. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ”

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง กรณีศึกษา 3 เทศบาลตำบล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในเขตพื้นที่ 1) เทศบาลตำบลคอนสาร 2) เทศบาลตำบลห้วยยาง 3) เทศบาลตำบลทุ่งลุยลาย ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 25,931 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ”

ในการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดเก็บกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คนวิธีการสุ่มตัวอย่างในการเลือกกลุ่มวิจัย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกองค์ประกอบของการแบ่ง พื้นที่เขต กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร เป็นสำคัญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์ และเครื่องมือการบันทึก “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ทำเครื่องมือวิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็น 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือประกอบด้วยดังนี้

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์ และเครื่องมือการบันทึก “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ทำเครื่องมือวิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็น 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือประกอบด้วยดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ปัจจัย ส่วน บุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ จำนวน 5 ด้าน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” แบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การไว้วางใจ (Trust) 2) ความผูกพัน (Commitment) 3) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Coach and Objectives) 4) มีอิสระในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) หมั่นประชุมกัน 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติ 4) เคารพนับถือผู้อาวุโสในพรรค 5) ไม่ลุแก่อำนาจให้เกียรติสตรี 6) เคารพสถานที่สำคัญ 7) คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม

ตอนที่ 4 “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุดได้รับกลับมา 400 ชุด

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยพบประเด็นที่มีสาระสำคัญดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไปของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

1.1 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล

(กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่จากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จำนวน 24 รูป/คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย มีข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) 4 ด้านด้วยกัน ดังนี้ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไว้วางใจกัน (Trust) 2) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านความผูกพัน (Com mitment) 3) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Coach and Objectives) 4) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy)

1.2 จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาลในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย

ผลจากการสัมภาษณ์ สรุปดังนี้

1. กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไว้วางใจกัน (Trust)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีความไว้วางใจ ต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล (กรณีศึกษา 3 เทศบาล) ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

1) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการไว้วางใจกันการปฏิบัติงานเปิดโอกาสประชาชนเข้าร่วมตัดสินใจการทำการกิจกรรมของชุมชน การทำงานร่วมกับบุคคลคนของท้องถิ่นจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นรวมทั้งเข้าเป็นสมาชิกของของชุมชนจะทำให้เกิดการไว้วางใจในผลงานร่วมกันร่วมคิดร่วมทำการตัดสินใจร่วมกันของท้องถิ่นในการทำการกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนสนับสนุนทำให้ผู้ที่สมัครใจเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นได้รับการไว้วางใจเสียงสนับสนุน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลต้องสร้างความร่วมมือกับประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันในการปฏิบัติงานทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณะสุขชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นเกิดจากการมีอุดมการณ์เดียวกันของคนในชุมชนรวมตัวกันปกป้องรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมกันของชุมชนในการตัดสินใจทำการปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการแหล่งที่อยู่อาศัย การสร้างความไว้วางใจให้ประชาชนร่วมตัดสินใจร่วมคิดร่วมทำโครงการต่างๆ ของชุมชน การจัดทำโครงการขององค์การปกครองให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการไว้วางใจกันเห็นว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความซื่อสัตย์ประชาชนในท้องถิ่นอยากเห็นผู้นำและสมาชิกท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์สุจริตสร้างความไว้วางใจให้ท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำให้ประชาชน ไว้วางใจในการเข้ามาทำหน้าที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมืองเข้ามาตรวจสอบความโปร่งโปร่งใส การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างความไว้วางใจให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในองค์กรและตัวผู้นำท้องถิ่น ความซื่อสัตย์สุจริตของผู้นำท้องถิ่นจะทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็งประชาชนไว้วางใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนลงเลือกตั้งประชาชนก็ให้การสนับสนุน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความ

เชื่อมั่นมีการไว้วางใจกันในการปฏิบัติหน้าที่การจัดเก็บภาษีและรายได้ของท้องถิ่นก็จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ความซื่อสัตย์สุจริตความโปร่งใสในการได้เข้ามาเป็นสมาชิกเป็นตัวแทนของประชาชนทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น ความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงานขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลการปฏิบัติงานต้องให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต้องให้เป็นไปตามเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดีมีคุณธรรม

3) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการไว้วางใจกันการมีส่วนร่วมภายในชุมชนหรือภายในองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลมีการไว้วางใจกันในการปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนา ตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการเลือกเข้ามาทำหน้าที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนสร้างผลงานให้เห็นเป็นที่ไว้วางใจกัน ทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี สมาชิกขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนยังเป็นการสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นพื้นฐานของท้องถิ่นนำไปสู่ประเทศ สมาชิกขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลต้องสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนเพื่อจะได้รับความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคอยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นสร้างความวางใจไม่เลือกปฏิบัติ การกำหนดนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่างๆ ต้องทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาท้องถิ่นให้ได้รับความเข้มแข็งจากการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการของตนเองและการแก้สภาพปัญหาของท้องถิ่นให้ได้รับการพัฒนา ให้ความไว้วางใจส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองร่วมกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

4) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการไว้วางใจกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นเกิดจากการไว้วางใจกันของคนในท้องถิ่นที่เลือกสมาชิกท้องถิ่นเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน การบริหารงานขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างความเชื่อมั่นและให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจกันทำให้เกิดแรงสนับสนุน การไว้วางใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถผลักดันการตัดสินใจขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปในทางเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน สมาชิกขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติหน้าที่ต้องทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับการทำกิจกรรมของท้องถิ่นต้องมีการไว้วางใจกัน องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้การบำรุงส่งเสริมการทำมาหากินให้มีส่วนร่วมของประชาชน สมาชิกขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาอาสารับใช้ประชาชนต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต การทำงานขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้มีการไว้วางใจกันจึงจะได้ รับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยสร้างความเชื่อมั่นและการมีความไว้วางใจกัน

5) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการไว้วางใจกัน การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นเกิดจากอุดมการณ์ของคนในท้องถิ่นที่มีความคิดเห็นตรงกัน เข้ามาร่วมทำกิจกรรมของท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชน การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นเกิดจากอุดมการณ์ของคนในท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรักสามัคคีกัน ร่วมกันปกป้องคุ้มครองสถานที่สำคัญๆ ของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเกิดจากการมีอุดมการณ์เดียวกัน สร้างความไว้วางใจให้กัน ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อท้องถิ่นมีหลากหลายความคิดเห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วยกับองค์ กรแต่รวมตัว กันได้สร้างความเข้มแข็งเกิดจากมีอุดมการณ์เดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอุดมการณ์เดียวกันจะทำให้การส่งเสริมประชาธิปไตยความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพเป็นของประชาชน ความพร้อมเพียงขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบของเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของรูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ มีกระบวนการวิเคราะห์ 4 ด้านดังนี้ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการไว้วางใจกัน (Trust) 2) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการมีความผูกพัน (Commitment) 3) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Coach and Objectives) 4) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) มีกระบวนการวิเคราะห์ ดังนี้ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอในรูปแบบตาราง

3. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการประยุกต์ตามหลักอปริหานิยธรรม 7

จากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการ ประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม เกี่ยวกับการมีให้เสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในส่วนเดียว ไม่มีผลไปในทางที่เสื่อมของประชาชนในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง มี 7 ประการ ดังนี้

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์,ทำให้เกิดประโยชน์ในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในเรื่องต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนเกิดความสามัคคีมีการแก้ไขปัญหา

2) พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องเข้าให้ตรงเวลา อยู่ร่วมประชุมปรึกษาหารือสาระสำคัญตามแนวทางขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลจนครบกำหนดเวลา ร่วมรับผิดชอบในหน้าที่ในการประชุมพร้อมเพรียง

3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติไม่ล้มเลิกสิ่งบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ที่บัญญัติก่อน ไม่ควรตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบที่ไม่ถูกต้อง ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ไม่ยกเลิกกฎเก่าตั้งบัญญัติอื่นให้ขัดต่อของเดิม

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ต้องถือกฎข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติของรูปแบบเทศบาล

4) เคารพนับถือผู้อาวุโสในองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล เห็นว่าการเคารพนับถือผู้อาวุโสกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนควร ให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ผู้เฒ่าในชุมชน ถ้อยคำของผู้อาวุโสเป็นสิ่งอันควรรับฟังแก้ไขปัญหาค้นหาได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา

5) ไม่ลู่แก่อำนาจกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนควร ให้เกียรติต่อกุลสตรี ทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกันจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการให้เกียรติต่อกุลสตรี ควรให้เกียรติกัน ไม่นินทาวาร้าย หรือพูดถึงกันในทางไม่ดี โดยไม่จำเป็นต้องเฉพาะกุลสตรี การไม่นินทาวาร้าย ให้เกียรติกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันของคนในองค์กรปกครองท้องถิ่น

6) ให้ความเคารพต่อสถานที่ต่างๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ ทั้งในชุมชนและในสถานที่ต่างๆ การปกครองท้องถิ่นในเทศบาลของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือสมาชิกควรให้ความเคารพต่อสถานที่ต่างๆ เหตุเพราะในสังคมหนึ่งๆ หรือชุมชนหนึ่งๆ ควรให้การทำงานบำรุงรักษาความคุ้มครองสาธารณสถาน สาธารณะประโยชน์

7) คุ้มครองป้องกัน อันชอบธรรม การคุ้มครอง ป้องกันต่ออาคันตุกะผู้มาเยือนอันชอบธรรม ให้ความเคารพต่อสถานที่ต่างๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ ทั้งในชุมชนและในสถานที่ต่างๆ กล่าวคือกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ควรให้ความเคารพต่อสถานที่ เหตุเพราะในสังคมหนึ่งๆ หรือชุมชนหนึ่งๆ ให้การทำงานบำรุงรักษาความคุ้มครองสาธารณสถาน สาธารณะประโยชน์ ที่มีในชุมชนองค์กรปกครองท้องถิ่นของเทศบาล และควรให้ความรู้แก่บุคคลในชุมชนควรคุ้มครองป้องกันหรือการต้อนรับขับสู้คุ้มครองป้องกันการเอาใจใส่ต่อแขกหรือญาติมิตรผู้มาเยือนและประเพณีท้องถิ่นควรได้รับความคุ้มครอง

5. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบของเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” ทำให้พบสาระสำคัญที่สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการโดยประยุกต์หลักอภิธานิธรรมมาใช้กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า เรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบของเทศบาล กรณีศึกษา 3 เทศบาล ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบของเทศบาลผู้นำท้องถิ่นหรือผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนต้องบริหารงานด้วยความเสียสละซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสในโครงการกิจกรรมขององค์กรการปกครอง สร้างความไว้วางใจ (Trust) ให้กับชุมชนท้องถิ่นของตน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำโครงการและกิจกรรมของท้องถิ่น เป็นพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อได้รับการไว้วางใจจากผู้นำหรือบริหารท้องถิ่น

2) ความผูกพัน Commitment) บนฐานความคิดที่ว่าบุคลากรต้องมีความผูกพันกับองค์กร โดยผู้นำหรือบริหารท้องถิ่นให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยการจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรการปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการโดยประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเข้ามาเสริมสร้างให้กับองค์กร จนเกิดความรัก ความผูกพันสร้างความเข้มแข็งในองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

3) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Coach and Objectives) ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้บริหารและสมาชิกของท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนของท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล มีการเข้าร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันเป็นการสร้างความเข้าใจไปไหนแนวทางเดียวกัน สามารถจัดความขัดแย้งในองค์กรได้

4) มีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) โดยมีฐานความคิดที่ว่าผู้ปฏิบัติงานมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจในแนวทางการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบในงานของตนเองซึ่งจะทำให้ทุ่มเทในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระไม่ถูกครอบงำโครงการต่างๆ ที่เป็นนโยบายขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรให้ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนต้องบริหารงานด้วยความเสียสละซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสในโครงการกิจกรรมขององค์กรการปกครองสร้างความไว้วางใจ (Trust) ให้กับชุมชนท้องถิ่นของตนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำโครงการและกิจกรรมของท้องถิ่น

2) ควรให้ผู้นำหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยการจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรการปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสร้างความผูกพันขององค์กร

3) ควรให้ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนของท้องถิ่นมีการเข้า ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

4) ควรให้ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้บริหารมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) โดยมีฐานความคิดที่ว่าผู้ปฏิบัติงานมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจในแนวทางการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบในงานของตนเองซึ่งจะทำให้ทุ่มเทในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระไม่ถูกครอบงำโครงการต่าง ๆ ที่เป็นนโยบายขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีความไว้วางใจกัน

3) ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีอิสระในการปฏิบัติงาน

4) ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีความผูกพัน

บรรณานุกรม

ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนันต์ อนันตกุล. (2521). กรมการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. 6 เมษายน, 2560.

บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน
ในโรงเรียนอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4

The Role of Administratos in The Development Of Basic Morals in Nong Bua
District School Nakhon Sawan Province According to The Four Noble Truths

จรูญรัตน์ ปานขลิบ

Jarunrat Pankhlip

ปฏิธรรม สำเนียง

Patitham Samniang

พระมหาอุดร อุตตโร

Phramaha Udorn Uttaro

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: pankhibjaron@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทและหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4 ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 196 คน ด้วยแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.925 และสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนในโรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.288$, S.D.=.537) พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความประหยัด ($\bar{X}=4.310$, S.D.=.555) รองลงมา คือ ความมีวินัย ($\bar{X}=4.296$, S.D.=.556) และความสามัคคี ($\bar{X}=4.295$, S.D.=.497) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสุภาพ ($\bar{X}=3.914$, S.D.=.557) 2. แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 มีดังนี้ 1) ด้านความขยัน นักเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย เกียจคร้าน งานไม่คั่งค้าง โดยทำเป็นสมุดบันทึกความดีมีการยกย่องชมเชย 2) ด้านความประหยัด นักเรียนใช้น้ำไฟฟ้าอย่างประหยัด มีการวางแผนใช้จ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่ายและส่งเสริมให้ออมเงิน 3) ด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนทำตามข้อตกลงของกลุ่ม ตรงต่อเวลาและหน้าที่รับผิดชอบ รู้จักละอายและเกรง

กล่าวต่อการกระทำผิด 4) ด้านความมีวินัย นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบและรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน 5) ด้านความสุภาพ นักเรียนมีความประพฤติและกิริยามารยาทเรียบร้อย 6) ด้านความสะอาด นักเรียนมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาด ความปลอดภัย ฝึกฝนขัดเกลาจิตใจมิให้ขุ่นมัว 7) ด้านความสามัคคี นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 8) ด้านความมีน้ำใจ นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น เสียสละเวลาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหาร, คุณธรรมพื้นฐาน, อริยสัจ 4

ABSTRACT

The aims of this research were : 1) to study the roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths 2) to investigate the roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths. This research was a mixed method: quantitative research and qualitative research. The sample was 196 people by using questionnaire with five rating scales for data collection with the 0.925 of reliability. The statistics program for the data analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation. The qualitative research was dealt with the in-depth structured interview to collect all detail from nine key informants and the Content Analysis was presented in a descriptive form. The findings were as follows: 1. The roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths. Overall was at the highest level level ($\bar{X}=4.288$, S.D.=0.537) and when considering each aspect in descending order showed that was at high level : saving aspect ($\bar{X}=4.310$, S.D.=0.555), discipline aspect ($\bar{X}=4.296$, S.D.=0.556), unity aspect ($\bar{X}=4.295$, S.D.=0.497) respectively. The lowest level was politeness aspect ($\bar{X}=3.914$, S.D.=0.557). 2. The guidelines for the roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths as following: 1) Diligent, administrator set up a variety activity to be on time, not be late, not take a day off too much, not be lazy. Encouraging students help a house works at home then write it down on a notebook for recording a good behavior. Giving some compliment when students did a good job. 2) Saving, administrator promotes students help school saving water, electricity. Students manage their money by write on notebook about income and expense account. 3) Honesty, administrator asks students to do Memorandum of Understanding (MOU) due to promote student morality in order to do good, correct, honest, fair things and work hard. 4) Discipline, administrators encourage students to dress a nice and clean uniform follows school regulations. In addition, take a good care of school properties. 5) Politeness, students

well-behaved regularly 6) Cleanliness, school has an activity that helps students are optimistic and happy with the success of others and some activities that students be aware of Health and safety first. 7) Unity, school organizes activities for students to help with work in school and public mind. Students be able to work with others. 8) Kindness, Administrator has activities for students to share things with others. Sacrifice time to participate in school activities.

Keywords: The Role of Administratos, Basic Morals, the Four Noble Truths

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรให้ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแก่เยาวชนไทย อันได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบัน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการ เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่างๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม คุณธรรม จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความ เจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติ สังคมจึงมุ่งหวังจะให้ โรงเรียนเป็นแกนในการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสมบูรณ์ตามต้องการ โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงที่จะอบรมสั่งสอนนักเรียนเกี่ยวกับหลักศีลธรรมเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนรู้ด้าน คุณธรรมพื้นฐาน หมายถึง คุณธรรม 8 ประการ ประกอบด้วย 1) ขยัน 2) ประหยัด 3) ซื่อสัตย์ 4) มีวินัย 5) สุภาพ 6) สะอาด 7) สามัคคี และ 8) มีน้ำใจ

หลักอริยสัจ 4 เป็นคุณธรรมหลักที่ผู้บริหารจะนำหลักธรรมนี้ประกอบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งหลักอริยสัจ 4 ประกอบไปด้วย 1. ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) 2. สมุทัย (หลักธรรมที่ควรละ) 3. นิโรธ (หลักธรรมที่ทำให้บรรลु) 4. มรรค (หลักธรรมที่ควร เจริญ หรือทำให้เกิดขึ้น) (ตีพิมพ์.ดอทคอม, [ออนไลน์]) ถ้านักเรียนเข้าใจในกระบวนการอริยสัจ 4 ย่อมทำให้ ดำเนินชีวิตของนักเรียนได้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นคนดีของสังคมต่อไป

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมพื้นฐานในสถานศึกษา ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมี คุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้าน ความรู้ทางวิชาการ และ คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

ในปัจจุบันในโรงเรียน อำเภอนองบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 มีส่วนสำคัญในการผลักดันเรื่องคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน จากการดำเนินโครงการ และกิจกรรมที่ เกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน แต่จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา และข้อมูลของฝ่ายกิจกรรมนักเรียน ยังพบว่านักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สาเหตุส่วนใหญ่ มาจากการขาดคุณธรรมพื้นฐานจากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนจึงได้ มีมาตรการในการส่งเสริม

และปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้ผู้เรียน โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ได้บูรณาการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานแต่กระบวนการจัดการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอ เพราะโรงเรียน คือ หน่วยงานที่ต้องขัดเกลาพฤติกรรม และปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมพื้นฐานจึงต้องมีการดำเนินการกำหนดทิศทางมีมาตรการส่งเสริมการดำเนินงาน ร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมพื้นฐานผู้เรียนให้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่วางไว้

ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา(SAR) (สำนักงานการประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 3, 2564) โรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอ หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

โรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา นครสวรรค์ ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3, [ออนไลน์]) พื้นที่อำเภอหนองบัว โดยแบ่งการบริหารเป็น 2 ศูนย์ คือ 1) ศูนย์คุณภาพการศึกษากลุ่มโรงเรียนหนองบัว 1 (บัวหลวง) จำนวนประชากร ทั้งหมด 63 คน มีโรงเรียนจำนวน 20 โรงเรียน และ 2) ศูนย์คุณภาพการศึกษากลุ่มโรงเรียนหนองบัว 2 (หนองบัว จำนวนประชากร ทั้งหมด 191 คน มีโรงเรียนจำนวน 21 โรงเรียน รวมสองศูนย์คุณภาพการศึกษาทั้งหมดประชากร 275 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3, [ออนไลน์]) โรงเรียนทั้งหมด 41 โรงเรียน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย (ระบุรูปแบบของการวิจัย) ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานในโรงเรียน ตามหลักอริยสัจ 4

3. การวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ดำเนินการตามระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ระยะ ทั้งเชิงปริมาณได้มาวิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้สูตรตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 41 คน ครูผู้สอน จำนวน 236 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 277 คน ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 41 โรงเรียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 1 ชุด มี 2 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอรับหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เสนอถึงสำนักงานเขตพื้นที่การการศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ที่ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รักษาการ หัวหน้าฝ่าย ครูผู้สอน ครูอัตราจ้าง โรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามใส่ซองพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากสังกัด โดยดำเนินการส่งและรับคืนโดยบุคลากรหรือผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 ไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อช่วยส่งและรับแบบสอบถามคืนในระยะเวลาที่กำหนด แบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม
- 2) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานในโรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และแปลผลโดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 19)

4. สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีสถานภาพเพศ ที่มากที่สุดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 61.224
2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่ง ที่มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยตำแหน่งครู จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 87.244
3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีระดับการศึกษา ที่มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 89.798

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีระดับประสบการณ์ทำงาน มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยระดับ 11-20 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 9.693

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. **ด้านขยัน** ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียน จัดกิจกรรมให้นักเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย ไม่ขาดเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรม ให้นักเรียนไม่เกียจคร้านไม่ปล่อยงานค้างค้ำ ผู้บริหารและครูจึงส่งเสริมให้นักเรียนช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน โดยทำเป็นสมุดบันทึกความดีในแต่ละวัน โดยมีการยกย่อง ชมเชย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย จรัส ถาวร (2529) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า การที่ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนั้น นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ นักเรียนได้รับการส่งเสริมจากครอบครัว ชุมชน กลุ่มเพื่อนนักเรียน และโรงเรียน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริการและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2540) สรุปว่า คุณธรรม เร่งด่วนที่ควรดำเนินการ คือ ความขยัน หมั่นเพียร การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่ละโมภ โลกมาก รู้จักยับยั้งชั่งใจ และต้องไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น

2. **ด้านความประหยัด** ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัด กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการวางแผนใช้จ่ายไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ผู้บริหารและครูจึงส่งเสริมโดยให้ นักเรียนทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละวัน และส่งเสริมให้นักเรียนออมเงิน กับครูประจำชั้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กล่าวถึง แนวทางส่งเสริมการประหยัดและอดออมใน 5 ประการ คือ ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีลักษณะนิสัยสันโดษ มีความรู้จักพอดีในการบริโภค อุปโภคไม่ฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่ายหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป รู้จักใช้ทรัพยากรและเวลาได้เหมาะสมและเป็นประโยชน์มากที่สุด มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบโดยมีสัดส่วนของการใช้จ่ายกับการออมให้ได้สมดุลกัน เช่น ใช้จ่าย ส่วนตัว ใช้จ่ายทำบุญและฝากออมสินไว้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540)

3. **ด้านความซื่อสัตย์** ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำตามข้อตกลงของกลุ่ม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้ นักเรียนซื่อตรงต่อเวลา และหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความ ซื่อสัตย์จึงส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด มีความซื่อตรงต่อเวลา และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนประพฤติตนตามหลักคุณธรรมขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประทีปธรรมนาถ (ชุตินธโร) (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นเป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มากที่สุด รองลงมา เป็นด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ ด้านผู้เรียนมีความประหยัด ด้านผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที

4. ด้านความมีวินัย ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องความมีวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ ([ออนไลน์]) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 2 ด้าน มีดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูมีบทบาทในระดับมาก

5. ด้านความสุภาพ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีกิริยามารยาทเรียบร้อย อยู่ในระดับ มาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความสุภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปณีย์ จำปา (2555: 35-37) รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนวัดทางกระบือ (เอื้อติวิทยาคาร) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทางกระบือ (เอื้อติวิทยาคาร) จำนวน 4 ด้าน คือ ความเหมาะสม ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จำนวน 12 ด้าน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความมีสติและละเอียดรอบคอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ความสุภาพ ความสามัคคี ความประหยัด ความกตัญญู ความมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และการพึ่งตนเอง และประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ผลการประเมินพบว่า คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

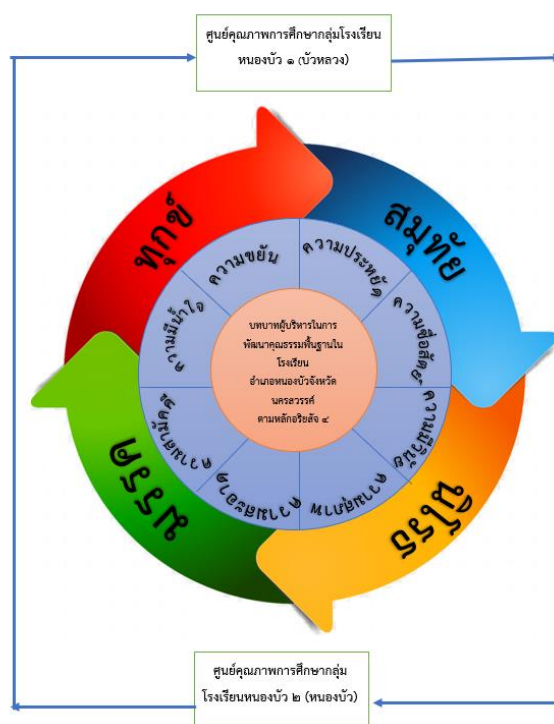
6. ด้านความสะอาด ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมองโลกในแง่ดี ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาด ความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความสะอาด จึงฝึกฝนขัดเกลาจิตใจมิให้ขุนมัวปราศจากความมัวหมอง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทาง 1. ส่งเสริมให้นักเรียนมีการรักษาความสะอาด มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ 2. ฝึกฝนให้นักเรียนรักษาความสะอาดภายในห้องเรียน โดยการร่วมกันจัดทำตารางเวรให้นักเรียนในแต่ละวันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ ([ออนไลน์]) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 2 ด้าน มีดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ครูมีบทบาทในระดับมาก

7. ด้านความสามัคคี ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้

นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทรณ์ ญาณสัณโณ (โสตามุข) (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพยุหวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ) ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความคิดเห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีต่อสภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพยุหวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ) โดยภาพรวมและรายข้อ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

8. ด้านความมีน้ำใจ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของ ขนม เครื่องใช้ให้แก่ผู้อื่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนเสียสละเวลาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความมีน้ำใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร ทุนบาล (2560: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิจัยตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริม คุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก

6. องค์ความรู้ใหม่

1. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูมีการมอบหมายการบ้าน รายงาน การทบทวนความรู้ได้อย่างสม่ำเสมอกับนักเรียน เป็นการให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบ มีความเอาใจใส่ ในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนา และฝึกฝนทักษะทางวิชาการด้านต่างๆ ทั้งในสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจเฉพาะด้าน และที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความประหยัด ผู้บริหารได้ดำเนินการ พัฒนาผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บหอมรอมริบ ใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย จัดให้มีการออมทรัพย์ ร่วมกับธนาคารออมสิน การคัดแยกขยะ นักเรียนได้รู้จักการคัดแยกขยะ จัดการขยะ ด้วยวิธีที่เหมาะสม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารได้ดำเนินการด้วยการบูรณาการ กิจกรรมชื่นชมนักเรียนผู้มีความซื่อสัตย์อยู่เป็นประจำ ด้วยมีนักเรียนเก็บเงินสิ่งของมีค่าได้แล้ว จะมาส่งให้ครูประกาศหาเจ้าของอยู่เป็นประจำ ครูเฝ้าประจำวันก็จะประกาศชื่อนักเรียนที่เก็บของได้ที่หน้าเสาธงด้วยความชื่นชม ให้เป็นแบบอย่างที่ดี

4. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความมีวินัย ผู้บริหารได้ดำเนินการงานกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ซึ่งกระบวนการลูกเสือ มีส่วนสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตาม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงเน้นความสามัคคีในหมู่คณะ

5. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความสุภาพ ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนจุดเน้นในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการมีสัมมาคารวะ รู้จักการให้ความเคารพต่อพระรัตนตรัย ต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามแบบแผนวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม และมีนักเรียนต้นแบบมารยาทชาวพุทธได้แสดงบทบาทสมมติ

6. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความสะอาด ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมการตรวจร่างกาย ตรวจผม ตรวจเล็บ ทุกต้นเดือน ตรวจหาเชื้อโควิด-19 โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนทุกคนมีสุขภาพดี สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ ประเมินสถานภาพทางด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรอื่นๆ ภายในโรงเรียน ดำเนินการให้มีการควบคุมและป้องกันการระบาดของโรคติดต่อและเชื้อโรคต่างๆ พร้อมแนะนำช่วยเหลือในการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

7. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความสามัคคี ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และการฝึกสอนให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม ก็เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา ทำให้มีประสบการณ์ตรงในการทำงาน

8. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความมีน้ำใจ ผู้บริหารได้ดำเนินการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ ในการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อให้ นักเรียนได้รู้จักคุณค่าของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เกิดเป็นความรัก ความสามัคคี

หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารใช้ในการนำครูเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน โดยผู้บริหารมีบทบาทในการนำหลักอริยสัจ 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน 8 ด้าน 1) ด้านความขยัน 2) ด้านความประหยัด 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความมีวินัย 5) ด้าน

ความสุภาพ 6) ด้านความสะอาด 7) ด้านความสามัคคี 8) ด้านความมีน้ำใจ โดยผู้บริหารและครูได้รู้จักสภาพปัญหา (ทุกข์) จากนั้นนำปัญหามาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาได้ (สมุทัย) เมื่อทราบสาเหตุแล้วมีการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา (นิโรธ) และลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา (มรรค) เพื่อให้ปัญหาได้ดับหรือหมดไป

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อศึกษาบทบาทและเพื่อหาแนวทางบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ด้านความขยัน โรงเรียนควรอบรมนักเรียนให้มีความขยัน เพียรพยายามในการเรียน การงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ และ โรงเรียนควรส่งเสริมจัดให้มีการเพียรพยายามในการ ประกอบกรรมดีละบาป ความขยันในข้อนี้มี 4 ประเภท คือ เพียรป้องกันหรือเพียรระวังไม่ทำบาป เพียรละบาป เพียรสร้างคุณดีและเพียรรักษาความดี

2. ด้านการประหยัด โรงเรียนควรอบรมนักเรียนในการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมจัดให้มีสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นภายใน สถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการออมของเด็กนักเรียน

3. ด้านความซื่อสัตย์โรงเรียนควรมีการส่งเสริมการประพฤติตนตรงไปตรงมา ยึดหลัก ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ และควรส่งเสริม เชิดชูคุณความดีของนักเรียนประพฤติที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น การให้ประกาศนียบัตร หรือทุนการศึกษา เป็นต้น

4. ด้านการมีวินัย โรงเรียนควรมีควบคุมการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่าง เหมาะสมอยู่เสมอ โดยมีการรณรงค์เพื่อรักษาระเบียบ และวินัยต่างๆ ภายในโรงเรียน และควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถึงกฎระเบียบวินัยต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อเกิดความเหมาะสมแก่นักเรียน โดยยึดหลักประชาธิปไตย

5. ด้านความสะอาด โรงเรียนควรจัดให้เด็กได้สำรวจความสะอาดร่างกายของตนเองก่อนเข้าเรียน และจัดกิจกรรมให้เด็กได้แปรงฟันหลังอาหาร ล้างมือ ล้างหน้า (หรืออาบอาบน้ำ) ก่อนเข้านอนฝึกให้เด็กทำความสะอาดร่างกายของตนเองหลังการขับถ่าย การล้างมืออย่างถูกวิธีอย่าง สม่ำเสมอ เป็นต้น และทางโรงเรียนอาจสื่อสารกับทางบ้านให้ผู้ปกครองจัดเตรียมผ้าเช็ดหน้าให้เด็กมา โรงเรียนทุกวัน และทุกเช้าก่อนเรียน คุณครูจะตรวจเช็ค ว่า เด็กได้พกผ้าเช็ดหน้ามาโรงเรียนหรือไม่ และสอนการใช้ผ้าเช็ดหน้าให้ถูกวิธีตั้งแต่การปักชื่อของตัวเองลงบนผ้าเช็ดหน้า เพื่อให้รู้ว่า เป็นของใคร การพับผ้าเช็ดหน้าใส่กระเป๋า และการใช้เช็ดหน้าหรือปิดปากเพื่อดูแลตัวเองไม่ให้แพร่เชื้อไปยังผู้อื่น

6. ด้านความสุภาพ โรงเรียนควรสอนให้เด็กรู้จักตัวเอง ทำความรู้จักกับตัวเอง ด้วยการวิเคราะห์ตัวเองว่าเราเป็นคนอย่างไร มีข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงอะไรบ้าง จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขและโรงเรียนควรสอนให้เด็กอยู่ร่วมกันในหมู่ด้วยดีในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งเพื่อนฝูง พี่น้อง บุคคลในครอบครัว ครูอาจารย์

ผู้ใหญ่รอบข้าง สอนให้เด็กกระทำต่อกัน คิดต่อกัน และพูดจากันด้วยเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนๆ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใหญ่โดยเต็มใจ แสดงกิริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ประพฤติสุจริต มีมารยาทงดงาม เคารพรับฟังความคิดเห็น และสามารถนับถือกันทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง

7. ด้านความสามัคคี โรงเรียนควรสอนเรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะช่วยให้เด็กสามารถทำงานที่ยากลำบากให้สำเร็จได้ช่วยให้เด็กเกิดความ มั่นใจในตนเอง เพราะสามารถช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคจนลุล่วงไปได้และโรงเรียนควรจัดการศึกษาใน ลักษณะที่เสริมสร้างให้เด็กเป็นคนตั้งมั่น อยู่ในศีล มีความเคารพนับถือตัวเอง มีความเคารพนับถือคนอื่น ไม่เบียดเบียนใคร ด้วยกาย ด้วยวาจาและเป็นผู้ที่คิดจะช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเท่าที่จะทำได้ อดทนอดกลั้นในการสร้างประโยชน์ให้คนอื่นด้วย

8. ด้านความมีน้ำใจ โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนให้รู้จักการช่วยเหลือผู้ที่มีความ เดือดร้อนอยู่เสมอ เช่น การบริจาคสิ่งของแก่ผู้ยากไร้เป็นต้น และส่งเสริมการมีน้ำใจเสียสละ ความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การเป็นจิตอาสาในโครงการสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ว่ามีการใช้หลักธรรมที่เหมือนหรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

2. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการ ส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน

3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในโรงเรียน หรือหน่วยงานต่อไป เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ. **คุณธรรมพื้นฐาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.grad.nu.ac. [22 เมษายน 2566].

จรัส ถาวร. (2529). **พฤติกรรมนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม**. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทร์จิรา โกมุท. (2560). **บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามกรอบคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2562). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ฐาปณีย์ จำปา. (2555). **รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนวัดทางกระบือ (เอื้อติวิทยาการ)**. นครนายก: โรงเรียนวัดทางกระบือ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- พระครูประทีปธรรมนาถ (ชุตินฺธโร). (2555). **การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทรธรรณ ญาณสำโณ (โสตามุข). (2558). **สภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพุทธวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสนุ พองศรี. (2549). **วิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียมผาการพิมพ์.
- วิภาพร ทุนบาล. (2560). **การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยา วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. **ข้อมูลบุคลากรในเขตอำเภอนองบัว**. แหล่งที่มา: [ออนไลน์]. <https://nsw3.go.th>. [15 กรกฎาคม 2565].
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). **คู่มือครูเพื่อพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- Cronbach. Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York : Harper & Row.

การศึกษาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียน
ในเขตอำเภอลาดยาวตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตสังวัตตนิกรธรรม 4

The Study of Administrative Administration of Educational Institutions of
Latyao District According to The Principle of Dittthamikatta Sangvatniktham 4

บัวแก้ว อินทรธา

Buakaew Intaratha

ปฐิธรรม สำเนียง

Patitham Samniang

พระมหาอุดร อุตตโร

Phramaha Udorn Uttaro

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: napatsorn.mwae@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตสังวัตตนิกรธรรม 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 268 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.42) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=4.83$, S.D.=0.34) ด้านการรับ-ส่งหนังสือ ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.39) ด้านการร่างหนังสือ ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.42) ด้านการผลิตสำเนาเอกสาร ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.53) ด้านการจัดเก็บเอกสาร ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.41) ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.56) ด้านการตรวจทาน หนังสือ ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.29) ด้านการพิมพ์หนังสือ ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.34) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำลายหนังสือ ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.55) อยู่ในระดับมาก ในส่วนของแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการ ของสถานศึกษาของโรงเรียนนั้น ประกอบด้วย 1) ด้านรับ-ส่งหนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรติดต่อหน่วยงานโดยตรงทั้งการติดต่อสื่อสาร และการบริการ 2) ด้านร่างหนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรศึกษา

เพิ่มเติมเกี่ยวกับการร่างหนังสือและการเรียบเรียงข้อความในหนังสือ 3) ด้านพิมพ์หนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการให้หมั่นฝึกฝนตนเองใฝ่เรียนทางด้านกรพิมพ์หนังสือ 4) ด้านผลิตสำเนาเอกสาร เจ้าหน้าที่ธุรการตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้องฉบับจริง ฉบับร่าง และจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบ 5) ด้านจัดเก็บเอกสาร ผู้บริหารควรแนะนำวิธีการจัดเก็บเอกสาร เพื่อไม่ให้สูญหาย 6) ด้านบันทึกเสนอหนังสือควรจัดทำตามลำดับขั้นตอนให้ถูกต้อง 7) ด้านตรวจทานหนังสือ ผู้บริหารควรส่งเสริมเจ้าหน้าที่ธุรการไปพัฒนาดตนเองเกี่ยวกับการตรวจทานหนังสือ 8) ด้านทำลายหนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ที่ถูกต้องตามหลักของสารบรรณ 9) ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเพื่อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้และมีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานธุรการ, สถานศึกษา, ทัศนคติองค์กร, ทัศนคติองค์กร

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to examine the business affairs administration of educational institution in Latyao district Nakhon Sawan province according to the principle of Ditthadhammikathasamvattanikadhamma 4 and 2) to seek guidelines to develop the business affairs administration of educational institution in Latyao district Nakhon Sawan province according to the principle of Ditthadhammikathasamvattanikadhamma 4. This research was a mixed method: a quantitative research and a qualitative research. The sample was 268 people by using questionnaire with five rating scales for data collection. Reliability was 0.97. The data analysis was done in the computer. The statistics for the data analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation. The qualitative research was dealt with the in-depth structured interview to collect all detail from nine key informants and the Content Analysis was presented in a descriptive form. A result of this study was found in the following aspects 1) The overall of elementary the business affairs administration of educational institution in Latyao district Nakhon Sawan province was at the highest level ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.42) and when considering each aspect was at high level, it arranged from the high to low level: electronic -documentary section has the highest level ($\bar{X}=4.83$, S.D.=0.34), Document Flow-Inward section ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.39), Draft document section ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.42), Copy document section ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.53), Filing document section ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.41), Recordkeeping section ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.56), Proof document section ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.29) Typing document section ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.34) respectively. The lowest level was the disposal document section ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.55) 2) The developmental guideline on the business affairs administration of educational institution in Latyao district Nakhon Sawan province according to the principle of Ditthadhammikathasamvattanikadhamma 4 consisted of 9 section as follows: 1) Document Flow-Inward section, Administration Officer contact each institute directly, 2) Draft document section, Administration Officer should pay attention and gain

knowledge in wording how to draft document correctly, 3) Typing document section, Administration Officer always training for efficient performance and ought to be conscious all the time, 4) Copy document section must check and proof all document that according to regulations of each institution, 5) Filing document section, the administrators should suggestion how to keep filing in good condition in order to find document easily, 6) Recordkeeping section make memorandum and keep document in order, 7) Proof document section, the administrators encourage the officer develop oneself about proofing, 8) Disposal section, the administrators should guide the officer attend the workshop for improving the business affairs administration effectively and 9) Electronic Document section, the administrators plan and set the policy to manage and survey about information resource and maintenance all resources then follow up and evaluate the performance.

Keywords: Administrative Administration, Educatinal Institutions, Ditthamikatta Sangvatniktham 4

1. บทนำ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543: 82-84) และการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม นั้นได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่ทำหลายด้าน เน้นเรื่อง การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการบริหารงานธุรการของสถานศึกษา ซึ่งงานธุรการเป็นการปฏิบัติงานในสำนักงานของบุคลากรระดับปฏิบัติการนั้น เป็นการปฏิบัติงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับ บุคคลและเอกสาร จึงต้องอาศัยความอดทน ความขยัน และความจำส่วนตัวพอสมควร เป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารนั้นจะเกี่ยวกับหนังสือราชการ ทั้งที่เป็นหนังสือราชการภายในและหนังสือราชการภายนอก ซึ่งมีหลายรูปแบบที่ต้องดำเนินการ จึงต้องมีการจัดระบบงานเอกสารที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จในการบริหารงานเอกสารและเป็นการช่วยจำได้อีกด้วย ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารและพัฒนาตนเองโดยใช้ความรู้คู่คุณธรรมในการบริหารและจัดการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2542: บทคัดย่อ) จากสถานการณ์ปัจจุบันการบริหารงานงานธุรการเป็นสิ่งจำเป็นกับทุกหน่วยงานเพราะมีการติดต่อสื่อสารกันทั้งทางเอกสาร และทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะในโลกยุคเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วการสื่อสารก็ต้องรวดเร็ว ซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษามุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ และปัจจุบันการบริหารงานธุรการมีการติดต่อสื่อสารและเป็นยุคของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในสถานศึกษา จึงทำให้มีปัญหาในการติดต่อสื่อสารด้านธุรการ

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการประสานบทบาทองค์กรและบทบาทของบุคลากรในสถานศึกษาให้อยู่ในดุลยภาพที่ดีมีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม โน้มน้าวให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรในการที่จะทำให้บรรลุถึงความสำเร็จในการบริหารงาน เพราะเป็นผู้ที่จะทำให้ภารกิจในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถแล้วจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานอีกด้วย

ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 47 แห่ง พบว่าแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในด้านสภาพพื้นที่ ขนาดของสถานศึกษา ประชากรบุคลากรผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นปัจจัยเหล่านี้เป็นที่มีผลต่อการพัฒนา นอกจากนี้ข้อจำกัดในด้านทรัพยากรงบประมาณของภาครัฐที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งงบประมาณเป็นไปตามขนาดของสถานศึกษา และยังประสบปัญหา ได้แก่ ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดทำ การเก็บ การค้นหาและสถานที่ในห้องทำงานสารบรรณใช้ระบบ การจัดเก็บเอกสารที่ไม่เหมาะสม ใช้ผู้เก็บที่ไม่เหมาะสมและขาดการฝึกอบรมด้านนี้ ไม่มีมาตรการการจัดเก็บที่แน่นอน ไม่มีระบบการให้ยืมเอกสารไปใช้และระบบการติดตามทวงคืนที่เหมาะสม ขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่เก็บเอกสารไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน ไม่มีการวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการเก็บและทำลาย ผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจหรือความสำคัญต่อการจัดเก็บ และดำเนินการด้านเอกสารน้อยไป และเจ้าหน้าที่งานสารบรรณไม่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสารบรรณ การตีความหรือการวินิจฉัย ข้อกฎหมายต่างๆ ยังไม่มีความถูกต้องชัดเจนประกอบกับต้องเร่งดำเนินงานเพื่อให้ทันเวลาและขาด บุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน อาจทำให้การดำเนินงานผิดพลาด ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่างๆ ทำให้การปฏิบัติงานธุรการของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพที่ลดลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2, 2564: 63)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ธุรการ

การศึกษาสภาพการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ธุรการเกี่ยวกับการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite populations) จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวน 268 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยมีการกำหนดสัดส่วนแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาผู้วิจัยดำเนิน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอรับหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เสนอถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารสถานศึกษา รักษาการ หัวหน้าฝ่าย ครูผู้สอน ครูอัตราจ้าง และเจ้าหน้าที่ธุรการ โรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 2) ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากสังกัด โดยดำเนินการส่งและรับคืนโดยบุคลากรหรือผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อช่วยส่งและรับแบบสอบถามคืนในระยะเวลาที่กำหนด แบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
3. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาวตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรม 4 โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และแปลผล (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 191)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาวตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรม 4 ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1. การหาค่า IOC 2. สถิติพรรณนา คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำเสนอแนวการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรม 4

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอน ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi structured Interview) ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอรับหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ถึงผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา รักษาการ จำนวน 3 คน ผู้ที่มีความรู้ด้านธุรการ จำนวน 3 คน ผู้มีความรู้ด้านหลักพุทธธรรมจำนวน 3 รูป/คน เสนอถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์ เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูป/คน พร้อมแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดนัดหมาย

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรม 4 โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ การวิเคราะห์แบบสอบถามแบบปลายเปิด จะใช้วิธีการวิเคราะห์ที่เรียกว่า “การวิเคราะห์เนื้อหา” (content analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการผลิตสำเนาเอกสาร พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับถัดมา คือ ด้านการรับ-ส่งหนังสือ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ตามด้วยด้านการจัดเก็บเอกสาร/แฟ้มเสนอ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการร่างหนังสือ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการตรวจทานหนังสือ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการพิมพ์หนังสือ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการทำลายหนังสือ อยู่ที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของ สุธาสนิ คำสอน และคณะ (2562: 37) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานสารบรรณ

เป็นสิ่งที่เอื้อให้การดำเนินงานสารบรรณประสบ ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูที่ดูแลงาน สารบรรณ ความสามารถในการจดจำรายละเอียด ขั้นตอนและขอบข่ายของงานสารบรรณได้ถูกต้อง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารในการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษา ของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 ประกอบด้วย 9 ด้าน คือ ด้านการรับ-ส่งหนังสือ มีแนวทางแก้ไข คือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรติดต่อหน่วยงานนั้นโดยตรงทั้งการ ติดต่อสื่อสาร และการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี สุขไชยะ (2553: 181) ผลการวิจัย พบว่า เรื่องปัญหางานสารบรรณและแนวทางแก้ไข พบว่างานสารบรรณที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเลือกผู้ปฏิบัติงาน ที่เหมาะสมโดยการคัดเลือก การทดสอบความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงาน ด้าน ร่างหนังสือ แนวทางแก้ไข คือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ข้อความในการร่าง หนังสือและการเรียบเรียงข้อความในหนังสือกับ งานวิจัยของ ญัฐวุฒิ ญัฐฐานภามาต และสุชีรา มะหิเมือง (2557: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการบริหารงานธุรการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารงานธุรการตามการรับรู้ 4 ด้าน ใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานในแต่ละด้านนั้น มีกระบวนการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านการพิมพ์หนังสือ แนวทางแก้ไข คือ เจ้าหน้าที่ธุรการให้หมั่นฝึกฝนตนเอง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนทางด้านการพิมพ์หนังสือ และงานธุรการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ โยธาวงศ์ (2558: 227) เรื่อง การพัฒนาระบบงานสารบรรณ วิทยาลัย การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาระบบงานสารบรรณทำให้ผู้ปฏิบัติงานมี ความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงาน ได้ตามลำดับขั้นตอน การร่างหนังสือโต้ตอบ การพิมพ์หนังสือถูกต้องรวดเร็ว สะดวก ประหยัด งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การรับหนังสือมีการจัดลำดับความสำคัญ และเร่งด่วนของ หนังสือ ดำเนินการได้ทันกำหนดเวลา มีการจัดทำสำเนาหนังสือให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไปดำเนินการแทนการให้ ต้นฉบับไป แก้ปัญหาหนังสือสูญหายได้ การส่งหนังสือมีการตรวจทานความถูกต้องและความเรียบร้อยของ หนังสือก่อนเสนอผู้บริหาร และก่อนนำส่ง การทำลายหนังสือ มีการวางแผน และกำหนดขั้นตอนการ ดำเนินการทำลายหนังสือไว้อย่างชัดเจนผู้ปฏิบัติงาน การยืมหนังสือสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามขั้นตอน ส่วนการเก็บรักษาหนังสือผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจ สามารถแยกประเภทและเก็บ หนังสือเข้าแฟ้ม ตามลำดับก่อน-หลังเลขทะเบียนหนังสือรับ ด้านการผลิตสำเนาเอกสาร แนวทางแก้ไข คือ เจ้าหน้าที่ธุรการ ตรวจสอบสำเนาความถูกต้องฉบับจริง ฉบับร่าง และจัดเก็บเอกสารที่สำเนา ให้เป็นระบบระเบียบ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ สุภัทสร วิภากุล และคณะ (ม.ป.ป.: 191) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้และ พฤติกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสารบรรณของบุคลากรมหาวิทยาลัยคริสเตียน พบว่าด้านการบริการเกี่ยวกับ งานสารบรรณ และพฤติกรรมการปฏิบัติงานสารบรรณ จากการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีการให้บริการ งานสารบรรณ เช่น การรับ-ส่งโทรสาร การถ่ายเอกสาร การยืมและส่งคืน หนังสือ รวมทั้งมีพฤติกรรม การให้บริการด้วยท่าทีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดเก็บเอกสาร/แฟ้มเสนอ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหาร

ควรแนะนำวิธีการจัดเก็บเอกสาร เพื่อให้เอกสารคงอยู่ และไม่สูญหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสนี คำสอน และคณะ (2562: 37) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานสารบรรณ เป็นสิ่งที่เอื้อให้การดำเนินงานสารบรรณประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูที่ดูแลงาน สารบรรณ ความสามารถในการจดจำรายละเอียดขั้นตอนและขอบข่ายของงานสารบรรณได้ถูกต้องและมีการเอาใจใส่งาน ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ แนวทางแก้ไข คือ เจ้าหน้าที่ธุรการจัดทำบันทึกเสนอหนังสือ และเก็บหนังสือที่เสนอไปสำหรับการติดตามขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสนี คำสอน (2562: 106.) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า 1. รูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานสารบรรณ 2) ขอบข่ายงานสารบรรณ 3) กระบวนการพัฒนางานสารบรรณ และ 4) เป้าหมายการบริหารงานสารบรรณ 2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียน พบว่ามีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.46) ไว้ ด้านการตรวจทานหนังสือ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ธุรการไปพัฒนานตนเองเกี่ยวกับการตรวจทานหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาสนี คำสอน และคณะ (2562: 37) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานสารบรรณ เป็นสิ่งที่เอื้อให้การดำเนินงานสารบรรณประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูที่ดูแลงาน สารบรรณ ความสามารถในการจดจำรายละเอียดขั้นตอนและขอบข่ายของงานสารบรรณได้ถูกต้องและมีการเอาใจใส่งาน ด้านการทำลายหนังสือ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารควรแนะนำให้คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำลายหนังสือเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้เพื่อนำความรู้นั้นมาปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของสารบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมวุฒิ พลศักดิ์ (2559: 135) เรื่องแนวทางการพัฒนางานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนางานสารบรรณ ด้านการทำลายหนังสือราชการ พบแนวทางพัฒนา ได้แก่ ลดขั้นตอน การปฏิบัติงานให้น้อยลง กำหนดปฏิทินการทำลายที่แน่นอนและต้องทำลายตามกำหนดเวลา จัดระบบการทำลายให้ชัดเจนและให้เป็นแนวเดียวกันในทุกหน่วยงาน ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเพื่อจัดหาและสำรวจความต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ และมีการบำรุงรักษาจัดเก็บทรัพยากรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohammed khair I. Kassab และคณะ (2019: 43-57) ได้เสนอการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของนโยบายและขั้นตอนสำหรับระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในความสำเร็จของระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ในหน่วยงานบำเหน็จบำนาญปาเลสไตน์ จากการวิจัยพบว่าการยอมรับอย่างชัดเจนโดยคณะกรรมการนโยบายและขั้นตอนที่วางไว้เพื่อนำระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้

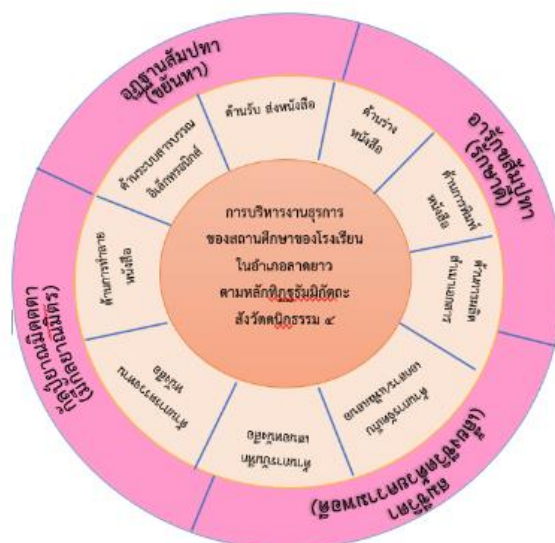
5. อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการรับ-ส่งหนังสือ ด้านร่างหนังสือ ด้านการผลิตสำเนาเอกสาร ด้านการจัดเก็บเอกสาร/แฟ้มเสนอ ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ ด้านการตรวจทานหนังสือด้านการพิมพ์หนังสือตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำลายหนังสืออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสินี คำสนอง และคณะ (2562: 37) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ พบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารงานสารบรรณ เป็นสิ่งที่เอื้อให้การดำเนินงาน สารบรรณประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการทำงานของครูที่ดูแลงานสารบรรณ ความสามารถในการจดจำรายละเอียดขั้นตอนและขอบข่ายของงานสารบรรณได้ถูกต้องและมีการเอาใจใส่งาน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 คือ ด้านรับ-ส่งหนังสือเจ้าหน้าที่ธุรการควรติดต่อหน่วยงานนั้นโดยตรงทั้งการติดต่อสื่อสาร และการให้บริการในด้านร่างหนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการควรศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ข้อความในการร่างหนังสือ ด้านการพิมพ์หนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการให้หมั่นฝึกฝนตนเองด้านการพิมพ์หนังสือ และงานธุรการ ด้านการผลิตสำเนาเอกสาร เจ้าหน้าที่ธุรการตรวจสอบสำเนาความถูกต้อง ด้านการจัดเก็บเอกสาร/แฟ้มเสนอ ผู้บริหารควรแนะนำวิธีการจัดเก็บเอกสารเพื่อให้เอกสารคงอยู่ และไม่สูญหาย ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ เจ้าหน้าที่ธุรการจัดทำบันทึกเสนอหนังสือ และเก็บหนังสือที่เสนอไปสำหรับดำเนินการต่อตามขั้นตอน ด้านการตรวจทานหนังสือ ผู้บริหารควรส่งเสริมและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ธุรการไปพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการตรวจทานหนังสือ ด้านการทำลายหนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้ถูกต้องตามหลักของสารบรรณ ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเพื่อจัดหาและสำรวจความต้องการทรัพยากรสารสนเทศ และมีการบำรุงรักษาจัดเก็บทรัพยากรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohammed khair I. Kassab และคณะ (2019: 43-57) ได้เสนอการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของนโยบายและขั้นตอนสำหรับระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในความสำเร็จของระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงาน บำเหน็จบานาญปาเลสไตน์ จากการวิจัยพบว่าการยอมรับอย่างชัดเจนโดยคณะกรรมการนโยบายและขั้นตอนที่วางไว้เพื่อนำระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ การศึกษาพบว่าไม่มี ความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการตอบสนองของประชากรที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของนโยบาย และขั้นตอนสำหรับระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในความสำเร็จของระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในสำนักงานบำเหน็จบานาญปาเลสไตน์ และจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาแผนและการเผยแพร่ที่เหมาะสม

6. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้มีข้อค้นพบ คือ การบริหารงานธุรการในปัจจุบันประกอบด้วย 9 ด้านที่สำคัญ ซึ่งการดำเนินงานแต่ละด้านนั้นควรนำหลักหลักปฏิรูปธรรม ๔ มาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านรับ-ส่งหนังสือ เนื่องจากสถานศึกษาบางแห่งขาดเจ้าหน้าที่ธุรการและบางครั้งเกิดจากหน่วยงานต้นสังกัดส่งหนังสือราชการล่าช้าและความไม่ชัดเจนของการสั่งการ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ธุรการหรือบุคลากรที่รับผิดชอบติดต่อหน่วยงานนั้นโดยตรง (กัลยาณมิตรดา มีกัลยาณมิตร) ด้านร่างหนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ธุรการ ได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ข้อความในการร่างหนังสือและการเรียบเรียงข้อความในหนังสือ (ด้านกัลยาณมิตรดา มีกัลยาณมิตร) ด้านการพิมพ์หนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ธุรการให้หมั่นฝึกฝนตนเอง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ทางด้านการพิมพ์หนังสือ ธุรการ และทุกครั้งจะมีการตรวจสอบความถูกต้องของอักขระต่างๆ (อุฏฐานสัมปทา ขยันหา) ด้าน การผลิตสำเนาเอกสาร ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ธุรการที่รับผิดชอบตรวจสอบสำเนาความถูกต้องฉบับจริง ฉบับร่าง และจัดเก็บเอกสารที่เป็นระบบระเบียบ (อารักขสัมปทา รักษาดี) ด้านการจัดเก็บเอกสาร/แฟ้มเสนอ ผู้บริหารควรแนะนำวิธีการจัดเก็บเอกสารเพื่อให้เอกสารคงอยู่และไม่สูญหาย ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน สมชีวิตา (เลี้ยงชีวิตด้วยความพอดี) ด้านการบันทึกเสนอหนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ธุรการจัดทำบันทึกเสนอหนังสือ และเก็บรักษาหนังสืออื่นๆ ไว้เพื่อให้บุคลากรดำเนินการไม่ให้สูญหาย จนถึงขั้นตอนสุดท้าย (อารักขสัมปทา รักษาดี) ด้านการตรวจทานหนังสือ ผู้บริหารควรส่งเสริมและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ธุรการไปพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการตรวจทานหนังสือให้ปฏิบัติต่อบุคลากรภายในและภายนอกด้วยการบริการด้วยวาจาสุภาพ อ่อนหวาน (กัลยาณมิตรดา มีกัลยาณมิตร) ด้านการทำลายหนังสือ ผู้บริหารควรแนะนำให้คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำลายหนังสือเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้เพื่อนำความรู้นั้นมาปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของสารบรรณ (อุฏฐานสัมปทา ขยันหา) และ ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริหาร

ควรกำหนดนโยบายเพื่อจัดหาและสำรวจความต้องการทรัพยากรสารสนเทศ ที่จำเป็นต้องใช้ และต้องมีการบำรุงรักษาจัดเก็บทรัพยากรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง (อารักษ์สัมปทา รักษาดี)

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารและครูใช้ข้อมูลนี้เพื่อประกอบการวางแผนการปฏิบัติงานพัฒนาการบริหารจัดการการพัฒนาการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารควรกำหนดแผนปฏิบัติการสถานศึกษาให้มีการจัดการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารครูและเจ้าหน้าที่ธุรการ เกี่ยวกับงานธุรการของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้บริหารควรกำหนดในแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้หลักทฤษฎีมิกัดละสังวัตตนิกรรม 4 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง
4. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานธุรการของสถานศึกษาของผู้บริหารครูและเจ้าหน้าที่ธุรการ
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการงานธุรการของสถานศึกษาของผู้บริหารครูและเจ้าหน้าที่ธุรการ

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ บุญวัง. (2548). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคปฏิรูปการศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.**
- จิราภัส เหมือนหม้อ. (2548). **ชีวิตและการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.**
- เฉลิมวุฒิ พลศักดิ์. (2559). **เรื่องแนวทางการพัฒนางานสารบรรณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.**
- ประจักษ์ โพธิ์วัด. (2547). **ความพึงพอใจของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารโรงเรียนตะคร้อพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.**

เพ็ญศรี สุขไชยะ. (2553). **ปัญหางานสารบรรณและแนวทางแก้ไข**. สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (2010): กรกฎาคม-ธันวาคม, 2553): 1-12.

ภัสสร วิชากุลและคณะ. **วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสารบรรณของบุคลากรมหาวิทยาลัยคริสเตียน**. วารสารวิชาการ ปชมท. 9(2).

ธีระ รุยเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสมมา รณิธย์. (2546). **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ข้างฟาง.

ณัฐฤดี ญูฐานภามาศ และสุชีรา มะหิเมือง. (2557). **การบริหารงานธุรการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2542). **การจัดระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร**. รายงานการวิจัย, สำนักงานปฏิรูปวิชาชีพครู, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุธาสนี คำสนอง และคณะ. (2562). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสารบรรณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**. วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยโดยลงกรณีในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

สุดารัตน์ โยธาวงศ์. (2558). **การพัฒนาระบบงานสารบรรณวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. วารสารการเมืองการปกครอง.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). **ความเป็นครู**. เอกสารประกอบการสอนวิชา 1011101 ภาคพื้นวิชาการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. (2564). **รายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา**. นครสวรรค์ : สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2.

Haiman, Theo. William G.Scott, & Patrick E.Conner. (1985). **Management**. 4th ed. Boston: Houghton Mifflin.

Simon, H.A. (1976). **Administraive behavior**. New York : Macmillan.

**แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนการกุศลของวัด
ในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2**
**Guidelines For Buddhist Learning Management Integrated into Charity School
of Buddhist Temples Under The Office Of Private Education Commission
in The Central Area 2**

ลลนา พวงสมบัติ

Lunna Paungsombut

อานนท์ เมธีวรฉัตร

Anond Metheevachatra

พระราชวรชिरเมธี

Phra Rajvachiramatee

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Lunlana1977@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 1) เสนอแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 956 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.44) และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.47) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.49) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.48) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.55) แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นกรอบแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้ 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ประกอบด้วย 3 แนวทาง 2) ด้านหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 3 แนวทาง 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารจัดทำแผนการบริหารไว้อย่างเป็นระบบมีทิศทางยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 4 แนวทาง 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารวางแผนให้บุคลากรทางวิชาการได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 แนวทาง 5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารยึดหลักความเป็นธรรม และพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 แนวทาง

คำสำคัญ: การบริหารการจัดการเรียนรู้, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา, ภาคกลาง เขต 2

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study guidelines for Buddhist Learning Management Integrated into charity school of Buddhist temples the office of private education commission in the central area 2 and 2) to propose guidelines for Buddhist Learning Management Integrated into charity school of Buddhist temples the office of private education commission in the central area 2. The sample of this research was 956 administrators and teachers by using questionnaire with five rating scales and interview for data collection. Its reliability value of 0.988. Data analysis using mathematical software program. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation. The research findings were as follows: 1. The state of guidelines for Buddhist Learning Management Integrated into charity school of Buddhist temples the office of private education commission in the central area 2 overall, was at a high level ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.44). In considering each aspect, it arranged from the high to low level: teachers was at high level ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.47), Instructional Media for learning ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.49), Measurement and Assessment ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.48) respectively and the lowest level was Learning Management ($\bar{X}=3.95$ S.D.=0.55) 2. The guidelines for Buddhist Learning Management Integrated into charity school of Buddhist temples the office of private education commission in the central area 2, the learning management Integrated into charity school of Buddhist temples applied the four Iddhipada Dhamma principles for learning management. It found that 1) teachers: the administrators should encourage teachers attending seminar for their skills 21st Century Professional Development by ethical principles, correctness, advice, and help solve problems 2) Curriculum: the administrators appointed the teacher who responses in curriculum management with fairness and always listen to other opinions 'teacher that involved. 3) Learning Management found that the administrator developed the school's strategic plan and set the vision, mission, and goals. The administrators praise and

encourage teachers who always performance the good work. 4) Instructional Media for learning, the administrator planned for academic department improved the learning resource with ethic and transparency. 5) Measurement and Assessment, the administrator should manage based on the principle of fairness, honesty, and without prejudice and a systematic for supervision, evaluation and development.

Keywords: Learning Management, Charity School of Buddhist Temples, the Central Area 2

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้การที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่กำหนดไว้ใน มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย เป็นต้น อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับการใช้สื่อ การพัฒนาสื่อ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายควบคู่กันเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 6) นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2542 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, [ออนไลน์])

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาทางเลือกอีกทางหนึ่ง ซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2488 ซึ่งได้จัดการเรียนการสอนแบบเดียวกับโรงเรียนสามัญทั่วไป ขณะเดียวกัน ก็มีจุดเน้นที่ต้องการให้นักเรียนนั้นมีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีจุดประสงค์ มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ซึ่งนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้องโดยการควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในกรอบคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและบุคคลอื่น สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม ตลอดจน

มีลักษณะของความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เพื่อการดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (ส. ศิวรักษ์, 2545: 9)

จากสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันตามบริบทของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 พบปัญหาการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก ของการบริหารงาน 4 ฝ่ายในโรงเรียน สืบเกิดได้จากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ หรือ (O-NET) และผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ในระดับสังกัด อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test: RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 คะแนนเฉลี่ย 2 ด้าน รวมเฉลี่ยร้อยละ 72.72 และรายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (National Test: NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 คะแนนเฉลี่ย 2 ด้าน รวมเฉลี่ยร้อยละ 43.76 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, [ออนไลน์]) ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปผลศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ด้านวิชาการ 1) จุดแข็ง (Strength) ประกอบด้วยมีโครงการสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการมีงานวิจัยในชั้นเรียนในการพัฒนาผู้เรียนมีแผนพัฒนาโรงเรียนเป็นประจำทุกปีการศึกษา และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามสถานที่จริง 2) จุดอ่อน (Weakness) ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมทางวิชาการมีน้อยครั้ง ขาดโครงการวิจัยที่ต่อเนื่อง งานวิจัยที่จัดทำไม่ครอบคลุมและหลักสูตรไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) โอกาส (Opportunity) ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงพระสงฆ์ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวิชาการและมีแหล่งการเรียนรู้ในสถานที่จริง 4) สิ่งคุกคาม (T=Threat) ประกอบด้วยหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเด็กขาดความสนใจเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยีไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้โฆษณาชวนเชื่อที่ทำให้เกิดการบริโภคในทางที่ผิดมากกว่าการเรียนรู้และนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนน้อย (พระครูศรีรัตนภิรัต (ปิยนันท์ ปิยจิตโต), 2560: 115)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารงานการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญกับการบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกระดับ ในด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ดังนั้น ผู้บริหารที่จะเข้ามาเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้ เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนหรือสถานศึกษา และกระทำให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นกรอบหรือแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับใช้ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแบบของ Likert นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคกลางเขต 1 จำนวน 30 รูป/คน เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.988 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครู โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 จำนวน 956 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 956 รูป/คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซ์และมอร์แกน และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (ระบุเครื่องมือวิจัย ค่าความเชื่อมั่น วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ประชากร สถิติที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุดของแต่ละด้าน จำนวนด้านละ 4 ข้อ เรียงตามลำดับ นำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ โดยการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 รูป/คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้บริหารด้านพุทธศาสนา เปรียญธรรม 4 ประโยค ขึ้นไป จำนวน 2 รูป ได้แก่ 1) พระราชอุทัยโสภณ, ดร. ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอุทัยธรรมมานุวัตรวิทยา 2) พระเทพเสนาบติ, ดร. ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์

2. ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ได้แก่ 1) นายณรงค์ นาคชัยยะ ศึกษาธิการจังหวัดนครสวรรค์

3. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ได้แก่ 1) นายสมบุญ ทิพรังศรี ผู้จัดการโรงเรียนอุทัยธรรมมานุวัตรวิทยา 2) ดร.วินัย ทองมัน อธิการผู้อำนวยการโรงเรียนนครสวรรค์ 3) นางสาวปิยวัน เครือนาถ ผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย และ 4) นางวรรณทิวา หมวกแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนพยุหะวิทยา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครสวรรค์ ถึงผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 รูป/คน พร้อมแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดนัดหมาย

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเสียง จัดบันทึกและถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

6. สรุปผลการวิจัย

1. พบว่า สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคกลาง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครูผู้สอน รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้

2. พบว่า แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ มีความสำคัญยิ่งในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการการเรียนรู้ ทั้งนี้ 1) ด้านครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักคุณธรรม ความถูกต้องเหมาะสม 2) ด้านหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการบริหารหลักสูตร ด้วยความเป็นธรรมและรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหาร จัดทำแผนการบริหารวิชาการ และการจัดการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายชัดเจน ผู้บริหารควรให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารวางแผนให้บุคลากรทางวิชาการได้พัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน และโปร่งใส

5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหาร ควรยึดหลักความเป็นธรรม ซื่อสัตย์ มีกระบวนการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

7. อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ด้านครู ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารวางแผนในการสร้างหรือผลิตบุคลากรทางวิชาการที่มีคุณภาพ โดยฟังเสียงส่วนรวมเป็นหลักในการคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการพัฒนาด้านตนเอง ทั้งนี้เพราะการบริหารงานต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมและความเสมอภาค เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ บวร ปุยะติ (2561: บทคัดย่อ) ศึกษาการบูรณาการอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีใจรักในการพัฒนาการเรียนการสอนและมีการจัดฝึกอบรมศึกษาดูงาน ติดตามตรวจสอบ สอดส่อง ดูแล ด้วยความโปร่งใส ตลอดถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา

2. ด้านหลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดระบบจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง หรือข้อคิดเห็นไม่ตรงกันในการจัดทำพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านยุติไม่ได้ในประเด็นสำคัญ ซึ่งอยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะผู้บริหารได้ศึกษา วิเคราะห์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อช่วยในการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วินัย ปาสาทิโก (วงศ์สุเทพ) (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลตามระดับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผลพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารวางแผนแนวทางแก้ไขและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อประโยชน์สูงสุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารจัดทำแผนการบริหารวิชาการ และการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบมีทิศทางยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้ดำเนินการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิยม รัชตะวัฒน์วินัย (2560: 140) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดระบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือการสอนให้แก่ครูและผู้เรียนอย่างเสรี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารให้อิสระตามสมควรในการออกแบบหรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ซึ่งอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารวางแผนการบริหารงานในการจัดหาสื่อในการเรียนรู้เพื่อใช้ในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารวางแผนการบริหารงานในการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการเพื่อสร้างสื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบตรวจสอบได้ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการด้านการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระรัตน์ คันธิวงศ์ (2560: 84) ศึกษาการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า ครูวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 รับรู้ระดับการมีปฏิบัติการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านสร้างกระบวนการใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

5. ด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะครูเป็นกรรมการการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การอ่าน การคิด วิเคราะห์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ละกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน ติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารได้มีการบริหารจัดการด้านระเบียบการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญพิชชา จันทา (2563: 124-125) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวัดผลประเมินผลมีความสำคัญมากเพราะเป็นข้อมูลที่แสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนควรเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนแล้วนำผลที่ได้จากการวัดมาตัดสินแล้วสรุปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

8. องค์ความรู้ใหม่

นำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา ภาคกลาง เขต 2 ได้ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน คือ กระบวนการบริหารงาน การส่งเสริม สนับสนุน ครูในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้วยการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการ โดยเริ่มจากผู้บริหารมีความปรารถนาดีต่อครูอย่างจริงใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรด้วยการชื่นชมยินดีในความสำเร็จของบุคลากร

2. ด้านหลักสูตร คือ กระบวนการบริหารงาน การวางแผน และศึกษา วิเคราะห์ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2552 เพื่อช่วยในการบริหารการจัดทำหลักสูตร การตรวจสอบติดตาม และ รายงานการใช้หลักสูตร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านหลักสูตรในสถานศึกษา ผู้บริหาร จัดระบบการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร นำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการ โดยเริ่มจากผู้บริหารมีความปรารถนาดีต่อครูอย่างจริงใจ ให้การช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหา จะทำให้กระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้ด้านหลักสูตรในสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมาย

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการบริหารงาน การจัดการเรียนรู้เพื่อประโยชน์สูงสุด ในการศึกษา วิเคราะห์ วางแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) เพื่อช่วย ให้ครูมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ การตรวจสอบติดตาม และรายงานผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารจัดระบบการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร นำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการ โดยเริ่ม จากผู้บริหารมีความปรารถนาดีต่อครูอย่างจริงใจ

4. ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ คือ กระบวนการบริหารงาน ในการส่งเสริม สนับสนุน วางแผนดำเนิน กิจกรรม/โครงการ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ติดตามตรวจสอบ และประเมินผล การใช้สื่อการเรียนรู้ รวมถึงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ เพื่อให้ครู สะท้อนผลการดำเนินการกิจกรรม/โครงการ และนำมาวางแผนปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนต่อไป นำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการ โดยเริ่มจากผู้บริหารมีความปรารถนาดีต่อครูอย่างจริงใจ

5. ด้านการวัดและประเมินผล คือ กระบวนการบริหารงาน ในการส่งเสริม สนับสนุน วางแผนดำเนิน กิจกรรม/โครงการ การวัดและประเมินผล แต่งตั้งคณะครูเป็นกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และ 1 รายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การอ่าน คิดวิเคราะห์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควบคู่กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสส่งเสริม ช่อมเสริม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ นำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการ โดยเริ่มจาก ผู้บริหารมีความปรารถนาดีต่อครูอย่างจริงใจ จะทำให้กระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้ด้านการวัดและ ประเมินผลในสถานศึกษา เป็นไปตามเป้าหมาย

9. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารและครูใช้ข้อมูลนี้เพื่อประกอบการวางแผนการปฏิบัติงานพัฒนาการบริหารจัดการ การเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารและครูควรจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารครู หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อ การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล อย่างต่อเนื่อง

3. จากการศึกษาสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า มีความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารควรประสานความร่วมมือในการบริหารการจัดการเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารและครู
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารและครูของรัฐและเอกชน
3. ศึกษาประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาในเชิงลึก

บรรณานุกรม

- กาญจนา คุณารักษ์. (2552). การออกแบบการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิยม รัชตะวัฒน์วินัย. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บวร ปยุติ. (2561). การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีรัตนภิรัต (ปิยนันท์ ปิยจิตโต). (2560). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วินัย ปาสาทิโก (วงษ์สุเทพ). (2556). การจัดการเรียนการสอนของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: Statutes/NationalEducation.pdf [24 มีนาคม 2565].
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2543). การพัฒนาการเรียนการสอนทางอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอุดมศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส. ศิวรักษ์. (2545). ปรัชญาการศึกษาศาสตร์และศิลป์แห่งการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2553). 20 วิธีการจัดการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สำนักงานกลุ่มสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา. (2560). ข้อมูลและกิจกรรมกลุ่มและสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: ข้อมูลกลุ่มฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานผลการทดสอบความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน และผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/280>. [24 มกราคม 2565].

Bruner. (1996). **The culture of education**. Cambridge MA: Harvard University Press.

Hills. (1982). **Dictionary of education**. London: Routledge & Kegan Payi.

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี
Administration in Accordance with Good Governance of Na Yung Subdistrict
Municipality Na Yung District, Udon Thani Province

ปาริชาติ พิพิพิธภณช์

Parichart Phiphitthaphan

โกศล สอดส่อง

Koson Sodsong

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบดินทิต

Master of Public Administration Program,

Faculty of Political Science, Pitchayabundit College

E-mail: nongmay502@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาเยื้อง โดยคำนวณจากใช้สูตรของ Taro Yamane ได้จำนวน 353 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T-test และ F-test สำหรับการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.72) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทางพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้องอำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ควรมีมาตรการ

ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การอบรมด้านจริยธรรม การให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติดี และลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริต

คำสำคัญ : การบริหารงาน, หลักธรรมาภิบาล, เทศบาลตำบล

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the administration according to the principles of good governance of Na Yung Subdistrict Municipality, Na Yung District, Udon Thani Province. The sample group was people living in Na Yung Municipality. Calculated from 353 Taro Yamane formulas. The research tool was a questionnaire consisting of 3-part content and statistics used for data analysis. The descriptive statistics were number, percentage, mean and standard deviation for general study of the sample. The inferential statistics were T-test and F-test for comparing the administration according to the principles of good governance of Na Yung Municipality, Na Yung District, Udon Thani Province. Classified by personal factors.

The results of findings were as follows : Administration according to the good governance principles of Na Yung Subdistrict Municipality, Na Yung District, Udon Thani Province Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.97$, S.D.= 0.48) and when considering each aspect, it was found that the side with the highest mean was cost-effectiveness ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= 0.69), followed by responsibility. ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 0.80) and the side with the lowest mean was the participation principle ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.72). Udon Thani Province By personal factors Overall, it was found that sex, education level And careers are no different The proposal of guidelines for administrative development according to the principles of good governance of Na Yung Sub-district Municipality, Na Yung District Udon Thani province should have measures to promote ethics for staff workers, such as ethics training. Rewarding those who do good and punishing those who cheat.

Keywords: Administration, principles of good governance, district municipality

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในสังคมไทยช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเชื่อว่าสาเหตุสำคัญมาจากความบกพร่อง อ่อนแอ หย่อนประสิทธิภาพของกลไก ด้านการบริหาร จัดการทั้งภาครัฐและเอกชน จึงต้องวางรากฐานในการบริหารราชการ แนวใหม่ไปพร้อมกับการพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการของภาคเอกชน และยังมีการกล่าวถึง คำว่า Good Governance ในความหมายแบบ เดียวกันด้วย

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการ เพื่อให้ สามารถปฏิบัติงานตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดยกำหนดให้การบริหารราชการแนวทางใหม่ต้องมีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถประเมินการปฏิบัติงานในแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน มีกรอบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติราชการ จึงเป็นที่มาของการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่างๆ ซึ่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ยังได้กำหนดในมาตรา 52 ระบุว่า ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำหลักเกณฑ์การบริการกิจการบ้านเมือง ที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว โดยอย่างน้อยต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สอดคล้องกับบทบัญญัติ ในหมวด 5 และหมวด 7 และให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยดูแลและให้ความช่วยเหลือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการจัดทำหลักเกณฑ์การบริการกิจการบ้านเมืองที่ดี เนื่องจากกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้ให้อำนาจอิสระในการบริการงานแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ จึงไม่สามารถนำพระราชกฤษฎีกานี้ไปบังคับใช้ได้ทันที ดังนั้น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลองค์กรเหล่านั้น ตามกฎหมายมีหน้าที่กำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ต่อมา พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2562 กำหนดให้ส่วนราชการปรับปรุงการจัดทำ แผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง และกำหนดให้การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนและการติดต่อประสานงานระหว่าง ส่วนราชการด้วยกันต้องกระทำโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลกลางเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติราชการและการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และเป็นหน่วยดำเนินการซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐในการจัดบริการสาธารณะ การบริหารจัดการภารกิจต่างๆ ในพื้นที่รับผิดชอบแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเป็นประการสำคัญ กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและปรับปรุงภารกิจในความรับผิดชอบต่อไป

การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาล ให้เกิดขึ้นในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ก็คือบริหารกิจการสาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนผู้รับบริการ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะยังคงให้มีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ ดีเป็นหลักปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อ การสร้างภาพลักษณ์อันดีงามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง จนทำให้ประชาชนมีความยอมรับนับถือ และสามารถเชื่อมั่นได้ว่า ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่บริหารท้องถิ่น มีความตั้งใจเข้ามา บริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เข้ามาเพื่อตักตวงผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง

การสร้างธรรมาภิบาล คือ การสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาล เช่น หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วม เป็นต้น นอกจากนั้นองค์ประกอบอีก อย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ระบบการควบคุมภายในที่ดี มีการวางระบบไว้อย่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องพิจารณาดำเนินการเสริมสร้างระบบที่ดี สร้างสภาพแวดล้อม ภายในที่ดีและพัฒนาบุคลากรให้มี คุณธรรม จริยธรรมอย่างแท้จริง เสริมสร้างและพัฒนาทักษะ อย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงาน เช่น การสนับสนุนในการฝึกอบรมให้มีความรู้ความ เข้าใจและความชำนาญในงานที่จะต้อง ปฏิบัติอย่างถูกต้อง การกำหนดวัตถุประสงค์ของการควบคุม ภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้ แบบผสมผสาน คือ เน้นทั้งการบริหารที่มีความ โปร่งใส การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ ประชาชนผู้รับบริการมากที่สุด

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จึงมีความสำคัญต่อระบบราชการเพราะ เป็นการการพัฒนาธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้สามารถขับเคลื่อน นโยบายต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความ มีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้า ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลนาโยง จังหวัดอุดรธานี สามารถแก้ไขปัญหาและนำไปพัฒนาท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยงอำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มี เป็นการศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลัก ความคุ้มค่า

2. ขอบเขตตัวแปร

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดตัวแปรที่ถือเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับธรรมาภิบาล จึงพอสรุปกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย 1) เพศ 2) ระดับการศึกษา 3) อาชีพ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ หลักธรรมาภิบาล โดยใช้กรอบแนวคิดในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 6 ประเด็น ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความผิตชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

3. ขอบเขตพื้นที่ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาวิจัยเฉพาะ ในเขตเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี

4. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรผู้ที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลนาโยง เฉพาะหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 2,980 ครัวเรือน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของทาโร่ ยามาโน้ (Yamane Taro, 1970: 886) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาของการวิจัยครั้งนี้ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2563 ถึง เดือน เมษายน 2564

4. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี

2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของการใช้หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี

3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี และนำผลสังเคราะห์ดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากร

ประชากรทั้งหมดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2,980 (0.05)คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี จำนวนตัวอย่าง อ้างอิงจากสูตรของการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เท่ากับร้อยละ 95 ซึ่งหมายความว่า ยอมรับให้มีความคลาดเคลื่อนจากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Error)

6. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล

ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามประเด็นที่ตรงกับความเป็นจริงและความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี จำนวนทั้งหมด 6 ด้านได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง จังหวัดอุดรธานี เป็นแบบคำถามปลายเปิด

7. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยมีวิธีการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ เทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยกำหนดนิยามและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่านตรวจสอบ (Content Validity) ดังนี้

1) นายบัญชา ตะวงษา	ตำแหน่ง	นายกเทศมนตรีตำบลนาโยง
2) นางพุลศิริ โคตรชมภู	ตำแหน่ง	ปลัดเทศบาลตำบลนาโยง
3) นางสาวพัชรีย์ ใจเบา	ตำแหน่ง	หัวหน้าสำนักปลัด

จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่า Reliability ของแบบสอบถามโดยใช้ค่า Cronbachsalpha =0.975 ได้ค่า Reliability ของแบบสอบถามมีค่าเชื่อถือสามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงไป

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยให้หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 353 คน

2. บันทึกข้อมูลเอกสารและข้อมูลแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

3. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปจำนวน 353 ชุด โดยวิธีสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชุมชน โดยที่แบบสอบถามได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 353 ชุด จึงคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

9. การวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยเชิงสังคมศาสตร์โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และ อาชีพ
2. วิเคราะห์ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยการหาค่าเฉลี่ย (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
3. วิเคราะห์สมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และ อาชีพ

10. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลและตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติค่าความถี่ร้อยละ (percentage) เพื่อบรรยายค่าตัวแปรตามลักษณะข้อมูล
2. การวิเคราะห์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. การทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ (t-test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเพศและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี เชฟเฟ (Scheffe's method) โดยมีสมมติฐาน ดังนี้
- 1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก
- 2) ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน
- 3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน
- 4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน

เกณฑ์การแปลผล

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายการใช้หลักธรรมาภิบาลจากสูตรการหาอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นที่ต้องการ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80 \text{ (ความกว้างของอันตรภาคชั้น)}
 \end{aligned}$$

เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลความ

4.21-5.00 หมายถึง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุด

3.41-4.20 หมายถึง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับมาก

2.61-3.40 หมายถึง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับปานกลาง

1.81-2.60 หมายถึง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับน้อย

1.00-1.80 หมายถึง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับน้อยที่สุด

11. ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปออกเป็น 4 ส่วน ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 53.26 และเป็นเพศหญิง จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 46.74 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/มัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 49.58 และน้อยที่สุดคือสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.12 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 34.56 รองลงมารับจ้างทั่วไป จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 25.21 และน้อยที่สุดคือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.78

ตารางที่ 1 การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักนิติธรรม	3.75	0.78	มาก
2. ด้านหลักคุณธรรม	3.80	0.78	มาก
3. ด้านหลักความโปร่งใส	3.77	0.74	มาก
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.73	0.72	มาก
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.87	0.80	มาก
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	3.90	0.69	มาก
รวม	3.79	0.48	มาก

2. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.72) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านหลักนิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 6. เทศบาลพัฒนาบุคลากรทั้งพนักงานและสมาชิกสภาเทศบาลให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ ข้อ 5. เทศบาลใช้อำนาจในการบังคับใช้ข้อบังคับเทศบาล รวมทั้งกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติกับบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นกรณีพิเศษเพื่อความเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.92) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1. เทศบาลออกข้อบังคับเทศบาลเป็นไปตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.11)

2.2 ด้านหลักคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.78) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7. ข้าราชการ พนักงานของเทศบาลปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและให้บริการประชาชนด้วยความเสมอภาคถูกต้อง ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ ข้อ 8. สมาชิกสภาเทศบาลตระหนักในหน้าที่ของตน มุ่งรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม มาประชุมอย่างสม่ำเสมอ และพิจารณาเรื่องต่างๆ ในสภาอย่างมีเหตุผลตรงไปตรงมา ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.92) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 9. ผู้บริหารเทศบาลมีคุณธรรมในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา อนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณโดยยึดหลักความถูกต้องเป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด และจัดสรรงบประมาณให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกชุมชน ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.91)

2.3 ด้านหลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.74) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 14. เทศบาลประชาสัมพันธ์ข้อบังคับเทศบาล กฎหมาย ระเบียบคำสั่งของเทศบาลรวมทั้งข่าวสารราชการที่ประชาชนควรรู้และต้องปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ ข้อ 18. เทศบาลเปิดเผยข้อมูลด้านการเงิน - การคลัง เป็นระยะว่ามีรายรับรายจ่ายเท่าใด ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 13. เทศบาลปิดประกาศข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมให้ประชาชนทราบ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.89)

2.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 21. เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนา โดยร่วมเสนอปัญหาความต้องการและร่วมเสนอโครงการ / กิจกรรมเพื่อการพัฒนาในรูปแบบกระบวนการประชาคม ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.95) รองลงมาคือ ข้อ 20. เทศบาลสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรชุมชน หรือสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 24. เทศบาลจัดเวทีประชาคมเพื่อแถลงผลงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและซักถาม ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.99)

2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.80) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 30. เทศบาลนำเอาโครงการ / กิจกรรม ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาไปจัดทำข้อบังคับงบประมาณเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามที่สัญญาไว้กับประชาชน หากทำไม่ได้ก็แจ้งให้ประชาชนทราบ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.96) รองลงมา คือ ข้อ 29. เทศบาลมีความจริงใจในการนำโครงการ/กิจกรรมที่เสนอโดยประชาชน/ประชาคมนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.96) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 28. เทศบาลเอาใจใส่ต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์และแจ้งความเดือดร้อนและมีผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ประจำหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.99)

2.6 ด้านหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.69) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 35. เทศบาลจัดทำทะเบียนคุมครุภัณฑ์ต่างๆ อย่างชัดเจน เป็นปัจจุบันและควบคุมการใช้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และประโยชน์ต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.87) รองลงมา คือ ข้อ 32. เทศบาลต่อรองราคากับผู้รับจ้างในการจัดซื้อ-จัดจ้าง ให้ได้ราคาที่ต่ำกว่างบประมาณที่ตั้งไว้ เพื่อให้มีงบประมาณเหลือไปดำเนินการในโครงการอื่นเพิ่มขึ้น และทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์มากขึ้น ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.86) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 33. เทศบาลมีการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนในพื้นที่ให้มีความประหยัดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมีกิจกรรมบำรุงรักษาสภาพธรรมชาติให้ใช้ได้นาน ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.92)

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะทางพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยงอำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่

1) ควรมีมาตรการ ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การอบรมด้านจริยธรรม การให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติดีและลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริต เป็นต้น

2) ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งกระตุ้นประชาชนให้ทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อเทศบาล เพื่อให้ประชาชนทราบว่าตนเองต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่ ต่อการทำงานของเทศบาลอย่างไร อันจะส่งผลให้การใช้หลักธรรมาภิบาล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนได้

3) ในการจัดซื้อ จัดจ้างในแต่ละครั้งของทางเทศบาล ถ้าประชาชนท่านใดมีความสงสัยก็สามารถสอบถามและร่วมตรวจสอบรายละเอียดในแต่ละอย่างได้

4) เทศบาลควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน และควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับประชาชนได้เข้าถึงง่ายที่สุด

5) ควรเน้นย้ำเรื่องความปลอดภัยทางสังคมและทรัพย์สินให้มากขึ้นโดยเฉพาะด้านยาเสพติด ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญและร่วมมือทำห้องที่ให้เกิดประสิทธิผลโดยชุมชนกับเทศบาลร่วมกัน เกิดการมีส่วนร่วมทั้งด้าน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างทางสังคมให้เข้มแข็ง เกิดความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณทั้งบริบท การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและโครงสร้างพื้นฐานที่ตรงกับความต้องการของชุมชน

6) ควรมีวิธีการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณให้มีความคุ้มค่า และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ใช้งานง่ายและรวดเร็ว

12. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.72) อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ความสามารถในการบริหารงานยึดหลักธรรมาภิบาลได้ครบถ้วนทุกด้าน ประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบมองเห็นผลลัพธ์การพัฒนายอย่างเป็นรูปธรรม ผลงานการบริหารมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีผลงานเป็นตัวชี้วัดที่ดี ย่อมส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นและประชาชนทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุขและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Fukflang, 2014) ได้ศึกษาเรื่องความเข้าใจในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทอง อำเภอสุวรรณโคตร จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Wongsriwong, 2015) ได้วิจัยเรื่องการนำ หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ การบริหารงานมีความชัดเจนปฏิบัติตามกฎหมาย มีระเบียบและข้อบังคับของทางราชการที่เชื่อถือได้อย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Meungpratup Phra, 2011) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 ด้าน อันดับที่ 1 คือ หลักนิติธรรม รองลงมา หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากร มีความสุภาพอ่อนโยนและมีไมตรีจิตพร้อมให้บริการกับประชาชนและปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรมมีภาวะความเป็นผู้นำ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Fukflang, 2014) ศึกษาเรื่องความเข้าใจในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทอง อำเภอสุวรรณโคตร จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรมหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ด้านหลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี มีค่าประกาศให้บุคลากรในเทศบาลรับทราบเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสวัสดิการต่างๆ และระดับการบริหารงานภายในไปอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน ตรวจสอบได้มีการประชาสัมพันธ์/ปิดประกาศให้

ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่มีความถูกต้องชัดเจนตรงประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chokchutchawankul, 2013) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาเขตอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านหลักความโปร่งใส รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วมด้านหลักความรับผิดชอบและอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านหลักความคุ้มค่า

ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการบริหารโครงการ ทุกโครงการมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การแข่งขันกีฬา การรณรงค์ ดำ หักผู้สูงอายุ งานประเพณีต่างๆ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ารับฟังการประชุมสภาเพื่อกำหนดนโยบาย ออกระเบียบ ข้อบังคับ และประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Wongsawad, 2016) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร ส่วนตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า รวมอยู่ในระดับมาก อันดับที่หนึ่ง คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมา คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ารับฟังการประชุมสภาเพื่อกำหนดนโยบาย ออกระเบียบ ข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน/หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาชุมชน/หมู่บ้าน และอันดับสุดท้าย คือ องค์การบริหารส่วน ตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

ด้านหลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหาร มีปฏิบัติตามข้อกำหนดและนโยบายที่ได้ประกาศต่อประชาชนในชุมชนอย่าง ครบถ้วน อีกทั้งบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานและผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Srivaranon, 2015) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมทองตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความคุ้มค่า ด้านนิติธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านคุณธรรม และด้านความโปร่งใส

ด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะในพื้นที่รับผิดชอบ มีการรณรงค์ให้ประชาชนประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและยึดแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน/หมู่บ้านและการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงการหมุนเวียนสิ่งแวดล้อมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Singsai, 2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักความโปร่งใส

ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภมร วงษ์ศรีจันทร์ (2559) วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบล อำเภอดงหลวง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบล อำเภอดงหลวง จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกอาชีพเมื่อมาใช้บริการ อาจไม่ค่อยได้รับการบริการที่มีความสะดวกสบาย และรวดเร็วจากเจ้าหน้าที่ มาใช้บริการในแต่ละครั้งอาจต้องรอคอยนาน ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันจึงมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบล อำเภอดงหลวง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

13. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 เทศบาลมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานและมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับประชาชนได้เข้าถึงง่ายที่สุด

1.2 เปิดโอกาสให้ประชาชนในตำบลเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และการใช้งบประมาณของเทศบาล

1.3 มีการจัดเวทีสาธารณะเพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

1.4 มีการให้ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทแก่ประชาชน สื่อมวลชนและสาธารณชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยการออกประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอทั้งในด้านพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนและวารสารเผยแพร่

1.5 เน้นหลักการบริหารโดยให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหมู่บ้านการสร้างหลักประกันในความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

1.6 จัดให้มีระบบเอกสารที่เป็นระเบียบ สะดวกต่อการใช้งานและตรวจสอบจากประชาชน โดยการจัดให้มีข้อมูลรายละเอียดต่างๆ อยู่ในห้องสมุดประจำหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกของประชาชนและจัดให้มีที่ร้องเรียนร้องทุกข์ประจำหมู่บ้าน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานีกับเทศบาลอื่นๆ

บรรณานุกรม

- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, ตุลาคม 9).
ราชกิจจานุเบกษา, 120 (100 ก): 4
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2559). **คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2534). **พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- Cochran, W. G. (1977). **Sampling Techniques**. New Delhi: Wiley Eastern.
- Conbach, L. Joseph. (1984). **Essential of Psychology and Education**. New York: Mc-Graw Hill.
- Fukflang, S. (2014). **Staff understands on management according good governance at Thahong Sub-district Administrative Organization, Sawankhalok District, Sukhothai Province**. Thesis of Master of Education. Thongsook College. (in Thai).
- Maslow, Abraham H. (1970). **Motivation and Personality**. 2nd ed., New York: Harper and Row.
- Meungpratup Phra. (2011). **The administration of sub-district organization according to good governance Bangkrauy District Nonthaburi**. Graduate School Master of Arts Thesis. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai).
- McClelland, David C. (1973). **Testing for Competence rather than Intelligence**. American Psychologist. Retrieved December 11, 2005, from www.ei.haygroup.com.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Ed. New York: Harper and Row Publications.
- Wongsriwong, P. (2015). **Adaptation of good governance into management at LanKrabue Sub-district Administrative Organization LanKrabue District Kamphaeng Phet**. Thesis of Master of Public Administration. Thongsook College. (in Thai).
- Wongsawad, T. (2016). **The administration according to good governance at ThapPhueng Sub-district Administrative Organization, Si Samrong District, Sukhothai Province**. Academic Service Research Literature within the Project of Memorandum of Understanding “Sub-district Administrative Organization with Moral and Good Governance for Servicing”. Bangkok: Thongsook College. (in Thai).

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี
People Participation in Community Development Na Yung Subdistrict,
Na Yung District, Udon Thani Province

จันทร์ทิพย์ ทองโชติ

Juntip Thongchot

ชาญยุทธ หาญชนะ

Chanyut Hanchana

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

Master of Public Administration Program,

Faculty of Political Science, Pitchayabundit College

E-mail: juntipjib@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่พักอาศัยอยู่ในตำบลนาโยง ที่มีอายุ ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้จำนวน 377 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T-test และ F-test สำหรับการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.51) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.67)

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กระตุ้นให้ประชาชนสนใจและเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ เพื่อให้เกิดทัศนคติเชิงบวกกับ กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนา, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the participation of people in community development in Na Yung Subdistrict, Na Yung District, Udon Thani Province. The sample used for this research was population residing in Na Yung Subdistrict. Aged 18 years and over using the formula of Taro Yamane was 377 people. It is a questionnaire consisting of 3 parts, statistics used in data analysis. The descriptive statistics were number, percentage, mean and standard deviation for the general data of the sample. Inferential statistics were T-test and F-test for comparing the people's participation in community development in Na Yung Sub-district, Na Yung District, Udon Thani Province, classified by gender, age, education level and occupation.

The results of the findings were as follows : People Participation in Community Development Na Yung Subdistrict, Na Yung District, Udon Thani Province Overall, it was at the high level ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.51) and when considering each aspect, it was found that the side with the highest mean was decision participation ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.67). Contribution to operation ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.63) and the side with the least mean was the participation in the assessment ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.67).

The comparison of the people's participation in community development in Na Yung Subdistrict, Na Yung District, Udon Thani Province, classified by sex, age, educational level and overall occupation, it was found that people with different sex, age, education Comment on participation in community development. No different.

Recommendations for the development of public participation in community development in Na Yung Subdistrict, Na Yung District, Udon Thani Province include encouraging people to be interested and learn and understand in order to create a positive attitude to social responsibility activities.

Keywords: Participation, development, efficiency.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ ร่วมกันเป็น สังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาท หน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับบทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง เช่น การรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัว

เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ที่การทำงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็นการบริหารจัดการ ตลอดจนการเสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศจนมีความสำคัญและเป็นเรื่องที่จำเป็นในการปกครองประเทศของโลกประชาธิปไตย ปัจจุบันประเทศไทยของเราได้ให้ความสนใจต่อหลักการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประเทศในแต่ละด้าน ทั้งด้านการเมืองสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดตามหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยที่ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงาน และร่วมรับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ไปจนกระทั่งถึงร่วมตรวจสอบ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ได้กล่าวถึง กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ได้แก่ การร่วมในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทาง ดำเนินการ ติดตามประเมินผลและตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานความร่วมมือ การร่วมในการใช้ประโยชน์ คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การได้รับประโยชน์ คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม และการร่วมในการประเมินผลเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบ ถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ผ่านมามีพบว่า อุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วม รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันน่า ซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ได้แก่ การร่วมในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตามประเมินผลและตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานความร่วมมือ การร่วมในการใช้ประโยชน์ คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การได้รับประโยชน์ คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม และการร่วมในการประเมินผลเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน ในปัจจุบันการมีจิตสำนึกด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลนาบึงยังอยู่ใน ระดับที่ต่ำ สังเกตได้จากการ จัดประชุมประชาคมประจำเดือนในแต่ละเดือนซึ่งเป็นเวทีที่เปิดโอกาส ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้นำเสนอ ปัญหา หรือข้อมูลในทุกๆ ด้านของหมู่บ้าน ในช่วงเดือน มกราคม พ.ศ. 2563-มิถุนายน พ.ศ. 2563 การเข้า ร่วมประชุมของประชากรในหมู่บ้านยังมีจำนวนเฉลี่ยต่อครั้งแค่ 100-200 คน เมื่อเทียบสัดส่วนของประชากร ในหมู่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั้งหมด 6,471 คน จำนวนผู้ที่มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมประชาคม ประจำเดือนมีเพียงแค่ 10 กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเกิด ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำการเกษตรและรับจ้าง ซึ่งมีฐานะปานกลางถึงยากจน เวลาส่วนใหญ่ ในหนึ่งวันของประชาชน ในตำบลนาบึงทุ่มเทไปกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ จนไม่ได้สนใจในเรื่องของการพัฒนา ท้องถิ่น สนใจเพียงแต่เรื่องปากท้องของตนเองและครอบครัว และสาเหตุอีกประการ คือ โครงการ บางโครงการที่ได้รับงบประมาณจากภาครัฐ ได้มีการดำเนินการทำไปแล้วขาดความต่อเนื่อง ในการทำโครงการ อีกประการ คือ ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ ความสำคัญในการพัฒนา และที่สำคัญ ในอดีตที่ผ่านมาผู้นำหมู่บ้านก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร (ตำบลนาบึง, 2563) จากปัญหาดังกล่าวทำผู้วิจัย ซึ่งมีตำแหน่งเป็นนักวิเคราะห์นโยบายและแผน มีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชน ตำบลนาบึง อำเภอนาบึง จังหวัดอุดรธานี ในด้านต่างๆ เพราะหากสามารถสร้างจิตสำนึกในการ มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านได้นั้น ก็จะมีการพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาบึง อำเภอนาบึง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาบึง อำเภอนาบึง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาบึง อำเภอนาบึง จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาบึง อำเภอนาบึง จังหวัดอุดรธานี ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 4 ประการ ของ Cohen and Uphoff (1980) สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามทะเบียนบ้านอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ของตำบลนาบึง อำเภอนาบึง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6,471 คน (ทะเบียนอำเภอนาบึงจังหวัดอุดรธานี

2563) ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน นิยามศัพท์เฉพาะ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสในประชาชนในหมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ในลักษณะของการเข้าร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม พัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการพัฒนาชุมชนตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนได้ร่วมกันออกแรงในการทำกิจกรรมโครงการร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทอง หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ได้รับผลประโยชน์ในด้านต่างๆ จากกิจกรรมโครงการพัฒนาในชุมชน เช่น โครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ในชุมชนตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี ช่วยพัฒนาศักยภาพของตัวท่านให้เพิ่มขึ้นด้วย เช่น โครงการส่งเสริม อาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนเข้าไปสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน และมีส่วนในการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่างๆ ในชุมชนตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี มีประชากรรวมทั้งหมดจำนวน 8,357 คน และประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปจำนวน 6,471 คน

4. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี
2. ทราบผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี
3. นำผลการศึกษาวิจัยมาพัฒนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียน สำมะโนครัวประชากร พักอาศัยอยู่ในตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 6,471 คน (ทะเบียนอำเภอนาเยื้อง, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากร พักอาศัย อยู่ในตำบลนาเยื้อง อำเภอนาเยื้อง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6,471 คน ผู้วิจัย ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05

6. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ โดยสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยเป็นแบบปลายปิด (Close ended question) ให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม จะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ต (Likert – type Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยเป็นแบบคำถามปลายเปิด

7. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี จากนั้น มากำหนดกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี และตรวจสอบเนื้อหาแบบสอบถามว่า ครบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมา ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

3.1 ผศ.ดร. โกศล สอดส่อง

3.2 นายบัญชา ตะวงษา ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี

3.3 นายปรีชา สงสาร ตำแหน่งกำนันตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานีเพื่อตรวจสอบความ ตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ตำบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี ซึ่งเป็นตำบลใกล้เคียง จำนวน 30 คน เพื่อหา คุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's alpha

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยพินิจบัณฑิต เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีรายชื่อในสำเนารั้วประชากร ตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี

2. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี ด้วยตนเอง

3. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปจำนวน 377 ชุด

4. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 เดือน

9. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยและสถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และระดับ การศึกษา สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะทำการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method)

10. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 54.64 และเป็นเพศชาย จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 45.36 อายุอยู่ระหว่าง 41 -50 ปี จำนวน 117คน คิดเป็นร้อยละ 31.03 และช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 24 คิดเป็นร้อยละ 6.37 ระดับการศึกษามัธยมต้น/ มัธยมปลาย/เทียบเท่า จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 50.13 และน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.59 ส่วนใหญ่มีประกอบอาชีพเกษตรกร/ทำสวน/ทำไร่/ทำนา จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 41.64 รองลงมารับจ้าง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.98 และน้อยที่สุดอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.77

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาบุง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาบุง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.01	0.67	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.93	0.63	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.92	0.68	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.89	0.67	มาก
รวม	3.94	0.51	มาก

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาบุง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D.= 0.51) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.67) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.67) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.67) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= 0.98) รองลงมา คือ ข้อ 3. ท่านมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 4.03$, S.D.= 0.95) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5. ท่านมีส่วนร่วมในการแสวงหางบประมาณในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.80)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.63) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 9. ท่านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.86) รองลงมา คือ ข้อ 10. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.97$, S.D.= 0.86) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 8. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.81)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.68) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 15. ท่านได้รับผลประโยชน์จากสวัสดิการในชุมชน ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.81) รองลงมา คือ ข้อ 11. ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ($\bar{X} = 3.96$, S.D.= 0.83) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 12. ท่านมิได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วม ทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.84$, S.D.= 0.83)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.67) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 17. ท่านมีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.93) รองลงมา คือ ข้อ 16. ท่านมีส่วนร่วมสังเกตการณ์ การทำงาน

ของผู้รับจ้าง ภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน ($\bar{x} = 3.91$, S.D.= 0.85) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 18. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 3.85$, S.D.= 0.89)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่

1. มอบหมายให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมสังเกตการณ์ และตรวจสอบการทำงานของผู้นำจ้าง ภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน เพื่อควบคุมและติดตามการทำงานพัฒนาให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด

2. กระตุ้นให้ประชาชนสนใจและเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ เพื่อให้เกิดทัศนคติเชิงบวกกับกิจกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม

3. ให้ประชาชนรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมทำแผน มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนได้รับการแก้ไขปัญหาที่มีการตอบสนองรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึง

4. ควรจัดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

11. อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$, S.D.= 0.51) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.01$, S.D.= 0.67) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{x} = 3.93$, S.D.= 0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 3.89$, S.D.= 0.67) อาจเป็นเพราะประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ดังนั้น ควรส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิษณุ หยกจินดา (2557) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยภาพรวมระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกว้าง อยู่ในระดับมาก ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าในทุกโครงการของการพัฒนาชุมชนนั้น ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านทุกคนย่อมมีส่วนได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งโครงการทุกโครงการพัฒนานั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย จึงทำให้ระดับการประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนออกมาในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับมาก

ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนได้มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนามีส่วนในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม และมีส่วนร่วมกำหนดแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนามีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรม และมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในระดับมากซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเอง จากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกว้าง เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ฯลฯ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิศ ยืนยง (2561) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายกภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน เพราะประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในโครงการหรือแผนงานพัฒนาตำบลได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังได้มีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมต่างๆ เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพน โพธิ์อาภา (2561) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของตำบลสวายปรอเตียลอำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียลอำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะ ประทีปภิรมณ์ (2546) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต ไทยนิยม (2553) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษา พบว่า อายุ

ไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรี กุณทิทอง (2551) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ในรายคู่ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าจะเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม ประมง นักเรียน นักศึกษา รับจ้าง พนักงาน ค้าขายธุรกิจส่วนตัว รับราชการ รัฐวิสาหกิจหรือประกอบอาชีพอื่น ประชาชนทุก อาชีพสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้เหมือนกัน ทุกคนให้ความร่วมมือกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข่าวสารการพัฒนา การร่วมกำหนดแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผนงาน กิจกรรมที่จัดทำขึ้น รวมถึงการติดตามประเมินผล ซึ่งการทำกิจกรรม ของชุมชนจะเห็นได้ว่ามีประชาชนที่หลากหลายอาชีพให้ความร่วมมือ เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ร่วมกับทางเทศบาลเมืองชะอำ เพราะว่าการมีส่วนร่วม กับทางเทศบาลเมืองชะอำ จะไม่จำกัดเฉพาะประชาชนบางอาชีพ ประชาชนทุกอาชีพสามารถ เข้าร่วมพัฒนาชุมชนได้ทุกคนและได้รับการปฏิบัติจากทางเทศบาลเมืองชะอำเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกันจึงให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนุสรา พันธรัักษ์ (2555: 54) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลคลองจุกกระเฉด อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า อาชีพต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

12. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ปรับนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

1.2 จัดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานต่างๆ อีกทั้งยังได้เข้ามาตรวจสอบกำกับดูแลการบริหารงานได้

1.4 หน่วยงานภาครัฐควรมีการกำหนดแผนการดำเนินงานให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการกำหนดแนวทางและวางแผนการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน

1.5 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงผลประโยชน์จากการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ได้จัดขึ้น เช่น ติดป้ายประกาศ หรือจัดประชุมร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลนาโยง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ในแต่ละชุมชน

บรรณานุกรม

- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก.
วารสารมหาจุฬานาครทรรศ 5. (2), 2561: 120-135.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วิชญ์ หยกจินดา.(2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร
อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการ
จัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพน โปธิอาภา. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอติเยล
อำเภอเสนา จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา. วารสารวิชาการ 12. (3), 2561: 89-98.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเกณฑ์
คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2550. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาระบบราชการ.
- Maslow, Abraham H. (1970). **Motivation and Personality**. nd ed. New York: Harper and Row.
- Siroros, P., & Kamolvej, T. (B.E.2541). **Kwam Kadyaeng Nai Sangkom Thai Yuk Wikruet Settakruet**.
Bangkok: Faculty of Political Science, Thammasat University.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Ed. New York: Harper and Row
Publications.
- World Bank. (2000). **World Bank Report 2000/1: Attacking Poverty**. Washington D.C.: World Bank.

โรคระบาดโควิด 19: ยุทธศาสตร์การป้องกันเชิงพุทธบูรณาการบนฐานพุทธธรรม Covid-19 disease: Integrated Buddhist defense strategy based on Buddhism

พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณโณ/พุ่มฟัก)

Phrakruphisai-parittikit (Kean Ackhawanno/Phumfag)

วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phichit Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Phrakruphisai@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “โรคระบาดโควิด 19: ยุทธศาสตร์การป้องกันเชิงพุทธบูรณาการบนฐานพุทธธรรม” เป็นการศึกษาสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ที่เกี่ยวข้องถึง พัฒนาการโรคระบาดในประเทศไทยและโลก โรคระบาดที่ปรากฏในพระไตรปิฎก การวิเคราะห์โรคเชิงพุทธแบบบูรณาการ การกำหนดรูปแบบและ ยุทธศาสตร์การปกป้องคุ้มครองเชิงพุทธและรูปแบบบูรณาการเพื่อการดำรงตนอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศพุทธศาสนา หลักคำสอนของพุทธศาสนาไม่สอนให้คนเห็นแก่ตัว ตั้งอยู่บนฐานแห่ง พรหมวิหารธรรม คือ ‘เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา’ เป็นฐาน และมีความเป็นชาติแห่งการรู้จักสามัคคีเป็นฐาน หลักพุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานที่ดำรงอยู่บนฐานแห่งเสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แม้ในยามวิกฤตก็ไม่ทอดทิ้งกัน คนไทยมีฐานคติการดำเนินชีวิตการดำรงตนบนฐานพุทธธรรม ปราศจากการเอาเปรียบ และมีมิตรต่อเพื่อนมนุษย์ ทุกคน โดย “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา”

คำสำคัญ: โรคระบาด, การป้องกัน, กำหนดยุทธศาสตร์เชิงพุทธ, การบูรณาการอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

Article “Strategies to prevent Plague outbreaks in Buddhist integrated sustainable” Studies on the situation of the covid virus epidemic related to Development of epidemics in Thailand and the world Outbreak depicted in the Holy Scriptures Integrated Buddhist Disease Analysis Defining forms and strategies for Buddhist protection Integrated model for sustainable living Thailand is a Buddhism country. The doctrine of Buddhism does not teach people to be selfish. Located on the base of the Brahma vihara Dharma is 'benevolent, compassionate equality' as a base. And is a nation of unity and love as a base. The Buddhist doctrine is a foundation that is based on the generosity of generosity. The selfless generosity generous liberal Even in times

of crisis they are not abandoned Thai people have a base on the way of life, living on the basis of Buddhism. Without taking advantage and is friendly to all human beings by “Not all evil Do good to be ready. And the holy spirit to shine all the time”.

Keywords: Strategies to prevent, Plague outbreaks, Buddhist integrated, sustainable

1. บทนำ

โรคระบาดไม่ได้เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันและในประเทศนี้ครั้งแรก จากการศึกษาและบันทึกเป็นหลักฐานของ “นภนาท อนุพงศ์พัฒน์ (2556) ที่เสนอทัศนวิสัยได้ว่า พงศาวดารเมืองลำพูนได้บันทึกเหตุการณ์ในสมัยจามเทวีวงศ์ช่วงต้นศตวรรษที่ 11 ว่า มีการเกิดโรคระบาดขึ้นในเมืองหริภุญไชย ผู้คนล้มตายกันเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ คือ ใครไปจับต้องของคนตายก็จะตายไปด้วย จึงต้องทิ้งคนป่วยไว้ไม่มีใครกล้าแตะต้อง แล้วพากันหนีไปปล่อยบ้านปล่อยเมืองให้ร้าง” การจับต้องคนป่วยหรือตายแล้วติดเชื่อจนต้องล้มป่วยและตายนี้คงไม่ใช่ อหิวาตกโรค โรคระบาดที่เป็นกันมากในไทยสมัยก่อน และคงไม่ใช่โควิด 19 ซึ่งเป็นเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่ โรคระบาดร้ายแรงของยุคก่อนหรือโบราณ เรียกรวมกันว่า “โรคห่า กาฬโรค อหิวาตกโรค ไข้ทรพิษหรือฝีดาษ” เพราะการละเลยมิติทางประวัติศาสตร์ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันทำให้เข้าใจพัฒนาการของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นผิดเพี้ยนและผลคือการวิเคราะห์ปัญหาจะผิดตามไปด้วย ส่งผลต่อการวางระบบการป้องกันและการกำจัด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาชว์ฤทธิชัย น้อมเนียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการพิเศษ สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เผยแพร่บทความเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พุทธศักราช 2563 เป็นที่น่าเสียดายว่า ไม่ได้บันทึกแหล่งข้อมูล ว่าจากสื่อประเภทใด วารสารชื่ออะไร เพราะอ่านจากอินเทอร์เน็ตขณะนั่งรถกลับวัด ระหว่างกรุงเทพฯ-ตราด เป็นบทความที่มีเนื้อหาด้านโรคระบาดและโรคต่างๆ พร้อมสาเหตุโดยโยงใยกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนอ่านแล้วสลดใจหลายประเด็น แต่ยังไม่อาจหาชื่อเรื่องที่จะสร้างเป็นผลงานที่เป็นทั้งวิชาการและอ่านเพื่อความสนุกเพลิดเพลินได้ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่กำลังเป็นปัญหาโลกอยู่ ณ ขณะนี้ (8 มิถุนายน 2563) จุดประสงค์ คือ ต้องการให้ผลงานชิ้นนี้เป็นผลงานที่ไม่ถูกกลืนและล้าสมัยเมื่อเหตุการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสเบบางและจางหายไปในที่สุด แต่คิดและหาแนวทางจนที่สุดจึงได้แนวคิดและชื่อเรื่องว่า “โรคระบาด: การวิเคราะห์และกำหนดรูปแบบยุทธศาสตร์การปกป้องคุ้มครองเชิงพุทธแบบบูรณาการเพื่อการดำรงตนอย่างยั่งยืน” หลังจากการได้ศึกษางานอีกหลายชิ้นงานทั้งงานวิจัยบทความวิชาการและบันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับโรคระบาดในประเทศไทย และก่อนที่จะใช้ชื่อว่า ประเทศไทย ณ ปัจจุบัน ชาวโลกเรียกคนไทยในประเทศไทยว่า “คนสุโขไทย คนอยุธยา จนมาเป็นคนสยามและคนไทยในที่สุด” จะเรียกอย่างไรก็ไม่สำคัญเท่ากับเราคือเราและเป็นเรามีอัตลักษณ์และชาติพันธุ์แบบเราที่สร้างบ้านสร้างเมืองด้วยตัวเรามีวัฒนธรรมประเพณีแบบฉบับของเราเอง มีศาสนาพุทธที่อยู่คู่ชาติบ้านเมืองมาว่าสืมาจาจักร คือ “อาณาจักรสุโขไทย อยุธยา ธนบุรี-รัตนโกสินทร์” นี่คือการภาคภูมิใจที่เราจะมี และจะมีตราบนานเท่านาน

2. พัฒนาการโรคระบาดในอดีต-ปัจจุบัน

โรคระบาดไม่ใช่เกิดครั้งนี้เป็นครั้งแรกของโลกใบนี้ และผู้ที่จะต้องรับเชื้อหรือผู้ที่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดเชื้อและพาหะ จากการประกาศของรัฐและกรมควบคุมโรคที่บอกว่า ปัจจัยเสี่ยงจำแนกตามอาชีพของประเทศไทยอันดับต้นๆ ได้แก่ อันดับหนึ่งคงเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาตามลำดับ คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัท นักเรียนและนิสิตนักศึกษา พนักงานในสถานบันเทิง ข้าราชการ พนักงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ พ่อบ้าน แม่บ้าน และผู้ดูแลบ้าน เกษตรกร แรงงาน นักท่องเที่ยว เด็กเล็กในปกครอง บุคลากรทางการแพทย์ พนักงานโรงแรม พนักงานขับรถโดยสารทุกประเภท พนักงานร้านอาหาร พนักงานร้านนวด พนักงานบนเครื่องบิน มัคคุเทศก์ และยังระบุอีกว่าส่วนในช่วง 2 สัปดาห์ที่แรกพบมากที่สุด 5 คือ นักเรียน นิสิตนักศึกษา รับจ้างทั่วไป พนักงานร้านนวด แรงงานและงานช่างช่างประเภทต่างๆ โรคระบาดสำหรับประเทศไทยมีบันทึกไว้ว่า กาฬโรค หรือ “โรคห่า” พุทธศักราช 1893 หรือ ประมาณ คริสตศักราช 1350 นับเป็นช่วงเวลาของการสถาปนากรุงศรีอยุธยา และเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่เกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์โลก การแพร่ระบาดของโรคครั้งนี้มีหมัดหนูเป็นตัวแพร่เชื้อ โดยหมัดหนูติดกับตัวหนูที่อยู่ใต้ท้องสำเภซึ่งเดินทางไปติดต่อค้าขายในดินแดนต่างๆ ผู้ป่วยกาฬโรคจะมีการตามเชื้อที่ถูกเรียกกันว่า “ความตายสีดำ (Black Death)” คนไทยคุ้นเคยกับโรคนี้ผ่านภาพจำลองเหตุการณ์ จากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์เรื่องยิ่งใหญ่ที่ออกฉายครั้งแรกเมื่อ 17 สิงหาคม พุทธศักราช 2544 อำนวยการสร้างและกำกับโดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล หรือท่านมุย และหม่อมกมลดา ยุคล ณ อยุธยาที่ชาวไทยคุ้นเคยร่วมด้วย ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์ เขียนบท จัดจำหน่ายโดยสหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล ภาพยนตร์ได้ปูพื้นจำลองเหตุการณ์ครั้งนั้นด้วยเหตุการณ์สยดสยองด้วยภาพคนตายสพกองเกลื่อนกลาด พระสงฆ์เดินนำหรีดด้วยธรรมาสน์ศพ ก่อนจะเข้าสู่เนื้อเรื่องตามพงศาวดาร เหตุการณ์ครั้งนั้นคร่าชีวิตคนไทยไปนับไม่ถ้วน เสียหายที่ไม่มีบันทึกสถิติตัวเลขไว้ กาฬโรค หรือ โรคห่า (Black Death) หลักฐานบันทึกว่าเกิดยุคต้นๆ ของอยุธยา หรือยุคพระเจ้าอู่ทอง จากเอกสารการเสนา ‘แบ่งปันความรู้ เชิดชูศาสนา พัฒนาแหล่งน้ำลำคลอง’ จัดโดย กระทรวงวัฒนธรรม โครงการสนทนาวันศุภร์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล หนังสือพิมพ์มติชนและข่าวสด เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พุทธศักราช 2553 ณ โรงละครแห่งชาติ (โรงเล็ก) กรุงเทพฯ ที่สรุปได้ว่า “ประเทศไทยในเวลานั้น มีผู้คนล้มตายจำนวนมากด้วยกาฬโรคระบาดดังปรากฏในตำนานและพงศาวดารเรื่องพระเจ้าอู่ทองหนีโรคห่า แล้วสถาปนากรุงศรีอยุธยาเมื่อ พุทธศักราช 1893” (สรุปเนื้อหาจาก “ประวัติศาสตร์การระบาดของโรคร้ายแรงในสยาม (ตอนที่ 1) กาฬโรคและอหิวาตกโรค”, [ออนไลน์]) กาฬโรค หรือโรคห่า ระบาดไปหลายภูมิภาคทั่วโลกจนถึงแถบอุซเบก เนืองมาจากการติดต่อค้าขายทางสำเภกับชาติจีน จึงกล่าวได้ว่ากาฬโรคระบาดในช่วงเวลาคาบเกี่ยวก่อนการตั้งกรุงศรีอยุธยา

โรคระบาดที่ได้รับการบันทึกทั้งเหตุการณ์และบันทึกเป็นตัวเลขสำหรับผู้ที่ล้มตายในลำดับถัดมา คือ “อหิวาตกโรค” ปีพุทธศักราช 2363 สมัยนั้น เรียกโรคชนิดนี้ว่า “โรคป่วงบ้าง โรคลงรากบ้าง” ที่ทั้งรุนแรงและลูกหลานจนคร่าชีวิตผู้คนอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เหตุการณ์ครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิตทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงมากถึงราวสามหมื่นคน ต่อมา พุทธศักราช 2392 ช่วงปลายรัชกาลที่ 3 อหิวาตกโรคระบาดขึ้นที่กรุงเทพฯ เป็นช่วงเวลาราวหนึ่งเดือน หนังสือพิมพ์ข่าวภาษาอังกฤษได้รายงานว่ามีผู้เสียชีวิตประมาณ 5,469 ราย

และนำผู้เสียชีวิตไปทำพิธียังวัดต่างๆ ดังนี้ วัดสระเกษ 2,765 ศพ, วัดดินเลน (วัดบพิตรพิมุขในปัจจุบัน) 1,481 ศพ และวัดบางลำพู (วัดสังเวช) 1,213 ศพ รวมแล้วมีผู้เสียชีวิตกว่าห้าพันคน

พุทธศักราช 2416 ช่วงต้นรัชกาลที่ 5 อหิวาตกโรคได้กลับมาระบาดอีกครั้ง และเวลาเพียงเดือนเศษ หนังสือพิมพ์ ข่าวภาษาอังกฤษได้รายงานตัวเลขผู้เสียชีวิตทั้งฝั่งตะวันออกและตะวันตกมากถึง 6,660 คน

พัฒนาการโรคระบาดเกิดขึ้นกับโลกใบนี้ทั่วทุกแห่ง ไม่มีแม้แต่ครั้งเดียวที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนไทยแม้สักครั้งไม่มากนักน้อย แต่คนไทยไม่เคยใส่ใจเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไปเสมือนคลื่นกระทบฝั่งตมเดียวก็จางหาย ถ้าย้อนประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยยังไม่เกิดเหมือนปัจจุบันที่สถานการณ์เชื้อไวรัสโคโรนา (Novel Coronavirus) ไวรัสโควิด-19 ที่เป็นโรคระบาดร้ายแรงชนิดใหม่ ยังคงอยู่ในระดับที่รุนแรงวางใจไม่ได้ และยังคงไม่อาจรู้ได้ว่าจะสิ้นสุดลงในวันไหน แม้ยังพอโชคดีว่าการแพทย์สมัยใหม่ในยุคนี้มี ความเจริญก้าวหน้ามาก และเราพอจะมีวิธีรับมือจากการเรียนรู้เหตุการณ์โรคระบาดในอดีตมาบ้างแล้วก็ตาม สำหรับผู้คนในยุคโบราณนั้น น่าเสียดายที่การแพทย์นั้นยังไม่พัฒนาเท่า เกิดเชื้อโรคระบาดแต่ละครั้งจึงรุนแรง และมีจำนวนผู้เสียชีวิตสูงมาก บางครั้งก็ถึงหลักล้านเลยทีเดียว จะพ่าย้อนอดีต ไปรู้จักกับ 10 เหตุการณ์ การแพร่ระบาดของโรค ที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ เช่น โรคระบาดอันโทนิน (Antonine Plague) คริสตศักราช 165 (พุทธศักราช 378) หรืออีกชื่อหนึ่งว่า โรคฝีดาษ (the Plague of Galen) หรือ ไข้ทรพิษที่ระบาดในอาณาจักรโรมัน สาเหตุการเกิดนั้นเชื่อกันว่ามาจากกองทัพโรมันที่เดินทางกลับมาจากแถบ ตะวันออกไกล ยังไม่ทราบต้นตอการเกิดที่แน่ชัด เหตุการณ์ในครั้งนี้สร้างความเสียหายใหญ่หลวงแก่กรุงโรมมาก มีผู้เสียชีวิตถึงวันละ 2,000 คน และประมาณยอดผู้เสียชีวิตรวมทั้งหมดประมาณ 5 ล้านคน การแพร่ระบาด ในครั้งนี้ยังส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงถึงเรื่องของเส้นทางการค้าขาย ในแถบมหาสมุทรอินเดียด้วย ฝีดาษ ไข้ทรพิษ หรือไข้หัด (Smallpox) เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่มีลักษณะเฉพาะคือมีผื่นขึ้นตามตัว และมีอาการ ทั่วไปรุนแรง โรคนี้ระบาดในประเทศอินเดีย บังคลาเทศ ปากีสถานและเอธิโอเปียเมื่อปี พุทธศักราช 2519 สำหรับประเทศไทยมีการบันทึกไว้ว่าระบาดครั้งสุดท้ายปี พุทธศักราช 2504 องค์การอนามัยโลกได้เลิกฉีดวัคซีน ป้องกันโรคนี้ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2513 คนไทยต้องได้เห็นภาพเหตุการณ์จำลองนี้จากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ เรื่อง “สุริโยไทย” เช่นกัน เพราะตอนกลางของภาพยนตร์ได้เสนอเหตุการณ์จำลองที่ “สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 11 ทรงพระประชวรและสวรรคตด้วยไข้ทรพิษ” (มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2554: 264)

พุทธศักราช 1893 อันเป็นช่วงเวลาของการสถาปนากรุงศรีอยุธยา เป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่เกิดโรค ระบาดครั้งใหญ่อีกครั้งในประวัติศาสตร์โลก คือ กาฬโรค (The Black Death) ผู้เสียชีวิต ประมาณ 75-200 ล้านคน การแพร่ระบาดของโรคครั้งนี้มีหมัดหนูเป็นตัวแพร่เชื้อ โดยหมัดหนูติดกับตัวหนูที่อยู่ใต้ห้องสำเภา ซึ่งเดินทางไปติดต่อค้าขายในดินแดนต่างๆ ผู้ป่วยกาฬโรคจะมีอาการตามชื่อที่ถูกเรียกกันว่า “ความตายสีดำ” กล่าวคือตามร่างกายของผู้ป่วยจะมีสีดำคล้ำอันเนื่องมาจากเซลล์ผิวหนังที่ตายไป ส่วนอาการของผู้รับเชื้อกาฬโรค จะมีแผลขนาดเท่าไข่มุกหรือผลส้มตรงต่อมน้ำเหลืองต่างๆ จากนั้นจะมีไข้สูง ปวดตามแขนและขา เมื่ออาการ หนักจะเจ็บปวดทุกข์ทรมาน กระทั่งเสียชีวิตในที่สุด ภาษิตไทยๆ ที่ว่า “ความวู่วามไม่หายความความก็โผล่” เพราะกาฬโรค (Black Death) ที่ติดจากหนูสู่คนคร่าชีวิตมนุษย์กว่า 200 ล้านคนเศษ ยังเกิด โรคฝีดาษหรือ

ไข้ทรพิษ (Smallpox) แทรกซ้อนขึ้นใน ปี คริสตศักราช 1520 ยังผลให้โรคนี้นับชีวิตคนอเมริกา ประมาณร้อยละ 90 เปิดช่องล่อล่อนานิคม และโรคฝีดาษหรือไข้ทรพิษที่ชาวไทยรู้จักกันนั้น เริ่มระบาดในศตวรรษที่ 16 และได้คร่าชีวิตชาวยุโรปไปกว่า 400,000 คน และด้วยความที่โรคฝีดาษนี้คร่าชีวิตคนอเมริกาไปเป็นจำนวนมาก จึงกลายเป็นช่องให้ชาวยุโรปในยุคถือโอกาสเข้าไปตั้งอาณานิคมในอเมริกาและเป็นการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของอเมริการวมถึงเศรษฐกิจโลกครั้งสำคัญเลยก็ว่าได้ ต่อมา คือ ไข้หวัดสเปน (Spanish Flu) คริสตศักราช 1918-1919 (พุทธศักราช 2461-2462) มีต้นกำเนิดจากจากประเทศจีนสู่ประเทศสเปน ทำคนตายหลายสิบล้านและต่อมา มีการกลายพันธุ์ของโรคและแพร่ระบาดไปยังอเมริกา รวมทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 100 ล้านคน เอดส์/HIV คริสตศักราช 1981 – ปัจจุบัน เกิดจากลิงสู่คน จนถึงวันนี้อย่างหาทางรักษาไม่ได้ โรคระบาดเอดส์ยังคงเป็นโรคที่คร่าชีวิตคนได้อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ถูกค้นพบในปีคริสตศักราช 1981 (พุทธศักราช 2524) จนถึงปัจจุบัน มีผู้ติดเชื้ออยู่ที่ประมาณ 75 ล้านคนและเสียชีวิตกว่า 32 ล้านคน ทั่วโลก

3. โรคระบาดที่ปรากฏในพระคัมภีร์ไตรปิฎก

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนให้บุคคลมองความจริงทุกอย่างเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตกอยู่ในสภาวะของกฎนั้นเช่นกัน เฉพาะอย่างยิ่งความเจ็บป่วยหลักฐานในพุทธประวัติได้ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธองค์มีพระโรคเหมือนกับคนทั่วไป แต่ทรงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยดังแสดงให้เห็นจากพระไตรปิฎกว่า “พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีสุขภาพดีมีพระชนมายุแปดสิบพรรษา สามารถทำงานเผยแผ่ศาสนาวันหนึ่ง 16-20 ชั่วโมง ใครๆ ที่มาเฝ้าพระองค์ มักจะกล่าวสรรเสริญหรือถามพระองค์ถึงเรื่องความมีอาพาธน้อย มีพระโรคเบาบาง ทรงพระกำลังกระปรี้กระเปร่า ทรงพระสำราญอยู่เสมอ” (พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, 2544: 7) พระพุทธองค์จึงปรากฏพระนามตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่า “มหารุณโก สตถา สพฺพโลกติกิจจโก พระศาสดา ทรงมีพระกรุณาอย่างใหญ่หลวง ทรงเยียวยารักษาสัตว์โลกทั้งมวลประหนึ่งว่าทรงปฏิบัติหน้าที่เป็นนายแพทย์ผู้รักษาโรค” (ขุ.เถร. (บาลี) 26/722/369-462) รากศัพท์ของคำว่า “โรค” ในมิติทางพระพุทธศาสนามีรากศัพท์ดั้งเดิมมาจากภาษาบาลีว่า “รุช แปลว่า เสียตแหว หมายถึงสิ่งที่เสียตแหวให้เจ็บปวด โรคาพาธ ความเจ็บไข้ที่เกิดจากเชื้อโรค ยังมีคำที่เป็นไวพจน์อีกคำหนึ่ง คือ อาพาธ หมายถึง ความเจ็บป่วย และ พยาธิ ก็หมายถึง ความเจ็บป่วย” และโรคในทางพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก คือ โรคทางกาย หรือ “กายิกโรโค” ประเภทต่อมา คือ และโรคทางใจ หรือ “เจตสิกโรโค” พระพุทธศาสนาได้แสดงรายละเอียดสำหรับสาเหตุของโรคทางกายไว้ว่า มีหลายสาเหตุสรุปได้ว่า “โรคเกิดจากดีเสมอ หมด ไข้สันนิบาต ฤดูแปรปรวน การบริหารไม่สม่ำเสมอ การใช้ความเพียรเกินกำลัง ผลของกรรม หนาว ร้อน หิวกระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะธาตุ 4 ไม่สมดุล การไม่รู้ประมาณในการบริโภค การถูกสัมผัสจากเชื้อโรคและสัตว์เลื้อยคลาน การถูกทำร้าย และการมีอายุมาก ส่วนโรคทางใจนั้น มีสาเหตุมาจากกิเลสและตัณหา ครอบงำจิตใจ” (อง ทสก. (ไทย) 24/60/129-131; ที.ปา. (ไทย) 11/31306-307; อง ทสก. (ไทย) 24/11/1; ขุ.ธ. (ไทย) 25/325/234; อง จตุกก. (ไทย) 21/157/281) เกี่ยวกับความเจ็บป่วยหรือการมีโรคของพระพุทธองค์ พระไตรปิฎกมีหลักฐานบันทึกไว้สรุปความได้ว่า “สัตว์ผู้อ้างว่า ตนเองไม่มีโรคทางกายตลอดระยะเวลา 1 ปีบ้าง 2 ปีบ้าง 3 ปีบ้าง 4 ปีบ้าง 5 ปีบ้าง 10 ปีบ้าง 20 ปีบ้าง 30 ปีบ้าง 40 ปีบ้าง 50 ปีบ้าง แม้ยิ่งกว่า 100 ปีบ้าง ยังพอมืออยู่ แต่สัตว์ผู้กล่าวอ้างว่า ตนเองไม่มีโรคทางใจตลอดระยะเวลา แม้ครู่เดียวหาได้

โดยยาก ยกเว้นท่านผู้หมดกิเลสแล้ว” (อง. จตุกก. (ไทย) 21/157/127-217) โรคทั้งหลายที่ปรากฏในบุคคลจึงไม่พ้นสาเหตุมาจาก 2 โรคดังกล่าวข้างต้น แม้ในปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ที่ปรากฏทั่วทุกหย่อมหญ้าของทุกประเทศบนโลกใบนี้จึงจำเป็นที่จะต้องใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาช่วยบรรเทาเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ในสภาวะนี้

ประเด็นที่เกิดการถกเถียงและสร้างความสับสนแกสังคมสำหรับชาวพุทธ กับสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 คือ การที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรคณะสงฆ์มีการจัดพิธีการสวดสาธยายพุทธปริตรโดยเนื้อแท้และหลักการคงไม่ใช่เพื่อการรักษาโรคหรือป้องกันโรค แต่การสื่อสารประเด็นบางประเด็นคลาดเคลื่อนหรืออย่างไรไม่ทราบได้ ยังผลให้โครงการนี้มีการวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้าง แม้พระสงฆ์บางรูปที่ถูกยกย่องว่ามีความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการอย่างมากสมัยปัจจุบัน ก็พลอยร่างแหไปด้วย จะด้วยเจตนาใดก็สุดแท้เหตุการณ์ทำนองนี้ไม่ควรเกิดขึ้น เพราะคุณค่าของการสวดพระปริตรนั้นมีหลักฐานปรากฏชัดเจนทั้งในพระไตรปิฎกและเอกสารอื่นๆ เช่น บทโพชนกคปริตร ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญหมวดหนึ่งที่รู้จักกันในชื่อที่เป็นบทสวดมนต์เรียกว่า โพชนกคปริตร และนับถือกันมาว่าเป็นพุทธมนต์สำหรับสาธยาย เพื่อให้คนป่วยได้สดับรับฟังแล้วจะได้หายโรค ที่เชื่อกันอย่างนี้ก็เพราะมีหลักฐานยืนยันเรื่องมาในพระไตรปิฎกว่า “พระมหากัสสปะซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเคยอาพาธ และพระพุทธรเจ้าเสด็จไปเยี่ยม แล้วทรงแสดงเรื่องโพชนกค ตอนท้ายพระมหากัสสปเถระก็หายจากโรคนั้น อีกคราวหนึ่ง พระมหาโมคคัลลานะ ซึ่งเป็นอัครสาวกฝ่ายซ้ายอาพาธและพระพุทธรเจ้าเสด็จไปเยี่ยม ก็ได้ทรงแสดงโพชนกคพระมหาโมคคัลลานะก็หายโรค อีกครั้งที่พระพุทธรองค์ทรงอาพาธก็ตรัสให้พระมหาจุณทะ ซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่รูปหนึ่งแสดงโพชนกคถวาย แล้วพระพุทธรองค์ก็ทรงหายจากพระอาการประชวร” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547: 3-4) การสวดมนต์ยังเป็นอำนาจที่ช่วยให้ทำอะไรสำเร็จได้ เพราะมนต์มีอำนาจหรืออานุภาพที่เกิดจากพระรัตนตรัย ความเมตตา และความสัตย์ คือ “การสวดมนต์นี้เป็น การสวดเพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตรายภายนอกเป็นต้นว่าโจร ยักษ์ สัตว์เดรัจฉานป้องกันอันตรายภายในคือโรคภัยไข้เจ็บ” (พระคันธสาราภิวงศ์, 2541: 7) มนต์หรือบทพระพุทธรมนต์จึงมีชื่อเรียกว่า “พระปริตร และเป็นการกล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัยและการเจริญเมตตาภาวนา ผู้หมั่นสาธยายจึงได้รับอานิสงส์เป็นต้นว่าประสบความสวัสดิความเจริญรุ่งเรืองได้รับชัยชนะแคล้วคลาดจากอุปสรรคอันตรายมีสุขภาพดีมีอายุยืน ดังที่พระพุทธรเจ้าปฐมุตตระตรัสสอนท่านพระสุภูติว่า บรรดาภิกษุทั้งหลายเธอจงเจริญพุทธานุสสติภาวนาที่ยอดเยี่ยม ครั้นเจริญพุทธานุสสตินี้แล้วจักทำให้บริสุทธิ์ได้” (ขุ.อป. (ไทย) 32/36/127) และการสวดมนต์มีวิธีการและบทสวดที่แตกต่างกันในแต่ละศาสนา “การสวดมนต์แบบพุทธเป็นการกล่าวคำสอนของพระพุทธรเจ้าทำให้เกิดการยึดเหนี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ” (วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์, 2553: 53)

4. ระบบการวิเคราะห์โรคเชิงพุทธแบบบูรณาการ

หลักการทางพระพุทธศาสนา ในแง่ของการรักษาโรค และการปกป้องคุ้มครองโรค คือ การดูแลทั้งร่างกายและจิตใจอย่างสมดุลด้วยการปฏิบัติตามทางสายกลาง ให้ความสำคัญทั้งร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติธรรมมหาสติปัฏฐาน 4 สอนวิธีปฏิบัติทางกายเรียกว่า “กายนุปัสสนา ระบบปฏิบัติทวารมณหรือความรู้สึก เรียกว่า เวทนานุปัสสนา ปฏิบัติต่อจิต เรียกว่า จิตตานุปัสสนา ปฏิบัติต่อเรื่องที่เกิดขึ้นหรือต่อความจริงที่ปรากฏ เรียกว่า ธัมมานุปัสสนา” เป็นหลักการในการฝึกสติ และสามารถใช้ได้หลากหลาย

รูปแบบ เช่น การเดินจงกรม การกำหนดลมหายใจเข้าลมหายใจออก การนับแบบต่างๆ การเจริญกรรมฐาน การเพ่งกลืน การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน วิธีการเหล่านี้ใช้ในการฝึกสมาธิเจริญสติได้ และพัฒนาจิตและยกระดับจิต พระสงฆ์ต้องชี้นำสังคมในสถานการณ์ปัจจุบันถึงสาเหตุของโรคต่างๆ และต้องแสดงให้เห็นสังคมตระหนักว่าธรรมชาติของสรรพสิ่งมันมีสาเหตุ และเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปตามหลักไตรลักษณ์ “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” เช่นเดียวกับโรคไวรัสโควิด-19 มันต้องมีวันสูญสลายจากน้ำมือมนุษย์ที่มีวิทยาการล้ำยุคกว่าพันปีก่อน โดยใช้สติเป็นที่ตั้ง พิจารณาสรรพสิ่งตามเหตุปัจจัย เป็นกำลังใจให้กันและกันเสมอ จะบรรเทาความวิตกกังวลได้อย่างยั่งยืน พุทธพจน์ในมคณทียสูตรว่า “ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” (ม.ม. (ไทย) 13/216/254; ขุ.ธ. 25/204/96) แสดงถึงความปราศจากโรคนั้นชีวิตประเสริฐปานใด หน่วยงานภาครัฐและคณะสงฆ์กำหนดให้วัดต่างๆ สวดมนต์หรือพระปริตร และพระปริตรที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับโรคระบาดและการเจ็บป่วยที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและได้ผลเมื่อสวดจบ คือ อังคุลิมาลปริตร และโพชฌงค์ปริตร โดยเรื่องอังคุลิมาลมีนามเดิมว่า ‘อหิงสกกุมาร’ เป็นบุตรบุโรหิต ไปร่ำเรียนวิชากับอาจารย์ทิสปาโมกข์ ด้วยความเก่ง และปัญญาดีเลยเป็นที่อิจฉาริษยาของบรรดาศิษย์อื่นๆ จึงยุยงอาจารย์จนหลงเชื่อให้หาทางกำจัด อหิงสก โดยหลอกให้ไปฆ่าคนเฒ่านี้มาพันนิ้วแล้วจะบอกวิชาให้ อหิง สก เทียวไล่ฆ่าคนไปทั่ว ฆ่าเสร็จก็ตัดนิ้วมาร้อยห้อยเป็นพวงมาลัย จนเป็นที่หัวนกลัวของมหาชน จนถูกขนานนามใหม่ว่า “องคุลิมาล” หมายถึง โจรตัดนิ้วนั่นเอง องคุลิมาลฆ่าคนไปได้ถึง 999 คน จนพบพระพุทธองค์มุ่งประสงค์จะฆ่าเฒ่านี้ให้ครบพัน แต่เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์เกิดปัญญาและศรัทธาตลอดจนได้บวช แต่เนื่องจากกรรมเก่าที่ฆ่าคนไว้มาก เมื่อออกไปบิณฑบาต ผู้คนพบเห็นก็วิ่งหนีเพราะหวาดกลัว จึงทำให้ไม่ได้ข้าวแม้แต่ทัพพีเดียว พอติบพหุงท้องใกล้คลอด วิ่งลอดรู้หนีและเป็นทุกข์มากคลอดบุตรไม่ได้ เพราะความกลัว ก็เกิดความสงสัยจึงตั้งสัตย์อธิษฐานว่า ตนเองเกิดมาไม่เคยคิดฆ่าสัตว์ โดยเจตนา ด้วยความสัตย์นี้ขอให้ความสวัสดีจึงมีแก่กรรมหญิงนั้นและท่านก็ได้สวดสาธยายพระปริตรที่เรียนเอาจากพระพุทธเจ้า ปรากฏว่าทำให้นางคลอดลูกได้โดยสะดวก พระปริตรบทนี้ ถือว่าสวดแล้วจะมีความสุขสวัสดิและคลอดลูกง่าย นิยมสวดในพิธีมงคลสมรสด้วย และเสกน้ำมันดีให้หญิงมีครรภ์ดื่มและรดหัว พระสูตรต่อมาคือ ‘โพชฌงค์ปริตร’ สมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ เวฬุวันมหาวิหาร ใกล้กรุงราชคฤห์นั้น พระมหากัสสปะอาศัยอยู่ในปิลลิกูหา บังเกิดโรคอาพาธแรงกล้า อาการหนักขึ้นทุกวันขณะที่พระผู้มีพระภาค ทรงสถิตอยู่ในสมาบัติ เมื่อทรงออกจากสมาบัติแล้ว เสด็จไปเยี่ยมอาการไข้ของท่าน ทรงแสดงโพชฌงค์ทั้ง 7 ประการ จบพระธรรมเทศนานั้น ท่าน มีจิตโสมนัสยินดีรื่นเริงในธรรม และหายจากอาการไข้โดยพลัน ครานั้นถึงพระมหาโมคคัลลานะ อาศัยอยู่ ณ เขาคิชฌกูฏ เกิดอาการอาพาธหนักเหมือนกัน ทรงเสด็จไปเยี่ยมแล้วทรงแสดงธรรมสูตรเดิมแก่ท่านๆ ก็หายจากอาการป่วยโดยพลันแม้พระบรมศาสดาเอง เมื่อครั้งที่พระองค์ทรงพระประชวรหนักด้วยโรคปวดท้อง มีมียาใดๆ รักษาให้หายได้ จึงมีพระพุทธปฏิมากรับสั่งให้พระจุนทะเถระแสดงโพชฌงค์ทั้ง 7 ให้พระองค์ทรงสดับ เมื่อพระจุนทะเถระแสดงโพชฌงค์ทั้ง 7 ประการจบลง พระบรมศาสดา ก็ทรงหายจากอาการประชวรโดยพลัน ทรงเสด็จลุกขึ้นจากพระบรรทมได้ในทันที” (ขุ.เถร. (ไทย) 26/334-337/392; ส.ม. (ไทย) 19/319/1308)

พุทธวิธีการบรรเทาโรคร้ายด้วยพุทธปริตมีโพชฌงค์เป็นต้นเป็นผลแห่งการปฏิบัติและบารมีธรรม คัมภีร์ด้วย จึงเกิดมหัศจรรย์กลายเป็นสาเหตุหนึ่งในกาลต่อๆ มาที่เป็นค่านิยมให้เกิดเป็นมนต์คาถารักษาโรค ที่จริงการร่ายมนต์หรือสวดมนต์หรือพระปริตรเป็นกุสโลบายที่แยบยล ให้ผู้ฟังได้ระลึกถึงสรรพสิ่งที่ตั้งอยู่บนฐานของไตรลักษณ์ ควรใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาทและเมื่อเภทภัยมาถึง ก็ต้องใช้สติให้เป็นประโยชน์ ไม่ควรวิตกกังวลจนกลายเป็นคนไร้หลักการ คณะสงฆ์ต้องร่วมกันสามัคคีกันสร้างองค์ความรู้ให้ความกระจ่างและวางยุทธศาสตร์ในการรับมือ ซึ่งทางที่ถูกปลูกฝังสามัญสำนึกให้เกิดกับผู้ตกอยู่ในความทุกข์

5. รูปแบบและยุทธศาสตร์การปกป้องคุ้มครองเชิงพุทธ

รูปแบบและยุทธศาสตร์ในการที่จะป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อที่ดีที่สุด คือ ต้องหยุดตัวเราเองก่อน ศึกษาสำรวจว่าตนเองมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อลักษณะใดบ้าง นอกจากการอยู่บ้าน ตามคำขวัญที่ว่า “อยู่บ้านหยุดเชื้อเพื่อชาติ” ความเป็นจริงไม่อาจทำได้ทั้งหมด เพราะระบบสังคมยังเป็นปัญหาและสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ แล้วจะปกป้องตนเองจากเชื้อได้อย่างไร พุทธภาษิตที่ว่า “สติ สพพตถ ปตติยา สติเป็นที่ปรารภนาในทุกที่ หรือ สติ จำเป็นต้องใช้ในทุกๆ ที่ เพราะสติจะช่วยให้ระลึกว่าควรจะทำอะไรก่อนหลัง ทางที่เราจะรอดได้ต้องทำให้รู้ทันและรอบรู้นั่นเอง สอดคล้องกับกัณฑ์ทาน ววชิรเมธี ที่แสดงทัศนวิสัยว่า “จงใช้เวลาในแต่ละวันอย่างระมัดระวัง เพราะไม่มีวันนี้ 2 ครั้ง เลือกลงมาคบกับผู้คนอย่างระมัดระวัง ใช้เงินอย่างระมัดระวัง พูดจาอย่างระมัดระวัง สร้างสัมพันธภาพอย่างระมัดระวัง ทำงานอย่างระมัดระวัง ตัดสินใจในทุกสิ่งอย่างระมัดระวัง และต้องใช้อำนาจอย่างระมัดระวัง เพราะอำนาจเป็นเหตุแห่งวิวัฒนาการหรือวิบัติก็ได้ทั้งนั้น” และต้องเข้าใจว่า “โรคร้ายไม่ได้ทำอันตรายมนุษย์ มากกว่าความกลัวโรคร้ายของมนุษย์” มนุษย์ทุกคนยกเว้นพระอรหันต์บุคคลระดับโสดาบัน มีความกลัวเป็นพื้นฐานอยู่ในตน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะเห็นผู้คนบนโลกตื่นตระหนกกับสถานการณ์โรคร้าย “การมีสติและศึกษาเหตุการณ์ต่างๆ ทางประวัติศาสตร์และนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบปกป้องคุ้มครองจะเป็นคนที่แก้ปัญหาอย่างฉลาดและได้ชื่อว่าใช้ปัญญาอย่างแหลมคมและแยบยล พระพุทธศาสนายึดหลักคำสอนอันเป็นแนวทางสายกลาง มีแนวทางการประพฤติปฏิบัติตามหลักสัจธรรมอันเป็นอภิปรัชชาที่มีหลักคำสอนว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ด้วยความเมตตากรุณา อันถือเป็นคำสอนแห่งความพอดีในการนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต เพื่อน ตนเองออกจากทุกข์ จุดหมายที่แท้จริงคือค้นพบความสุขอันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันทางสังคม อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในสังคม” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2547: คำนำ)

การสวดพระปริตร เพื่อป้องกันโรคและภัยอันตรายต่างๆ มีปรากฏในวินัยปิฎก จุลวรรค และในอังคุตตรนิกายกล่าวถึงพิธีสวดมนต์ไว้ว่า “ภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดมรณภาพ และเมื่อเรื่องราวนี้ได้ทราบถึงพระศาสดา พระองค์ตรัสว่าเรื่องอันโศกร้ายนี้ไม่ควรเกิดขึ้นเลย หากว่าพระภิกษุรูปนั้น จะได้ฝึกฝนการแผ่เมตตาแก่ผู้ทั้งมวล ด้วยเหตุผลนี้ พระพุทธองค์จึงได้ตรัสไว้ว่า ภิกษุพึงฝึกแผ่เมตตาแก่ผู้ทุกประเภท และแก้ตนเองด้วยความจิตอันประกอบด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองตนเอง” (วิ.จ. (ไทย) 7/251/14-15) และพระพุทธองค์ทรงยกย่องคุณค่าของการเจริญเมตตาอยู่เนืองๆ ในเมตตานิสังสสูตร กล่าวถึงอานิสงส์ของเมตตาไว้สิบเอ็ดประการ คือ “ประการที่หนึ่งหลับเป็นสุข ประการที่สองตื่นเป็นสุข ประการที่สามไม่ฝันร้าย ประการที่สี่

เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย ประการที่ห้าเป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย ประการที่หกเทวดาทั้งหลายรักษา ประการที่เจ็ดไฟ ยาพิษ หรือศัสตรา กล้ากรายไม่ได้ ประการที่แปดจิตตั้งมั่นได้เร็ว ประการที่เก้าสีหน้าสดใส ประการที่สิบไม่หลงลืมสติตาย และประการที่สิบเอ็ดเมื่อยังไม่แทงตลอดคุณวิเศษอันยอดเยี่ยม ย่อมเข้าถึงพรหมโลก” (อง.อ.(ไทย) 3/15/348) ในมิลินทปัญหยังกล่าวถึงปัญหาอันเป็นที่สงสัยต่อความศักดิ์สิทธิ์ของพพุทธานุภาพ ผ่านพิธีสวดมนต์ในฐานะที่เป็นความเชื่ออันมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างปกป้องคุ้มครองให้มั่นคงทั้งแก่ ตนเองและสังคมอย่างไร ใน 3 ประเด็นที่สมเด็จพระเจ้ามิลินทตรัสถาม ได้แก่ ประการที่หนึ่ง พิธีสวดมนต์ สามารถป้องกันความตายได้หรือไม่ ประการที่สองพิธีสวดมนต์มีอานุภาพได้อย่างไร และประการที่สามพิธี สวดมนต์ใช้ได้ผลเมื่อใดและเมื่อใดที่ใช้ไม่ได้ผล” คำตอบพร้อมกับคำอธิบายสามารถเห็นได้เป็นภาพลักษณ์ผ่าน ทางประเพณีนิยมสำหรับสังคมพุทธอยู่ในตัวมันเองอยู่แล้ว และยังสะท้อนให้เห็นว่า “พิธีสวดมนต์หรือสวด พระปริตร ได้กลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ประกอบขึ้นในช่วงเวลาที่วิกฤติ ที่ผู้มีความต้องการพ้นทุกข์ที่กำลัง ประสบต่างก็ต้องการ” (มิลินทปญ. 4/163-166) และปัญหา 3 ประการ ท่านนาคเสนเถระได้ถวายพระพร ตอบแก่พระเจ้ามิลินท ดังนี้ ประการที่หนึ่งพิธีสวดมนต์สามารถป้องกันความตายที่ยังไม่ถึงเวลาได้เปรียบเหมือน ข้าวต้มน้อร้อนต้องหมั่นรดน้ำ จึงจะงอกงามมีสีเขียวข่มู่มได้ ประการที่สองพิธีสวดมนต์มีประสิทธิภาพได้ด้วยการ สวดภาวนา และผู้สวดต้องไม่มีกรรมมาขัดขวาง ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในชั้นธันดาน และต้องมีจิตเชื่อมั่น ในประสิทธิภาพ และประการที่สามพิธีสวดมนต์ก็เปรียบเหมือนยามมีประโยชน์ทั้งการป้องกันและรักษา ดังนั้น ในขณะที่ อันตรายจะเกิดหรือไม่ก็ใช้ไม่ได้ผล แต่จะใช้ไม่ได้ผลเมื่อบุคคลที่ใช้เป็นคนทุศีล” (กิริติ กมลประเทืองกร, 2551: 21)

6. รูปแบบบูรณาการเพื่อการดำรงตนอย่างยั่งยืนเชิงพุทธ

ปัจจุบันสังคมโลกอยู่ในศตวรรษที่ 21 สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 นี้ มาจากการประชุม ร่วมกันของนักวิชาการหลากหลายสาขาในประเทศแคนาดาที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ได้ให้ข้อสรุป ร่วมกันถึงทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพแบบยั่งยืนในยุคของศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่โลกมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ณ ปัจจุบัน (9 มิถุนายน 2563) จะอยู่ที่ 7,210,196 เสียชีวิต 408,975 ราย และ รักษาหาย 3,550,559 เมื่อมองภาพรวมทั่วโลกเห็นยอดแล้วควร ตระหนักว่าไม่มีใครปลอดภัย หากใช้ชีวิตอย่างประมาท ทุกคนสามารถทราบข้อมูลได้ตลอดทางสื่อออนไลน์ที่ พัฒนาก้าวไกลอย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะมีเชื้อระบาดก็ตาม มนุษย์ยังมีมันสมองที่จะพัฒนาทุกอย่างได้เพื่อเอาชนะ ธรรมชาติและปกป้องภัย หลักที่สำคัญ คือ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะด้านนวัตกรรม ต้องมีการสร้างทักษะ การคิดในเชิงวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ด้วยฐานพุทธธรรม หรือหลักโยนิโสมนัสสิการที่แบบปลูกปัญญา มุ่งให้เกิดความรู้แจ้งตามสภาวะเน้นการขจัดอวิชชา มุ่งปลูกเร้าคุณธรรม ชีวิตจะคลายวิตกกังวลและคลายทุกข์ มีสติเกิดปัญญาที่จะดำรงตนอย่างคนที่ก้าวทันโลกและรู้ทันโรคอย่างชาญฉลาด

7. สรุป

สถานการณ์โรคระบาดของโควิด-19 เป็นสถานการณ์ทางธรรมชาติของเชื้อโรค ไม่อาจชี้ชัดได้ว่า อนาคตจะเกิดขึ้นอีกหรืออย่างไร แม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันทั่วโลกติดเชื้อสะสมที่ 7,323,761 เสียชีวิตที่ 423,731 รักษาหายที่ 3,603,893 แต่ประเทศไทยติดเชื้อสะสม 3,125 เสียชีวิตรวม 585 รักษาหาย 9,981 สังคมโลกรับรู้ คือ ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อไม่ถึงหมื่นคนเสียชีวิตไม่ถึงร้อยรักษาหายมากพอๆ กับผู้ติดเชื้อที่ยัง

ป่วยก็ทยอยหาย และที่สำคัญในขณะนี้ มีบางประเทศสามารถคิดค้นยาได้แล้วผู้ป่วยในไทยทุกอย่างมีสัญญาณที่ดีขึ้น สิ่งที่รัฐบาลและคณะสงฆ์ควรทำต่อจากนี้ คือ สนับสนุนให้กระบวนการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ที่หยุดนิ่งเป็นอัมพาตมาระยะหนึ่งเดินหน้าต่อได้ทันที โดยให้พระสงฆ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสชี้แจงและออกสื่อเพื่อชี้แจงและอธิบายว่าประเทศไทยไม่ประสบกับปัญหาร้ายแรงเกินไปนั้น เพราะว่า

1. ประเทศไทยเป็นประเทศแห่งพุทธศาสนา หลักคำสอนของพุทธศาสนาไม่สอนให้คนเห็นแก่ตัว “เสียสละ ลด ละ เลิก” ตั้งอยู่บนฐานแห่งพรหมวิหารธรรม คือ “เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา” เป็นฐาน และมีความเป็นชาติแห่งการรู้จักสามัคคี เป็นฐาน

2. หลักพุทธธรรม เป็นหลักพื้นฐานที่ดำรงอยู่บนฐานแห่งเสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แม้ในยามวิกฤตก็ไม่ทอดทิ้งกัน

3. คนไทยมีฐานคติการดำเนินชีวิตและการดำรงตนบนฐานพุทธธรรม ปราศจากการเอาเปรียบและมีไมตรีต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน โดย “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา”

บรรณานุกรม

กมาตร จิ่งเสถียรทรัพย์. บรรณาธิการ. (2561). **ปณิกคติ 100 ปี การสาธารณสุขไทย**. หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข.

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

ขวัญชาย ดำรงขวัญ. (2559). **UNSEEN กรมควบคุมโรค เส้นทางประวัติศาสตร์และความทรงจำ**. นนทบุรี: สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). **การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสารจำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระมหาจรรยา สุทธิญาณ. (2544). **พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2548). **พระไตรปิฎกภาษาไทยสยามรัฐ**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2548). **พระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาไทย 91 เล่ม**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วิจิต เปานิล. (2546). **พุทธกระบวนการทัศน์เพื่อสุขภาพและการเยียวยาในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2540). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2552). **“โรคห่า” ยุคพระเจ้าอู่ทอง คือ กาฬโรคจากเมืองจีน**. มติชนรายวัน. ปีที่ 32 ฉบับที่ 11407 (3 มิถุนายน, 2552): คอลัมน์สยามประเทศไทย.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2531). **คิดпенตามนัยพุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส). (2546). **สุขภาพทางจิตวิญญาณ สู่สุขภาพทางปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

<https://www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline>.

<https://www.mphonline.org/worst-pandemics-in-history>.

รูปแบบการบูรณาการกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

The Model Integration of Kalamasuta

Form Strengthening the MUlticultural Society in the Digital Age

จักรพงษ์ ธรรมธณภัทร

Chakkapong Thamthanapat

สมบุญ บุญโท

Somboon Boondo

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล 2. ศึกษาพุทธญาณวิทยาว่าด้วยหลักกาลามสูตร 3. บูรณาการใช้หลักกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล 4. สร้างองค์ความรู้ใหม่รูปแบบการบูรณาการในการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม กระบวนทรรศน์ทางปรัชญา สังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงบริบท คติความเชื่อ ทั้งหมดนี้ เป็นการเชื่อมโยงและเป็นพื้นฐานของความคิด ความเชื่อของคนโดยมากในสังคม ปัญหาที่ทำให้สังคมที่อยู่ร่วมกันเกิดความขัดแย้งหรือขาดความสามัคคีนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากทัศนคติ จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้คอยควบคุม คือ ตัวปัญญาที่เป็นตัวช่วยในการกลั่นกรองสิ่งต่างๆ โดยอาศัยหลักพุทธปรัชญา คือ หลักความจริง ด้วยการมองโลกแบบองค์รวม เป็นเหมือนการทดสอบตามหลักเหตุและผลมีกระบวนการอิงอาศัยกัน เพื่อให้คนในสังคมอยู่บนพื้นฐานความจริง หลักกาลามสูตร จึงเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความจริงมาเป็นพื้นฐานในส่งเสริมการช่วยคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ให้เกิดเป็นความจริง ความถูกต้อง ให้เท่าทันกับสังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบันที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยอาศัยการร่วมมือของประชาชน สังคม สถาบันการศึกษา เข้ามาส่งเสริมอันก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ WMH + ECO MODEL.

คำสำคัญ: ยุคดิจิทัล, สังคมพหุวัฒนธรรม, หลักกาลามสูตร

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1. study the concepts of enhancing multicultural society in the digital era; 2. study Buddhist epistemology on the Kalama Sutta; 3. integrate the Kalama Sutta principles in enhancing the multicultural society in the digital era; 4. Create a new body of knowledge, an integrated model for enhancing multiculturalism in the digital era. This research is a qualitative research. With dialectical philosophical research methods and with a reasoning model with the use of discretion under the process of analytical, critical and scientific studies to lead to the creation of new philosophical knowledge.

The results showed that the concept of building a multicultural society philosophical paradigm multicultural society to create an understanding of the context, beliefs, all of which are connected and the basis of thought. The beliefs of most people in society, problems that cause conflicts in society that coexist. or lack of unity all arise from an attitude Therefore, it is necessary to rely on knowledge to control, which is the intelligence that helps to filter things based on Buddhist philosophy, which is the truth, with a holistic view of the world as a test based on cause and effect. Together so that people in society are based on the truth The Kalama Sutra is therefore a tool for verifying truth as a basis for promoting analytical thinking. Reflect on those things to be true, accurate, to keep up with today's ever-changing digital society. Through the cooperation of the people, society, educational institutions to promote mutual benefits. new knowledge is WMH +ECO MODEL.

Keywords: Digital age, Multicultural society, Kalama sutra

1. บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งเรื่องของการนับถือศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา ในปัจจุบันเรียกว่า สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural society) เป็นคำจำกัดความแก่ความท้าทายจากสภาวะของพหุนิยมทางคุณค่านี้ไว้ในรูปของคำถามที่ว่า พลเมืองของสังคมที่เป็นเสรีประชาธิปไตยในปัจจุบันยึดถือ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากอดีต ทั้งเรื่องของความเชื่อ แนวความคิด การศึกษา ศาสนา รวมถึงการเป็นอยู่ในสังคม จนเกิดเป็นปัญหาและสถานการณ์ใหม่ๆ ที่สลับซับซ้อนมากมาย และส่งผลกระทบต่อถึงกันอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนและเตรียมการวางแผน เพื่อรองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น (อริปตย์ คลีสุนทร, 2552: 7) ภายใต้ความหลากหลาย หรือความแตกต่าง ทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนาและวิถีชีวิตบนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในสังคม

อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยปราศจากอคติ หรือความลำเอียงทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ผิวพรรณ วรรณะ หรือเผ่าพันธุ์ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่ต่างกันไป มีชุมชนที่มีลักษณะความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอยู่หลากหลาย เช่น 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีลักษณะเฉพาะและมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่แตกต่าง จากภูมิภาคอื่นของประเทศ ร้อยละ 80 ประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคดังกล่าวนับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู และมีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย ส่วนประชากรที่เหลือประมาณร้อยละ 20 นับถือพระพุทธศาสนา ประชากรทั้งสองกลุ่มต่างมีวิถีชีวิตตามแบบฉบับของตน โดยเฉพาะด้านภาษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เมื่อบวกกับการเชื่อมต่อที่เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเอื้ออำนวย จะนำไปสู่สังคมยุคใหม่ ของโลกาภิวัตน์ (Eric Schmidt and Jared Cohen, 2557) เรียกว่า สังคมดิจิทัล (Digital society) ทุกประเทศกำลังตื่นตัวกันมากในปัจจุบัน คนที่รู้เท่าไม่ทันสื่อดิจิทัลกำลังตกเป็นเหยื่อของสังคมแบบนี้ การก่ออาชญากรรมกลายเป็นเรื่องไร้พรมแดนเหมือนกับสังคมบริโภคนิยม เป็นสังคมที่ส่งเสริมการบริโภค ตกอยู่ภายใต้อำนาจทุนนิยม แต่หลังจาก ปี พ.ศ. 2547 สถานการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เปลี่ยนไปในมิติใหม่ หลังจากมีการบุกเข้าไปปล้นปืน ทหารจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภोजะเอยร์ จังหวัดนราธิวาส ความรุนแรง หรือที่เรียกว่า “ความไม่สงบ” ก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิต ความเสียหายต่อทรัพย์สินของทั้งทางราชการและส่วนบุคคล ทำให้สังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เปลี่ยนไปในทิศทางที่เลวร้ายลง โดยกลุ่มผู้ไม่หวังดีต้องการให้สังคมที่นี้เกิดความแตกแยกทางวัฒนธรรม ระหว่างศาสนา ด้วยการสร้างความเกลียดชังระหว่างคนไทยพุทธและมลายูมุสลิม เช่น เมื่อมีคนไทยพุทธ ถูกทำร้ายก็ถูกอ้างว่า เป็นการกระทำของคนมลายูและเมื่อคนมลายูถูกทำร้ายก็ถูกมองว่าน่าจะเกิดจากการกระทำของคนไทยพุทธ ประชาชนตกอยู่ในสภาวะของความหวาดกลัวและหวาดระแวงต่อกัน จนกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้พื้นที่ แ่งนี้จากพื้นที่ที่เคยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้คนหลากหลาย นับวันยิ่งกลายเป็นปัญหาของความไม่ เข้าใจต่อกันปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกแยกในจังหวัดยะลาและเป็นจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่

1. ปัญหาด้านความขัดแย้งทางความเชื่อ เกิดขึ้นจากการมีความเชื่อ ทางด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ชาติพันธุ์ ที่แตกต่างกัน การเป็นอยู่ในสังคม กรณีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า การเป็นอยู่บริบทของคนในพื้นที่ มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจนบางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้ง (อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556) เช่น ในอดีตความขัดแย้งในศาสนาอิสลาม เป็นสาเหตุให้ พระเยซูถูกประหารชีวิตโดยการตรึงบนไม้กางเขน เพราะความไม่เข้าใจ เชื่อข้อมูลที่ผิด ไม่มีการคิดทบทวน แยกแยะ เช่น ในเรื่องของศาสนา ในพื้นที่จะเห็นได้ชัด การบิดเบือนข้อมูลในช่วงหลัง ระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลาม ความเชื่อที่โดนบิดเบือนไป ตัวอย่างในเรื่องของการเข้าวัด หลากๆ ครั้งที่ได้พบกับตัวเอง คือ คนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถเข้าวัดได้ ไม่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ทั้งที่ในอดีต หรือก่อนหน้านี้ คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม พอวัดมีงานไม่ว่าเป็นงานบุญงานกุศล พี่น้องที่นับถือพระพุทธศาสนาและอิสลาม ต่างเข้ามาช่วยงานเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จนในปัจจุบันภาพเก่าๆ เหล่านี้เริ่มหายไป จนนำมาเป็นปัญหาความขัดแย้ง

2. ปัญหาด้านการศึกษา การศึกษาเป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่น่ามาซึ่งความแตกแยกทางสังคม เพราะระบบการศึกษาประเทศไทยเป็นระบบแบบรวมศูนย์ คือ รวมอยู่ในที่ๆ เดียว เจริญอยู่ภายใต้สังคมเมืองเท่านั้น ไม่ได้กระจายไปสู่สังคมชนบท ทำให้คนมีความรู้ ต่างรวมอยู่แต่ในสังคมเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดยะลากล่าวได้ว่า พื้นที่ในหลายๆ พื้นที่ การศึกษาเข้าถึงไม่ถึง เพราะเกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรง ครูที่มีคุณภาพหลายๆ คนทำเรื่องย้ายกลับภูมิลำเนา หรือไปที่อื่นที่ไม่ใช่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เด็กไทยพุทธและไทยมุสลิม บางพื้นที่ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนเรื่องของการศึกษาเท่าที่ควร สังเกตได้ในปัจจุบัน มีเรื่องของยาเสพติด ความยากจน การเดินทางที่ยากลำบาก ห่างไกลกับความเจริญ ไม่ได้รับ การสนับสนุนอย่างจริงจัง จึงทำให้คนที่ไม่ค่อยได้รับการศึกษาอย่างถูกต้อง ถูกกรอกข้อมูลความเชื่อที่ผิดๆ เพราะใครว่าอย่างไรก็ว่าไปอย่างนั้น ไม่มีการไตร่ตรอง จึงเป็นปัญหา (พุทธทาสภิกขุ, 2549) ได้สะท้อน ปัญหาการศึกษาของโลกปัจจุบันในหนังสือ ปัญหาแห่งมนุษยภาพว่า “มันเป็นการศึกษาหมาทางดวัน” ที่เป็นเช่นนี้ เพราะอะไร “เพราะคนสมัยนี้ ไม่มีศรัทธาสำเร็จรูปไว้ให้แก่ลูกเด็กๆ หรือคนหนุ่มคนสาวที่จะยึดถือเป็นหลัก นี้เรียกว่า การศึกษาทั่วไปมันไม่มีศาสนา เป็นการศึกษาหมาทางดวัน คือ สอนแต่หนังสือกับวิชาชีวะ เรื่องจิตใจไม่สอน เรื่องศาสนาไม่สอน เรื่องศีลธรรมไม่สอน”

3. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม ในปัจจุบันการคุกคามผ่านสื่อออนไลน์ รังแกกันผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอีเมลแชต หรือการแบล็คเมล์ การส่งข้อความทางโทรศัพท์ การแชตทางโทรศัพท์ โปรแกรมออนไลน์และชัดเจนที่สุด คือ การคุกคามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แม้ว่าการคุกคามกันบนโลกออนไลน์จะไม่ใช้การทำร้ายร่างกาย หรือมีใครได้รับบาดเจ็บ แต่เป็นการทำร้ายทางอารมณ์ความรู้สึกซึ่งสามารถสร้างบาดแผลที่รุนแรงมากในทางจิตวิทยาอันจะส่งผลให้เกิดอาการหวาดระแวง ซึมเศร้า หดหู่ อันเป็นที่มาของการไม่มีส่วนร่วมนั่นเอง สำหรับในสื่อสังคมออนไลน์แล้ว การคุกคามในรูปแบบนี้กลายเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ตามจำนวนของเยาวชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น เพราะเครือข่ายสังคมออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือให้มามีมติใช้พูดว่า คนอื่นอย่างที่ไม่สามารถทำได้ต่อหน้าจริงๆ ในสภาวะนิรนามโดยมีสื่อออนไลน์เป็นดังกำแพงกั้นระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ อย่างไรก็ตามข้อความว่าร้าย หรือแชตก็สามารถสร้างผลเสียให้กับคนที่ถูกคุกคามอย่างสาหัส การคุกคามผ่านออนไลน์จะเพิ่มจำนวนแฉกการคุกคามเชิงกายภาพได้อย่างง่ายดาย เพราะทำได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา จนเป็นแรงกดดัน บางคนรับมือไม่ทัน ก็ตกเป็นเครื่องมือโดยไม่รู้ตัว ยิ่งในปัจจุบันสถานการณ์ เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้คนในสังคมเกิดความระแวงซึ่งกันและกัน อีกส่วนหนึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควร ตลอดถึงการบังคับใช้กฎหมาย การลงโทษอย่างจริงจังอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บางคน บางกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือ อันทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในสังคม

ดังนั้น คนสังคมจะปรับตัวอย่างไรในการอยู่บนโลกใบนี้ จะแก้ปัญหา ความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างไร ต้องอาศัยหลักอะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมยุคดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาพุทธญาณวิทยาว่าด้วยหลักกาลามสูตร
3. เพื่อบูรณาการใช้หลักกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่รูปแบบการบูรณาการในการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic Method) และ การใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive Method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงบูรณาการ (Integration) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิตร (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญาและศาสนา

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล พบว่าการอยู่ร่วมกันในคนหมู่มากที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ในเรื่องของทัศนคติความเชื่อ เพศ อายุ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา หรือแม้แต่ความเป็นอยู่ คือ สภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อ แล้วนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ จึงเป็นที่มาของแนวคิดต่างๆ ดังนี้

1. การบูรณาการ เป็นการนำหลักความสำคัญมาเพิ่มเติม หรือเติมเต็ม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และเกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด โดยอาศัยทฤษฎีการบูรณาการ คือ เป็นการนำเอาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมาประสานให้เกิดประโยชน์มากที่สุดนั่นเอง อันเกิดจากการอาศัยสิ่งที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของสังคม

2. แนวทางการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยการปรับตัวอันเป็นสิ่งสำคัญเพราะการจะอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในชนหมู่มากบนความหลากหลาย ทั้งเรื่องของความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ทัศนคติ และอื่นๆ อันเป็นปัจจัย หรือเรียกว่า สภาพแวดล้อม ที่มีความแตกต่างกันไป สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยนั่น คือ การอยู่ร่วมกันนั่นเอง แต่การจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้นมีเหตุปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน คือ การปรับตัว (Adaption) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation) ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural conflict) เพื่อที่จะเสริมสร้างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับสังคมและปัจเจกบุคคล เป็นต้น

3. พหุวัฒนธรรมในกระบวนการทรรศน์ทางปรัชญา เพื่อเป็นการเปรียบเทียบ ศึกษาแนวความคิดของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยว่า มีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด จะเห็นได้ว่าในแต่ละยุคนั้น มีการพัฒนาแนวความคิด ความเชื่อ เพื่อให้ได้มาซึ่งความพอใจ ความปลอดภัย ในยุคของดึกดำบรรพ์ จะเห็นได้ว่า สังคมในยุคนั้นมีชีวิตคลุกคลีอยู่กับธรรมชาติ ไม่มีความรู้อะไรมากมาย อาศัยการเอาตัวรอดตามสัญชาตญาณ เมื่อมีภัยหรือเหตุเกิดขึ้น ก็พยายามค้นหาคำตอบและในที่สุดก็พบว่า ทุกอย่างเกิดขึ้น เพราะอำนาจลึกลับ จึงทำทุกอย่างให้ผู้มีอำนาจลึกลับพอใจ การปฏิบัติ จึงเป็นการทำดีในโลกนี้ไว้ โลกหน้าจะดีไปเอง รูปแบบวิธีปฏิบัติที่หลากหลายจึงเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมตามมาทั้งเรื่องของภาษา เส้นไหว้ บวงสรวงเทพเจ้า ในยุคกระบวนการทรรศน์โบราณ สังคมเริ่มเปื้อนกับคติความเชื่อ เริ่มมีข้อสงสัยกับความเชื่อต่างๆ มีการพัฒนาจากกระบวนการทรรศน์ดึกดำบรรพ์ คนในสังคมเริ่มมีการแสวงหาความจริงมากยิ่งขึ้น แสวงหากฎเกณฑ์ จากผู้รู้ หรือนักปราชญ์มากขึ้น เป็นสังคมที่มีการอาศัยความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา จนเกิดนักคิดมากมาย เริ่มมีความแตกต่างทางด้านความคิดหรือความเชื่อ จึงทำให้รูปแบบในสังคมเริ่มที่จะมีความ

แตกต่างกับสังคมยุคก่อน กระบวนทรรศน์ยุคกลาง เกิดจากคนในสังคมมีความรู้ มีแนวคิดมากขึ้น เริ่มก่อตั้งเป็นลัทธิความเชื่อ จนเกิดเป็นศาสนา แล้วใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกันในสังคม ใครก็ตามที่คิดออกนอกกรอบของศาสนา ผู้นั้นก็จะโดนลงโทษ หรือขับไล่ และจะไม่ได้มีโอกาสทางสังคม สังคมยุคนี้จึงถูกพัฒนาภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด คือ ถูกให้บังคับเชื่อ ทำให้เกิดความคับแค้น จนทำให้สังคมอยู่บนความตึงเครียด กระบวนทรรศน์ยุค เป็นสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับวิทยาการสมัยใหม่ หรือศาสตร์สมัยใหม่มากขึ้น เป็นการก้าวข้ามออกจากแนวคิดด้านศาสนา ทำให้คนในยุคนี้ มองถึงสิ่งที่สนองความต้องการ ความสะดวกสบาย เกิดเป็นความแข่งขันทางด้านวัตถุ ระบบนิเวศน์ หรือสิ่งแวดล้อมเริ่มถูกทำลาย เริ่มมีการเอารัดเอาเปรียบกันมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวเริ่มตามมา ความแตกแยกไม่ว่าจะเป็นทางด้านความเชื่อ การปฏิบัติ การอยู่ร่วมกันในสังคม เริ่มมีการเห็นแก่ตัวมากขึ้น ให้ความสำคัญกับเรื่องวัตถุภายนอก เช่น ของใช้ประเภทโทรศัพท์ รถเทคโนโลยีต่างๆ ใครก็ตามมีทรัพย์สินมาก มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สังคมมองว่า เป็นคนดี กระบวนทรรศน์หลังยุค เกิดขึ้นจากการตั้งคำถามสงสัยในวิทยาศาสตร์ว่า สามารถทำให้มนุษย์มีความสุขได้จริงหรือ เช่น การสร้างเชื้อมีต้องมีการทำลายป่าไม้ ทำลายสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าทั้งหลาย เป็นต้น บางโครงการต้องถูกยกเลิกไป เพราะผู้คนในท้องถิ่นต่อต้านต่างๆ ที่ประโยชน์ของเชื้อมี เมื่อสร้างเสร็จมีประโยชน์มาก วิทยาการและเทคโนโลยีที่นำมาสร้างก็สามารถทำให้เสร็จได้ภายในเวลาไม่นานนัก แม้แต่แนวคิดทางการเมืองบางประเทศก็เริ่มหันมา ตั้งคำถามกับระบอบการปกครองว่าจริง หรือที่ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุด เพราะอาจเป็นระบบที่ทำให้คนทะเลาะกันมากที่สุดก็ได้ จึงปรารถนาให้ทุกคนหันหน้ามาร่วมมือกันคิดหาทางออกจากปัญหา และหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหลายกระบวนทรรศน์ที่ผ่านมาในอดีต

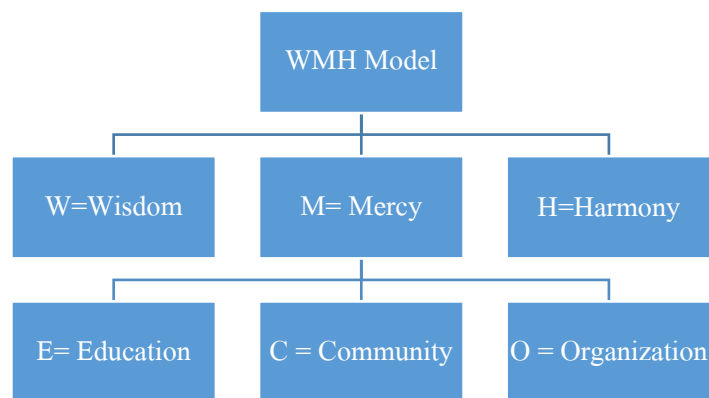
จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาพุทธญาณวิทยาว่า ด้วยหลักกาลามสูตร พบว่า กาลามสูตรเป็นวิธีการวางท่าทีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ชาวกาลามชน รู้จักใช้สติปัญญาในการรับฟังถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ผ่านเข้ามา แล้วนำมาพิจารณาไตร่ตรองถึงสิ่งเหล่านั้นของเรื่องราวต่างๆ ว่า มีความสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด ชาวกาลามะต้องพร้อมที่จะรับฟังด้วยใจที่เป็นกลาง มิให้ใช้อคติในการรับฟัง และไม่ด่วนตัดสินใจเชื่อ จนกว่าจะได้พิจารณาไตร่ตรอง รอบด้านแล้วว่าดี หรือไม่อย่างไร แล้วจึงค่อยตัดสินใจเชื่อ ในแง่ความเป็นจริง ซึ่งมีอยู่ 10 ประการ ประกอบด้วย 1) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าได้ฟังตามกันมา คือ เชื่อถือการฟังตามกันมา เชื่อว่าจริงด้วยการฟังตามกัน 2) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมาลักษณะ คือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งการยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน 3) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าเป็นข่าวลือ คือ เป็นวิธีการหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากกว่าข้อดีเพราะวิธีการนี้เป็นการได้ยินได้ฟังมาจากการบอกเล่าหรือพูดต่อๆ กันมา 4) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่ามาจากตำรา หรือคัมภีร์ คือ ข้อความที่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร น่าจะมีความหมายครอบคลุมไปถึงงานเขียนทุกอย่าง 5) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าตรงกับหลักตรรกะลักษณะ คือ เป็นเรื่องของการคิด การตรรกต้อง การคิดหาเหตุผล และการใช้เหตุผลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง 6) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าตรงกับหลักอนุमान คือ เป็นเรื่องของการคิด การตรรกต้อง การคิดหาเหตุผล และการใช้เหตุผลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง 7) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าตรัสรองเอาตามอาการที่ปรากฏ คือ เป็นวิธีคิดตรัสรองที่ยังติดอยู่กับเหตุผลวนอยู่ในกรอบของการใช้เหตุผลไม่ไปไกลถึงไหน มีความรู้บางอย่างที่ไม่สามารถ

อธิบายได้ด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล 8) อย่าพึ่งเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าสิ่งนั้นเข้ากันได้กับความคิดเห็น หรือทฤษฎีของตน คือ ทิฐิความคิด ความเห็นทฤษฎีความเชื่อถือ หลักทฤษฎีมัจฉาทิฐิ (ความเห็นผิด) 9) อย่าพึ่งเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าผู้พูดดู น่าเชื่อถือ คือ ความมีรูปลักษณะที่เป็นไปได้เป็นการมองที่ความน่าจะเป็นไปได้ หรือมองที่รูปแบบภายนอก และ 10) อย่าพึ่งเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเรา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์มีพระพุทธพจน์แสดงความเป็นกลางว่าครูไม่สามารถจะช่วยศิษย์ได้ทุกกรณีแต่ครูทำหน้าที่ได้แค่เพียงแนะนำพร่ำสอน ในยุคปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ มนุษย์คิดอะไร เชื่ออะไร ถือเป็นวิถีชีวิต (Way of life) เพราะมัน คือ การพัฒนาไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า มองทุกอย่างด้วยวิจาร์ญาณ มีการวิเคราะห์ แยกประเด็น เพื่อความเข้าใจที่เป็นกลาง ประเมินค่าแต่ละส่วนที่แยกออกมาว่าให้คุณ หรือโทษอย่างไรและ ประยุกต์ส่วนที่เป็นคุณไว้ใช้ตามเป้าหมายของมนุษยชาติ โดยการใช้ปัญญาเข้าใจถึงความจริงของสังคมในการ อยู่ร่วมกันดำรงอยู่ด้วยดีของคนในสังคม ซึ่งต้องอาศัยความเป็นไปอย่างประสานและเกื้อกูลกันของระบบ ความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบทั้ง 3 คือ บุคคล สังคมและองค์กร โดยการอาศัยหลักกาลามสูตร เป็นเครื่องมือ ในการตรวจสอบสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบหรือที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ จากแนวทางที่กล่าวข้างต้น จึงนำไปสู่ การการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตร เพื่อการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในสังคมยุคดิจิทัล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการใช้หลักกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม ในยุคดิจิทัลนั้น พบว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล คือ การที่คนในสังคม นั้น จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณา การไตร่ตรองด้วยปัญญา โดยมีการศึกษาอันเป็นพื้นฐานของการสร้างความ เข้าใจให้เกิดขึ้น ที่มุ่งเน้นตัวบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ด้วยการเสริมสร้างปัญญา ความรู้ ให้เท่าทันกับสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วในสังคม ตลอดจนการอยู่ ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข อันเป็นแนวทางที่สามารถเสริมให้การแก้ไขปัญหา นั้น มีผลสำเร็จและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้การศึกษาเป็นตัวชี้้นำในการอยู่ร่วมกันใน สังคม การมีความเมตตากรุณา การให้ความร่วมมือ ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นพื้นฐาน หรือที่ตั้งแห่งความแสดงออกถึงความสามัคคี เมื่อคนส่วนใหญ่ในสังคมมีความรู้ มีการศึกษาแล้ว ก็จะทำให้รู้ ปัญหา รู้สาเหตุของปัญหา และหาวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง ตรงจุด แต่การที่จะสามารถแก้ปัญหา เหล่านั้นได้ จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบครอบ โดยอาศัยเครื่องมือ คือ หลักกาลามสูตร ในการตรวจสอบความเป็นจริง โดยเฉพาะในยุคแห่งโลกดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือที่เรียกว่า ยุคแห่งข้อมูลข่าวสารครองโลก แม้ว่าการตรวจสอบที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นนั้น มีเพียง 10 ประการ ไม่ว่าจะเป็น สิ่งที่ฟังตามกันมา ที่สืบทอดกันตามประเพณี สิ่งที่ได้ยิน การอ้างตำรา การใช้ตรรกะ การอนุมานเอาตาม ความรู้สึก ทฤษฎีที่ยึดถือ รูปลักษณะภายนอก และสิ่งที่ได้จากสมณะผู้เป็นครูของเรา แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น สภาพการณ์ปัจจุบัน สามารถนำหลักกาลามสูตรนี้มาประยุกต์ตรวจสอบได้ทุกเรื่อง ทั้งเรื่องของตำรา แนวคิด ทฤษฎีที่คิดค้นและสร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นลัทธิความเชื่อ จารีตประเพณี สิ่งสื่อพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข่าวโฆษณาชวนเชื่อ คัมภีร์ หรือพระไตรปิฎก ฮวงจุ้ย พิธีกรรม เป็นต้น ล้วนสามารถนำหลักของกาลามสูตรมา ใช้ในการตรวจสอบได้ทั้งสิ้น จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัย ได้นำหลักของกาลามสูตรมาการบูรณาการใช้ในการ เสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม ในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง แต่ไม่ได้หมายถึงการแตกแยก และเพื่อให้คน

ในสังคมอยู่อย่างไม่ต้องระแวงซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักเหตุผลในการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนในสังคม ตลอดถึงหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งของทางภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบร่มเย็น

5. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมจากการทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการบูรณาการกลาตสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล ซึ่งมีโมเดล คือ WMH+ECO Model = WMH+ECO โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

WMH+ECO Model เป็นการนำเอาหลักการมาช่วยในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นแนวทางการช่วยการเพิ่มการส่งเสริมให้สังคมอยู่ด้วยกันบนความแตกต่างกัน แนวทางที่ได้จากการนำเอาหลักกลาตสูตรมาประยุกต์ใช้ นำมาบูรณาการ 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัญญาในการพิจารณา คือ WMH และปัจจัยภายนอกที่เกิดจากการได้ศึกษาเล่าเรียนตลอดถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมตลอดถึงการให้ความร่วมมือ สนับสนุน จากองค์กรต่างๆ คือ ECO

WMH เป็นอักษรย่อ คือ

W = Wisdom ปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ความมีเหตุมีผล มองเห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม อาศัยปัญญาไตร่ตรองสิ่งต่างๆ ทั้งเรื่องของข้อมูลการรับรู้ข่าวสาร ทั้งสถานการณ์ที่ในปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดยะลาที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ สิ่งต่างๆ ด้วยการเรียน การศึกษา คนในสังคมจำต้องปลูกความรู้ ด้วยการมองให้เห็นถึงความเป็นจริง คือ การไม่ให้มองแค่ตัวเอง ไม่ให้มองแค่สังคมของเรา แต่ให้มองทั้งโลก ให้มีปัญญามองเห็นระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยในสรรพสิ่ง คิดไกล เป็นการมองเห็นถึงประโยชน์สุขเป็นสำคัญ สิ่งใดเป็นประโยชน์และทำให้เกิดความสุขทั้งกายและใจ ทั้งของตนเองและผู้อื่น สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำและใฝ่สูง คือ ใฝ่ธรรมมุ่งแสวงหาความรู้ให้เข้าถึงความจริงแท้ปรารถนาจะสร้างสรรค์ความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สังคม

M = Mercy ความเมตตากรุณาที่มองสิ่งรอบด้านด้วยความรักในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์เกิด แก่ เจ็บ ตาย มีความปรารถนาเพื่อจะมีชีวิตไม่ต่างจากตัวเรา ควรส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคลดำรงตนด้วยการรักษาเบญจศีลเบญจธรรมต่อสังคม

H = Harmony เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของมนุษย์ไม่เพียงแต่ให้ชีวิตอยู่รอด และการดำรงเผ่าพันธุ์เท่านั้น แต่เพื่อการมีชีวิตที่ดีด้วย รัฐ/สังคม ถือกำเนิดขึ้น เพื่อให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอด และดำรงอยู่เพื่อการมีชีวิตที่ดีเพราะการมาอยู่ร่วมกัน

ECO เป็นอักษรย่อ คือ

E = Education การให้การศึกษา การปลูกความคิดในการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความแตกต่างกัน แสวงหาจุดร่วมที่สามารถเข้าใจกันได้ สงวนจุดที่แตกต่างกัน เคารพในความต่างซึ่งกันและกัน โดยอาศัยสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

C = Community สังคม หรือประชาชน เป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนให้คนในสังคมได้มี การตระหนักถึงปัญหาสังคมในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง เพื่อมุ่งให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันในสังคม นำไปสู่การช่วยพัฒนาชีวิตที่ดีทั้งทางวิถีวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ รวมถึงประเทศชาติ

O = Organization หน่วยงานของรัฐ องค์กร ภาคเอกชน ที่เป็นส่วนสนับสนุนในด้านการให้การรู้ การประพฤติปฏิบัติ คอยเป็นที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง เพื่อมุ่งให้คนในสังคมสามารถดำเนินการในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล เป็นที่ชัดเจนว่า กระบวนการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลนั้น สิ่งที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก คือ การปลูกฝังให้กับคนในสังคม ให้มีการศึกษา มีความรู้ มีความเข้าใจ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมยุคดิจิทัล ที่มีความรวดเร็วทางด้านข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีต่างๆ นอกจากนั้นแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือ การมีส่วนร่วม โดยการเสวนา หรือการพูดคุยกัน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุชาติ อนาลโย (ใหม่อ่อน) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ: การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า มีลักษณะของการดำเนินงาน คือ 1. กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการพูดคุย 2) ขั้นตอนการกำหนดประเด็นขับเคลื่อน 3) ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม/ การแบ่งหน้าที่ 4) ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 5) ขั้นตอนการทบทวนการดำเนินกิจกรรม 6) ขั้นตอนการกำหนดแนวปฏิบัติใหม่ 2. รูปแบบการสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ได้แก่ 1) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการสร้าง สันติสุขโดยการให้ความรู้ 3) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม 4) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสื่อสารเชิงสันติ 5) รูปแบบการสร้างสันติ สุขโดยการสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ 3. ยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ดังต่อไปนี้ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเรียนรู้ร่วมกัน มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเข้าใจกันต่อกันและกัน เกิดความความสามัคคีภายในชุมชน ผู้นำพร้อมเป็นแกนนำในการสร้างสันติสุข ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างสำนึก

ความเป็นไทย มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวงแหนแผ่นดินไทย มีความสำนึกในความเป็นไทย กตัญญูต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้าง ความปรองดองอย่างต่อเนื่อง มีเป้าประสงค์ เพื่อให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในการอยู่ ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เกิดการ ปกป้องชุมชนของตนเองอย่างมีส่วนร่วม

2. พุทธญาณวิทยาว่าด้วยหลักกาลามสูตร กาลามสูตรเป็นวิธีการวางท่าทีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ ชาวกาลามชน รู้จักใช้สติปัญญาในการรับฟังถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ผ่านเข้ามา แล้วนำมาพิจารณาไตร่ตรองถึง สิ่งเหล่านั้นของเรื่องราวนั้นๆ ว่า มีความสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด ชาวกาลามะต้องพร้อมที่จะรับฟังด้วยใจ ที่เป็นกลาง มิให้ข้อคติในการรับฟัง และไม่ด่วนตัดสินใจเชื่อ จนกว่าจะได้พิจารณาไตร่ตรอง รอบด้านแล้วว่าดี หรือไม่ดีอย่างไร แล้วจึงค่อยตัดสินใจเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ พระสุตตัน จารุณโม (เย็นใจ) ได้วิจัยเรื่อง วิเคราะห์ การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า ปัญญา เป็นธรรมชาติที่รู้ชัด รู้แจ้ง รู้จริง รู้ทั่ว ความรู้ที่ระเียดลึกซึ้ง แยกแยะดีชั่ว รู้จักบาปบุญ คุณโทษ รู้จักประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น รู้จักโทษที่กระทำลงไป รู้จักเหตุ รู้จักผล และวิเคราะห์ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ

3. การบูรณาการใช้หลักกาลามสูตรในการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นในการ พัฒนาตัวบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ด้วยการเสริมสร้างปัญญา ความรู้ให้เท่าทันกับสิ่ง ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วในสังคม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสงบสุข อันเป็นแนวทางที่สามารถเสริมให้การแก้ไขปัญหาที่มีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้การศึกษาเป็นตัวชี้้นำในการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีความเมตตา กรุณา การให้ความร่วมมือ ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กาลามสูตรมาการบูรณาการใช้ในการ เสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง แต่ไม่ได้หมายถึงการแตกแยก และเพื่อให้คน ในสังคมอยู่อย่างไม่ต้องระแวงซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักเหตุผลในการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอัน เป็นเครื่องมือหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ (สิงห์คำ ขยวีโส) (2556) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการ สร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล หนองเหนือ

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น จะเกิดขึ้นเพียงลำพัง หรือปัจเจกบุคคลไม่ได้ ต้องอาศัยความ ร่วมมือ การช่วยเหลือ การสนับสนุนทุกภาคส่วน ทั้งตัวบุคคล ครอบครัว องค์กร สังคม หรือหน่วยงานรัฐและ เอกชน เพื่อให้การเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นไปอย่างรวดเร็ว รักใคร่กลมเกลียวกัน และไม่อยู่บนความ ขัดแย้งกัน โดยรัฐควรกำหนดนโยบายระยะเวลาการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน รัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ ควรมี การติดตามการแก้ไขปัญหา ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างจริงจัง ควรมีเวทีเปิดโอกาสให้ ประชาชนในพื้นที่ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ควรมีเวทีเสวนาเกี่ยวกับการเป็นอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม มากกว่าที่เป็นอยู่ รัฐควรมีการจัดระบบการศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะโรงเรียนสอนศาสนาในเรื่องของภาษาไทย การใช้ปัญญาในการพิจารณาตามความเป็นจริงสำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัย เกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม ในพื้นที่เดียวกัน หรือต่างพื้นที่ก็ได้ อาจเจาะจงทางด้านผู้นำ ควรมีการวิจัยเกี่ยวข้อง

กับสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนใต้ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักกาลามสูตร ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาสังคม องค์การ ตามหลักกาลามสูตรในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ในการปฏิบัติงาน ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบสังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้กับสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดอื่นๆ

บรรณานุกรม

พุทธทาสภิกขุ. (2549). **ปัญหาแห่งมนุษยภาพ**. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.

พระราชบัญญัติ (สิงห์คำ ชัยวิไล). (2556). **กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล หนเหนือ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทัศน์ จารุณโม (เย็นใจ). (2560). **วิเคราะห์การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุชาติ อนุโลโย (ใหม่อ่อน). (2560). **เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ: การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อธิปัตย์ คลี่สุนทร. (2552). **การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural education)**. ในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิม พระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

อนันตชัย จินดาวัฒน์. (2556). **ประวัติศาสตร์โลก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ยิปซีกรุ๊ป.

Eric Schmidt and Jared Cohen. (2557). **The New Digital Age. ดิจิตอลเปลี่ยนโลก**. แปล โดย สุทธิวิชญ์ แสงดาษดา. กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊ก.

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงาน
ของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล

The Integration of The Buddhist Ethics on the Social Work Treating
Development of Thai Buddhist Monks in the Digital Society

พระครูวรพุทธาภิรักษ์ (สมศักดิ์ เชื้อยทอง)

Phrakru Varabuddhaphirak (SomSak Cheuaythong)

สมบุญ บุญโท

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล 2) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย 3) บูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า การสังคมสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเองเป็นสำคัญ หลักพุทธจริยศาสตร์มีหลายข้อหลายระดับที่สามารถนำมาเป็นแนวทาง สำหรับพระสงฆ์ไทยยึดหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ พระวินัยสงฆ์ 227 ข้อ หลักปาริสุทธิสีล อันมีปาฏิโมกขสังวร อินทริยสังวร อาชีวาปาริสุทธิสีลและปัจฉยนิสิตีล อีกทั้งให้ความสำคัญแก่หลักสังคหวัตถุ 4 มีทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตา การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเป็นไปตามหลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ และปัญญา เพื่อใช้

ในการพัฒนาตน การพัฒนาคน และการพัฒนางานในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลการปฏิบัติงาน โดยเนื้องานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรปลูกฝังหลักสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นให้ได้ทั้งในระดับของ โลกียสัมมาทิฐิและโลกุตระสัมมาทิฐิ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ 2M (W)

คำสำคัญ: การบูรณาการ, พุทธจริยศาสตร์, การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทย, สังคมสงเคราะห์, สังคมยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concept of the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society. 2) study the Buddhist ethics on the social work treating development. 3) integrate the Buddhist ethics on the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society. 4) create a new body of knowledge and model of integrating the Buddhist ethics on the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society. This research was a qualitative one based on documentary research upon the analytic, appreciative and applicative approaches so as to lead to the creativity of new body of knowledge in philosophy and religion.

The results of research were found as follows: the social working is to help human beings who cannot help themselves to aim at being able by themselves. For the Buddhist monks who treat the social working, they should importantly assist the mental aid to cultivate intelligence, to solve the problems by themselves. There are many points and levels of Buddhist ethics as a way to achieve ones' goals. The Buddhist monks have been seized on eightfold path, 227 precepts, morality for purification consisting of restraint in accordance with the monastic disciplinary code, sense-control, purity of conduct as regards livelihood and the necessities of life. The importance is also to focus on bases of social solidarity consisting of giving, kindly speech, useful conduct and equality consisting in impartiality. The integration of the Buddhist ethics on the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society follows by threefold training consisting of morality, concentration and wisdom to apply in the self, personnel and work development for support the transformative events in the digital society. By the content of the social work treating, the Buddhist monks should cultivate Right Understanding in the mundane and supramundane levels. As for the creativity of new body of knowledge on this research is 2M (W) Model.

Keywords: Integration, Buddhist Ethics, Treating Thai Buddhist Monks, Social Work, Digital Society

1. บทนำ

การสังคมสงเคราะห์มีรากฐานมาจากความรู้สึกห่วงใยที่คนในสังคมมีต่อเพื่อนมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเดือดร้อนและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ด้วยความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะพึ่งตนเองได้ ในบางครั้ง

มนุษย์อาจประสบปัญหาบางประการ จนไม่อาจแก้ไขได้ด้วยตนเอง แต่การช่วยให้เขาพ้นจากปัญหาก็มีหลายวิธี นักสังคมสงเคราะห์จะเลือกวิธีที่ผู้รับการช่วยเหลือ (Client) ไม่สูญเสียความเป็นมนุษย์ไป บางครั้งปัญหาทำให้คนที่เผชิญปัญหายู่อเกิดความรู้สึกท้อแท้ นักสังคมสงเคราะห์ก็จะกระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้เกิดความมั่นใจขึ้น มีกำลังใจที่จะแก้ไขปัญหาคได้ ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง นั่นคือการพึ่งตนเองได้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ทั้งนั้น ตั้งอยู่บนปรัชญาพื้นฐานที่เชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (พระครูสาทรธรรมสิทธิ, พระครูปริยัติกิจจากร และประเสริฐ ปอนถิ่น, 2559: 22-23) อย่างไรก็ตาม ปรัชญาพื้นฐานของการสังคมสงเคราะห์เป็นการผสมผสานระหว่างค่านิยมเชิงคุณธรรมอย่างน้อย 2 แนว (วันทนี วาสิกะสิน, 2538: 24) คือ ค่านิยมเรื่องความรับผิดชอบ ถือเป็นหน้าที่ (ตามคำสอนทางศาสนา) ที่จะช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก และทัศนะในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีสิทธิ และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

สังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่มีพื้นฐานความเชื่อในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญ ดังที่กล่าวไว้ในหลักทิศหกถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อคฤหัสถ์ โดยการห้ามปรามจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ คือ ทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้ (ที.ปา. (ไทย) 11/198-204/202-206) พระสงฆ์เปรียบเสมือนแสงสว่างให้กับชุมชนเป็นผู้แนะนำให้ชาวบ้านได้รู้และเข้าใจใน หลักของความเป็นจริง รู้จักความดี ความชั่ว สิ่งที่ไม่ควรทำ สิ่งที่ไม่ควรทำ ใช้ปัญญาไปในทางที่ถูกที่ควรในชุมชนนั้น พระสงฆ์ไม่สามารถแยกตัวออกจากชุมชนได้ พระสงฆ์เองก็ต้องพึ่งพาอาศัยคฤหัสถ์ในด้านปัจจัยสี่ คฤหัสถ์ก็พึ่งพระสงฆ์ในด้านปัญญาความรู้รอบรู้ที่พระสงฆ์ได้ให้ความอนุเคราะห์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า มีความเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายรวมถึงสภาพสิ่งแวดล้อม โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สิ่งที่สังคมไทยคาดหวังจากพระสงฆ์ ประเสริฐ ปอนถิ่น (2554: 372-375) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์ในบทบาทด้านการเป็นผู้นำ บทบาทด้านการให้ความรู้ บทบาทด้านการให้ความรู้แก่ครอบครัว บทบาทด้านการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ บทบาทด้านการเสริมพลังอำนาจชุมชน บทบาทด้านการพิทักษ์สิทธิ บทบาทด้านการศึกษาหรือการวิจัยชุมชน บทบาทด้านการทำโครงการช่วยเหลือ บทบาทด้านการเป็นตัวกลางประสานงาน บทบาทด้านการจัดกิจกรรม และโครงการ บทบาทด้านการประเมินผลของโครงการ บทบาทด้านการมีส่วนร่วมนโยบายสังคม

มีหลายคนเกิดมโนภาพ (Concept) ที่มีความรู้สึกขัดแย้ง (ประทุม อังกุลโรหิต, 2553) กล่าวคือเวลาที่เราคิดถึงพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ภาพอย่างหนึ่งที่มักเกิดขึ้นในใจของเราเสมอ ก็คือพระสงฆ์ คือ ผู้เห็นความน่าเบื่อหน่ายไร้แก่นสารของชีวิตอย่างโลกๆ แล้วสละโลกออกบวชเพื่อแสวงหาคุณค่าของชีวิตที่ประเสริฐและสูงส่งมากกว่านั้น เป็นผู้ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายที่สุด พึ่งพาอาศัยปัจจัย 4 ที่ผู้ศรัทธาบริจาคให้พอยังชีวิตดำรงอยู่ได้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อกลับมามองอีกภาพหนึ่งของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน การกระทำของพระสงฆ์ในหลายๆ กรณีดูเหมือนจะขัดแย้งกับภาพพระสงฆ์ในอุดมคติดังกล่าวข้างต้น ได้มีประเด็นนำมาสู่การถกปัญหาทางจริยศาสตร์ โดยมีความเห็นในเรื่องบทบาทพระสงฆ์กับการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์แตกต่างกันอย่างน้อย 2 มุมมอง คือ มีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่ เห็นด้วย (1) ฝ่ายที่เห็นด้วย มักมองว่าท่านเหล่านั้นสมควรได้รับการยกย่องในฐานะเป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยเมตตาต่อสัตว์โลก เป็นผู้ไม่ทอดทิ้งสังคมที่อุปถัมภ์

ปัจจัย 4 ให้แก่ท่าน ดังตัวอย่างในยุคที่มีการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในสังคม พระสงฆ์ที่ไม่ทำงาน สังคมมักถูกวิจารณ์ว่าเป็นกาฝากของสังคม เพราะเป็นผู้เอาแต่บริโภค แต่ไม่ สร้างผลผลิต หรือแม้แต่ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ ความรุนแรงทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนเสื้อแดงกับรัฐบาล ก็มีคนบางกลุ่มออกมาเรียกร้องให้คณะสงฆ์ออกมา แสดงจุดยืนให้ชัดเจนว่าจะยืนอยู่ข้างฝ่ายใด เหล่านี้คือตัวอย่างความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้พระสงฆ์ ออกมาทำงานสังคม (2) ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย มักมองว่าท่านเหล่านั้นไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่สวนทางกับอุดมคติ ชีวิตท่านเอง กล่าวคือชีวิตนักบวชของท่านเป็นชีวิตที่สละ ละวางกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นของชาวโลก ท่านควรมุ่งชีวิต ทางธรรมเพื่อความหลุดพ้นอย่างเดียว ไม่ควรกลับมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของชาวโลกอีก เป็นต้น (พระมหาสมบุญ ณ วุฑฒิกโร, 2554) กล่าวได้ว่า ความคาดหวังของสังคมไทยต่อการทำงานสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ขึ้นอยู่กับคนละด้าน ที่ตรงกันข้ามกันเลยทีเดียว นับว่าเป็นเรื่องยากสำหรับพระสงฆ์ที่จะวางตัวให้ถูกใจคนทั้งสองฝ่าย เพราะไม่ว่า ท่านจะหันเหไปทางไหนก็ล้วนถูกวิจารณ์ได้ทั้งนั้น จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงมีความสมเหตุสมผลของความจำเป็น ในการวิจัยเรื่อง การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคม สงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคม ยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย
3. เพื่อบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ ในสังคมยุคดิจิทัล
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ ในสังคมยุคดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic Method) และการใช้เหตุผลแบบมี วิจารณ์ญาณ (Discursive Method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงบูรณาการ (integration) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิตร (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในทางปรัชญาและศาสนา ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์ วิจารณ์ โดยการดำเนินการศึกษาเชิงเอกสาร (Document study) ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อีกทั้งคัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค เป็นต้น และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จะศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้กล่าวถึงเรื่อง แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย รวมทั้งศึกษา ผลงานสำคัญๆ ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) พุทธทาสภิกขุ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ประเวศ อินทองปาน สมบูรณ์ บุญโทและนักวิชาการอื่นๆ ทางปรัชญาพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย

4. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเริ่มเด่นชัดขึ้นอีกครั้งในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือ พระสงฆ์ส่วนหนึ่งเข้าไปช่วยสงเคราะห์ประชาชน โดยการร้องขอจากรัฐบาลหรือร่วมมือกับรัฐบาล ในขณะที่บางส่วนต้องการทำงานอย่างอิสระ มีกลยุทธ์ในการพัฒนาเป็นของตนเอง การที่พระสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานสังคมสงเคราะห์กับทางราชการ ทั้งทางด้านการอบรมศีลธรรม การแนะนำอาชีพ การศึกษา การอนามัย ตลอดจนถึงการก่อสร้างถาวรวัตถุ จึงทำให้พระสงฆ์เข้ามามีหน้าที่บทบาทในการพัฒนาและสังเคราะห์ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า วัดกับบ้าน หรือพระสงฆ์กับชาวบ้านไม่ว่าครั้งสมัยพุทธกาล หรือสมัยปัจจุบันย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันหลัก เป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีความผูกพันเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันกับชุมชนชาวบ้านมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่เริ่มแรกของการมีวัดเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ได้มีการมองบทบาทในการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมออกเป็น 2 ทาง คือ 1) บทบาทหลักหรือบทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางจิตใจ เสริมศีลธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง เป็นรากฐานความเจริญ ความสุขของสังคม และ 2) บทบาทรอง ในบางกรณีอาจมีบทบาทอื่นที่พระสงฆ์อาจจำเป็นและควรเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้าน อาจแนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นช่องทางในการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสม อาจเป็นผู้ประสานการรวมตัวของชาวบ้านในการพัฒนา และอาจใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นต้น และการพัฒนารูปแบบและบทบาทความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับสังคม

งานสังคมสงเคราะห์ควรจะมีหลักการใหญ่ๆ ว่า สงเคราะห์เพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ คือ ทำให้เขารู้และสามารถช่วยตัวเองได้ จะเป็นการสงเคราะห์ที่มีผลยืนยาวและมีผลจริง จะสงเคราะห์ที่ตะพึดตะพืออย่างเดียวมีแต่ทำให้คนอ่อนแอ สงเคราะห์ด้วยวัตถุมากเกินไป ก็ทำให้โง่งม จะต้องสงเคราะห์ให้เขาฉลาดขึ้น ให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ชีวิตเป็นอย่างไร เกิดมาทำไม จะต้องทำอะไร การสงเคราะห์ไม่จำเป็นต้องเป็นการให้การช่วยเหลือทางวัตถุเสมอไป พระพุทธเจ้าทรงสงเคราะห์ภิกษุด้วยการชี้โทษ ตักเตือนในเรื่องต่างๆ ดังนั้น การสังคมสงเคราะห์ พระสงฆ์ไทยควรสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ควรสงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม ควรสงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางวิญญาณ ควรสงเคราะห์ให้กินอยู่แต่พอดี ควรสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุ ควรสงเคราะห์ให้เขามีความเข้มแข็ง ดังนั้น ความมุ่งหมายของสังคมสงเคราะห์จึงไม่ใช่เป็นเพียงเอาอะไรไปให้เขา ไม่ใช่เอาบริการไปให้ เอาทรัพย์สินเงินทองไปให้ แต่หมายถึงการทำให้สังคมรวมใจกัน ผนึกยึดเหนี่ยวกันไว้ได้ การสังคมสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย พบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่งได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความ

ประพจน์ของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพจน์และดำเนินไปถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดในพุทธจริยศาสตร์ได้พิจารณาถึงเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมเกี่ยวกับความดีความชั่วถูกผิดควรไม่ควร เหมาะสม ไม่เหมาะสม โดยการพิจารณาขั้นพื้นฐาน คือ เจตนาที่เป็นกุศล แล้วจึงมุ่งอธิบายหลักปรัชญาศีลธรรมเป็น 3 ระดับ จากขั้นพื้นฐาน คือ ระดับศีล 5 ศีล 8 ขั้นกลาง คือ ศีล 10 ศีล 227 กุศลกรรมบถ 10 และขั้นสูง คือ ระดับอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจของค่าทางจริยธรรม (Moral value) เช่น ดีชั่ว ถูกผิด ในแนวทางการปฏิบัติ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการนั้นได้มีความสัมพันธ์กับหลักไตรสิกขา อันเป็นกระบวนการการศึกษา 3 องค์ประกอบ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของคุณภาพของชีวิต ประกอบด้วย 1. ศีลหรือกระบวนการระเบียบปฏิบัติ (วินัย) เพื่อให้เกิดวาจาชอบ (สัมมาวาจา) การกระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) และการประกอบอาชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) เป็นแนวทางและกรอบที่กำกับการกระทำหรือการประกอบกิจกรรมต่างๆ 2. สมาธิ หรือกระบวนการฝึกอบรมจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) การระลึกรู้ชอบ (สัมมาสติ) และมีจิตสำนึกที่ชอบ (สัมมาสมาธิ) เป็นกระบวนการเพื่อให้จิตมีการพัฒนาความสำนึกเพื่อความสมดุลทั้งจิตและกาย เป็นกระบวนการเกื้อหนุนให้สิ่งที่รับเข้ามาในชีวิตดำเนินไปด้วยประสิทธิภาพสูงสุด 3. ปัญญา หรือกระบวนการทางความรู้ เป็นวิธีการอบรมศึกษาเพื่อให้เกิดวิชาความรู้และปัญญา ซึ่งจะยังผลให้เกิดมีทัศนะ ความเชื่อ ค่านิยมที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) มีความดำริตรองที่ชอบ (สัมมาสังกัปปะ) ปัญญาเป็นตัวควบคุมกำหนดการรับชนิดต่างๆ เข้าสู่ชีวิต อย่างไรก็ตาม ไตรสิกขาถือว่า หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จ เป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขา จึงจัดอยู่ในมรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติหรือกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ปัญญาเป็นหลักการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการในพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงนี้มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากทุกข์โดยประการทั้งปวง หลุดพ้นจากกิเลสเครื่องร้อยรัดยึดเหนี่ยว ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส มีจิตใจเป็นอิสระปลอดโปร่งสดชื่นเบิกบานสงบเย็น

หลักพุทธจริยศาสตร์มีหลายข้อและหลายระดับที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ และมีหลักธรรมหลายคำสอนดังที่ได้เห็นตัวอย่างของพระพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกได้ทำเป็นแนวทางของการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์นั้นที่ควรดูเป็นบรมครูต้นแบบของการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ โดยผ่านพุทธจริยาซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นพระพุทธเจ้า มีพุทธกิจ เป็นต้น ที่ต้องกระทำอย่างเป็นกิจวัตร ตลอดพระชนม์ชีพต่อเทวดาและมนุษย์ผู้เป็นเวไนยสัตว์ทั้งหลาย จากการปฏิบัติพุทธกิจประจำวันดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดประโยชน์แก่โลก แก่ปวงญาติ และประโยชน์ในความเป็นพระพุทธเจ้าด้วย ซึ่งจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่ทรงยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนและบุคคลอื่นเรียกว่า พุทธจริยา เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นนั้น ถือได้ว่าเป็นงานการสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเวไนยสัตว์ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองจนรอดพ้นจากทุกข์ทั้งทางกาย

และจิตใจได้ ความประพฤดิเพื่อเป็นประโยชน์ของพระพุทธเจ้าอย่างนี้เอง เรียกว่า พุทธจริยา สำหรับมิตติมมมอองในการสงเคราะห์ตามหลักสังคสมสงเคราะห์ในพระไตรปิฎกได้ให้ความสำคัญแก่หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน การให้ เป็นสิ่งที่คนอยู่ร่วมกันในสังคมพึงปฏิบัติต่อกันด้วยการสงเคราะห์ บริจาคสิ่งของวัตถุต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ปัจจัย 4 มีอาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น ตลอดจนการสงเคราะห์การให้จนกลายเป็นประเพณีนิยมในสังคมไทย เช่น ทำบุญตักบาตรเทโวโรหนะวันออกพรรษา การถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายผ้ากฐิน การทำบุญผ้าป่า การทำบุญอุทิศแก่ผู้เสียชีวิต เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้จะเกิดไม่ได้เลย หากชาวพุทธละเลยการให้ทาน เพราะว่าทานเป็นสิ่งที่พอจะทำได้และให้ความสุขใจแก่ผู้ให้ ขณะเดียวกันผู้รับก็พอใจรับ ส่วนอีกมิตติต่อมา ก็คือการให้ธรรมะเป็นทานหรือธรรมทาน เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจของบุคคลให้สามารถเอาชนะกิเลสต่างๆ ภายในใจของตนเองได้ คือ ให้ชนะตนเอง รู้จักควบคุมสติให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะธรรมและรู้จักนำหลักธรรมของพระพุทธองค์ไปแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้ ปิยวาจา เป็นการพูดหรือนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้อื่นอย่างฉลาดด้วยคำพูดที่เป็นจริง เหมาะสมแก่บุคคล เกิดประโยชน์ปราศจากโทษ พูดแล้วคนรักใคร่กัน ไม่แตกแยกกัน ไม่ทำลายกัน อัธยจริยา รู้จักปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างญาติมิตรรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ทำลายตน ครอบครัว ประเทศชาติเพราะความอยากเป็นเหตุ และสมานัตตตา รู้จักทำตนให้เป็นคนเสมอดันเสมอปลายทำความดีไม่ย่อหย่อน หลีกเว้นอบายมุข นำชีวิตให้ดำเนินไปตามหลักสุจริตทางกายและทางวาจา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า เป้าหมายหลักที่แท้จริงตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของพระสงฆ์ไทย ก็คือการทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ซึ่งเป็นนิพพานสุข อันเป็นบรมสุขที่เป็นสภาวะแห่งการหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างสิ้นเชิง ส่วนการกระทำอื่นใดก็ตามเป็นเพียงเป้าหมายเฉพาะกิจ รวมถึงการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์เช่นกัน เพราะการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์เป็นการเจริญความเมตตากรุณาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยการประพฤติกุศลกรรมบถอันประกอบด้วยเมตตากายกรรม 3 เมตตาวจีกรรม 4 และเมตตา मनกรรม 3 การประพฤดิพรหมวิหารคุณเหล่านั้นเป็นการให้ความรักความมีไมตรีจิตถือเป็นการข่มหรือระงับนิวรณ์ 5 อย่างหนึ่ง เป้าหมายการกระทำดังกล่าว ควรจัดเป็นฌานสุข สำหรับกระบวนการหรือวิธีการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ไทยแล้วจะถูกลงบนหลักไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญาที่มีสัมมาทิฐิเป็นฐาน โดยการจำแนกออกเป็นปรโตโมสะ และโยนิโสมนสิการ ซึ่งได้มีการปรากฏในหลักกาลามสูตรนั้น สามารถนำไปเป้าหมายการพัฒนาพระสงฆ์ไทยเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะด้านสังคสมสงเคราะห์ แต่สิ่งที่สำคัญ เหนือสิ่งอื่นใดพระสงฆ์ไทยควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองเป็นเบื้องต้นก่อนจะนำไปสู่การพัฒนาปฏิบัติงานด้านสังคสมสงเคราะห์ เพราะตลอดระยะเวลา นับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงยุคปัจจุบันได้เป็นจุดแข็งที่สร้างเกราะคุ้มกันพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในสังคมยุคดิจิทัลที่เป็นดาบสองคมที่มีทั้งให้คุณและให้โทษได้ จากฐานคิดดังที่ได้กล่าวมา จะทำอย่างไรให้การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเกิดเป็นคุณ

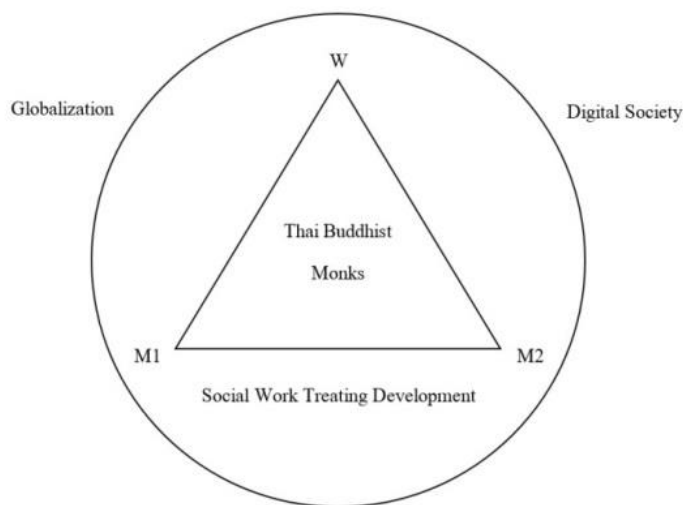
ท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล โดยภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยผ่านสื่อดิจิทัลและเป็นที่ยอมรับได้จากบริบทของคนไทยอย่าง

หลากหลายบทบาท ทั้งในด้านการเผยแผ่ศาสนา การจัดการศึกษา การพัฒนาชุมชน การสงเคราะห์ประชาชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ แม้ว่าในปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์ไทยลดลงในบางด้าน เช่น ด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาชุมชน (เช่น เป็นผู้นำในการสร้างถนน สะพาน) และการสงเคราะห์ประชาชน (เฉพาะการรักษาโรค การให้ยืมสิ่งของ และการให้ที่พักคนเดินทาง) แต่ถึงกระนั้น พระสงฆ์ไทยก็ยังคงมีบทบาทและคุณูปการต่อสังคมไทยอยู่มากน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันหรือหน่วยงานอื่นๆ ในเรื่องบทบาทและของพระสงฆ์ไทยนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจำแนกลักษณะหน้าที่หรือสายงานที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่บทบาทของพระสงฆ์ไทยในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์อยู่ภายใต้ความไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัย จาริตประเพณี และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั่นเอง

ในการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล พระสงฆ์ไทยที่มุ่งปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักในการวางแผนเตรียมตน สร้างความพร้อมให้แก่ตน เพราะจะเป็นเครื่องป้องกันหรือภูมิคุ้มกันให้กับพระสงฆ์ที่จะไม่ให้ถูกครหาในทาง ตีเตียนจากประชาชนในการปฏิบัติงานเชิงรุกและเชิงรับ โดยเฉพาะในสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งการสื่อสารออนไลน์ที่มีความรวดเร็ว พร้อมทั้งจะเป็นได้ทั้งคุณและโทษ ดังนั้น หลักปัพพชิตอภินิพปัจจเวกขณนี้ ก็ตาม เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ โดยเฉพาะพุทธจริยศาสตร์ของพระสงฆ์ที่เป็นเรื่องเรื่องวินัยก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องกำกับการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยบนหลักการที่ว่า เมื่อไม่สะดวกอย่าฝ่าสังคม เพราะพระสงฆ์ไทยผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเป็นเสมือนบุคคลผู้ยืนอยู่กลางแจ้ง พร้อมทั้งถูกตรวจสอบได้ทุกเมื่อ นอกจากนี้ ความพร้อมด้านการพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญ อย่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบของการแสดงธรรมทั้งทางสื่อสารสนเทศและกลุ่มคน กระบวนการที่ถ่ายทอดต้องมีวิธีการเผยแผ่ที่ดี มีบุคลากร (วิทยากร) ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง และต้องการที่จะแนะนำชักจูงพุทธศาสนิกชนให้ละสิ่งที่ไม่ดี ถือนำสิ่งที่ถูกตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยกันจรรโลงรักษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ได้อาศัยธรรมะเป็นที่พึ่งที่ระลึกเป็นที่ยึดเหนี่ยวของจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองที่ก่อประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความเดือดร้อน ไม่ก่อทุกข์ เป็นหนทางที่จะสลัดตนออกจากกองทุกข์ เข้าถึงบรมสุข คือ นิพพาน ดังนั้น การปฏิบัติงานโดยเนืองงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรปลูกฝังหลักสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นให้ได้ทั้งในระดับของโลภียสัมมาทิฐิและโลกุตรสัมมาทิฐิ นั่นคือปรับวิธีคิดของประชาชนให้มีความเห็นที่ถูกต้องในเรื่องความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องกรรม ตลอดจนถึงแนวทางการระงับความทุกข์ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางดังจะเห็นได้จากหลักพุทธกิจและสิ่งที่สามารถตอบโจทยในการให้สังคมสงเคราะห์กับประชาชนในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง นั่นคือในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรเป็นไปด้วยความมีเมตตา มีความกรุณาที่อยากจะช่วยเหลือให้ประชาชนพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเป็นเบื้องต้นด้วยการให้อามิสสังกะหะ คือ การช่วยเหลือสิ่งของเป็นการบรรเทาทุกข์ เมื่อเขาเหล่านั้นมีความพร้อมแล้วจึงยกสู่การให้ธรรมสังกะหะ คือ การให้ดวงตาแห่งปัญญาเพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและพัฒนาเขาเหล่านั้นจนหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ สิ่งนี้เป็นเป้าหมายอย่างแท้จริงของการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์

ของพระสงฆ์ไทยด้วยการช่วยเหลือพวกเขาเพื่อให้พวกเขาสามารถแก้ปัญหาสามารถช่วยเหลือตนเองในลักษณะการพึ่งตนเองได้

5. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมดิจิทัล จากการทําวิจัย เรื่อง การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมดิจิทัล ซึ่งมีโมเดล คือ 2M (W) โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

M1 มาจากคำว่า Morality ความมีศีลธรรมจรรยาในการครองตนให้เรียบร้อยตามครรลองของพุทธจริยศาสตร์ของพระสงฆ์ ด้วยการธำรงรักษาหลักปาริสุทธิศีล อันประกอบด้วยการสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นจากข้อห้ามตามหลักพระวินัย 227 ข้อ ทำตามข้อควรประพฤติ อันเป็นศีลธรรมจรรยาของพระสงฆ์ มีความสำรวมอินทรีย์ อากัปกิริยาที่แสดงออกภายนอกและพึงระวังไม่ให้สิ่งที่เป็นอกุศลครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง 6 มีความบริสุทธิ์แห่งการเลี้ยงชีพโดยทางที่ชอบ ไม่ประกอบบอเนสนาด้วยการหลอกลวงเขาเลี้ยงชีพ และมีศีลที่เกี่ยวกับการพิจารณาใช้สอยปัจจัยสี่ ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้น ไม่บริโภคใช้สอยด้วยตัณหา คุณลักษณะเฉพาะพระสงฆ์เหล่านี้เป็นเครื่องเกราะป้องกันในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์อย่างเป็นผู้มีสะอาด ปราศจากยาพิษให้กับการพัฒนาตนอย่างแท้จริง

M2 มาจากคำว่า Mercifulness ความมีเมตตากรุณาที่มองสิ่งรอบด้านด้วยความมีไมตรีต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มีความปรารถนาเพื่อจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์กายทุกข์ใจด้วยการสงเคราะห์ทั้งอามิสทานและธรรมทาน พระสงฆ์พึงบำเพ็ญกุศลกรรมบถแห่งเมตตาพรหมวิหารธรรมเพื่อปลดปล่อยนิวรณ์ 5 อันเป็นกิเลสขัดขวางไม่ให้มีความก้าวหน้าในการบรรลุความดี

W มาจากคำว่า Wisdom ปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ ความมีเหตุผล การมองเห็นหนทางที่ถูกต้อง การปลุกความรู้ ความเห็น ความเชื่อด้วยการมีการมองกว้าง ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ จนพัฒนาเคียงคู่มาเป็นสังคมยุคดิจิทัล เป็นการมองเห็นถึงประโยชน์สุขเป็นสำคัญ สิ่งใดเป็นประโยชน์และทำให้เกิดความสุขทั้งกายและใจ ทั้งของตนเองและผู้อื่น สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และใฝ่สูง คือ ใฝ่ธรรม

มุ่งแสวงหาความรู้ให้เข้าถึงความจริงแท้ ปราศจากจะสร้างสรรค์ความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สังคม การมอบปัญญาในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถช่วยเหลือตัวเอง เป็นผู้มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล เป็นที่ชัดเจนว่า โดยธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนเกิดมามีปัญหาหรือความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ปัญหาของมนุษย์นั้น สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวของมนุษย์เอง ด้วยการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธองค์ แล้วนำมาปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง (มรรค) ด้วยเหตุนี้เอง พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เอง แต่ในแง่ของการสังคมสงเคราะห์ สามารถที่จะนำหลักการสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติได้ และหลักการสังคมสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการทำงานด้วยเหตุและผล หลักการทำงานโดยยึดทางสายกลาง หลักการพึ่งพาตนเองไม่พึ่งปัจจัยภายนอก หลักการพัฒนากายและจิต หลักการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย หลักการทำงานโดยยึดอัตตะสามประการ สิ่งที่ได้กล่าวมานี้เป็นแนวทางที่พระสงฆ์ได้ยึดถือในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์บนพื้นฐานของกุศลจิต โดยปราศจากโลภะ โทสะ และโมหะเป็นจิตเดิมแท้ของการปฏิบัติงาน ครั้นเมื่อย้อนประวัติศาสตร์ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ล้วนมีความเห็นชอบในการมอบภาระให้พระสงฆ์ไทยได้ทำงานคณะสงฆ์ด้านนี้อีกส่วนหนึ่ง เป็นแนวทางที่ได้ประเพณีปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลที่ให้พระสงฆ์ดำเนินสัมมาสัมมาณะในการช่วยเหลือเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์นี้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แย้มข่ม) (2558) ที่มุ่งการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเพื่อให้เกิดความผูกพันระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดมีความสุข สงบ สว่าง ถือเป็นแนวทางหนึ่งการพัฒนาสังคมให้เกิดความมั่นคง แนวทางดังกล่าวนี้ได้ถูกยึดถือปฏิบัติกันมานับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงสังคมดิจิทัลอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ได้มีกำหนดกรอบในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ โดยกำหนดเป้าหมายอยู่ที่วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นโดยได้มีแบ่งออกเป็น 3 ขั้นนั้นก็เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ จากความอยู่รอดด้วยกิเลสมาสู่ความเป็นอยู่ด้วยปัญญา สอดคล้องงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์) (2555) นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้ว ยังทำให้เกิดความกรุณาต่อผู้อื่นด้วย คือ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคิดจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตร สามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไข ปัญหาต่างๆ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ เพื่อการฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิต หรือมีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุข ให้รู้จักแก้ปัญหาชีวิต พร้อมทั้งหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้อื่นและแก่สังคม ให้รู้จักแสวงหาและเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษพิษภัย ไร้การเบียดเบียน และพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่นและสังคม และแผ่ขยายแบ่งปันความสุขออกไปในสังคม ทั้งนี้ วัตถุประสงค์แท้จริงตามหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา ก็คือเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ดังจะเห็นได้จากหลักธรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสันติฐานวโร (ประสพสุข) (2561) โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุภายนอกทุกอย่างไป จะพึ่งวัตถุภายนอกในกรณีที่เป็นต่อสุขภาพ อนามัย ความจำเป็นด้านปัจจัย 4 มีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยไม่ใช่แสวงหาเพื่อมอมเมาจิตใจให้เกิดการสะสมอย่างไม่รู้จักเพียงพอ ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงๆ ก็เพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิต เพื่อจะได้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ด้วยความไม่ประมาท เมื่อพัฒนาตนเองดีแล้ว ควรเผื่อแผ่การช่วยเหลือต่อสังคมอันเป็นการงานด้านสังคมสงเคราะห์

3. การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ ในสังคมยุคดิจิทัล ได้ค้นพบว่า พระสงฆ์ไทยสามารถปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ได้ในฐานะเป็นภารกิจหนึ่งที่ได้สืบทอดการปฏิบัติงานนี้มาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า โดยศึกษาจากหลักพุทธกิจของพระองค์จบจนมาถึงพระสงฆ์ไทยปัจจุบันที่ขับเคลื่อนภารกิจ 6 ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าจะพบว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้จะเริ่มจากการพัฒนาตัวตนของพระสงฆ์ให้มีทั้งภูมิธรรมของการปฏิบัติตนเองให้เป็นไปตามหลักทั้งพระธรรมและพระวินัยสงฆ์ ซึ่งในประเด็นนี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนราศักดิ์ วรธมโม (2564) และงานวิจัยของพระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรจุฑาโธ) (2563) อีกทั้งพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้ต้องมีภูมิรู้ในกระแสของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะประเด็นปัญหา ก่อนที่จะไปช่วยเหลือสังคม นั้นหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมต่อความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสังคมดิจิทัล ซึ่งส่งผลทั้งที่เป็นคุณหรือเป็นโทษก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดเมธี ปิยธมโม (หินใหม่) (2562) อย่างไรก็ตาม ทั้งกระบวนการของการสร้างภูมิธรรมและภูมิรู้ ต้องอิงอาศัยหลักพุทธจริยศาสตร์มาพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะนี้ให้แก่พระสงฆ์ไทยเพื่อการสร้างภูมิฐานความสง่างามและธำรงความเป็นพระสงฆ์ในฐานะปูชนียบุคคลที่ควรแก่การเคารพไว้อย่างยั่งยืนต่อไป

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคดิจิทัลถือว่าเป็นภารกิจของการทำงานเชิงรุก ซึ่งในปัจจุบันนี้ถือว่ามีความจำเป็นมากทั้งโดยภาพกว้างกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะเสพลือดิจิทัลเป็นหลักคนกลุ่มนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดขึ้นอยู่กับบริบทข้อมูลอย่างไรจากสื่อดิจิทัล การนำเสนอภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยที่ไม่เหมาะสมอาจจะนำไปสู่การไม่นับถือศาสนาก็ได้ดังที่ได้ปรากฏการณ์ของบุคคลไม่นับถือศาสนาที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งภาพเชิงพื้นที่อันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งมีความหลากหลายศาสนา การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นการลดช่องว่างเชิงศาสนสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี การช่วยเหลือเจือจุนต่อกันเป็นภาพสะท้อนเชิงคำสอนทางศาสนาได้เป็นอย่างดี สามารถเห็นได้เป็นเชิงประจักษ์ เมื่อภาพลักษณ์ของการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเป็นผู้ให้เช่นนี้ย่อมนำมาสู่ความเลื่อมใสศรัทธาได้ นำไปสู่การยอมรับเชื่อฟัง การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้เป็นการได้ใจแก่ผู้ได้รับ เป็นการสุขใจ ชื่นใจแก่ผู้ที่ได้ได้อย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปมีหลายประเด็น เช่น ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการปรัชญาหลังนวยุคในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ

รูปแบบการพัฒนางานด้านสังคมสงเคราะห์ผ่านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์เพื่อการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจในสังคมยุคโควิด-19 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจิตอาสาของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมดิจิทัล

บรรณานุกรม

- ประทุม อังกูโรหิต. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง สถาบันทางพระพุทธศาสนาทำงานสังคมสงเคราะห์. ภาควิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ปอนถิ่น. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมสวัสดิการ. ในสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาสุพล อาสโณ (แย้มชุ่ม). (2558). การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตาม กระบวนทัศน์วิถีพุทธ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์). (2555). บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการ ดำเนินชีวิตของ คนไทยในสังคมปัจจุบัน. ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรจุฑาโณ). (2563, มกราคม-เมษายน). พระสงฆ์กับงานสังคม สงเคราะห์ในสังคมไทย. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 3 (1): 105-114.
- พระครูสาทรธรรมสิทธิ์ พระครูปริยัติกิจจากรและประเสริฐ ปอนถิ่น. (2559). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์. ในพระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์. โครงการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร กองวิชาการสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนราศักดิ์ วรรณโม. (2564, เมษายน-มิถุนายน). พุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ์. 8 (2): 27-39.
- พระปลัดเมธี ปิยธมโม (หินใหม่). (2562). การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมยุคดิจิทัล. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา, คณะปรัชญาและศาสนา, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2554). เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง “พระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์: หน้าที่หรือมิใช่”. จัดโดยศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุม 707 อาคารบรมราชกุมารี วันจันทร์ที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2554.
- พระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข). (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันทนี วาสิกะสิน และคณะ. (2538). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Model of a Cultural Identity Through the Postmodern Philosophy of the Sufficiency Economy Philosophy

พระปลัดสาโรจน์ ธรรมสาโร (ปัญญาจารย์)

Phrapaladsarot Thammasaro (Panyarom)

สมบุญ บุษโฑ

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวินัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพุทธศาสตร์และแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม 2) ศึกษาพุทธศาสตร์และแนวคิดปรัชญาหลังนยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาอัตลักษณ์วัฒนธรรม 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบองค์ประกอบของวัฒนธรรมธรรม 4 ประการ คือ 1) ด้านคติธรรม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจถูกต้องต่อหลักการดำเนินชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า Right Wisdom = R-W 2) ด้านเนติธรรม หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการผลิตและการแสวงหาที่ถูกต้องตามหลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า Right Produce = R-P 3) ด้านสหธรรม หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันและการอยู่ร่วมกันในสังคมบนฐานหลักสังคหวัตถุธรรม 4) ในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า Right Sharing = R-S และ 4) ด้านวัตถุธรรม หมายถึง หลักการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องบนเงื่อนไขความรู้ของหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงตรงกับคำว่า Right Technology=R-T ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือ R-WPST MODEL

คำสำคัญ: อัตลักษณ์วัฒนธรรม, ปรัชญาหลังนวยุค, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the multiplicity of the concept of cultural identity; 2) study the multiplicity of postmodern philosophical concepts of the of sufficiency economy philosophy; 3) apply the postmodern philosophy of the of sufficiency economy philosophy in solving cultural identity problems; and 4) create new knowledge and cultural identity patterns through a postmodern philosophy of sufficiency economy philosophy. This research is qualitative, documentary under the process of analysis, appreciation and application leading to a new body of knowledge in philosophy and religion.

The research found that the cultural identity patterns through a postmodern philosophy of sufficiency economy philosophy according to the four elements of Dharma culture. 1. Morale was a cultural identity in morale through a post-modern philosophy of sufficiency economy philosophy referring to the knowledge and understanding of the principles of living according to the middle way in Buddhism that is Right Wisdom =R-W. 2. Legal was a cultural identity in legal through a postmodern philosophy of sufficiency economy philosophy referring to the knowledge and understanding of the principle of producing and correct quest according to the principles of right life in Buddhism that is Right Produce = R-P. 3. Social was a cultural identity in society through a postmodern philosophy of sufficiency economy philosophy referring to the knowledge and understanding of Generosity, sharing and cohabitation in society on the basis of 4 principles of service in Buddhism that is Right Sharing = R-S. and 4 . Material was a cultural identity in society through a postmodern philosophy of sufficiency economy philosophy referring to the knowledge and understanding of the principles of using the right production technology on the conditions of the principle of sufficiency economy philosophy that is Right Technology = R-T. R-WPST MODEL is a new body of knowledge from the results of this research.

Keywords: Cultural Identity, Postmodern Philosophy, Sufficiency Economy Philosophy

1. บทนำ

ปฐมบทแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอุบัติขึ้นครั้งแรกเมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งว่า

...การพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป...

(คณะกรรมการจัดงานพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ, 2542: 10)

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากเป็นแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นวิถีชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงประทานให้แก่พสกนิกร โดยพระองค์ทรงเน้นย้ำแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น ทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความ พอดี พอมี พอกิน ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ให้สามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ และดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ดังพระราชดำรัสถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ว่า

...อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้แต่ในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก ...

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, [ออนไลน์])

จากผลกระทบวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ หรือวิกฤติต้มยำกุ้ง ที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยในปี 2540 ทำให้ทั้งรัฐบาลและองค์กรเอกชนต่างๆ หันมาให้ความสนใจนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการหน่วยงานและองค์กรของตนมากยิ่งขึ้น ในภาคส่วนของรัฐบาลนั้นได้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศและได้บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังเช่น มาตรา 75 ที่บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินชีวิตจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560: 19) เป็นต้น โดยได้กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่ระบุว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560: คำนำ) เพื่อให้มีการนำนโยบายดังกล่าวไปใช้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลโดยสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรจุหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในแผนฯ 12 (พ.ศ.2560-2564) โดยปรับให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, [ออนไลน์]) เหตุผลสำคัญประการหนึ่งเพื่อพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างมั่นคงยั่งยืนบน

ฐานการพึ่งตนเอง และแก้ไขความผิดพลาดล้มเหลวและลดช่องว่างของการพัฒนาที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นการพัฒนา ด้านวัตถุเป็นหลักละเลยการพัฒนาด้านจิตใจทำให้เกิดปัญหาต่อวิถีดำรงชีวิตของคนไทยในทุก ระดับจนมีคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจไม่ดี สังคมมีปัญหา หรือทันสมัยแต่ไม่พัฒนา” เป็นต้น ในหลายๆ ปัญหาที่ สังคมต้องเผชิญนั้น ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเป็นปัญหาหนึ่งที่ได้ก่อตัวขึ้นและมีความรุนแรง เพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังที่อคิน รพีพัฒน์ (2552: 47-48) ได้สรุปปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและค่านิยมของ คนไทยว่า “ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมในสังคมหลายประเด็น เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัตถุ นิยมกับคุณธรรมนิยม คุณธรรมกับเงินตรา ปัจเจกชนนิยมกับชุมชนนิยม การเอาชนะกับความยึดหยุ่น ประนีประนอม การทำงานฉันทมิตรกับการทำงานแบบศัตรู และการพึ่งพิงคนมีอำนาจ (เงินตรา) กับการ พึ่งตนเอง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือว่ามีผลโดยตรงต่อสังคมไทย เนื่องจากการเปลี่ยนที่รื้อถอน วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ คติค่านิยมดั้งเดิมของสังคม” ดังเป็นที่ทราบว่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานค่านิยมดั้งเดิมของคนไทยที่มีรากฐานคุณธรรมมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น ทางสายกลาง สันโดษ ความไม่ประมาท และการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “พอเพียง” อันหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมีความพร้อมในการ รับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความ ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่ เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจาก โลกภายนอกได้เป็นอย่างดีซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมาย คือ ศักยภาพในการพึ่งตนเองและคุณภาพแห่งการ พัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: 9)

แม้ว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะแพร่หลายและมีคุณูปการที่สานสร้างความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจสังคมไทยมานานก่อนครั้งศตวรรษแล้วก็ตาม แต่กลับพบว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่สามารถพัฒนายกระดับตัวเองขึ้นสู่ความเป็นแนวคิดกระแสหลักจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางความคิดและ เป็นแนวปฏิบัติที่แพร่หลายคืบคลานของคนในสังคมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ ปัญหาอะไรที่ทำให้ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถยกระดับตนเองสู่ความเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมได้ นั้นอาจเป็น ปัญหาด้านการรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ แนวปฏิบัติ และเป้าหมายที่ถูกต้อง ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติไม่ สามารถกำหนดหลักการและวิธีการ ตลอดจนการวางแผนการทำงานได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้การปฏิบัติเกิด ความผิดพลาดคลาดเป๋วนกลับสู่รากเหง้าแห่งปัญหาตามระบบเศรษฐกิจแบบเดิมๆ หรืออาจจะเป็นปัญหาด้าน การขาดการร่วมมือ การรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้พึ่งพาอาศัยกัน ส่งผลให้การทำงานเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดความเป็นเอกภาพและความเข้มแข็ง รวมถึงปัญหาด้านการขาดแบบอย่างแห่งความสำเร็จที่ดีที่สามารถ นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคที่ทำให้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไม่สามารถอัตลักษณ์วัฒนธรรมได้ จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุแห่งความสำเร็จ และล้มเหลวแห่งกระบวนการเผยแพร่ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พื้นฐานหรือเหตุสำคัญมา

จากตัวคน บนเงื่อนไข 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีพอ หรือมีพื้นฐานความรู้ที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ส่งผลให้การดำเนินงานเกิดความผิดพลาด ผิดเพี้ยนแปรเปลี่ยนไปจากหลักการที่แท้จริงได้ และประการที่ 2 ขาดการวิเคราะห์ตัวเอง โดยเฉพาะในส่วนคุณสมบัติจำเป็นต่อการดำเนินงานตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งก่อนทำ ขณะทำ และหลังทำ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากประเด็นปัญหาอุปสรรคทั้งสองประการที่กล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่า การทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะต้องส่งเสริมความรู้และคุณธรรมอันเป็นเงื่อนไขสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเป็นหลักประกันความสำเร็จในการดำเนินงานให้กับบุคคล ยังต้องส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่บนฐานแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคที่ถือว่าเป็นแนวคิดสายกลาง ยืดหยุ่น คัดฟันเลือกเอาแต่สิ่งดีมีประโยชน์และคุณค่ามาพัฒนาต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่เป็นแนวปฏิบัติสู่ความเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม กระทั่งสามารถสถาปนาเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมได้ภายใต้หลักการ “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง”

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพหุสารถะแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาพหุสารถะแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหา อัตลักษณ์วัฒนธรรม
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary research) ภายใต้การใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive method) ด้วยกระบวนการศึกษาเชิงบูรณาการ (Integration) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิักษ์ (Appreciation) และการวิธาน (Application) ผ่านการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่างๆ ตามขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2539
2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่างๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย
3. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล นำสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยการบูรณาการ (Integration) แนวคิดอัตลักษณ์วัฒนธรรม ภายใต้การศึกษวิเคราะห์ (Analysis) วิจิักษ์ (appreciation) และวิธาน (application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พหุสารถะแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม พบว่า อัตลักษณ์ คือ ลักษณะพิเศษ หรือลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของบุคคล สัตว์ สิ่งของ และสังคม มีความสำคัญในฐานะเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้จักความเป็นตัวตนของปัจเจกและสังคมโดยการนิยามว่า เราคือใคร เป็นใคร โดดเด่นอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ดำรงอยู่อย่างไร และจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างไร อัตลักษณ์แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ระดับปัจเจก และอัตลักษณ์ระดับกลุ่มหรือสังคม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม/สังคม ทั้งสองมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน คือ ในการแสดงอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกต้องคำนึงถึงอัตลักษณ์ร่วมของสังคมด้วย ในทางตรงกันข้ามการแสดงอัตลักษณ์ร่วมสังคมยังคงความเป็นระดับปัจเจกด้วยเช่นกัน อัตลักษณ์ทั้งสองประเภทมีการนำมาใช้ในสองความหมาย คือ หนึ่งลักษณะทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของสังคมที่มีวิถีชีวิต วิธีการปฏิบัติตน ภาษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อ ค่านิยม อาหารการกิน การแต่งกาย เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือนถิ่นที่อยู่อาศัย ฯลฯ ที่มีความโดดเด่นและแตกต่างไปสังคมอื่น สองลักษณะชีวภาพ หมายถึง จิตสำนึกส่วนตัว และจิตสำนึกร่วมในสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไร และจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายของการแสดงออกนั้น สิ่งสำคัญต้องเข้าใจว่า หนึ่งอัตลักษณ์เป็นไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นตามบริบทยุคสมัย สอง อัตลักษณ์มีได้มากกว่าหนึ่งลักษณะขึ้นตามบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในสังคม สาม อัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นสากลทุกเรื่องที่ทุกคนให้การยอมรับ แต่เป็นการยอมรับในระดับตัวบุคคลกลุ่มบุคคลในระดับสังคมที่เป็นวิถีปฏิบัติร่วมกันและ สี่ อัตลักษณ์ไว้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแสดงออกร่วมเพื่อความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พหุสารถะแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะสอดคล้องกันกับหลักการของปรัชญาหลังนวยุคที่ใช้เครื่องมือคือ วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์ ตีความ ประเมินค่า และสร้างความหมายใหม่ ภายใต้คำว่า “สำรวจใหม่หมดและไม่ละเลยอะไรเลย ย้อนอ่านทุกอย่างเพื่อเลือกประเด็นที่สนใจ คิดใหม่ ตีความนำเสนอในมุมมองใหม่ที่เอื้อต่อการสร้างสันติสุข และเหมาะสมตามยุคสมัย บริบทแวดล้อมตามวิธีการของอรรถปวิวรรตศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงใช้พระวิริยภาพทำการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ ตีความ ประเมินค่าข้อดีและข้อด้อยของระบบเศรษฐกิจโลกที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน โดยพระองค์ทรงเสนอแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตสังคมไทย บนพื้นฐานคำสอนเรื่องทางสายกลางในพระพุทธศาสนา โดยทรงเน้นย้ำถึงเงื่อนไขความสำเร็จ คือ หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข หลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1) ความพอประมาณ คือ การกระทำที่พอดีตามอัตภาพแห่งตนไม่มากไม่น้อยเกินไป อีกทั้งไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือ การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และหลัก 2 เงื่อนไข คือ 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำแนวคิดทฤษฎีหรือหลักวิชาการต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติ และ 2) เงื่อนไขคุณธรรม

ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มีสติปัญญา เอื้ออาทรแบ่งปันในการดำเนินชีวิตในสังคม บนพื้นฐานการสร้าง ความสมดุระหว่างมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม ความสำคัญของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงเป็นเรื่องของเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองเท่านั้น ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่แนบแน่นอยู่กับวิถีชีวิตของสังคมไทยบนพื้นฐานหลักสายกลางของพระพุทธศาสนาทุกคนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับการดำเนินชีวิตตามอัตภาพความเหมาะสมของตน โดยเป้าหมายหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมุ่งพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สามารถพึ่งตนเอง ดูแลครอบครัวได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข และมีความพร้อมในการปรับตัวพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาอัตลักษณ์วัฒนธรรม ยืนยันได้ว่าแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาอัตลักษณ์วัฒนธรรมได้ ประการหนึ่ง เพราะความรู้เรื่องวัฒนธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยบนพื้นฐานคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังนั้น การเกิดขึ้นของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยดังที่กล่าวมา การเกิดขึ้นของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดึงคนไทยได้หวนกลับมาค้นหาคุณค่าของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมโดยหวนกลับมาใช้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจได้บนวิถีเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้จึงพยายามจะประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับระบบวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยใช้เครื่องมือ คือ หลักการญาณของปรัชญาหลังนวยุค ประกอบด้วย การวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์ ทำการวิเคราะห์ตีความประยุกต์สร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตามประเภทของวัฒนธรรม 4 ประการ ดังนี้

1. อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านคตินธรรม คตินธรรมตามความหมายทางวัฒนธรรม หมายถึง หลักการดำเนินชีวิต เป็นวิถีปฏิบัติที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อทางศาสนาหลักธรรมนิยมประเพณีต่างๆ ที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ความหมายใหม่ในงานวิจัยนี้ คตินธรรม หมายถึง หลักการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายที่การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจให้ได้ก่อนบนพื้นฐานการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลาง คือ พอมี พอกิน พอใช้ตามอัตภาพแห่งตน ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านคตินธรรมนี้ทำได้โดยการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงหลักการแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ผ่านหลักสัมมาทิฐิ คือ ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสัมมาสังกัปปะ คือ การดำริคิดค้นคิดทำสิ่งดีมีประโยชน์พัฒนาตนเองไปสู่ความพึ่งตนเองบนวิถีชีวิตเศรษฐกิจได้อย่างไร และจะช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมแห่งการพึ่งตนเองได้อย่างไร ผู้วิจัยสรุปอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านคตินธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ Right Wisdom = R-W หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจต่อหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องบนหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านเนติธรรม เนติธรรมตามความหมายทางวัฒนธรรม หมายถึง หลักการประพฤติปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบของสังคม มีบทกำหนดโทษและลงโทษสมาชิกที่ฝ่าฝืน

ต่างกับคตินธรรมที่เป็นเรื่องวิธีการดำเนินชีวิตทั่วไปที่ไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน ความหมายใหม่ในงานวิจัยนี้ เนติธรรม หมายถึง หลักการผลิตตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายที่ การพึ่งตนเองด้านปัจจัยดำรงชีพให้ได้ก่อน ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” ในการ เสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านเนติธรรมนี้ทำได้โดยการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงหลักการผลิต เพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา คือ การประกอบสัมมาชีพ และหลักสัมมากรรมันตะ คือ การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องอันส่งผลต่อการพึ่งตนเองได้ตาม เศรษฐกิจ ผู้วิจัยสรุปอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านคตินธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง คือ Right Produce = R- P หมายถึง หลักการผลิตที่ถูกต้องตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงบนฐานคำสอนในพระพุทธศาสนา

3. อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านสธรรม สธรรมตามความหมายทางวัฒนธรรม หมายถึง มรรยาทสังคม เช่น การแต่งกาย การแสดงความเคารพ การกราบการไหว้ การสนทนา เป็นต้น ความหมายใหม่ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หลักการแลกเปลี่ยนสินค้าตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมาย เพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกในสังคมด้านเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งตนเอง อาจเป็นการแลกเปลี่ยน ระหว่างผลผลิตการเกษตรกับผลผลิตการเกษตร หรือผลผลิตการเกษตรกับปัจจัยดำรงชีวิตอื่นที่ตนไม่มี หรือไม่ สามารถผลิตได้ หลักการแลกเปลี่ยนสินค้าถือเป็นมรรยาททางสังคมเพราะเป็นข้อตกลงและความพึงพอใจ ร่วมกันของผู้ให้และผู้รับ ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านคตินธรรมนี้ทำได้โดยการส่งเสริมให้เกิด ความรู้ความเข้าใจถึงหลักการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ถูกต้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านหลัก อริยมรรคมีองค์แปด คือ สัมมาวาจา คือ มรรยาทด้านการพูด รู้จักพูด พูดให้กำลังใจให้คำแนะนำที่ดีเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาตนและสังคม และสัมมาวายามะ คือ การเพียรพยายามพัฒนาปรับปรุงตนเองทำในสิ่งที่ดีเป็น ประโยชน์บวรวิธีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพียรทำดีเป็นตัวอย่างให้บุคคลอื่นเอาไปต่อยอดความรู้บน พื้นฐานศักยภาพของเขาได้ รวมถึงการไม่นิ่งดูดายชวนชวนอาสาทำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ผู้วิจัยสรุปอัตลักษณ์ วัฒนธรรมด้านสธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ Right Sharing = R-S หมายถึง หลักการแบ่งปันที่ถูกต้องตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานคำสอน ในพระพุทธศาสนา

4. อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านวัตถุธรรม วัฒนธรรมด้านวัตถุตามความหมายทางวัฒนธรรม หมายถึง วัตถุสิ่งของข้าวของเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัดวาอาราม อาคาร บ้านเรือน ถ้วยโถโอชาม เครื่องต่างกาย เครื่องประดับ อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงเครื่องมือประกอบอาชีพ ต่างๆ เป็นต้น ความหมายใหม่ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หลักการใช้เทคโนโลยีการผลิตตามหลักทางสายกลางของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนหลักการ คือ “ใช้ในสิ่งที่ตนเองมีก่อน” บางอย่างอาจจะนำมาใช้ได้ทันทีหรือ อาจต้องนำมาปรับปรุงซ่อมแซม ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับการใช้งาน โดยมีเป้าหมายสำคัญการพึ่งตนเอง ด้านเครื่องมือการผลิต การลดค่าใช้จ่ายในการซื้อหาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีราคาแพง หากจำเป็นต้องซื้อหา ก็ให้พอดีกับสภาพกำลังทรัพย์ และเหมาะสมกับการใช้งาน เพราะจุดประสงค์ของเทคโนโลยี คือ ช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงานของเรามากขึ้น หรือมาทำแทนเราในสิ่งที่เราทำไม่ได้หรืองานที่เสี่ยง สิ่งที่เราควรคำนึงถึง

ในการใช้เทคโนโลยี คือ ต้องเป็นมิตรเกื้อกูลสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมนี้ทำได้โดยการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องผ่านหลักสัมมาสติ คือ ตั้งสติระมัดระวังใคร่ครวญให้ดีก่อนจัดซื้อจัดหามาใช้ว่าถูกต้องเหมาะสมควรแก่การใช้งานมากน้อยแค่ไหน มีสติระหว่างใช้ก็ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด และยิ่งสติไม่เห่อ ไม่บ้า ไม่หลงไปตามกระแสเทคโนโลยี และ สัมมาสมาธิ คือ มีความมั่นคงแน่วแน่ในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขยันหมั่นเพียรศึกษาเรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาต่อยอดความรู้ไปเรื่อยๆ จะช่วยให้เราบรรลุอุดมการณ์แห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเองได้ในที่สุด ผู้วิจัยสรุปว่าอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ Right Technology = R-T หมายถึง หลักการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องบนหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานคำสอนในพระพุทธศาสนา

5. องค์ความรู้ใหม่

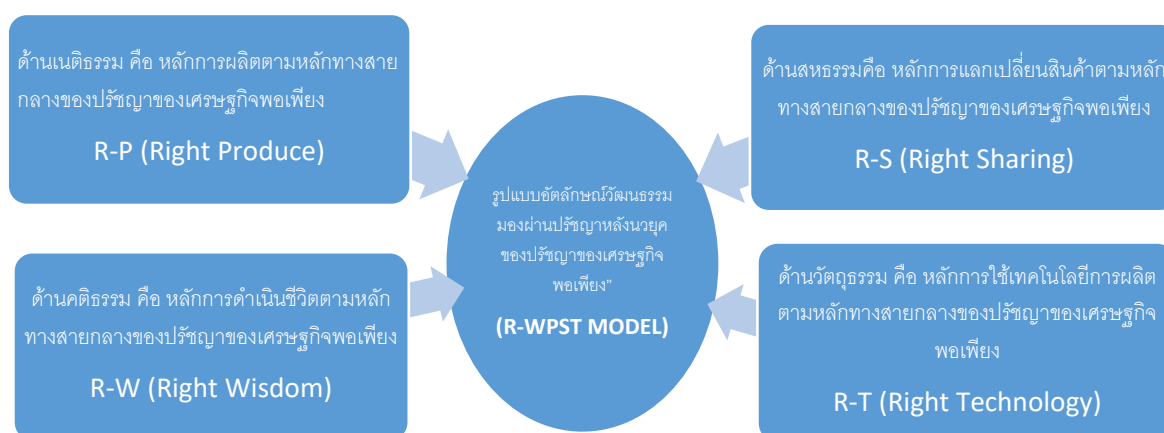
องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ตั้งเป็นสูตรว่า R-WPST MODEL เป็นรูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์วิเคราะห์แนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีคำอธิบาย ดังนี้

Right Wisdom = R-W ได้แก่ อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านศีลธรรม หมายถึง หลักการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Right Produce = R-P ได้แก่ อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านเนติธรรม หมายถึง หลักการผลิตตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Right Sharing = R-S ได้แก่ อัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านสหธรรม หมายถึง หลักการแลกเปลี่ยนสินค้าตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Right Technology = R-T ได้แก่ หลักการใช้เทคโนโลยีการผลิตตามหลักทางสายกลางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพแผนผังที่ 1: แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบอัตลักษณ์วัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

6. การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถอภิปรายสรุปผลได้ว่า

1. พหุสสารัตถะแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการยกหรือหยิบวัฒนธรรมด้านต่างๆ สิ่งที่มีอยู่ในสังคมมาพัฒนาต่อยอดสร้างรูปแบบให้ความหมายใหม่ยกระดับกับวัฒนธรรมเหล่านั้นเพื่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่าอันควรค่าแก่การเที่ยวชมหรือการอนุรักษ์ไว้ในฐานะเป็นของดีของสังคม ดังที่เสริมศักดิ์ ขุนพล (2558: 82) กล่าวถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไว้ในบทความเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนเกาะยอ” ว่าอัตลักษณ์เป็นเครื่องมือทางกระบวนการทางสังคมใหม่ที่ชุมชนนำมาสร้างความรู้ ความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็น เรื่องราวในชีวิตประจำวันของตนกับชุมชน การสร้างอัตลักษณ์ คือ กระบวนการการสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งด้านคุณค่า และด้านเศรษฐกิจให้กับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้แนวคิด วัฒนธรรมขายได้ นั้นหมายความว่าหากสังคมใดมีประเพณีวัฒนธรรมหรือมีของดีของชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดพัฒนาสร้างอัตลักษณ์ได้มากโอกาสที่สังคมมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อุ้มชูตนเองได้ก็มากขึ้น ดังที่ ธัญพัชร ศรีมาร์ตัน (2558: 2) กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการกระบวนการกลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษาโรงแรมปิงนครา บูติกโฮเทลแอนดส์สปา เชียงใหม่” พบว่า วัฒนธรรมของแต่ละวัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนดว่า ควรหรือไม่ควรบริโภคสิ่งใด เมื่อไรและอย่างไร ในปัจจุบัน ผู้บริโภคมีความต้องการทางด้านสุนทรียภาพแตกต่างกันมีการแสดงออกถึงรสนิยมในการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน ประกอบกับในตลาดเองได้เกิดสินค้าและบริการขึ้นมามากมายที่พร้อมจะสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกรสนิยมที่แสดงให้เห็นถึงนัยยะทางวัฒนธรรม

2. พหุสสารัตถะแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นเพื่อเสนอเป็นทางเลือกใหม่ทางระบบเศรษฐกิจที่แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดหรือเศรษฐกิจทุนนิยมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการค้าขาย มีกำไรเป็นเป้าหมาย บนค่านิยมวัตถุนิยมบริโภคนิยมที่เสริมกระตุ้นให้ผู้บริโภคแก่งแย่งแข่งขันแสวงหาวัตถุสิ่งเสพอำนวยความสะดวกมาครอบครองอย่างไร้ขีดจำกัด ก่อเกิดปัญหาวิกฤติซ้อนวิกฤติทางเศรษฐกิจ ยากที่มนุษย์จะก้าวผ่านหากไม่มีวิธีการปฏิบัติที่ช่วยยกระดับชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้และพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยลง ดังที่กระทรวงมหาดไทย (2541: 39) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหนังสือ “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์” ว่าภายใต้ภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ มีเพียงแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หรือเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้นที่กล้าให้คำมั่นสัญญาว่า เกษตรกรที่ดำรงการผลิตและดำรงชีวิตตามแนวทางนี้ จะไม่เพียงแต่ “พออยู่ พอกิน” ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น แต่จะ “อยู่ดี มีสุข” ในระยะเวลาต่อไปได้ด้วย” แท้จริงแล้วปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชีวิต เป็นหลักการการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของศาสนา เพราะมีหลักการเดียวกัน คือ ความไม่โลภไม่ต้องการที่มากเกินไปจนความจำเป็นของตน ความพอใจในสิ่งที่ตนมีตนตามอัตภาพแห่งตน ดังที่อภิชาติ พันธเสน (2549: 18) กล่าวสรุปสาระสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหนังสือ “วิถีพอเพียง: เศรษฐกิจพอเพียงร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล” ว่าความหมายที่ลึกซึ้งของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่การเป็นวิถีในการดำรงชีวิตที่จะนำไปสู่ชีวิตที่มีความทุกข์ลดน้อยลง หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือชีวิตที่มีความสุขเพิ่มขึ้น ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง

จึงเป็นทั้งวิธีและวิถีในการดำรงชีวิต ในแง่ของการเป็นวิถีในการประกอบอาชีพ จุดเน้นของเศรษฐกิจพอเพียง จะอยู่ที่การมีภูมิคุ้มกัน

3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาอัตลักษณ์วัฒนธรรม พันธุ์บุญ ทองสังข์ (2559) กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างวัฒนธรรม องค์ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์ในงานวิจัยเรื่อง “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับ กลยุทธ์การจัดการองค์การในสภาวะวิกฤตกรณีศึกษา : ชุมพรคาบาน่ารีสอร์ท” พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การให้สามารถแข่งขันได้ และมีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทั้งนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นของผู้บริหารเป็นสำคัญ สอดคล้องกับข้อค้นพบของบุษยา มั่นฤกษ์ (2556) ในงานวิจัยเรื่อง “การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จัดหวัดนครปฐม” พบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีการอบรมให้ความรู้และการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมที่เดินตามวิถีเศรษฐกิจตลาดที่มุ่งเน้นการแข่งขันการแสวงหาวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการความสุขความสะดวกสบายภายใต้การบำรุงบำเรอของวัตถุ บนฐานความคิดว่า ถ้ามีวัตถุครอบครองมากก็มีสุขมาก คุณภาพชีวิตที่ดีมาจากการมีวัตถุเสปบริโภคมากๆ มนุษย์จึงพากันดิ้นรนแสวงหาวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว ผลจากการแสวงหานำสู่ปัญหาลักษณะที่ว่า “ยิ่งหา ยิ่งไม่เจอ ยิ่งหา ยิ่งไม่ได้ดังใจที่ต้องการ” หมายความว่า แม่น้ำยังมีวันเต็ม แต่ต้นหามนุษย์ไม่มีวันเต็ม ทรายที่ยังไม่พบไม่เห็นไม่รู้ไม่เข้าใจหลักการวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ความรู้อันเกิดแต่งานวิจัยนี้ถือเป็นเป็นจุดเล็กๆ แต่มีเงื่อนไขและแนวทางเพียงพอที่จะกำหนดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนและทุกๆ ชีวิตบนวิถีเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถดำเนินไปสู่จุดหมาย คือ การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ และหากความรู้จากจุดเล็กๆ เหล่านี้ได้แพร่กระจายขยายแผ่ออกไปในวงกว้างมากขึ้น ก็จะสามารถช่วยทำให้แนวทางหลักการวิธีการตลอดถึงวิธีการต่างๆ ปรากฏชัดขึ้น และเมื่อมีการนำไปปฏิบัติมากขึ้นนานขึ้นความรู้เหล่านี้จะกลายเป็นวิถีชุมชน วิถีสังคมและพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคม เมื่อความรู้ก้าวสู่ความเป็นวัฒนธรรมนั้นหมายถึง ความเข้มแข็งของความรู้ที่สามารถจะเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมทั้งในระดับชุมชน สังคมและโลกในที่สุด สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการท้าววิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ หน่วยงานและหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมพัฒนาบุคคล สังคม ประเทศชาติ ต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง เพื่อใช้เป็นในการแสวงหาจุดร่วมเพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น จัดทำหลักสูตร หรือแผนโครงการที่มีเนื้อหาสาระให้ความรู้ความเข้าใจปลูกฝังเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดประชุมสัมมนา การระดมสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำคู่มือหรือเอกสารให้ความรู้ความเข้าใจแก่แกนนำชุมชน หมู่บ้าน ประชาชน รวมถึงผู้เรียนในทุกกระดบการศึกษาให้เกิดภาพเกิดการได้สัมผัส มองเห็นคุณประโยชน์และทางรอดจากระบบเศรษฐกิจที่ครอบงำ เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อการพึ่งตนเอง และร่วมสรรค์สร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการพึ่งตนเองในที่สุด จัดทำยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้าง

แนวทางการแสวงหาจุดร่วมในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลางในบูรณาการเชื่อมสัมพันธ์ภาพเชิงอัตลักษณ์วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา
บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย. (2541). **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท ทรงสิทธิ์วรรณ จำกัด.

คณะกรรมการจัดงานพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ. (2542). **พระบรมราโชวาท 168 องค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมฉลองพระเกียรติ เนื่องในพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542**. กรุงเทพฯ: ด้านสุธการพิมพ์.

ธัญพัชร ศรีมรัตน์. (2558). **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษาโรงแรมปิงนครา บูติกโฮเทลแอนด์สปา เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุษยา มั่นฤกษ์. (2556) **การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหาร จัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พันธุ์บุญย ทองสังข์. (2549). **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกลยุทธ์การจัดการองค์การในสภาวะวิกฤต**
กรณีศึกษา: ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). **เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF. [1 กุมภาพันธ์ 2564].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ...กว่า 1 ทศวรรษ**. กรุงเทพฯ: บริษัท ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์ จำกัด.

_____. **แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nesdc.go.gh. [1 กุมภาพันธ์ 2564].

_____. **กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nesdb.go.th. [1 กุมภาพันธ์ 2564].

เสริมศักดิ์ ขุนพล. (2558). **การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนเกาะยอ**. วารสารปาริชาติ. มหาวิทยาลัยทักษิณ. ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษนำผลงาน/บทความวิชาการจากเวทีประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 25 ประจำปี พ.ศ. 2558: 82-103.

อคิน รพีพัฒน์. (2552). **พลังชุมชนกับมหาวิทยาลัย: ความท้าทายและคำตอบของโลกอนาคต**. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

อภิชัย พันธเสน. (2549). **วิถีเศรษฐกิจพอเพียง: เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนยุคของพุทธทาสภิกขุ
Model of Coexistence in a Multicultural Society Through
the Postmodern Philosophy of Buddhadasa Bhikkhu

พระครูโสภาสประสิทธิ์คุณ อุทัย (เกตุขาว)

Phrakruophasprasitthikun Utayo (Ketkoaw)

สมบุญ บัญโท

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพุทธสารัตถะเกี่ยวกับแนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 2) ศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนยุคของพุทธทาสภิกขุว่าด้วยสังคมพหุวัฒนธรรม 3) ประยุกต์หลักปรัชญาหลังนยุคของพุทธทาสภิกขุในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนยุคของพุทธทาสภิกขุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนยุคของพุทธทาสภิกขุ เป็นการประยุกต์ใช้หลักปณิธาน 3 ของพุทธทาสภิกขุเป็นกรอบความคิดในการสร้างรูปแบบ คือ หนึ่ง การรับรู้ (Perception) คือ ภาวะแห่งการรับรู้เข้าใจตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ศาสนิกของแต่ละศาสนาได้ศึกษาทำความเข้าใจแก่นแท้แห่งคำสอนในศาสนาของตนและนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะเป้าหมายของทุกศาสนามุ่งสอนให้ศาสนิกทำความดี และความดีเป็นเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม สอง การเรียนรู้ (Learn) คือ ภาวะการเรียนรู้เข้าใจผู้อื่น เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของเพื่อนร่วมสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพราะเมื่อรู้เข้าใจกันอย่างถูกต้องแล้วจะส่งผลให้การปฏิบัติต่อกันเป็นไปอย่างถูกต้องเป็นการป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม

พหุวัฒนธรรม สาม การร่วมมือ (Cooperate) คือ ความร่วมมือช่วยเหลือกัน การร่วมมือกันในลักษณะการสร้างพลังทางสังคม ในการแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุขบนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายโดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ สร้างความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย ผลการวิจัยดังกล่าวถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ PLC Model

คำสำคัญ: การอยู่ร่วมกัน, สังคมพหุวัฒนธรรม, ปรัชญาหลังนวยุค, พุทธทาสภิกขุ

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the multiplicity of the concept of coexistence in multicultural societies; 2) study of postmodern philosophical concepts of Buddhadasa bhikkhu on multicultural society; 3) apply the postmodern philosophy of Buddhadasa bhikkhu on coexistence in multicultural society; and 4) create new knowledge concerning a model of coexistence in multicultural society through the postmodern philosophy of Buddhadasa bhikkhu. It is a qualitative research based on documentary research under the process of analytic, appreciative and applicative study leading to a new body of knowledge in philosophy and religion.

The research resulted that a model of cohabitation in multicultural society through the postmodern philosophy of Buddhadasa bhikkhu was a study and application of the concept of 3 resolutions of Buddhadasa bhikkhu as a conceptual framework to create a model on these three pillars. The perception is the first. It means a state of self-awareness of the teachings of their own religion and implement them strictly. Because the goal of every religion is to teach the religious people to do good, because goodness is the basis of coexistence in society. Learning is the second. It means a perception to encourage members of society to exchange and learn the friends' way of life in society creating a better understanding between each other. Because when people understand each other correctly, it will result in correct treatment, prevent and will reduce the problems of conflict in society. The cooperation is the third. It means cooperating, working together, handshaking, blending together as a social power to find ways to coexistence in a peaceful multicultural society. Unity in diversity is a common goal, PLC Model is a new knowledge.

Keywords: Coexistence, Multicultural Society, Postmodern Philosophy, Buddhadasa Bhikkhu

1. บทนำ

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural society) คือ สังคมที่มีความหลากหลายภายใต้วิถีชีวิตผู้คนในสังคมที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่ติดตัวมาแต่สังคมเดิม รวมถึงคนในสายวัฒนธรรมเดียวกันแต่มีความคิดความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม

มีจุดกำเนิดจากการเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนเมื่อประมาณทศวรรษ 1960 เริ่มต้นจากชาวแอฟริกันอเมริกัน ในสหรัฐอเมริกา ได้เรียกร้องสิทธิของตนเพื่อต่อสู้กับการเหยียดหยามและถูกจำกัดในด้านสาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย อาชีพ และการศึกษา จากการเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาในเรื่องของชาติพันธุ์ของชาวแอฟริกันและชาติอื่นๆ ที่ต้องการปฏิรูปการศึกษาและความต้องการที่จะสะท้อนถึงประสบการณ์ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมแนวคิดความเชื่อของตนเอง ตลอดจนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิสตรีในศตวรรษที่ 20 (ซิลบีชัย สุวรรณมณี, 2556: 28) แนวคิดพหุวัฒนธรรมจึงกลายเป็นประเด็นร่วมทางสังคมของประชาชาติทั่วโลก ด้วยเหตุผลที่ว่า ความเป็นเอกภาพภายใต้ความแตกต่างหลากหลาย และการอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีของความแตกต่างเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (ลำพอง กลมกุล, 2561: 76)

สังคมไทยภายใต้แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม หากเรายอมรับนิยามความหมายว่า สังคมพหุวัฒนธรรม คือ สังคมที่คนมีความแตกต่างหลากหลายกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้นมาอยู่ร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่งก่อให้เกิดความคิดความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่หลากหลายเกิดขึ้นในสังคมทั้งในด้านที่เป็นผลดีส่งเสริมความรักความสามัคคีในสังคม และในด้านที่เป็นผลร้ายส่งผลเสียหายความขัดแย้งในสังคม ในแง่นี้สังคมไทยก็จัดว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากประชากรมีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมพิจารณาจากสถิติประชากรไทยด้านเชื้อชาติที่สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจพบว่า ประชากรในสังคมไทยเป็นชาวไทยประมาณ 75% ไทย-จีน 14% และอีกประมาณ 11% เป็นชาวไทยเชื้อสายอื่นกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, [ออนไลน์]) และหากพิจารณาประชากรไทยด้านการนับถือศาสนา จากสถิติกรมการศาสนา โดยศูนย์ข้อมูลกลางด้านศาสนา ระบุว่า ประชากรในสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนา ร้อยละ 94.6 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 4.2 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.1 และผู้นับถือศาสนาอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่ไม่มีศาสนา ร้อยละ 0.1 (กรมการศาสนา, [ออนไลน์]) ประกอบกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์การย้ายถิ่นฐาน การอพยพเข้าเมืองมาขายแรงงานของประชากรในชนบทและจากประเทศเพื่อนบ้านทำที่มาพร้อมกับวิถีชีวิตคตินิยมเชื่อตามแบบสังคมเดิม เมื่อมาอยู่ร่วมกันทำให้สังคมมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมว่า ปัญหาทั้งหมดล้วนเกิดจากความเห็นแก่ตัว ปัญหาที่เล็กเท่าปรมาณู หรือใหญ่คับโลก ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาส่วนรวม ปัญหาของโลก ปัญหาชนิดไหน ล้วนแต่มาจากความเห็นแก่ตัว...ความเห็นแก่ตัวมันเป็นอันธพาล อันธพาลทุกอย่างทุกประการ มันก็ก่ออาชญากรรมเป็นว่าเล่น ทำลายประโยชน์สาธารณะ สร้างมลภาวะอย่างเห็นแก่ตัว โดยไม่คำนึงถึงความสุขของผู้อื่น ดูกว้างออกไป กว้างออกไปโดยรอบ ความเห็นแก่ตัวนี้ มันทำให้เป็นบ้าไปหมดทุกอย่าง การเมืองที่เห็นแก่ตัวก็เป็นการเมืองบ้า เศรษฐกิจที่เห็นแก่ตัวก็เป็นเศรษฐกิจบ้า วัฒนธรรมที่เห็นแก่ตัวก็เป็นวัฒนธรรมบ้า การศึกษาที่มีแต่ความเห็นแก่ตัว มันก็เป็นการศึกษาบ้า อะไรๆ ก็ตามพ้อเข้ามาเกี่ยวข้องกับความเห็นแก่ตัวมันเป็นเรื่องบ้าไปหมด...ปัญหาทุกปัญหามาจากความเห็นแก่ตัว ไม่มีปัญหาแม้แต่สักเท่าซึ้งเท่าปรมาณูเดียวก็ไม่มี ที่ไม่มาจากความเห็นแก่ตัว ขอให้มองดู ตั้งหน้าตั้งตาศึกษาวิจัยกันเรื่องนี้ให้ถึงที่สุดว่าทุกปัญหามันมาจากความเห็นแก่ตัว โลกไม่มีสันติภาพ เพราะว่าโลกถูกรอบงำด้วยความเห็นแก่ตัว มันพูดกันไม่รู้เรื่อง มันได้แต่หลอกหลอกกันไปวันหนึ่งๆ เท่านั้นเอง (อังกะโน กวีวงศ์ (รวบรวม), 2550: 14-15)

จากทัศนะของพุทธทาสภิกขุต่อปัญหาความขัดแย้งและปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่กล่าวมา ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าแนวทางการอธิบายความ และการตีความคำสอนของพุทธทาสภิกขุสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ด้วยเหตุนี้จึงได้สนใจศึกษาแนวคิดของพุทธทาสภิกขุด้วยเหตุผลสำคัญ คือ ประการที่หนึ่ง พุทธทาสภิกขุเป็นพระสงฆ์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง ผลงานของท่านได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไปหลายภาษาทั่วโลก จนได้รับรางวัลจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ด้านการส่งเสริมสันติธรรม สันติธรรม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของมวลมนุษยชาติ ประการที่สอง พุทธทาสภิกขุได้รับการยอมรับการกล่าวขานว่า เป็นพระนักปฏิรูปพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทยที่มีการประยุกต์อธิบายความ ตีความหลักธรรมรูปแบบใหม่เข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่เพื่ออนุเคราะห์ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาทำความเข้าใจพระพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะแตกต่างไปจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบจารีตทั่วไป แนวทางการศึกษาค้นคว้าเป็นการศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิผ่านผลงานของพุทธทาสภิกขุโดยตรง และข้อเขียนของนักเขียนและนักปราชญ์ท่านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคที่เน้นการสร้างเอกภาพในความหลากหลาย (unity in diversity) โดยมุ่งประเด็นในการศึกษาว่าพุทธทาสภิกขุมีมุมมองต่อสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างไร ต่อปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างไร และพุทธทาสภิกขุใช้หลักการและวิธีการใดหรือธรรมะหมวดใดเรื่องใดในการแก้ปัญหาเหล่านั้น แนวคิดของพุทธทาสภิกขุสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้หรือไม่อย่างไร และองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้เป็นอย่างไร โดยการนำข้อมูลที่ศึกษารวบรวมมาได้ มาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ผ่านกระบวนการวิจารณ์ญาณของปรัชญาหลังนวยุค คือ วิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อสร้างรูปตามหัวข้อดัชนีพันธ์ที่กำหนดไว้ คือ “รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ”

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธศาสตร์เกี่ยวกับแนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุว่าด้วยสังคมพหุวัฒนธรรม
3. เพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญา

หลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary research) ภายใต้การใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive method) ด้วยกระบวนการศึกษาเชิงบูรณาการ (Integration) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ (Analysis) การวิจัย (Appreciation) และการวิธาน (Application) ผ่านการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่างๆ ตามขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2539

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่างๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยทั้งในส่วนที่เป็นผลงานของพุทธทาสภิกขุ และบุคคลอื่นที่กล่าวถึงพุทธทาสภิกขุในแง่มุมต่างๆ

3. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล นำสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยการบูรณาการ (Integration) แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ภายใต้การศึกษวิเคราะห์ (Analysis) วิจักษ์ (appreciation) และวิธาน (application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พุทธสารัตถะเกี่ยวกับแนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่าแนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การยอมรับสิทธิเสรีภาพ และความแตกต่างหลากหลายในวัฒนธรรม รวมถึงเป็นแนวคิดส่งเสริมและเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้มีพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ของตน ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม และเพื่อสร้างความรัก ความสามัคคี ความเข้าใจอันดีและการอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม ลักษณะสำคัญแห่งสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายอย่างกลมกลืนที่เรียกว่า “แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก” บนหลักการการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายต่อวิถีชีวิต การยอมรับในสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเท่าเทียม และความเป็นธรรมในหลักการสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเริ่มจากการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ เคารพยอมรับให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และในวิถีที่แตกต่างในลักษณะถ้อยที ถ้อยอาศัย เห็นใจและร่วมมือ ที่ผู้วิจัยเรียกว่า “เปิดใจ ให้ใจ ทำใจ และได้ใจ” เปิดใจ คือ การเปิดใจยอมรับความแตกต่างหลากหลายในสังคมทั้งด้านนามธรรม คือ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ชีวิตในรูปแบบต่างๆ ด้านรูปธรรม คือ วิถีปฏิบัติ สืบเนื่องจากความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ที่ยึดถือ ให้ใจ คือ การเปิดโอกาสเปิดพื้นที่ให้ทุกวัฒนธรรมได้มีเวทีแสดงออกความเป็นชาติพันธุ์ของตนตราบเท่าที่ไม่เป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวมบนฐานแห่งหลักสิทธิมนุษยชนที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทำใจ คือ การอดทนอดกลั้นบนฐานแห่งขันติธรรม และการให้อภัยบนฐานแห่งกรุณาธรรม ต่อพฤติกรรมทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากตน ได้ใจ คือ ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาสร้างสรรค์สังคมให้สงบน่าอยู่ปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกันและกัน บนฐานแห่งสังคหวัตถุธรรม การปฏิบัติตนบนหลักการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้ง 4 ประการที่กล่าวมาถือเป็นพุทธสารัตถะเกี่ยวกับแนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุว่าด้วยสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า หลักการทำงานของพุทธทาสภิกขุสอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุค โดยพุทธทาสภิกขุใช้หลักอรรถปริวรรตที่เป็นเครื่องมือของนักปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นเครื่องมือในการตีความคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่และบริบทสังคมด้านต่างๆ เน้นการตีความคำสอนที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต ถือเป็นมิติใหม่ที่แตกต่างกันจากการตีความแบบจารีต ที่เน้นการตีความแบบข้ามภพข้ามชาติเป็นเรื่องที่พ้นวิสัยมนุษย์ที่จะรับรู้ได้ เช่น การตีความเรื่องกรรม จาริตเดิมมักตีความว่าเป็นเรื่องของการกระทำในอดีตชาติที่ส่งผลต่อชีวิตในชาตินี้

พุทธทาสภิกขุให้ทัศนะว่าการตีความแบบจารีตได้ประโยชน์น้อยไม่คุ้มค่าในลักษณะที่เรียกว่า “เสียของ” เพราะเป็นการตีความธรรมะแง่เดียว ไม่สอดคล้องกับยุคสมัย อีกทั้งไม่ส่งเสริมจิตใจให้คนหันมาปฏิบัติธรรมได้ โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีอุปนิสัยใฝ่วิทยาศาสตร์ที่เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์สัมผัสได้ พุทธทาสตีความเรื่องกรรมว่าเป็นเรื่องของการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบัน และได้ผลในปัจจุบัน เช่น คนทำดีก็ได้ดีในขณะที่ทำ คือ ทำให้สภาพจิตใจเป็นสุข อิ่มเอิบ เบิกบาน คนทำชั่วสภาพจิตใจกระวนกระวายเป็นทุกข์เดือดร้อนใจกลัวภัยจะถึงตน หลักการการตีความของพุทธทาสภิกขุเกิดปรากฏการณ์ใหม่ที่เรียกว่า “ธรรมะกินได้” สร้างกระแสความสนใจให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ ปลุกฟื้นคืนชีพให้กับศีลธรรมที่กำลังจะตายได้กลับมามีชีวิตชีวา มีความสำคัญอีกครั้ง ในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น พุทธทาสภิกขุมีเป้าหมายสอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุค คือ “การสร้างสันติสุขและสันติภาพของโลก” โดยพุทธทาสพยายามทำเรื่องนี้ให้เกิดผลอย่างจริงจังด้วยการกำหนดหลักปณิธาน 3 ประการขึ้นเป็นแนวทางขับเคลื่อน คือ 1) ส่งเสริมให้ศาสนิกพยายามเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน 2) ส่งเสริมการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และ 3) การนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยมบนพื้นฐานความเชื่อว่า หากศาสนิกแต่ละศาสนาศึกษาเข้าใจถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนนับถือ และนำมาเป็นหลักปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดแล้ว ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ก็ลดน้อยลง เพราะเป้าหมายของทุกศาสนาเน้นส่งเสริมให้ศาสนิกเป็นคนดีด้วยการทำดี ทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม จากผลงานความทุ่มเทเพียรสร้างสันติสุข และสันติภาพโลก องค์การยูเนสโกประกาศยกย่องพุทธทาสภิกขุให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านส่งเสริมสันติธรรม สันติธรรม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของมวลมนุษยย์ คุณค่าแห่งรางวัลจากยูเนสโก คือ การยืนยันแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุว่าด้วยสังคมพหุวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า เราสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ โดยใช้หลักปณิธาน 3 ประการเป็นกรอบในการสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติตน เป็นเรื่องความขัดแย้งอันเกิดจากการปฏิบัติตนที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้หลักปณิธาน 3 ข้อที่ 1 ของพุทธทาสภิกขุ คือ ส่งเสริมให้ศาสนิกพยายามเข้าถึงหัวใจหรือแก่นแท้แห่งศาสนาของตน เพราะว่าสาเหตุแห่งปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สมาชิกในสังคมไม่ให้ความสำคัญและไม่ปฏิบัติตนตามหลักศาสนา โดยมองเป็นเรื่องโบราณคร่ำครึล้าสมัย นิยมฟุ้งเฟ้อและทำตนเห่อฟุ้งไปตามกระแสโลกาภิวัตน์กลายเป็นพวกสุดโต่งไร้รากไร้หลัก พอชีวิตไม่มีหลักก็ทำให้ไขว่เขวไม่มีจุดหมาย เมื่อไม่มีจุดหมายก็ไม่สามารถครองตนดำรงตนอยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องได้ ขำร้ายอาจปฏิบัติตนเป็นพิษภัยต่อสังคมในที่สุด ผู้วิจัยสรุปรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ คือ ต้องมีกระบวนการสร้างการรับรู้ตนเอง บนฐานของการศึกษาค้นคว้า ให้ความเข้าใจในวิถีชีวิตสังคมของตนให้ชัดเจน ด้วยวิธีการที่ผู้วิจัยเรียกว่า “รับรู้” (Perception)

2. ด้านทัศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ ประเด็นปัญหานี้ เป็นเรื่องความขัดแย้งด้านทัศนคติ ความเชื่อ และอุดมการณ์ ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้หลักปณิธาน 3 ข้อที่ 2 ของ

พุทธทาสภิกขุ คือ ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมพยายามศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจระหว่างศาสนาของกันและกัน ให้ความเข้าใจเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของแต่ละศาสนา บนพื้นฐานหลักการของสังคมพุทธวัฒนธรรม คือ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายอย่างกลมกลืน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม การยกย่อง ให้เกียรติ เคารพ นับถือในวิถีชีวิตที่แตกต่างของเพื่อนร่วมสังคมเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของสังคม พุทธวัฒนธรรม คือ “สร้างสันติสุขและสันติภาพในโลก” เหตุผล เพราะสาเหตุแห่งปัญหาในการอยู่ร่วมกันใน สังคมนอกเหนือจากการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว ยังเกิดจากการที่สมาชิกในสังคมยึดมั่นในทัศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธิศาสนาวัฒนธรรมประเพณีของตนหรือเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของตนมากเกินไป รวมถึงทำ การด้อยค่าข่มทับด้วยการถูกเหยียดหยัน เหยียดหยาม ล้อเลียน ทำลายสิ่งเคารพบูชาความเชื่ออื่นของเพื่อน ร่วมสังคมที่แตกต่างไปจากตน เป็นการกระทำที่ขาดทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกันอีกทั้งการไม่ให้เกียรติ ไม่เคารพ ในความแตกต่างหลากหลาย ทัศนคติมุมมองเหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคม กลายเป็นพวกสุดโต่งคลั่งไคล้ บ้าคลั่งลัทธิศาสนา ความเชื่อ อุดมการณ์ของตนและพรรคพวกตน และพร้อมจะ รื้อทำลายล้างประหัตประหารสมาชิกผู้เห็นต่างและนับถือต่างจากตน สรุปลักษณะสรุปรูปแบบการอยู่ร่วมกัน ในสังคมพุทธวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุด้านทัศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ คือ การเข้าถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์บนพื้นฐานการทำความเข้าใจ ร่วมกันระหว่างศาสนา และวิถีปฏิบัติที่แตกต่างหลากหลายในสังคมพุทธวัฒนธรรมที่เรียกว่า “เรียนรู้” (Learn)

3. ด้านการปฏิบัติในสังคมวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ประเด็นปัญหานี้ เป็นเรื่องความขัดแย้งอันเป็นผล สืบเนื่องจากการดำเนินชีวิตภายใต้อิทธิพลของวัตถุนิยมบริโภคนิยมที่กระตุ้นให้มนุษย์มุ่งแสวงหาสิ่งเสพบริโภค สนองความต้องการของตนเองโดยไม่สนใจเรื่องความถูกต้องชอบธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดปัญหา การแก่งแย่งแข่งขันกอบโกย เอาัดเอาเปรียบเบียดบัง เพื่อผลประโยชน์ตนและพวกพ้อง พฤติกรรมเหล่านี้ ล้วนส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคมต่อประเด็นปัญหานี้ การประยุกต์ใช้หลักปณิธาน 3 ข้อที่ 2 ของพุทธทาสภิกขุ คือ ดึงเพื่อนมนุษย์ออกมาเสียจากวัตถุนิยมบริโภคนิยม โดยพุทธทาสภิกขุมองว่าวัตถุนิยมบริโภคนิยมเป็นปัญหา ใหญ่ของมนุษย์ เป็นทั้งสิ่งสร้างความเจริญและก่อหายนะให้กับมนุษย์ชาติขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์จะปฏิบัติต่อวัตถุ นิยมด้านใด นั้นหมายความว่า หากมนุษย์ลุ่มหลงมัวเมามุ่งแสวงหาสิ่งเสพบริโภคอันตกอยู่ภายใต้อำนาจวัตถุนิยม ถือการมีวัตถุเป็นเครื่องวัดความเจริญและคุณภาพชีวิตแล้ว ย่อมส่งผลให้มนุษย์เกิดความเห็นแก่ตัวที่พอกพาด ด้วยอำนาจกิเลสตัณหา คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง บนฐานความคิดที่แบ่งแยกต้องการเอาชนะและ ความต้องการครอบครองวัตถุให้ได้มากที่สุดและดีที่สุด เมื่อทุกคนต้องการให้ตนเองได้มากๆ บนฐานทรัพยากร ที่มีอย่างจำกัดปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ปัญหาเล็กปัญหาน้อยทยอยเกิดขึ้นดาดื่นจนถึงปัญหาใหญ่สุดที่เป็นวิกฤติ เป็นจุดเปลี่ยนของสังคม เช่น ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย การเบียดเบียนและเบียดบังหวังได้จาก กันและกัน การทะเลาะวิวาท การแก่งแย่งแข่งขัน การใช้อำนาจในการจัดการให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการ จนถึงปัญหา อาชญากรรม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวว่า ปัญหาด้านวัตถุนิยมเป็นปัญหาสำคัญในสังคม เพื่อทุเลาและดึงเพื่อนมนุษย์ ออกจากอำนาจวัตถุนิยมต้องส่งเสริมให้สมาชิกในสังคม รู้ถึงโทษภัยหายนะและอันตรายของวัตถุนิยมบริโภคนิยม และรู้วิธีในการอยู่ร่วมกันกับวัตถุนิยมอย่างรู้เท่าทัน อยู่อย่างไม่เป็นทาสและไม่ตกอยู่ใต้อำนาจ ในทางกลับกันต้อง ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักเสียสละ แบ่งปันกันอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม หันหน้ามาร่วมมือกันในการแสวงหา

แนวทางการอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคมพหุวัฒนธรรม ภายใต้หลักการของปรัชญาหลังนวยุค คือ สร้างความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย ผู้วิจัยสรุปรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุด้านการปฏิบัติตนในสังคมวัตถุนิยมและบริโศค คือ การร่วมมือกันแสวงหาแนวทางพัฒนาสันติวิธีในสังคมพหุวัฒนธรรมบนฐานสังคมวัตถุนิยมที่เรียกว่า “ร่วมมือ” (Cooperate)

5. องค์ความรู้ใหม่

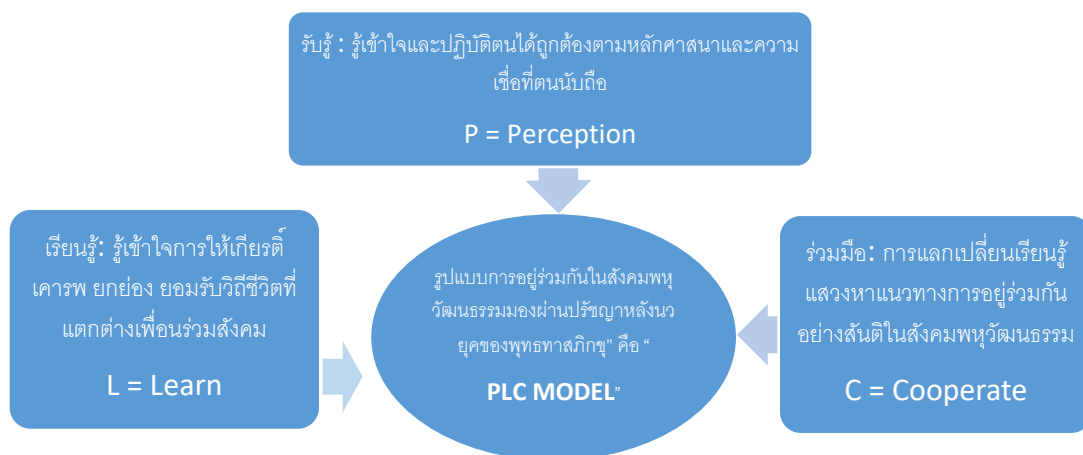
องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ตั้งเป็นสูตรว่า **PLC Model** เป็นรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ มีคำอธิบายดังนี้

P = Perception ได้แก่ การรับรู้ หมายถึง รู้เข้าใจและปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักศาสนาและความเชื่อที่ตนนับถือ เป็นภาวะแห่งความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ตนเอง (Self awareness) บนฐานความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรม วิถีปฏิบัติ รวมถึงภูมิปัญญาแห่งสังคม ยึดมั่นและปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักศาสนาและความเชื่อที่ตนนับถือ

L = Learn ได้แก่ การเรียนรู้ หมายถึง เรียนรู้: รู้เข้าใจการให้เกียรติ เคารพ ยกย่อง ยอมรับวิถีชีวิตที่แตกต่างเพื่อนร่วมสังคม เป็นภาวะแห่งการเรียนรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ผู้อื่น (Perception of others) บนฐานแห่งการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความรู้เข้าใจ ถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีปฏิบัติ และวิถีชีวิตของเพื่อนร่วมสังคม รวมถึงการให้เกียรติ เคารพ ยกย่อง ยอมรับวิถีชีวิตที่แตกต่างเพื่อนร่วมสังคม ในลักษณะสงวนส่วนต่าง และร่วมค้นหาแสวงหาส่วนดีเพื่อหาจุดร่วมในการสร้างแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

C = Cooperate ได้แก่ ร่วมมือ หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม บนฐานการทำงานร่วมกัน การจับมือกัน การผสานสามัคคี หมายถึง ความร่วมมือกันในการแสวงหา สรรสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

แผนผัง: แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุ”

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถสรุปผลได้ว่า

1. แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม หลักการพื้นฐาน คือ การยอมรับ เคารพ ยกย่องให้เกียรติกับทุกวิถีปฏิบัติที่แตกต่างในสังคม บนหลักการ “ใจเขาใจเรา” ด้วยแนวทางการปฏิบัติตนแบบง่ายๆ ว่า เมื่อเราไม่รักชอบสิ่งใด ก็จงอย่าทำสิ่งนั้นต่อเพื่อนร่วมสังคม เพียงแค่นี้เราก็สามารถช่วยทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้นได้ ลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมลงได้ พฤติกรรมดังกล่าวตรงกับสำนวนไทยที่ว่า “การตัดไฟแต่ต้นลม” ดียิ่งขึ้นกว่านั้น คือ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม โดยเปิดโอกาสให้เข้ามาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ช่วยเหลือกันและกัน รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังที่ ฟาติหะ แววันจิต (2565) สรุปผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทในการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในจังหวัดปัตตานี” และ พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม (2562) สรุปผลการวิจัยเรื่อง “การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งงานวิจัยทั้งสองได้ข้อค้นพบเงื่อนไขการสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมตรงกัน คือ “การยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติ ภาษา ลัทธิ ความเชื่อ ทักษะคติ และอุดมการณ์ เงื่อนไขดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รสสุคนธ์ เนาวบุตร (2557) เรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนपालะอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า “เงื่อนไขของการสร้างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ คนในชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ด้วยดี มีการช่วยเหลือกันและกัน”

2. แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุว่าด้วยสังคมพหุวัฒนธรรม จากประวัติและผลงานพุทธทาสภิกขุ พระสงฆ์ผู้ได้ชื่อว่าเป็นพระสงฆ์หัวก้าวหน้า ที่กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ทุ่มเทศศึกษาค้นคว้าตีความคำสอนและนำความจริงออกมาเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้เข้าใจและใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน จนได้รับสมญานามว่า เป็นนาคารชุนแห่งวงการคณะสงฆ์ไทยฝ่ายเถรวาท ดังที่พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2549: 3-5) กล่าวถึงบุคลิกลักษณะของพุทธทาสภิกขุไว้ในหนังสือ “ร้อยคน ร้อยธรรม 100 ปี พุทธทาส” ว่าพุทธทาสภิกขุเป็นพระนักเผยแผ่ ผู้ไม่สร้างความงมงายให้กับประชาชน เป็นพระที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูด กล้าหาญทางจริยธรรม เป็นผู้ประกาศความจริงกับประชาชนรูปหนึ่งในพระพุทธานุศาสนเถรวาทในเมืองไทย ยุคปัจจุบันซึ่งหาได้ยาก หลักการทำงานหรือการเผยแผ่ของพุทธทาสภิกขุที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และถือเป็นสิ่งใหม่ในวงการพระพุทธศาสนา คือ การตีความคำสอนพระพุทธศาสนาแนวใหม่ที่พ้นไปจากการตีความตามแบบเก่าหรือตามจารีตเดิมที่เกาะแน่นยึดโยงอยู่กับคำ และความหมายที่ระบุไว้ในคัมภีร์อย่างเคร่งครัด พุทธทาสภิกขุเป็นพระสงฆ์เพียงไม่กี่รูปที่กล้าตีความคำสอนนอกกรอบคัมภีร์แต่ยังคงความหมายและสาระสำคัญของหลักธรรมนั้นๆ ไว้ดังเดิมรวมถึงพุทธทาสภิกขุได้มีการปรับใช้ภาษาร่วมสมัยที่นิยมใช้และเข้าใจกันโดยทั่วไปในสังคม และเข้าได้กับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2549: 312 -314) กล่าวถึงวิธีการตีความคำสอนของพุทธทาสภิกขุไว้ในหนังสือ “ร้อยคน ร้อยธรรม 100 ปี พุทธทาส” ว่า พุทธทาสภิกขุ

ท่านใช้ภาษาไม่เหมือนคนอื่น ท่านมีคำพูดถ้อยคำสำนวนที่สะดุดสำนวนคมๆ ที่ว่าตายก่อนตายที่หมายถึง การลดความเห็นแก่ตัว ลดความเป็นตัวกูของกู เป็นการสรุปยอดพุทธธรรมที่สอนให้ลดละกิเลสตัณหา มีโลก โกรธหลง ให้ลดลงท่านมีคำสอนที่เหมาะสมกับยุคสมัยเหมาะแก่คนรุ่นใหม่...ให้คนฉุกละหุก ยั้งคิดก็ยั้งเห็นเข้าใจ ในธรรมะมากขึ้น” พุทธทาสภิกขุได้สร้างปรากฏการณ์การตื่นธรรมให้เกิดขึ้น ทำให้พุทธศาสนาได้รับการความ สนใจมากขึ้นโดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการ จนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปฏิรูปศาสนาที่มีส่วนช่วยยกฐานะ และ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาให้ปรากฏเป็นที่สนใจของประชาชนทั้งในและนอกประเทศ ดังที่ พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีฐาน (2562: 338) กล่าวถึงพุทธทาสภิกขุไว้ในบทความเรื่อง “ตัวกู ของกูในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” ว่า พุทธทาสภิกขุได้ชื่อว่าเป็นพระนักปราชญ์และนักปฏิรูปคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการชักจูงและนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาตีความหมายใหม่และขยายความออกไปเพื่อให้ชาวพุทธทั้งไทย และต่างประเทศ ได้รู้จักและเข้าใจต่อหลักการของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง หลักการเผยแผ่ที่พุทธทาสภิกขุ ใช้ทั้งหลักอรรถปริวรรตศาสตร์ และหลักวิจารณ์ญาณซึ่งเป็นเครื่องมือของนักปรัชญาหลังนวยุคและจาก ผลการวิจัยที่ยกมากล่าวอ้างข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า พุทธทาสภิกขุเป็นนักปรัชญาหลังนวยุค

3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จุดมุ่งหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ เป็นเป้าหมายเดียวกับ แนวคิดปรัชญาหลังนวยุค คือ “มุ่งสันติสุข และสันติภาพของโลก” โดยเน้นให้ปัจเจกชนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาที่ตนนับถือ บนพื้นฐานว่า หากศาสนิกแต่ละศาสนาเข้าใจและปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือแล้ว จะช่วยลด และขจัดปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ ประเวศ วะสี (2549: 162-166) กล่าวถึงข้อวิตกของพุทธทาสภิกขุไว้ ในหนังสือ “ร้อยคน ร้อยธรรม 100 ปี พุทธทาส” ว่า พุทธทาสภิกขุ เป็นพระผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมองเห็น นานแล้วว่า โลกนี้จะเกิดวิกฤติ เพราะมนุษย์เรารตกเป็นทาสวัตถุตะวันตก จิตใจเสื่อมจากศีลธรรม นอกเหนือจากมนุษย์จะปฏิวัติทางจิตวิญญาณหรือปฏิบัติจิตสำนึกใหม่ แนวทางการสร้างจิตสำนึกใหม่เพื่อการ อยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมนั้น เป็นอุดมคติชีวิตของพุทธทาสภิกขุที่ได้พยายามผลักดันให้เกิดขึ้น โดยวาง หลักการไว้ 3 ประการ ที่เรียกว่า ปณิธาน 3 ดังที่ ยุทธการ สุตสุข (2559) กล่าวถึงอุดมคติ ชีวิตของพุทธทาส ภิกขุในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาอุดมคติชีวิตของพุทธทาสภิกขุ” พบว่า อุดมคติของพุทธทาสภิกขุดำเนินไป ตามหลักปณิธาน 3 ประการ ได้แก่ ส่งเสริมให้มนุษย์เข้าถึงความดีในศาสนา ส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ ในระหว่างศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนา และนำจิตของชาวโลกออกจากแนวคิดวัตถุนิยมเรื่องกิน กาม เกียรติ เพื่อให้มนุษย์เข้าถึงความดี (นิพพาน) ทั้งระดับต้นและระดับสูงสุดในปัจจุบัน เป้าหมายของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ สันติสุขและสันติภาพ เป้าหมายนี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อจิตวิญญาณใหม่ คือ จิตวิญญาณที่ปราศจากตัวกูของ กูเกิดขึ้นในใจมนุษย์ทุกคน เพราะมีเพียงการทำลายตัวตนเราเขาในใจมนุษย์ให้หมดสิ้นไปเท่านั้น มนุษย์จึงจะ สามารถสถาปนาสันติสุขและสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ในโลก ปรากฏการณ์แห่งคำสอนเรื่องตัวกูของกูกระตุ้นให้ มนุษย์ตื่นหันมาสนใจศึกษาทำความเข้าใจและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนามากขึ้น ดังที่ พระกอบชัย เขมานนโท (2560: 128-139) กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพุทธทาสภิกขุ มีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างความสนใจให้บุคคลมา ศึกษาพุทธธรรมในฐานะที่เป็นแนวทางแก้ปัญหาชีวิตและควรนำไปประยุกต์ในสังคมทุกระดับทุกระดับการเน้นย้ำว่า

โลกต้องไม่แยกจากธรรมโลกียธรรมต้องไปด้วยกันกับโลกุตตรธรรม เป้าหมายการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนานอกจากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นแล้ว ยังส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตทางสังคมโดยรวมให้ดีขึ้นด้วยคุณภาพชีวิตทางสังคมที่ดี คือ ความมีสันติสุข และสันติภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ในส่วนนี้สามารถประยุกต์ใช้คำสอนของพุทธทาสภิกขุมาปรับใช้ได้

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านมุมมองปรัชญาหลังนวยุคของพุทธทาสภิกขุโลกในยุคโลกาภิวัตน์ คือ ความเป็นพหุลักษณะทางสังคมพหุวัฒนธรรม ที่พยายามหลอมหลวมสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายต่างๆ ทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และลัทธิความเชื่อเข้าเป็นหนึ่งภายใต้ คำว่า“สร้างเอกภาพในความหลากหลาย” ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นหนึ่งมนุษย์สามารถรังสรรค์สร้างสรรค์คุณภาพให้กับสังคมและโลก และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้มากเพียงใดก็ตาม แต่ความเป็นหนึ่งก็หาได้เป็นหนึ่งไม่ เพราะภายใต้ความเป็นหนึ่งยังมีความแตกต่างหลากหลายนานับการที่ยังถูกปิดบังซ่อนเร้นและถูกกดทับ สารพันปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นหากจะระบุเพียงหนึ่งเดียวก็สามารถระบุได้ว่าล้วนมีสาเหตุหลักมาจากคนในสังคมที่ขาดจิตสำนึกและความตระหนักในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก โดยไม่นำพา ไม่ใส่ใจ ไม่ให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่กินความหมายกว้างครอบคลุมทั้งเรื่องชาติพันธุ์ ภาษา ความเป็นอยู่วิถีชีวิต ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และลัทธิความเชื่อต่างๆ โดยการละเลย ไม่ให้เกียรติ และไม่เคารพในความแตกต่าง ไม่ยอมรับความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างไปจากตน การถูกดูถูกเหยียดหยาม ความมีอคติทางชาติพันธุ์ การยึดมั่นถือมั่นในวิธีคิดและวิถีปฏิบัติของตนหรือกลุ่มตนมากเกินไป การถือฤติรอนสิทธิเสรีภาพ ความอยู่ดีมีสุข ความไม่เสมอภาคเท่าเทียม รวมถึงการถูกกีดกันในการเข้าถึงทรัพยากรและสวัสดิการต่างๆ ของรัฐตามสิทธิพลเมือง ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้นอกจากก่อความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ยังเป็นสาเหตุก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทบาดหมางระหว่างกันอันเป็นชนวนนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการทวิจยครั้งต่อไปควรทวิจยเกี่ยวกับ รูปแบบการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่สำหรับประยุกต์ใช้สร้างเป็นแนวทางหรือสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมในแง่มุมต่างๆ ภายใต้บริบทสังคมปัจจุบัน ควรศึกษาวิจัยถึงวิถีชีวิตผลงานของบุคคล ในสังคมที่ดำรงบทบาทในการสร้างสันติวิถีภายใต้บริบทของสังคมไทยทั้งเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. สถิติประชากรไทยจำแนกตามการนับถือศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.e-service.dra.go.th. [1 กุมภาพันธ์ 2564].

กวีวงศ์ (รวบรวม). (2550). *สรณิพนธ์พุทธทาสว่าสมานฉันท์และสันติวิธี*. กรุงเทพฯ: บริษัทธาดา พับลิเคชั่น จำกัด.

ประเวศ วะสี. (2549). *ร้อยคน ร้อยธรรม 100 ปีพุทธทาส*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

พระกอบชัย เขมานนโท. รูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธศาสนิกชน เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

Journal of MCU Peace Studies Vol.5 No.1 (January-April 2017): 128-139. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.tci-thaijo.org. [1 กุมภาพันธ์ 2564].

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (2549). ร้อยคน ร้อยธรรม 100 ปีพุทธทาส. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ.

พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโ. (2562). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษา สังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาจุฬาราชการ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 46-59.

พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีงาม. (2562). ตัวกู ของกู ในทัศนะของพุทธศาสนิกชน. การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2562: 337-351.

พาตีเมาะ แววันจิต. (2561). บทบาทในการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ยุทธการ สุดสุข. (2559). การศึกษาอุดมคติชีวิตของพุทธศาสนิกชน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รสสุคนธ์ เนาวบุตร. (2557). แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้พหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต} สาขาวิชาพัฒนศึกษา, ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลำพอง กลมกุล. (2561). พหุวัฒนธรรมทางศาสนากับแนวทางการอยู่ร่วมกันของจีนและมลายู: กรณีศึกษา ประเทศบรูไน. วารสารโพธิ์วิจัย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค.): 75-90.

ศิลปชัย สุวรรณมณี. (2556). รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคม พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สถิติประชากรไทยทางด้านเชื้อชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nso.go.th. [1 กุมภาพันธ์ 2564].

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2549). ร้อยคนร้อยธรรม100 ปีพุทธทาส. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

ความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุคมองผ่านพุทธปรัชญา

The Hyperreality of Food Consumption Culture in the Postmodern Society Through Buddhist Philosophy

พระธนบูลย์ หันมนตรี

Phra Thanabool Hanmontree

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

กันยาวิรุ สัทธาพงษ์

Kanyawee Sathapong

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค 2) ศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร 3) บรูณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการบูรณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารเชิงสัญญะนี้เป็นผลลัพธ์ของการบริโภคที่เติบโตมากขึ้นจากการพัฒนาการของเศรษฐกิจในระบอบทุนนิยม เป็นความก้าวหน้าด้านการสื่อสารเทคโนโลยีข่าวสาร และสังคมดิจิทัล พุทธปรัชญาว่าด้วยการบริโภคอาหารเน้นการเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสมและเกื้อกูลกับร่างกาย (โภชนาการ) การรู้จักประมาณในอาหารเน้นพิจารณาทั้งในด้านเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณค่าและด้านปริมาณ (โภชนาการ) โดยพิจารณาทั้งก่อน ขณะและหลังการบริโภคอาหารตลอดถึงด้านกิริยามารยาทในการฉันอาหาร สาระของการบริโภคอาหารในพุทธปรัชญามุ่งเพื่อการดำรงชีพอย่างผู้ไม่ประมาท และการมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการรับและบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่าง พระพุทธเจ้าได้แสดงหลักความพอดี คือ ความรู้ประมาณในการบริโภค เป็นคนเลี้ยงง่าย มีสติสัมปชัญญะใน

การบริโภคเสมอ ไม่ให้ตกเป็นทาสของตัณหาจนมากเกินไปในการบริโภค ทำด้วยความพอดีของความเป็นเหตุเป็นผลที่ลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นพิจารณาอย่างแยบคายด้วยปัญญา องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ FCR = MWCV

คำสำคัญ: ความเป็นเกินจริง, วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร, สังคมหลังนวยุค, พุทธปรัชญา

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concept of the hyperreality of food consumption culture in the postmodern society; 2) study the Buddhist philosophy on the food consumption culture; 3) integrate the Buddhist philosophy into the problem-solving the hyperreality of food consumption culture in the postmodern society; 4) create a new body of knowledge and model of integrating the Buddhist philosophy into the problem-solving the hyperreality of food consumption culture in the postmodern society. This research was a qualitative one based on documentary research upon the analytic, appreciative and applicative approaches so as to lead to the creativity of new body of knowledge in philosophy and religion.

The results of research were found as follows: The hyperreality of this symbolic food consumption culture is the outcomes that keep growing the economic development in capitalism, progressing on the information technology and digital society. The Buddhist philosophy on the food consumption culture is based on knowing to scrutinize the food consumption appropriately and physical association (*Bhojanasappaya*). To know the moderation of food consumption is emphasized on both quality regarding value cultivation and quantity (*Bhojanemattannuta*) by considering three time of before, present and after moderation including manners of eating. The essential of food consumption along Buddhist philosophy aims at living life carelessly and being mindful at all times including receiving and consuming four factors. The Buddha preached the principle of enoughness, that is to say, knowing the moderation, being an easy babysitter, being conscious in consuming, do not become slave of craving caused insatiably in consuming. Its action is based on congruity of reasonableness caused good results in accordance with wisdom ingeniously. As for the creativity of new body of knowledge on this research is FCR = MWCV.

Keywords: Hyperreality, Food Consumption Culture, Postmodern Society, Buddhist Philosophy

1. บทนำ

ขึ้นชื่อว่าสัตว์ที่มีชีวิตย่อมดำเนินการเป็นอยู่ด้วยอาหาร อาหารเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตปราศจากอาหารแล้วไซร้ยากที่จะทำให้ชีวิตนั้นมีความสุขได้ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในสังคัสสูตรที่ว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงดำรงอยู่ได้ด้วยอาหาร สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงดำรงอยู่ได้ด้วยสังขาร (วิ.จ. (ไทย) 16/226/154) ดังนั้น การบริโภคอาหารจึงเป็นพัฒนาการของชีวิตให้

เกิดความสมบูรณ์ต่อสุขภาพอนามัย กล่าวคือการมีสุขภาพที่ดีถือเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เป็นลาภอย่างยิ่ง ดังพุทธภาษิตที่ว่า *อโรคยา ปรมา ลาภา ลาภทั้งหลายมีความไม่มีโรคเป็นอย่างยิ่ง* (ขุ.ธ.อ.(ไทย) 42/320) กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นได้มีชุดคำสอนเกี่ยวกับการกินและการบริโภคปัจจัย 4 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การกินอาหารหรือการกินข้าว โดยเฉพาะของมนุษย์นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความที่เป็นคำสอนอื่นๆ อีกที่แสดงถึงการให้ความสำคัญแก่การกินและยังมองการกินเป็นสิ่งที่นอกจากจะเป็นการให้ประโยชน์เฉพาะอาหารแล้วยังมุ่งให้เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาด้านจิตใจอีกด้วย การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้า ทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติ ให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้เริ่มแต่บัดนี้ เช่น ทรงสอนมนุษย์ให้รู้จักตนเอง รู้จักร่างกายและจิตของตน จะได้บำรุงรักษาร่างกายและจิตใจให้ดำรงอยู่อย่างปกติสุข การนำหลักพุทธธรรมมาร่วมในกระบวนการดูแลสุขภาพให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพปกติ คือ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม พระสาวกของพระพุทธเจ้าได้ให้สมณานามพระองค์ว่า ทรงเป็นนายแพทย์ ผู้รักษาโรค ดังปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา การบริโภคอาหารมีส่วนสำคัญทั้งโดยตรงต่อสุขภาพ ทั้งกาย ใจ สังคมและจิตปัญญาของประชากร และทั้งยังเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการเกิดของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (สันต์ สัมปัตตะวนิช และคณะ, 2559: คำนำ) สุขภาพเป็นเรื่องที่ทุกคนควรเอาใจใส่ดูแล ส่งเสริม และปกป้อง ปัจจัยพื้นฐาน และปัจจัยแวดล้อมเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อสุขภาพ ปัจจัยพื้นฐานสุขภาพ ได้แก่ การกิน อยู่ นอน ทำงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสำคัญในยุคปัจจุบันก่อปัญหาสุขภาพที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และความเชื่อที่ไม่เหมาะสมต่อสุขภาพ ปัจจัยแวดล้อม เช่น บริการทางการแพทย์ การปนเปื้อนในอาหาร การบริโภคอาหารที่ไม่ได้สัดส่วน การบริโภคเกิน ส่งผลต่อสุขภาพและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ และคณะ, 2558: คำนำ)

ด้วยมิติของการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของคนในสังคมที่แตกต่างจากเป้าหมายเดิมด้วยเหตุที่วิถีแห่งการบริโภคอาหารย่อมมีความแตกต่างและหลากหลายขึ้นอยู่กับกระบวนการทางปรัชญาและบริบททางสังคม (สวัสต์ อโณทัย, 2558: 163-176) ปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจะเห็นเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารกับการบริโภคอาหารเชิงสัญลักษณ์ที่มากกว่าการกินหรือบริโภคอาหารแบบทั่วไป นั่นคือมีการเสริมและแสดงออกของความเป็นตัวตนทั้งในด้านรสนิยม (Taste) อัตลักษณ์ (Identity) รูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) สถานภาพทางสังคม (Social status) และเกียรติยศ (Prestige) (พรพนิต พ่วงภิญโญ, สัชฌุเศรษฐ์ เรื่องเดชสุวรรณ และศราวุฒิ กมลวิจิตร, 2552: 41-52) สิ่งเหล่านี้หากมองตามกรอบแนวคิดของ ฌอง โบดริยาร์ด ถือว่าเป็นตรรกวิทยาแห่งการบริโภคเชิงคุณค่าทางสัญลักษณ์ (A logic of sign value) เป็นพฤติกรรมใหม่ของสัญลักษณ์ การบริโภคอาหารอันเป็นการลงตัวกันให้มากที่สุดทั้งบรรยากาศสถานที่ที่ต้องตอบโจทย์สำหรับคนรุ่นใหม่ ผู้บริโภคยุคใหม่เองพยายามแสดงความเป็นอัตลักษณ์ให้เห็นชัดเจนผ่านพื้นที่แสดงตัวตนในบริบทการบริโภค ทั้งที่เป็นร้านค้า โลโก้ตราสินค้าอันเป็นที่รู้จักในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจและได้รับการยอมรับจากสังคมผ่านกระบวนการเลียนแบบจากการบริโภค โดยอาจจะไม่ได้มุ่งคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย อาจกล่าวได้ว่า สังคมกำลังตกอยู่ในกับดักของสัญลักษณ์ เพราะทั้งร้านค้าเองก็เป็นเวทีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านการเลือกตราสินค้าทั้งการตกแต่งบรรยากาศ การกำหนดราคา การตกแต่งสถานที่ขาย การใส่ยี่ห้อ การออกแบบบรรจุภัณฑ์

และผู้บริโภคก็บริโภคในลักษณะที่เป็นสัญญาณมากกว่าการบริโภคของจริง สิ่งเหล่านี้ได้เป็นภาพลักษณ์ใหม่ (Image) ของสังคมแห่งการบริโภค เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญ ภายใต้กระแสนิยมที่เน้นการแข่งขันทางการตลาดและพลังแรงเหวี่ยงของโลกาภิวัตน์ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการสื่อสารสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ที่สื่อสารเหล่านั้นมุ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการบริโภค (Want) ที่นอกเหนือปัจจัยครองชีพที่จำเป็นต่อชีวิต (Need) วิถีแห่งการบริโภคเชิงสัญญาณดังกล่าวนี้อีกว่า เป็นวัฒนธรรมบริโภคนิยม (Consumer culture) นรินทร์พร สุพรรณพงษ์ (2555: 1) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมบริโภคนิยมว่า การสร้างความหมายให้กับสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง โดยผู้สร้างความหมาย จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับความหมายในเชิงสัญญาณที่มีอยู่ในสินค้า เพื่อตอบสนองและกระตุ้นความต้องการในการบริโภค เนื่องจากสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการบริโภคแบบไร้พรมแดน กลุ่มผู้บริโภคซึ่งจะมีกลุ่มที่เลือกบริโภคความหมายที่ถูกสร้างให้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น โฆษณาในโทรทัศน์ เป็นต้น หรือในแง่ของสิทธิที่ผู้บริโภคจะมีการผลิตความหมายให้กับสินค้านั้นๆ ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่แสวงหาความหมายของสินค้าที่มีการแฝงความหมายไว้ในระบบสัญญาณ จะสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้า และรับรู้ความหมายด้วยตนเองของผู้บริโภค กระบวนการโฆษณาประชาสัมพันธ์จึงได้มีการปรุงแต่งคุณค่าในเชิงสัญญาณให้กับสินค้าต่างๆ โดยแฝงความหมายเอาไว้ในเนื้อหาและรูปแบบภาพยนตร์ต่างๆ ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มเป้าหมายของสินค้านั้น

การบริโภคอาหารเชิงสัญญาณนี้นอกจากจะมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลในแง่ค่านิยมเชิงพฤติกรรมแล้ว ในสังคมหลังนวยุคนี้ยังได้สะท้อนให้เห็นในรูปแบบการกินอาหารที่หลากหลายทั้งในลักษณะสุดโต่งที่ต้องการยกระดับตนเองขึ้นสู่สังคมชั้นสูง ต้องกินอาหารที่ระดับสูง มีราคาสูง คนมีฐานะกินกันทั้งที่ตนเองมีฐานะทางเศรษฐกิจการเงินที่ไม่ควรจะทำดังกล่าวนั้น ความเป็นจริงเกินตัวตน เพื่อแสดงให้เห็นสังคมได้ยอมรับตนเอง อีกทั้งยังเห็นมิติการปรับเปลี่ยนรูปแบบการกินในรูปแบบการผสมผสาน (hybridization) กับอาหารท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้น และมีการขยายตัวออกไปยังกลุ่มผู้บริโภคอื่นในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง ถือเป็น การปรับกระบวนการคนใหม่ของการเปลี่ยนแปลงปรับตัวในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่องระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภาวะความทันสมัย (modernity) ภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ (กิตติพร จูตะวิริยะ, คำยีน สานยาว และคำพอน อินทิพอน, 2554: 49-73) ในประเด็นหลังนี้ ในปัจจุบันจะเห็นได้ตามห้างสรรพสินค้าที่มีการผสมผสานอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นกับอาหารสากล ถือว่าเป็นการผสมผสานสร้างกรอบฟ้าของวิถีวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค

หลักการบริโภคอาหารเชิงพุทธปรัชญามุ่งเน้นการใช้ปัญญาในการพิจารณาให้รู้จักการบริโภคที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ เพื่อดำรงอยู่ได้ของชีวิตไม่ใช่บริโภคตามกระแสค่านิยมของสังคมยุคใหม่ เพียงแค่เห็นว่า สวยงามหรูหรา สะดวกสบาย ที่เน้นความต้องการให้ตอบสนองความอยากที่ไม่เกิดประโยชน์ และไม่มีที่สิ้นสุดของการบริโภคอย่างในยุคโลกาภิวัตน์ สำหรับการปัญญาคิดแล้วบริโภคอาหารแบบนี้ เป็นการบริโภคแบบคุณค่าแท้ การบริโภคแบบคุณค่าแท้นั้นมุ่งเพื่อพึ่งวัตถุให้น้อยลง มองวัตถุเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริง คือ การพัฒนาจิต มีปัญญามองเห็นความเป็นจริง ไม่ถูกทุกข์บีบคั้น เมื่อสามารถพัฒนาไปจนถึงขั้นนี้ได้หรือแม้ยังไม่ถึง เพียงแต่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแสวงหาความสุขที่ถูกต้อง ก็สามารถนำพาตนเอง และสังคมรอบข้างให้พ้นจากโลก

บริโภคนิยมทางวัตถุ การบริโภคอาหารตามแนวพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับวัตถุที่บริโภคต้องเป็นสิ่งที่เกิดเหมาะสมกับความต้องการของชีวิต เป็นประโยชน์สูงสุดต่อสุขภาพกาย ไม่เป็นไปเพื่อทำลายชีวิตหรือสุขภาพกาย อันเป็นสาเหตุของปัญหาทำให้เกิดโทษภัยต่างๆ ตามมา และต้องรู้จักประมาณในการบริโภค ด้วยการใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างสมเหตุสมผล ไม่มากเกินไปจนเกินความจำเป็น และไม่น้อยไปจนรู้สึกขาดแคลน ดังนั้น การดำเนินและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุคจะอย่างไรให้ชีวิตสามารถดำรงด้วยความกลมกลืน ไม่มีฟันเฟืองที่ขัดแย้งระบบทุนนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์และดำรงคุณค่าความเป็นอัตลักษณ์ของตัวตนบนหลักการพัฒนาที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาดำรงด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร
3. เพื่อบูรณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการบูรณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบภาษาวิธี (Dialectic method) และการใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงบูรณาการ (Integration) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิตร (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญาและศาสนา ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา ดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร(Document study) ดังต่อไปนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 อีกทั้ง คัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค อภิธัมมัตถสังคหะ เป็นต้น
2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) จะศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้กล่าวถึงเรื่องความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค โดยเฉพาะ กิรติ บุญเจือ ราชบัณฑิตทางปรัชญา ผู้ได้วางกรอบหลักคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางปรัชญาของการบริโภคอาหารอย่างเป็นระบบในกระบวนการทางปรัชญา 5 ยุค และแนวคิดสำคัญของนักปรัชญาหลังนวยุคอย่าง ฌอง โบดริยาร์ด ผู้เปิดมิติใหม่แห่งการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ รวมทั้งศึกษาผลงานสำคัญๆ ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) พุทธทาสภิกขุ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) ประเวศ อินทองปาน สุจิตรา อ่อนค้อม และนักวิชาการอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงพุทธปรัชญาดำรงด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนยุค ทำให้เข้าใจว่า ความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมบริโภคอาหารเชิงสัญญะนี้เป็นผลลัพธ์ของการบริโภคที่เติบโตมากขึ้นจากการพัฒนาการของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม วัฒนธรรมการบริโภคนั้นได้แสดงถึงการสอดประสานของพลังทางเศรษฐกิจกับวัฒนธรรม เป็นความเกี่ยวพันกันระหว่างตรรกะของตลาดที่กำลังเติบโตกับตรรกะทางวัฒนธรรมแบบใหม่ของความก้าวหน้าด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีข่าวสาร และสังคมดิจิทัลและวัฒนธรรมการบริโภคจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเริ่มเข้าสู่กระบวนการทำให้กลายเป็นสินค้าแล้วพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นกรอบทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับปัจเจกชนนิยม และเป็นลักษณะพื้นฐานทางสังคมของความสุขมอง โบตริยาร์ด แสดงทัศนะว่า ในยุคสมัยแห่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและระบบวัฒนธรรมส่วนใหญ่ผ่านสื่อ นั้น วัตถุเพื่อการบริโภคมิได้เป็นสินค้าที่จับต้องได้เท่านั้น แต่เป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่ได้รับการลงรหัสมาแล้ว นับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน ระบบทุนนิยมได้กลายเป็นส่วนสำคัญของการก่อตัวในมิติเศรษฐกิจและสังคมในทุกภูมิภาคของโลก การบริโภคเป็นมากกว่าการใช้จ่าย ทำให้เกิดความเพลิดเพลินหรือสร้างความเต็มเติมให้กับชีวิต แต่ในความเป็นจริง มันได้มีอำนาจแอบแฝงซ่อนอยู่ภายใต้การบริโภคนั้น ตัวอย่างของการบริโภคอาหาร หากพิจารณาสาระัตถะของการบริโภคอาหารเพื่อการทำร่างกายดำเนินชีวิตให้เป็นไปได้ และพิจารณาถึงต้นทุนการใช้จ่ายก็ไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายที่มากเกินไปจนเกิดความปกติของต้นทุนการผลิต ดังนั้น การบริโภคของสังคมหลังนยุคจึงเป็นการบริโภคเชิงสัญญะ โดยสินค้า/อาหารได้ผ่านการสร้างความหมาย ทำให้สินค้า/อาหารแปรสภาพจากมูลค่าพื้นฐานเป็นมูลค่าเชิงสัญญะ (Sign value) ลักษณะวัฒนธรรมการบริโภคหลังนยุคมิใช่เพราะสินค้า/อาหารหมดอายุการใช้งานหรือบริโภค แต่เป็นเพราะมูลค่าเชิงสัญญะของสินค้า/อาหารนั้นหมดลงด้วยเหตุที่ไม่ได้อยู่ในจินตภาพความทรงจำของคนในสังคม จึงทำให้สินค้าที่ตกวัน ล้าสมัย ไม่อยู่ในกระแสนิยมจึงปราศจากคุณค่าเชิงสัญญะอีกต่อไป อิทธิพลของสื่อและการโฆษณามีส่วนสำคัญในฐานะสถาบันที่กล่อมเกลาค่านิยมในสังคม โฆษณาทำให้สินค้าเกิดความหมายชุดใหม่ที่สำคัญ คือ สื่อและการโฆษณาช่วยแพร่กระจายสัญญะออกไปสู่ผู้บริโภคในวงกว้างอย่างทั่วถึง ในเวลาอันรวดเร็ว ทุกวันนี้คนในสังคมดิจิทัลกำลังตกเป็นเหยื่ออันโอชะของสื่อ โฆษณา โดยที่พยายามสถาปนาตัวตนของสินค้า/อาหารให้อยู่ในจินตภาพของคนในสังคม พยายามให้เสพหรือบริโภคสัญญะเหล่านั้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมการบริโภคเชิงสัญญะ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พุทธปรัชญาว่าด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร ทำให้เข้าใจว่า จากหลักพุทธปรัชญาทั้งที่เป็นในส่วนของพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยาและพุทธจริยศาสตร์ล้วนมีหลักคำสอนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ส่วนข้อปฏิบัติในการบริโภคอาหารสำหรับภิกษุสงฆ์การอาหารพระพุทธองค์ทรงมีพุทธจริยวัตรและบัญญัติพระวินัยเกี่ยวกับส่วนของข้อปฏิบัติด้านพฤติกรรมบริโภคอาหาร ได้แก่ วิธีการบริโภคอาหาร การเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสมและเกื้อกูลกับร่างกายตามจริตของแต่ละบุคคล (โภชนสัปปายะ) สำหรับการรักษาจักประมาณในอาหารควรเน้นพิจารณาทั้งในด้านเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณค่าและด้านปริมาณ (โภชนมัตตัญญุต) เพื่อความบริสุทธิ์ของศีล ทั้งก่อน ขณะและหลังการบริโภคอาหาร รวมถึงทรงบัญญัติพระวินัยครอบคลุมถึงด้านกิริยามารยาทในการฉันอาหาร (โภชนปฏิสังยุต เสดยวัตร) ไม่ให้

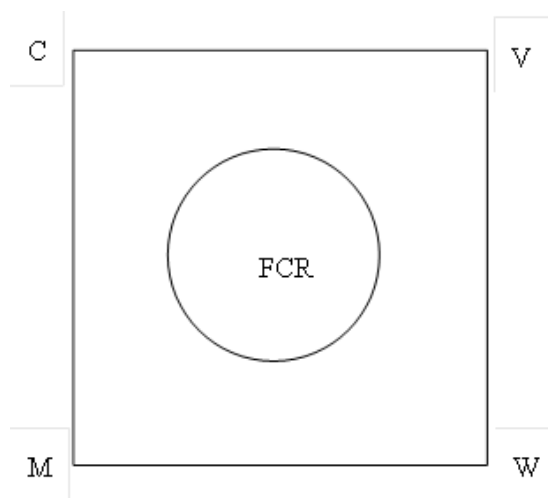
ถูกดำเนินคดีโดยอันแบบอย่างที่ดีให้กับการบริโภคอาหารสำหรับคนทั่วไป และการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสำหรับผู้ต้องการถืออุตงค์เพื่อการขัดเกลาตนเอง เพื่อยังศรีรักษาความเลื่อมใสให้แก่ผู้พบเห็น รวมถึงด้านข้อห้ามและข้ออนุญาตเรื่องอาหารและเวลาในการบริโภคอาบัติในการแสวงหาและการฉันอาหาร สุดท้าย ในส่วนของเป้าหมายในการบริโภคอาหารที่ควรได้รับประโยชน์จากการบริโภคอาหารด้วยคุณค่าอย่างแท้จริง ในเบื้องต้นด้านสุขภาพที่การบริโภคอาหารที่เป็นกลางๆ ไม่มากไม่น้อยพอประมาณแก่ความพอดีของร่างกาย คือ สามารถบรรเทาความหิว ทำให้ร่างกายดำรงอยู่อย่างปกติ และเอื้อต่อการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสามารถนำเอาพลังงานไปใช้ในการพัฒนาตนเองทางด้านจิตใจในการทำมาความดีและพัฒนาปัญญาในการบรรเทาและขจัดกิเลสเพื่อการสนับสนุนการบรรลุธรรมได้ในที่สุด พระพุทธองค์ได้กำหนดกฎระเบียบในเรื่องอาหารให้แก่บรรพชิตในการปฏิบัติเพื่อยังประโยชน์ชั้นสูงสุดให้บังเกิดแก่ผู้นำไปปฏิบัติอีกด้วย หากมนุษย์จะได้นำหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันก็จะเกิดประโยชน์แก่ผู้นำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้น หลักคิดและแนวทางการประพฤติปฏิบัติของพุทธบริษัทว่าด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น จะได้นำไปสู่การบูรณาการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการบริโภคอาหารในสังคมหลังนยุค

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนยุค ผลที่เกิดขึ้น คือ สารัตถะของการบริโภคอาหารในพุทธปรัชญามุ่งเพื่อการดำรงชีพอย่างผู้ไม่ประมาท และมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการรับและบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 การมีสติในการพิจารณาบริโภคใช้สอยเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายของการบริโภคปัจจัย 4 อย่าง การพิจารณามีความหมายใกล้เคียงกับความรู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลายทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจชอบใจหรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นพิจารณาอย่างแยบคายด้วยปัญญา

สิ่งที่สำคัญในหลักโภชนมัตตัญญูตานั้น คือ การบริโภคอย่างมีสติและสัมปชัญญะ ความระลึกได้และความรู้ตัวต่อการดำเนินชีวิตในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมของมนุษย์ สำหรับการบริโภคอาหารนั้น การระลึกได้เสมอถึงคุณค่าที่แท้จริงของการบริโภคอาหารที่ดี ระมัดระวังป้องกันความเกินพอดีของร่างกาย เพราะโดยปกติแล้วคนธรรมดาทั่วไปมักเป็นไปในอารมณ์ความอยากของตนเอง ในขณะที่มีความหิวความโลภก็จะเพิ่มความรุนแรงขึ้น การมีสติเข้ามาเตือนตนเองทั้งก่อนการบริโภคและขณะบริโภคอาหารย่อมบังเกิดผล คือ ความสุขแก่ตนคนมีสติทุกเมื่อรู้ประมาณในโภชนะที่ได้แล้วนั้นมีเวทนาเบาบาง อาหารที่บริโภคแล้วเลี้ยงอายุอยู่ค่อยๆ ย่อยไป คนที่มีสติอยู่ทุกขณะที่บริโภคเพื่อบำบัดทุกข์อันเกิดจากเวทนา คือ ความหิวนี้ ย่อมจะไม่ทำให้ตนเองได้รับทุกข์เวทนาเพิ่มขึ้นในภายหลัง แต่จะเป็นผู้มีกายเบา ไม่มากไปด้วยโรคที่มาจากการบริโภคมากเกินไปจนเกินประมาณ สติและสัมปชัญญะเป็นส่วนสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภค แม้ในคนที่อ้วนก็สามารถทำให้ลดความอ้วนได้ คนมีสติจะเป็นผู้พ้นจากทางเสื่อมมีแต่ความเจริญอยู่เสมอ จะเห็นว่าการบริโภคพอเหมาะพอควรไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่บริโภคเพื่อสนองตัณหา ไม่บริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ แต่การบริโภคที่เป็นไป

เพื่อบำบัดความหิวอันเป็นความต้องการที่แท้จริงของด้านกายภาพในการได้อาหารนั้น พระพุทธเจ้าทรงให้หลักการ โดยเริ่มตั้งแต่การแสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์ โดยการปฏิบัติตามแบบแผนที่พระพุทธเจ้าเคยปฏิบัติมา คือ ไม่เป็นผู้ติดในรส ไม่ทรงตำหนิอาหาร บริโภคอาหารเพียงมือเดียว ไม่บริโภคอาหารเพื่อเล่น ไม่บริโภคเพื่อมัวเมา ไม่บริโภคเพื่อประดับ ไม่บริโภคเพื่อตกแต่ง แต่บริโภคเพื่อดำรงไว้ซึ่งกาย เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป เพื่อป้องกันความลำบาก เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ วิธีการอย่างนี้จะทำให้การบริโภคนั้นได้คุณค่าที่แท้จริงของการบริโภค พระพุทธเจ้าได้แสดงหลักความพอดี คือ ความรู้ประมาณในการบริโภค เป็นคนเลี้ยงง่าย มีสติสัมปชัญญะในการบริโภคเสมอ ไม่ให้ตกเป็นทาสของตัณหาจนมากเกินไปในการบริโภค

4. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้แตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการบูรณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนยุค ซึ่งมีโมเดล คือ $FCR = MWCV$ โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

FCR มาจากคำว่า Food Consumption Reality ความเป็นจริงการบริโภคอาหาร การพิจารณาให้ธรรมชาติอันแท้จริงของอาหาร คือ คำข้าวและกำหนดรู้ถึงความน่าเกลียดของอาหาร การได้นำหลักพุทธอภิปรัชญาว่าด้วยจตุธาตุววัฏฐานและหลักพิจารณาของอาหารปฏิภูลัญญากรรมฐานนี้จะเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนยุคโดยไม่เป็นตามกระแสการบริโภคของความเป็นเกินจริง ทำให้มองเห็นสภาวะธรรมและหลักสัจธรรมตามแนวพุทธอภิปรัชญา สามารถดับนิเวศอันเป็นเครื่องรังรัดจิตใจไม่ให้มีความสุข

M มาจากคำว่า Mindfulness สติ การระลึกรู้ถึงสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ การคอยควบคุมกำกับให้ระมัดระวังความตื่นตัวหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้าเกี่ยวข้อง ความไม่เผลอเลอ ปล่อยใจไปกับสิ่งที่มากระทบ การกุ่มจิตให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง มีจิตกำหนดรู้แม้สิ่งที่เคยทำ คำที่เคยพูดนานมาแล้วก็ตาม และกำหนดสิ่งที่กระทำในปัจจุบัน มีจิตใจที่อยู่กับเนื้อกับตัว

W มาจากคำว่า Wisdom ปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ ความมีเหตุมีผล การมองเห็นหนทางที่ถูกต้อง การปลูกความรู้ ความเห็น ความเชื่อด้วยการมีการมองกว้าง ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์จน

พัฒนาเคียงคู่มาเป็นสังคมยุคปัจจุบัน เป็นการมองเห็นถึงสิ่งที่บริโภคเป็นสำคัญ การใช้ปัญญาในการพิจารณาเห็นถึงสภาวะธรรม สัจธรรมและสิ่งที่เป็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมในการบริโภคอาหาร

C มาจากคำว่า Congruity ความเหมาะสม ความลงตัว ในการบริโภคอาหารที่ดี มีประโยชน์ ทั้งแก่ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดคุณค่าเพื่อการเยียวยาความหิว บำรุงส่วนที่สึกหรอ มีกำลังเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีราคาพอเหมาะพอสัมกับผู้บริโภค ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อน

V มาจากคำว่า Valuable ความมีคุณค่า เป็นการพัฒนาตน ดึงศักยภาพที่มีในตนเองออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์จากการบริโภคอาหารอย่างมีเป้าหมาย มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการมุ่งหวังให้เกิดผลดีเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นถิ่นจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค เป็นที่ชัดเจนว่าการบริโภคของมนุษย์เราในทุกวันนี้เกิดจากความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และความต้องการขั้นพื้นฐานนี้ก็ถูกกระตุ้นเพื่อให้เกิดความต้องการในการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย กลายเป็นสินค้าของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันไปแล้ว ซึ่งเป็นสังคมการบริโภคเป็นวัฒนธรรมใหม่ของการบริโภคในระบบทุนนิยม นอกจากนี้ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมไทยได้เป็นอย่างดีคือ การโฆษณา โฆษณาเป็นการผสมผสานระหว่างสินค้า (Product) หรือบริการ (Service) กับศิลปะการเล่าเรื่องที่นำเสนอด้วยกลวิธีต่างๆ ที่แยบยลและน่าสนใจ จนเกิดการตระหนักรู้ (Awareness) การจดจำ (Reminder) ทำให้ผู้บริโภคเกิดแรงปรารถนาความต้องการในสินค้าและบริการนั้นๆ การโฆษณาเป็นการสื่อสารให้ผู้บริโภคเห็นความเหมือนในความแตกต่าง (Similarity in difference) เช่น อาหารที่มีการประดิษฐ์ประดอย ราคาแพงๆ ที่ให้บริการในบรรยากาศสุดหรู ที่แม้จะเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นสูง บ่งบอกถึงความร่ำรวย แต่ถ้าอาหารนั้นไม่อร่อย ผู้บริโภคก็จะเลิกรับประทานไปเอง นั่นหมายความว่า สินค้าประเภทอาหารยังคงต้องมีรรถประโยชน์ของตัวมันอยู่ นั่นคือความอร่อยนั่นเอง แต่ถึงกระนั้น ความอร่อยของการบริโภคอาหารนั้นได้ถูกมานำเสนอให้กับสังคมให้เป็นลักษณะความโดดเด่นของร้านอาหารนั้น ทำให้กลายเป็นจุดขายหรือซิกเนเจอร์ (signature) ของร้านนั้น เมื่อรวมความ สังคมมนุษย์เรายังคงวนกับการบริโภคอาหารเชิงสัญลักษณ์อยู่ นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พระครูประสุตโพธิคุณ (จิภาณ สุวรรณรงค์) (2561) ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นถิ่นจริงนำไปสู่ผลกระทบ เช่น ปัญหาบริโภคนิยมที่ทับซ้อนพิธีกรรมการอุปสมบท ปัญหาความฟุ่มเฟือย ปัญหาการนำเอาพิธีกรรมการอุปสมบทไปสร้างอัตตาหรือเสริมอัตตา ปัญหาการให้ความสำคัญวัตถุมากกว่าจิตใจ

2. พุทธปรัชญาว่าด้วยวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า หากจะพิจารณากระบวนการบริโภคอาหารตามวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธศาสนานั้นมีแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะอาหาร เพราะเหตุว่าอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต พระพุทธศาสนาจึงมีหลักคำสอนเรื่องการบริโภคอาหารโดยการพิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย 4 ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้น พิจารณาให้เห็นคุณค่าแท้ คือ ประโยชน์และความจำเป็นของสิ่งนั้น และคุณค่าเทียม คือ สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่มีความจำเป็นหรือสิ่งที่เกินความจำเป็น ไม่ให้ติดอยู่กับรูปเสียงกลิ่น รส ค่านิยมหรือกระแสนิยมของสังคมตามหลักการพิจารณาของพระสงฆ์ที่เรียกว่า บทปัจจัยปัจจุเวกขณะ

และการรู้จักประมาณในการบริโภค ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สุรุ่ยสุร่ายจนเกินความจำเป็นของการดำรงชีพหรือฐานะ
ความเป็นอยู่ ในการบริโภคอาหารที่เรียกว่า หลักโภชนาการที่ดี ๕ ประการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรณัฐ โธนาประภา
(2561) ได้มีข้อสรุปให้เห็นว่า การแก้ปัญหาจากค่านิยมการใช้ชีวิตในแบบทุนนิยม ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้
ด้วยพุทธอภิปรัชญาโดยใช้ชั้น 5 เพราะเป็นการทำให้คนได้เข้าใจว่า แท้จริงแล้วการเกิดขึ้นของตนนั้นมีได้มี
เพียงแต่เรื่องของสสาร หรือวัตถุภายนอก แต่ยังมีเรื่องของนามหรือจิตใจที่ต้องคำนึงถึง ทั้งยังจะเห็นว่า สุดท้าย
แล้วการปรนเปรอทางวัตถุก็เพื่อต้องการส่งผลให้จิตใจมีความสุข

3. การบูรณาการพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในสังคมหลังนวยุค ได้ค้นพบว่า สารัตถะของพุทธจริยศาสตร์ในการบริโภคอาหารตามหลักของความพอดี พอประมาณนั้นเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต เพราะอาหาร คือ สิ่งที่รับประทานเข้าสู่ร่างกายแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย ร่างกายจะเจริญเติบโตมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ได้ เมื่อได้รับอาหารที่ถูกต้องลักษณะ และมีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ซึ่งจะช่วยให้การเจริญเติบโตของสมอง สติปัญญา และพัฒนาการของมนุษย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพของความเป็นมนุษย์ ตามหลักพุทธปรัชญา อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากในการเจริญเติบโตต่อพัฒนาการของมนุษย์ทั้งในด้านของร่างกายและจิตใจ เมื่อบริโภคอาหารเข้าไป อาหารย่อมนำมาซึ่งผล 3 ประการ คือ บรรเทาความหิวเก่า ป้องกันความหิวใหม่ และทำให้ร่างกายมีกำลังสามารถประกอบกิจการงานอันเป็นหน้าที่ของตนได้ ทั้งทำให้ร่างกายเจริญเติบโต หากขาดอาหารชนิดนี้ชีวิตของคนและสัตว์จะดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะสัตว์ทั้งหลายดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร และสิ่งที่ต้องเคียงคู่กับการบริโภคอาหารนั้น คือ การรู้จักประมาณในการบริโภคอย่างพอดี พอเหมาะ ด้วยการมีสติสัมปชัญญะคอยกำกับให้มีวิจาร์ณญาณ และเมื่อนั้นจะเกิดวัฒนธรรมการบริโภคอาหารตามแบบพุทธปรัชญาที่สามารถแก้ปัญหาความเป็นเกินจริงของการบริโภคอาหารนั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทวัฒน์ ปรีดาภิทรพงษ์ (2562) ที่ชี้ให้เห็นข้อสรุปชัดเจนว่า การพิจารณาการรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร ทั้งด้านปริมาณและคุณค่าอย่างแท้จริง ที่มุ่งให้พิจารณาด้วยปัญญาเพื่อการดำรงชีวิต เพื่อความเหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณค่าต่อชีวิต และเพื่อการพิจารณาทางจิตโดยรู้เท่าทัน

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

พุทธปรัชญามีหลักคำสอนและแนวปฏิบัติที่ปรากฏชัดเจนในวิถีชีวิตทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาบูรณาการแก้ปัญหาของสังคมได้อยู่เสมอ โดยไม่จำกัดกาลเวลาและสถานที่ แนวทางของบุคคลต้นแบบอย่างพระสงฆ์ก็ยังเป็นตัวอย่างให้กับสังคมสามารถถอดองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ครอบครัว องค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ การที่จะสร้างสังคมให้เกิดความเข้มแข็งมีความจำเป็นต้องวางรากฐานด้วยการปลูกฝังหลักสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นด้วยต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) และปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะหรือกัลยาณมิตร) และต้องอาศัยสังฆะที่มีวินัยเป็นระเบียบแบบแผน อีกทั้งการที่บุคคลจะเป็นไทจากบริโภคนิยม จะต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูล เริ่มจากครอบครัวและชุมชนที่สามารถกล่อมเกลาสมาชิกให้เจริญงอกงามทั้งในทางปัญญา สมาธิ และศีล หรือไตรสิกขา พยายามสร้างต้นแบบเพื่อให้มีแบบอย่างของผู้ที่อยู่อย่างเรียบง่ายและสันโดษ มีกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องย่อมสามารถถ่วงถ่วงเลือกสรรสิ่งดีจากสังคมภายนอก และสกัดอิทธิพลในทางอสุทธ เช่น การควบคุมกำกับสื่อจากภายนอกหรือ

มีสื่อทางเลือก หากมองให้กว้างขึ้นไปอีก เราควรช่วยกันลดกระแสบริโภคนิยมในสังคม หรือทำให้สังคมมีภูมิ
ด้านทานบริโภคนิยมได้มากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบูรณา
การพุทธปรัชญาสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบริโภคการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทสถาบันทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
การพัฒนาสังคมในท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมค่ายคุณธรรม
จริยธรรมจากพุทธปรัชญาด้านการสร้างภูมิคุ้มกันของเยาวชนในสังคมดิจิทัล ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธปรัชญา
ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการสร้างคุ้มกันทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและกระแสบริโภคนิยม

บรรณานุกรม

- กীরติพร จุฑะวิริยะ, คำยีน สานยาวง และคำพอน อินทิพอน. **วิถีการบริโภคอาหารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใน
ยุคโลกาภิวัตน์ เขตนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว.** วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-
สิงหาคม 2554): 49-73.
- นรินทร์พร สุบรรณพงษ์. (2555). **วัฒนธรรมบริโภคนิยมในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์สำหรับเด็กวัยรุ่น
ตอนต้น.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัย รุจก
บัณฑิตย.
- นนทวัฒน์ ปรีดาภัทรพงษ์. (2562). **การเสริมสร้างพฤติกรรมในการบริโภคอาหารแนวพุทธ.** วารสารบัณฑิตศึกษา
ปริทรรศน์. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม): 46-48.
- พรเทพ ศิริวนารังสรรค์และคณะ. (2558). **สุขภาพดี เริ่มที่คุณ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักสื่อสารและตอบโต้ ความ
เสี่ยง กรมอนามัย.
- พรพนิต พ่วงภิญโญ, สัชนูเศรษฐ์ เรื่องเดชสุวรรณ และศราวุฒิ กมลวิจิตร. (2552). **พฤติกรรมบริโภคและการ
บริโภคเชิงสัญญา กรณีศึกษาการบริโภคกาแฟในร้านกาแฟย่านถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัด
เชียงใหม่.** วารสาร FEU ACADEMIC REVIEW มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม-
พฤษภาคม): 41-52.
- พระครูประสุตโพธิคุณ (จิภาณ สุวรรณรงค์). (2561). **ความเป็นเกินจริงในพิธีกรรมการอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มอง
ผ่านปรัชญาหลังนวยุค.** ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา, คณะปรัชญา และ
ศาสนา, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย.** เล่ม 16,42. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- วีรณัฐ โรจนประภา. (2561). **การนำกระบวนการศรัทธาหลังนวยุค และพุทธปรัชญามาสร้างสังคมแห่งสัมมา
ปัญญาในประเทศไทย 4.0.** ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา,
วิทยาลัยปรัชญาและการศึกษา, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- สันต์ สัมปัตตะวนิช และคณะ. (2559). **เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมกับการบริโภคอาหาร.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวัสต์ อโณทัย. (2558). **วิธีการสร้างความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** วารสารเซนต์จอห์น. ปีที่ 18 ฉบับที่
22 (มกราคม-มิถุนายน): 158-172.

การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการ
ในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19

The Integration of Entrepreneurs' Sufficiency Economy Philosophy
into Business Operations in Post Covid-19 Era

กิตติยา โชคพรประสาธ

Kittiya Chokpornprasart

กันยาวิร์ สัทธพงษ์

Kanyawee Sathapong

สมบุญ บัญโท

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 2) ศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยการดำเนินธุรกิจ 3) บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 เป็นการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ภายใต้กรอบการปรับตัวใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเงิน บัญชี การลงทุน 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการบริหารจัดการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยการดำเนินธุรกิจเป็นทางสายกลางของการดำเนินชีวิตเพื่อความสมดุลประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ควรมีการบูรณาการใน 4 ด้าน

ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเงิน บัญชี การลงทุน 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการบริหารจัดการ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ โมเดล 3R2C4D

คำสำคัญ: การบูรณาการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินธุรกิจ ยุคหลังโควิด-19

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concept of entrepreneurs in business operations in the Post Covid-19 era; 2) study the sufficiency economy philosophy in business operations; 3) integrate the entrepreneurs' sufficiency economy philosophy in their business operations in the Post Covid-19 era; 4) create a new knowledge and model of integrating the entrepreneurs' sufficiency economy philosophy in their business operations in the Post Covid-19 era. This research was a qualitative one based on documentary research upon the analytic, appreciative and applicative approaches so as to lead to the creativity of new body of knowledge in philosophy and religion.

The results of research were found as follows: The concept for entrepreneurs in business in the Post Covid-19 era running a business in the post Covid-19 era under the framework of adjustment in 4 areas, namely 1) Personnel 2) Finance, Accounting, Investment 3) Marketing and 4) Management. The Sufficiency Economy Philosophy in Business Operations is the middle way of living a balanced life, consisting of 3 rings, 2 conditions, 4 dimensions, integrating the entrepreneurs' sufficiency economy philosophy in business in the Post Covid-19 era. There should be integration in 4 aspects, namely 1) personnel aspect 2) finance, accounting and investment 3) marketing and 4) management. By using the sufficiency economy philosophy as a tool. As for the creativity of new body of knowledge on this research is 3R2C4D Model.

Keywords: Integration, sufficiency economy philosophy, Business Operations, Post Covid-19 era

1. บทนำ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) เป็นวิกฤตที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบอย่างมาก โดยที่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น เริ่มต้นตั้งแต่มีรายงานการพบผู้ป่วยโรคปอดอักเสบโดยไม่ทราบสาเหตุเป็นจำนวนมาก ณ เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ซึ่งในเวลาต่อมาทำให้เกิดการแพร่ระบาดอย่างหนักในอีกหลายประเทศ และส่งผลให้ผู้ติดเชื้อในประเทศต่างๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน จนองค์การอนามัยโลกต้องออกมาประกาศ “ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขของโลก” (โอภาส พุทธเจริญ, 2563) และในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขออกมาประกาศให้ “โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” หรือ “โรคโควิด-19” เป็นโรคติดต่ออันตราย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Novel Coronavirus 2019-nCoV) หรือ Covid-19 ที่มีการแพร่ระบาดขึ้นตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2562 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบไปทั่วโลกเป็นวงกว้าง ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลก แต่ได้ทำลายระบบเศรษฐกิจโลกแบบลูกโซ่ด้วย และรวมถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ภายใต้เหตุการณ์นี้หลายธุรกิจได้โอกาส หลายธุรกิจพบอุปสรรค แต่ทุกธุรกิจก็ต้องปรับตัวมากขึ้นแตกต่างกันไป และจากมาตรการให้ประชาชนกักตัวเองที่บ้าน การเว้นระยะห่างทางสังคมและจำกัดการเดินทางทั่วประเทศเพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสได้ส่งผลโดยตรงและทำให้หลายธุรกิจพบอุปสรรคเนื่องจากมีปริมาณของผู้บริโภคและผู้ใช้บริการลดลง ตัวอย่างเช่น ธุรกิจสายการบิน ธุรกิจขนส่งผู้โดยสารสาธารณะ ธุรกิจบริการรถแท็กซี่ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจศูนย์การค้า ธุรกิจค้าปลีก ร้านอาหารและการให้บริการต่างๆ ก็ต้องหยุดชะงักลง มาตรการเหล่านี้อาจช่วยให้คนปลอดภัยจากเชื้อโรค แต่ในขณะเดียวกันคนที่ต้องพึ่งพิงการขับเคลื่อนของธุรกิจก็ต้องขาดรายได้ไปด้วย โดยเฉพาะผลกระทบที่ต่อเนื่องถึงการจ้างงาน การอยู่รอดของกิจการและการลดลงของกำลังซื้อของคนในประเทศ แต่ในทุกวิกฤตย่อมมีโอกาส ภายใต้โอกาสนี้ธุรกิจ ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตใหม่ของผู้คนที่เปลี่ยนไป ตัวอย่างของธุรกิจที่ได้รับโอกาสในวิกฤตครั้งนี้ ได้แก่ ธุรกิจสินค้าเพื่อสุขภาพ สินค้าอุปโภคบริโภค และธุรกิจส่งอาหาร แบบเดลิเวอรี่ โดยพบว่ามีปริมาณการซื้อที่เพิ่มสูงขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 29 เช่น ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ส่วนบุคคลมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 48 ผลิตภัณฑ์สุขภาพและอาหารเสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ 45 และผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดบ้านเพิ่มขึ้นร้อยละ 40 จากที่ผู้บริโภคต้องรักษาระยะห่างทางสังคมและต้องออกนอกบ้านน้อยลงทำให้เกิดการซื้อของออนไลน์เพิ่มขึ้นร้อยละ 32 และการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์, 2563)

การประกอบการ หรือการประกอบธุรกิจ มีจุดมุ่งหมายหลายประการ ประกอบด้วย 1) แสวงหาผลกำไร 2) สนองความต้องการของตนเอง เช่น อยากเป็นอิสระไม่อยากเป็นลูกจ้างใคร อยากร่ำรวย เป็นต้น 3) สร้างประโยชน์ให้แก่สังคม การประกอบธุรกิจมีโอกาสสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้มากกว่า 4) ความอยู่รอดและความเจริญรุ่งเรืองถาวรของธุรกิจเอง (กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล, 2562: 16) ซึ่งในยุคหลังโควิด-19 นั้น ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องหาวิธีการหรือแนวทางเพื่อนำพาธุรกิจของตนไปสู่จุดหมายให้ได้

ในส่วนของการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคหลังโควิด-19 จะเห็นได้ว่า ในช่วงระยะ 2-3 ปีของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลกอย่างรุนแรงส่งผลกระทบไปทุกวงการทุกอาชีพ และเพื่อให้การดำเนินชีวิตในยุคของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (ยุคโควิด-19) สามารถดำเนินต่อไปได้ ก็ได้มีนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมากมายได้ออกเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสถานการณ์เพื่อจะทำให้การดำเนินชีวิตง่ายขึ้น พร้อมทั้งสามารถช่วยให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดดำเนินต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม จากผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นกับการประกอบการหรือการดำเนินธุรกิจทุกประเภท ซึ่งปัญหาสำคัญในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ผู้วิจัยขอสรุปเป็น 4 ประเด็นปัญหา ได้แก่ 1) ปัญหาด้านบุคลากร 2) ปัญหาด้านการเงินบัญชี การลงทุน 3) ปัญหาด้านการตลาด และ 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การปรับแก้บรรเทาผลกระทบให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ สำหรับสังคมไทยนั้น กล่าว

ได้ว่า ยังมีความโชคดีที่ยังมีแนวคิดสำคัญเพื่อเป็นทางออกในการดำเนินธุรกิจให้สามารถดำเนินต่อไปได้ นั่นคือ แนวคิดการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในการดำเนินธุรกิจ ผู้วิจัยมองว่า ผู้ประกอบการสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเป็นเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มีฐานอยู่บนหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม ช่วยทำให้รากฐานของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจมีความมั่นคงสามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนอยู่อย่างพอประมาณตนตามฐานะ มีความพออยู่ พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอดี มีความพอเพียงตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของสังคมวัตถุนิยม จนสามารถปรับตัวเองให้เกิดความสมดุลกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมบนพื้นฐานแห่งความมั่นคง และยั่งยืน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 9) อธิบายว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอมี พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจดูฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำสมควรที่จะปฏิบัติ ส่วนอำพน กิตติอำพน (2550: 14) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ประเวศ วะสี (2541: 3) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง การมีจิตใจที่พอเพียง มีความวิริยะพอเพียง มีปัญญาพอเพียง มีวัฒนธรรมที่พอเพียง มีสิ่งแวดล้อมที่พอเพียง และมีความเอื้ออาทรต่อกัน หลักของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ก็คือเศรษฐกิจที่บูรณาการได้ดุลยภาพ ความเป็นปกติ ยั่งยืน ส่วนสุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 286) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองให้อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ ไม่มั่งหวังแต่จะฟุ้งเฟ้อสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้ จะเห็นได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการหรือแนวคิดของการสร้างรากฐานที่มั่นคงอย่างยั่งยืนของตนเอง แม้ในการดำเนินธุรกิจก็ถือเป็นเครื่องมือในการสร้างรากฐานทางธุรกิจที่มั่นคงเช่นเดียวกัน

การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 นั้น ผู้วิจัยมองว่า จะเป็นหลักการอันสำคัญอย่างหนึ่งที่ทุกคนควรหันมาให้ความสนใจและนำไปประยุกต์ใช้หรือการบูรณาการในการประกอบการหรือการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 โดยในงานวิจัยนี้มุ่งบูรณาการในประเด็นปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านบุคลากร 2) ปัญหาด้านการเงินบัญชี การลงทุน 3) ปัญหาด้านการตลาด และ 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในยุคหลังโควิด-19 สามารถปรับตัวและดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19

2. เพื่อศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยการดำเนินธุรกิจ
3. เพื่อบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic method) และการใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงบูรณาการ (Integration) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิักษ์ (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญาและศาสนา ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยการดำเนินการศึกษาเชิงเอกสาร (Document study) จากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการประกอบการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ และการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19

4. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 พบว่าการประกอบธุรกิจ เป็นการจัดหาและให้บริการสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีกำไรเป็นเครื่องจูงใจให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ การประกอบธุรกิจ ยังเป็นจุดมุ่งหมายร่วมกันที่เจ้าของผู้ถือหุ้น พนักงานทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมจะช่วยให้ทุกฝ่ายทุกคนได้รับผลตอบแทนตามความเหมาะสมเสมอภาคและเป็นธรรม

ผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลที่ก่อตั้งองค์การ เป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนและดำเนินกิจการ โดยยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจเพื่อผลกำไรและความพอใจ หรือเป็นผู้กระตุ้นในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในการค้นหา มีการวางแผนอย่างรอบคอบ และตัดสินใจตามกระบวนการประกอบกิจการ รวมทั้งผู้ประกอบการต้องเป็นทำงานอย่างสร้างสรรค์มีมุมมองในแง่ที่ดีตามพันธะในการจัดสร้างแหล่งทรัพยากรใหม่ หรือนำความสามารถเก่าไปรวมกันเป็นลักษณะใหม่ เพื่อเป้าหมายในการสร้างสรรค์ความมั่งคั่ง ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการองค์กร และกลยุทธ์ขององค์กรต่างๆ เกิดมาจากการผสมผสานกันอย่างสอดคล้องลงตัวระหว่างกลยุทธ์ที่ได้มีความตั้งใจหรือวางแผนไว้แล้วกับกลยุทธ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ก่อน ผู้บริหารขององค์กรจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และพิจารณากลยุทธ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ก่อนต่างๆ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เวลาและปัจจัยต่างๆ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์โคโรนา (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบไปทั่วทุกมิติของสังคม เกิดการล้มละลายในแวดวงธุรกิจเป็นจำนวนมาก ผู้คนตกงานใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ซึ่งเชื่อว่าอาจต้องใช้เวลาอันยาวนานพอสมควรสำหรับการฟื้นตัวหรือฟื้นฟูธุรกิจของผู้ประกอบการในสาขาต่างๆ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยการดำเนินธุรกิจ พบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนิน

ชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด เป็นเวลาที่ยาวนานกว่า 40 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในมิติต่างๆ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏอยู่ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาช้านานในรูปของหลักการสร้างความ “พออยู่-พอกิน” อันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการปลูกฝังคุณค่าของความเป็นคน การคิดถูก ปฏิบัติถูก มีสติ และใช้ปัญญาไปในทางที่ถูกที่ควร เพื่อเพิ่มทางเลือก และการพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้สามารถอยู่อย่างพออยู่พอกิน สามารถอุ้มชูตนเองและครอบครัวได้ โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคโควิด-19 พบว่า จากการศึกษาวิเคราะห์ SWOT ปัจจัยแวดล้อมในการประกอบธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 และการศึกษาเครื่องมือทางปรัชญาและศาสนาที่เหมาะสม คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 โดยสรุปเป็นแนวทางการบูรณาการได้ ดังนี้

1) การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ด้านการปรับแก้จุดอ่อนและอุปสรรคด้านบุคลากรในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในยุคหลังโควิด-19 ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจได้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อแสวงหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 จากนั้น ทำการถอดบทเรียนจากจุดอ่อนและอุปสรรคด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) ต่อมาได้มีการนำบทเรียนมาทำการบูรณาการปรับแก้ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะสามารถดำเนินธุรกิจให้รอดพ้นจากอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในภาวะวิกฤตไปได้

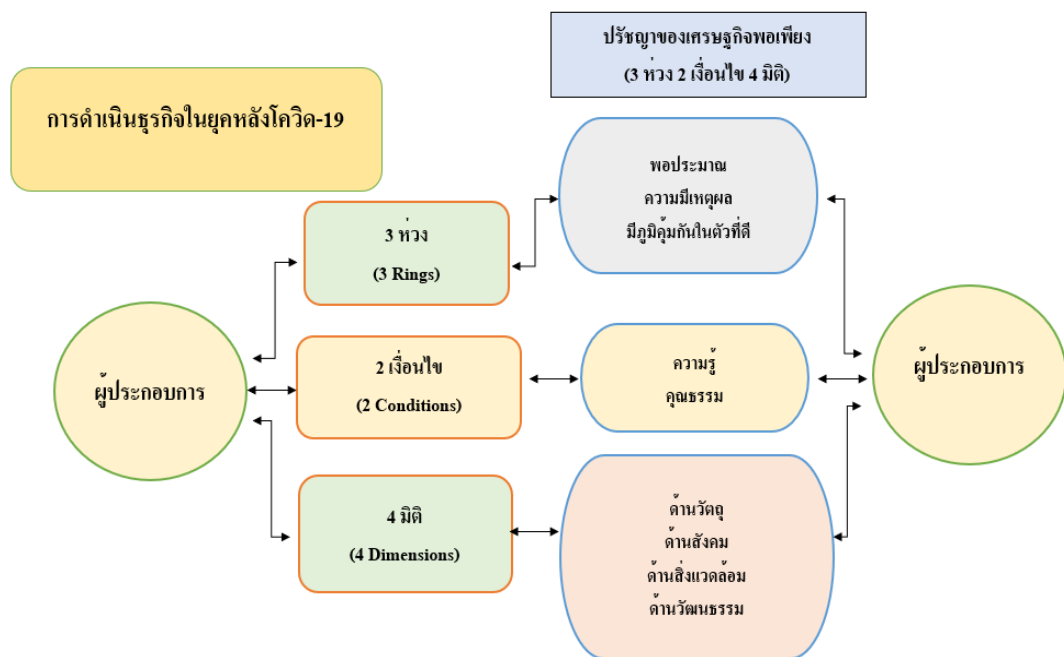
2) การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ด้าน การปรับแก้จุดอ่อนและอุปสรรคด้านการเงิน บัญชี การลงทุน ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในยุคหลังโควิด-19 ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 จากนั้น ทำการถอดบทเรียนจากจุดอ่อนและอุปสรรคด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) และนำบทเรียนมาบูรณาการปรับแก้ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะสามารถดำเนินธุรกิจให้ผ่านพ้นจากอุปสรรคปัญหาต่างๆ ในภาวะวิกฤตไปได้

3) การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ด้านการปรับแก้จุดอ่อนและอุปสรรคด้านการตลาดในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในยุคหลังโควิด-19 ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการได้เป็นอย่างดี

โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจ เมื่อพบจุดอ่อนและอุปสรรคพร้อมทั้งช่องทางโอกาสในการดำเนินธุรกิจแล้ว ก็นำจุดอ่อนและอุปสรรคมาถอดบทเรียนด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) จากนั้นนำบทเรียนมาทำการบูรณาการด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะสามารถนำพาธุรกิจให้ผ่านพ้นจากอุปสรรคปัญหาต่างๆ ในภาวะวิกฤตได้

4) การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ด้านการปรับแก้จุดอ่อนและอุปสรรคด้านการบริหารจัดการในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในยุคหลังโควิด-19 ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 จากนั้นนำจุดอ่อนและอุปสรรคมาทำการถอดบทเรียนด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) แล้วนำบทเรียนดังกล่าวมาทำการบูรณาการปรับแก้ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะสามารถนำพาธุรกิจให้ผ่านพ้นจากอุปสรรคปัญหาต่างๆ ในภาวะวิกฤตไปได้อย่างแน่นอนและธุรกิจก็จะเกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนต่อไป

5. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ซึ่งมีโมเดล คือ “3R2C4D” โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

3R (3 Rings) = ย่อมาจากคำว่า 3 ห่วง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ รูปแบบการบูรณาการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นตัวขับเคลื่อน

2C (2 Conditions) = ย่อมาจากคำว่า 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การใช้ความรู้ในการประกอบการธุรกิจในยุคหลัง โควิด-19 ได้แก่ ความรู้ด้านการผลิต (Product) ความรู้ด้านราคา (Price) ความรู้ด้านช่องทาง (Place) และความรู้ด้านส่งเสริมการขาย (Promotion) เป็นกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ และเงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การใช้หลักคุณธรรม เป็นเครื่องกำกับการดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องศีลธรรม

4D (4 Dimensions) = ย่อมาจากคำว่า 4 มิติ หมายถึง การดำเนินธุรกิจด้วยความสมดุลภายใต้มิติทั้ง 4 ได้แก่

- มิติด้านวัตถุ หมายถึง การดำเนินธุรกิจโดยใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า
- มิติด้านสังคม หมายถึง การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมและรับผิดชอบต่อสังคม
- มิติด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- มิติด้านวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินธุรกิจภายใต้กฎระเบียบของรัฐ สอดคล้องกับวิถีประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม

โดยการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เริ่มต้นจากการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาผู้ประกอบการ การดำเนินธุรกิจยุคหลังโควิด-19 และนำไปสู่การบูรณาการองค์ความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน โดยมีโมเดล 3R2C4D เป็นเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ให้สามารถผ่านพ้นจากภาวะวิกฤติที่กำลังเผชิญ

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ผู้ประกอบธุรกิจ จะต้องมีการบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กร และกลยุทธ์ขององค์กรต่างๆ เกิดมาจากการผสมผสานกันอย่างสอดคล้องลงตัวระหว่างกลยุทธ์ที่ได้มีความตั้งใจหรือวางแผนไว้แล้วกับกลยุทธ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ก่อน ผู้บริหารขององค์กรจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และพิจารณากลยุทธ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ก่อนซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เวลาและปัจจัยต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสโรชา โชติ (2563) ได้มีข้อค้นพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้การปรับตัวของธนาคารแต่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการ เฉพาะด้านอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 2) การบริหารจัดการของธนาคารส่งผลทางตรงกับการรับรู้การปรับตัว และส่งผลทางตรงกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ธนาคารมีการจัดประชุมการวางแผนการดำเนินงาน มีแนวทางการปรับตัวการทำงานที่ชัดเจน เน้นกลยุทธ์ในการดึงดูดลูกค้าให้เข้าใช้บริการธนาคารในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าการวิจัยฉบับนี้สามารถเป็นแนวทางการปรับตัว การวางแผนการบริหารจัดการ ตัวอย่างเช่น การปรับรูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ให้ความสำคัญเรื่องการให้บริการผ่านระบบออนไลน์ เพื่อตอบสนองการใช้งานของผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นแนวทางให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นได้ในภาวะวิกฤติโรคระบาดครั้งต่อไป

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยการดำเนินธุรกิจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตไปอย่างสอดคล้องกับทุกบริบทของสังคม มีการปลูกฝังคุณค่าของความเป็นคน การคิดถูก ปฏิบัติถูก มีสติ และใช้ปัญญาไปในทางที่ถูกที่ควรเพื่อเพิ่มทางเลือกและการ

พัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้สามารถอยู่อย่างพออยู่พอกินสามารถอุ้มชูตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืนสอดคล้องกับพระครูสถิตนราธิการ (วิชาญ นราธิโป) (2561) สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) การใช้หลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) มาอธิบายส่งเสริมสนับสนุนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 2) การจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในเชิงปฏิบัติ โดยวางแผนการดำเนินการสนับสนุนด้วยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เตรียมการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ให้ท้องถิ่น การสร้างองค์ความรู้ในชุมชน สร้างตัวอย่างการนำความรู้ไปใช้จริง และมีการทบทวนความรู้ 3) การเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องตระหนักรู้ในความหลากหลายวัฒนธรรมที่แตกต่าง ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และความสำคัญของวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม การจัดการเรียนรู้ท่ามกลางความแตกต่าง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม การยอมรับซึ่งกันและกัน

3. การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 โดยการปรับแก้จุดอ่อนและแก้ไขอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจด้านการบริหารจัดการ เช่น ขาดประสบการณ์ในการปรับตัวทางธุรกิจในภาวะวิกฤต การปรับตัวการประกอบธุรกิจภาวะวิกฤต การปรับตัวในบริหารจัดการองค์กรในช่วงภาวะวิกฤต การฝึกอบรมพนักงานเพื่อการปฏิบัติงานในภาวะวิกฤต ส่วนการ บูรณาการนั้นสามารถทำได้โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อแสวงหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 จากนั้นทำการถอดบทเรียนจากจุดอ่อนและอุปสรรคด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) ต่อมาจึงนำบทเรียนมาทำการบูรณาการด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ) เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจให้ผ่านพ้นจากอุปสรรคปัญหาต่างๆ จากภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ปริมรดา รัตนประทุม (2563) แสดงชัดเจนว่า 1) พฤติกรรมผู้บริโภคระงับการใช้จ่ายและการใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เทคโนโลยีออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิต 2) สภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจเปลี่ยนไปในลักษณะที่ห่วงโซ่อุปทานสั้นลง เน้นการลงทุนภายในและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 3) การบริหารจัดการธุรกิจระยะสั้นมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงลูกค้า เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารสภาพคล่อง ระยะกลางมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การร่วมมือกับพันธมิตรธุรกิจ ระยะยาวมุ่งเน้นการกระจายความเสี่ยงทั้งการตลาด การเงิน และการดำเนินงาน มีเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานกิจกรรมธุรกิจและได้ค้นพบรูปแบบธุรกิจเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน 4) คุณลักษณะและทักษะของผู้ประกอบการที่นำพาธุรกิจผ่านพ้นวิกฤตไปได้ มีคุณธรรมเป็นคุณลักษณะ และมีทักษะสำคัญตามลำดับ ได้แก่ การผสานความร่วมมือระหว่างพนักงานกับผู้ประกอบการ ความสามารถในการเห็นทางออกจากภาวะวิกฤต การมีวิสัยทัศน์การบริหารสภาพคล่อง มีทักษะในการบริหารความเสี่ยง การปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อม และการแสวงหาความร่วมมือทางธุรกิจ และการศึกษาของวิทยาลัย กิจจันทร์ (2563) แสดงถึงว่า ผู้ประกอบการใช้กลยุทธ์ การหดตัวในการกำหนดราคาขายที่พักลดลดระยะเวลาการแพร่ระบาดไปจนถึงช่วงที่มีมาตรการ คลายล็อกดาวนัรวมถึงผู้ประกอบการนำกลยุทธ์เชิงรุกมาใช้ในกระบวนการจัดการธุรกิจมากขึ้น นอกจากนี้ นักลงทุนและผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ส่วนใหญ่แนะนำผู้ประกอบการว่าควร

ลดต้นทุนทางธุรกิจเพื่อรักษากระแสเงินสดและควรรักษาภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยของกิจการที่พัก
นอกจากนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการบริการของพนักงานอย่างสม่ำเสมอ ผลการศึกษา
สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานแก่ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม รีสอร์ทและพันธมิตรใน
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับความไม่แน่นอนของวิกฤตเศรษฐกิจในอนาคต

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 เป็นช่วงเวลาที่ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาต่างๆ
ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การศึกษาเพื่อการปรับตัวและปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 จึงมี
ความสำคัญและมีความจำเป็นต่อผู้ประกอบการทุกคน การนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง
2 เงื่อนไข 4 มิติ) มาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19
จะสามารถตอบโจทย์การดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ได้แบบยั่งยืน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปมี
หลายประเด็น เช่น ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการมือใหม่ในกระบวน
กรรมหลังยุค ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ในสังคมหลังยุค ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณค่าการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในมุมมองของคนรุ่นใหม่ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจในยุคหลังโควิด-19 ตาม
แนวทางพุทธบูรณาการ และควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ
ตามแนวพุทธปรัชญาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจในยุคหลังโควิด-19

บรรณานุกรม

- กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล. (2562). การเป็นผู้ประกอบการและการสร้างธุรกิจใหม่. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ประเวศ วะสี. (2541). ประชาคมตำบล: ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มติชน.
- ปริมรดา รัตนประทุม. (2563). แนวโน้มรูปแบบการบริหารธุรกิจหลังเหตุการณ์โควิด-19. สารนิพนธ์
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้า, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พระครูสถิตนราธิการ (วิชาญ นราธิโป). (2561). การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุ
วัฒนธรรม ของคณะสงฆ์ภาค 17. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหาร
การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วลัยทิพย์ กิจจันทร์. (2563). โควิด-19 กับกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทขนาดเล็กในจังหวัด
นครนายก. สารนิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้า,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2563). ประเทศไทยหลังโควิด-19 ตอนที่ 2: โอกาสธุรกิจ
และทางรอด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/
business-maker/thailand-after-covid-ep2.html](https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/thailand-after-covid-ep2.html). [24 พฤษภาคม 2563].

- สโรชา โชติ. (2563). การปรับตัวและความพึงพอใจของผู้รับบริการธนาคารออมสินจังหวัดกำแพงเพชรใน
ภาวะวิกฤตโควิด-19. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการธุรกิจ,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). **ใต้เบื้องพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อำพน กิตติอำพน. (2550). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์.
- โอภาส พุทธเจริญ. (2563). **ตระหนัก เรียนรู้ ป้องกันไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<https://www.chula.ac.th/cuinside/26952/>. [4 ตุลาคม 2565].

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

วารสารพุทธมคัศ ของศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารพุทธมคัศ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในการพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้สนับสนุนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้สนับสนุนบทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้สนับสนุนบทความในวารสารพุทธมคัศ

1. บทความที่ผู้สนับสนุนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้สนับสนุนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้สนับสนุนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้สนับสนุนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

หรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารพุทธมัตถ์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารพุทธมัตถ์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารพุทธมัตถ์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่ได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารพุทธมัตถ์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวธวิกลิตาราม

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง พระมหาหมขวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. 137 วัดอาวสุวิกสิตาราม ถ.เจริญสุขนิทวงศ์ 72 แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร. 086-0864258 หรือ

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ maghavin9@yahoo.com พร้อมโทรแจ้งบรรณาธิการวารสาร หรือ

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm>) พร้อมโทรแจ้งบรรณาธิการวารสาร

JOURNAL OF BUDDHAMAGGA

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุรวิกสิตาราม